

NORGES OFFENTLIGE UTREDNINGER
NOU 1998: 7

Om stiftelser

**Utredning fra Stiftelseslovutvalget oppnevnt ved kongelig resolusjon
28. juni 1996.**

Avgitt til Justis- og politidepartementet mai 1998.

**STATENS FORVALTNINGSTJENESTE
STATENS TRYKNING**

OSLO 1998

Til Justis- og politidepartementet

Justis- og politidepartementet nedsatte i juni 1996 et utvalg for å foreta en utredning av stiftelsesrettslige spørsmål og utarbeide forslag til ny stiftelseslovgivning. Mandatet inneholder retningslinjer for utredningsarbeidet.

Stiftelseslovutvalget legger med dette frem sin utredning med forslag til ny lov om stiftelser. Utvalgets utredning er enstemmig.

Oslo, 16 mars 1998

Geir Woxholth leder

Rannveig Bjerkmo

Gudmund Knudsen

Sue K Remme

Inger-Johanne Sand

Jon Schrøder

Jon Schultz

Hilde Widerberg

Håvard K Sandnes

Kristian Østberg

KAPITTEL 1

Sammendrag av Stiftelseslovutvalgets innstilling

Stiftelseslovutvalget fremmer med dette forslag til ny stiftelseslov som skal avløse den någjeldende stiftelseslov 23 mai 1980 nr 11.

Stiftelsene omfatter et bredt spekter av rettsdannelser som innbyrdes kan være temmelig forskjelligartede. Utvalget har lagt vekt på at regelverket skal være tilpasset lovgivningsbehovet for de ulike typer stiftelser og tatt hensyn til mangfoldet ved å utforme et mest mulig tilgjengelig og samtidig fleksibelt regelverk. I likhet med gjeldende lov omfatter lovutkastet både stiftelser som driver og ikke driver næringsvirksomhet; i lovutkastet benevnt næringsdrivende og alminnelige stiftelser. Enkelte av utkastets regler er særregler for næringsdrivende stiftelser, men de langt fleste er fellesregler for begge kategorier stiftelser.

Utvalget har foretatt en systematisk og redaksjonell gjennomarbeidelse av lovstoffet for å gjøre det lettere tilgjengelig og mer brukervennlig. I den forbindelse er det blitt lagt vekt på å skape klarhet i terminologien om stiftelsene. Dette er søkt gjennomført ved at loven bare opererer med to typer stiftelser, alminnelige og næringsdrivende, jfr foran.

Gjeldende lov bygger på en sontring mellom offentlige og private stiftelser, jfr lovens kapittel III og IV. Forskjellen er i første rekke at de offentlige stiftelsene er underlagt en strengere offentlig kontroll enn de private. Kategoriene offentlig og privat stiftelse er ikke videreført i utkastet. I tillegg til å forenkle terminologien har dette viktige materiellrettslige konsekvenser, idet en ny stiftelseslov ikke baserer det offentlige tilsynet med stiftelsene på om stiftelsen faller i den ene eller den andre av disse kategoriene, jfr utredningen "*Bør en ny stiftelseslov bygge på sontringen mellom offentlige og private stiftelser?*" i kapittel 9 og kapittel "*Det offentliges kontroll og tilsyn med stiftelsene*" i 15. Begrunnelsen for utvalgets standpunkt er at den gjeldende ordning med offentlig stadfestelse er frivillig. Følgelig er det opp til stiftelsene selv å avgjøre om de skal underkastes den strengere kontroll som er knyttet til de offentlige stiftelsene. Etter utvalgets mening er dette uheldig. Utvalget går inn for at samtlige stiftelser skal underkastes et tilsyn, uten at det gjøres forskjeller basert på stiftelsestypen, jfr nedenfor.

Foruten det som er nevnt om behovet for et fleksibelt og brukervennlig lovverk og de midler som er søkt tatt i bruk for å oppnå dette, er det særlig på tre områder at utvalget har sett behov for å fremme forslag om nye regler om stiftelser. Felles for den regulering som foreslås i disse tre tilfellene er et overordnet mål om å verne om stiftelsenes egenart som rettssubjekter. Dette må ses i sammenheng med at stiftelsene skal kunne realisere sine formål på best mulig måte. Utvalget skal peke på de tre områder der det er fremmet konkrete forslag til nye regler for å kunne nå den nevnte målsettingen.

Det er for det første fremmet forslag om flere regler som tar sikte på å verne om stiftelsenes selvstendighet, dvs at stiftelsene forvaltes som frittstående rettssubjekter, uten påvirkning fra eierpretendenter eller andre utenforstående. I utkastet kommer dette blant annet til uttrykk gjennom regler som oppstiller krav til styresammensetningen i stiftelsen. Reglene begrenser den innflytelse den som har avgitt formuesverdien og dennes nærstående kan ha over stiftelsen etter at vedkommende ikke lenger har rådigheten over denne og stiftelsen er etablert som egen juridisk person, jfr utkastet § 4- 2 tredje og fjerde ledd. Utvalget går også inn for et forbud mot enestyre, jfr utkastet § 4- 2 første ledd. I denne sammenheng vises det også til

utkastet § 3-10 om forbud mot at det ytes lån og stilles sikkerhet for forpliktelser til fordel for oppretteren og dennes nærstående.

For det annet fremmer utvalget forslag om at alminnelige stiftelser skal ha en minste grunnkapital på 100 000 kroner, jfr utkastet § 3-2 første ledd. For næringsdrivende stiftelser viderefører utvalget i samme paragraf gjeldende lovs ordning for hovednæringsdrivende stiftelser, med et krav om en minste grunnkapital på kr 200 000. Det foreslås en dispensasjonsordning for alminnelige stiftelser når særlige grunner tilsier det, likevel slik at grunnkapitalen ikke kan være mindre enn kr 50 000, jfr utkastet § 3-2 annet ledd.

Utvalget legger videre opp til at den nevnte grunnkapitalen skal bindes i stiftelsen, dvs at det ikke kan foretas utdelinger mv som angriper grunnkapitalen, jfr utkastet § 3-1. I tråd med dette har utvalget foreslått en rekke regler som tar sikte på å verne om stiftelsens bundne kapital av hensyn til stiftelsen selv og dens kreditorer, jfr reglene om oppgjør av grunnkapital i annet enn penger i utkastet § 3-3, om nedsettelse av grunnkapitalen i utkastet § 3-5, og om utdelinger i utkastet § 3-9.

For det tredje legger utvalget opp til et mer gjennomarbeidet og strukturert regelsett om det offentlige tilsyn og kontroll med stiftelsene, jfr utredningen "[Det offentlige kontroll og tilsyn med stiftelsene](#)" i kapittel 15. Utvalget har nøye vurdert om det overhodet er grunn til at det offentlige skal ha kontroll- og tilsynsansvar for stiftelsene, og har kommet til at det er et klart definert behov for dette, i første rekke fordi stiftelsene ikke har eiere eller andre utenforstående som alternativt til en offentlig myndighet kan ha ansvaret for tilsynet med dem. For utvalget er det videre viktig å betone at regler om et godt utbygget og effektivt offentlig tilsyn med stiftelsene nettopp er begrunnet i et vern om stiftelsene selv.

Et sentralt punkt i utvalgets forslag om det offentlige tilsyn og kontroll er at det foreslås opprettet et Stiftelsestilsyn, med en tilhørende selvstendig Stiftelsesklagenemnd. Det er utvalgets oppfatning at de konkrete regler om tilsyn og kontroll som utvalget fremmer og legger opp til best kan gjennomføres i regi av organer som dette med høy ekspertise som behandler alle saker om stiftelser og deres rettsforhold.

Utvalget fremlegger også forslag til nye regler om registrering av stiftelser, jfr utredningen "[Registrering av stiftelser](#)" i kapittel 14, som dels må ses i sammenheng med reglene om det offentlige tilsyn med stiftelsene og dels med behovet for et mer forenklet regelverk, jfr foran. Sistnevnte må ses på bakgrunn av at det i dag gjelder et «to- eller tre-sporet» system med registrering i Enhetsregisteret, fylkesmennenes stiftelsesregistre og for næringsdrivende stiftelser også i Foretaksregisteret.

Utvalget foreslår også andre endringer i stiftelseslovgivningen enn de tre hovedområdene som er nevnt foran.

I lovutkastet "[Innledning](#)" i kapittel 2 foreslås det regler om opprettelse og registrering av stiftelser som gir brukerne veiledning om hvordan de skal gå frem ved opprettelsen og registreringen av en stiftelse, herunder regler om stiftelsesdokument, jfr utkastet § 2-1, vedtekter, jfr utkastet § 2-3, registreringsplikt, jfr utkastet § 2-4 og registreringsmeldingens innhold, jfr utkastet §§ 2-5 og 2-6.

I lovutkastet "[Behovet for ny lovgivning](#)" i kapittel 4 foreslås det mer detaljerte regler om organisasjon, forvaltning og representasjon utad enn i gjeldende stiftelseslov. Formålet er å legge forholdene best mulig til rette for at organiseringen og forvaltningen av stiftelsen internt og utad skjer etter regler som er så klare at misforståelser og tvister kan begrenses, slik at den overordnede målsettingen om å bevare og realisere stiftelsens formål kan gjennomføres. Blant de regler som her foreslås er også regler om godtgjørelse til styremedlem, daglig leder mv og adgangen for Stiftelsestilsynet til å nedsette slik godtgjørelse, jfr utkastet § 4-17.

Regler om regnskaps- og revisjonsplikt finnes i lovutkastet "*Nærmere om stiftelsesformer som omfattes av gjeldende stiftelseslov*" i kapittel 5. I samsvar med mandatet fremmer utvalget ikke nye regler på disse områdene, da de gjeldende reglene nylig er vedtatt. Til dette kommer at regnskapslovgivningen er under revisjon, slik at det er naturlig å se reglene om regnskapsplikt for stiftelser i relasjon til øvrige, nye regnskapsregler. Utvalget har likevel foretatt noen nødvendige lovtekniske korrigeringer i de gjeldende reglene om regnskap og revisjon.

Kapittel 6 i lovutkastet inneholder regler om omdanning av stiftelser. Omdanning er endring eller opphevelse av stiftelsesdisposisjonen eller vedtektene, jfr utkastet § 6-1 første ledd. Siden stiftelsene i prinsippet er varige rettssubjekter, er det viktig at det ikke er for lett å endre deres formål mv, og utvalget bygger videre på forutsetningene i gjeldende stiftelseslov om når omdanning kan skje, jfr utkastet § 6-2. Reglene er imidlertid søkt forenklet og forholdene er lagt bedre til rette for endring av regler som ikke gjelder formålet med stiftelsen eller som det ved opprettelsen ikke er lagt vesentlig vekt på, jfr utkastet § 6-2 annet ledd.

Utkastet opprettholder gjeldende lovs prinsipp om at både det offentlige og andre kan foreta omdanning av stiftelser, jfr utkastet § 6-4, men legger i motsetning til gjeldende lov opp til at oppretteren ikke kan gis omdanningsmyndighet, jfr utkastet § 6-4 annet ledd annet punktum. Etter utkastet kan imidlertid hverken det offentlige eller andre forbeholde seg retten til eller gjennomføre en omdanning som går ut over de materielle grenser for omdanningsmyndigheten som oppstilles i utkastet § 6-2, jfr foran.

Det foreslås at Stiftelsestilsynet skal foreta en legalitetskontroll av omdanningsvedtak når det er andre enn Kongen som har omdanningsmyndighet, jfr utkastet § 6-7, og det er lagt opp til at det skal gjelde særlige saksbehandlingsregler ved omdanning som innebærer opphevelse av stiftelsen, jfr utkastet § 6-8, sammenlutning, jfr utkastet § 6-9 og deling, jfr utkastet § 6-10.

Når det gjelder sanksjoner ved brudd på stiftelseslovgivningen, er det foreslått regler som gir Stiftelsestilsynet myndighet til å gripe inn på forskjellige måter, jfr f eks utkastet § 4-18.

Ut over dette foreslås det regler om erstatningsansvar for styremedlem, daglig leder mv som påfører stiftelsen tap, jfr utkastet § 7-1, som i hovedsak samsvarer med gjeldende rett, samt nye presiserende regler om hvem som i tilfelle kan beslutte å fremme erstatningskrav på stiftelsens vegne, jfr utkastet § 7-2.

Gjeldende stiftelseslov har ingen alminnelig hjemmel til å idømme oppretter, styremedlem, daglig leder og andre straff ved overtredelse av lovens regler om stiftelser. Utvalget har kommet til at det er grunnlag for å innføre en slik særlig straffehjemmel i stiftelsesloven, jfr utkastet § 7-3.

Overgangsreglene er inntatt i utkastet "*Selvstendighetskriteriet*" i kapittel 8. Utvalget legger vekt på at utkastets regler også skal gjelde for stiftelser som er opprettet før lovens ikrafttredelse, men foreslår overgangsregler i tilfeller der de nye reglene kan komme til å gripe unødig strengt inn i organiseringen og forvaltningen av eldre stiftelser.

Utvalgets hovedsynspunkt er at lovutkastet samlet sett vil innebære såvidt betydelige forbedringer formelt og materielt i forhold til gjeldende stiftelseslov at disse fordelene klart oppveier de økonomiske og administrative omkostninger som alltid vil være forbundet med en omfattende lovrevisjon, jfr utredningen "*Administrative og økonomiske konsekvenser*" i kapittel 17.

Utvalgets utredning er enstemmig.

KAPITTEL 2
Innledning**2.1 STIFTELSESLOVUTVALGETS OPPNEVNING, SAMMENSETNING OG MANDAT**

Ved kgl res 28 juni 1996 ble det oppnevnt et utvalg (Stiftelseslovutvalget) til å foreta en revisjon av stiftelsesloven.

Utvalget fikk følgende sammensetning:

1. Professor dr juris Geir Woxholth (formann)
2. Avdelingssjef Rannveig Bjerkmo
3. Advokat Gudmund Knudsen
4. Statsautorisert revisor Sue K Remme
5. Førsteamanuensis dr juris Inger-Johanne Sand
6. Høyskolekandidat Jon Schrøder
7. Advokat Jon Schultz
8. Rådgiver Hilde Widerberg

I møte 15 november 1996 ble det besluttet at førstekonsulent (nå rådgiver) Henning Brath i Justisdepartementets Sivilavdeling fikk anledning til å følge utvalgets arbeid som observatør. Stud jur Håvard K Sandnes og stud jur (senere advokatfullmektig) Kristian Østberg ble oppnevnt som sekretærer for utvalget.

I utvalgets mandat heter det bl a:

«2. Lov 23 mai 1980 nr 11 om stiftelser m.m. trådte i kraft 1 januar 1982. På bakgrunn av den utviklingen som har vært på dette området siden loven trådte ikraft, bør det etter Justisdepartementets syn foretas en generell revisjon av loven. Denne revisjonen kan mest hensiktsmessig foretas av et utvalg.

Utvalget står i utgangspunktet fritt til å ta opp alle sider ved stiftelsesloven og tilstøtende lovgivning. Justisdepartementet vil likevel nevne enkelte spørsmål som utvalget under enhver omstendighet bør utrede nærmere:

3. Det er i dag i utgangspunktet ingen begrensninger mht hvilket formål en stiftelse kan ha. Erfaringen har vist at enkelte stiftelser har liten samfunnsnytte, eller at de blir brukt til å omgå annet regelverk. Departementet ber utvalget vurdere om det bør innføres begrensninger i hvilket formål en stiftelse kan ha. Det skal legges vekt på at stiftelser fortsatt skal kunne ivareta kulturelle og ideelle formål.

4. Det sentrale med en stiftelse er at en formuesverdi selvstendig blir stilt til rådighet for stiftelsen, jf stiftelsesloven § 2. Loven angir imidlertid ikke klart hva som skal til for at en stiftelse skal anses opprettet. Utvalget bør vurdere om dette spørsmålet bør avklares bedre, derunder om det bør stilles krav til størrelsen og arten av den formuesverdien som skal stilles til rådighet for stiftelsen. I mange tilfeller kan det dessuten stilles spørsmål ved hvor selvstendig stiftelsen er i forhold til for eksempel stifteren eller de personer som skal tilgodeses. Utvalget bør derfor vurdere endringer som i større grad enn dagens system kan sikre at selvstendighetskriteriet i stiftelsesloven § 2 blir oppfylt i praksis. Dette spørsmålet har også en side til spørsmålet om hvem som oppnevner styret, samt styrets sammensetning og arbeidsmetoder.

5. Av spesiell betydning for de næringsdrivende stiftelsene er spørsmål knyttet til egenkapitalsituasjonen i stiftelsen og i hvilken grad det er sannsynlig at stiftelsen i fremtiden kan innfri sine forpliktelser. Utvalget bør ta stilling til om det bør innføres regler som kan bidra til å sikre at (næringsdrivende) stiftelser for eksempel drives med en forsvarlig egenkapital. Utvalget bør også vurdere de særlige problemer som kan oppstå der en stiftelse for eksempel blir brukt som et mellomledd mellom bestemte personer og et aksjeselskap som driver næringsvirksomhet, jf stiftelsesloven § 24 første ledd nr 3.

6. Stiftelsesloven skiller mellom flere ulike stiftelsesformer: det skilles mellom private og offentlige stiftelser, og mellom næringsdrivende og ikke-næringsdrivende stiftelser. Innenfor de ulike gruppene er det igjen nye inndelinger som har ulike rettslige konsekvenser. Utvalget bør vurdere om alle disse inndelingene og skillene er hensiktsmessige, eventuelt om det bør innføres andre inndelinger enn dem som dagens lov kjenner.

7. Skillet mellom private og offentlige stiftelser har særlig betydning for tilsynsmyndighetenes kontrollmuligheter og sanksjonshjemler. Etter departementets syn bør tilsynsmyndighetene i større utstrekning enn i dag ha mulighet til å kontrollere og å gripe inn overfor stiftelser som ikke etterlever stiftelseslovens bestemmelser. Uavhengig av hvilke skiller og inndelinger mellom forskjellige stiftelser utvalget går inn for, ønsker departementet at utvalget tar opp spørsmål knyttet til kontroll og sanksjoner i sin fulle bredde.

8. Idag er det fylkesmannen i det fylke hvor stiftelsen hører hjemme, som står for tilsynet. Det er i praksis store variasjoner mellom de ulike fylkesmannsembetene mht hvor mye ressurser som er nødvendig for å utføre tilsynet. Blant annet på denne bakgrunn bør utvalget vurdere om det i fremtiden er hensiktsmessig at tilsynsfunksjonen er delt mellom alle embetene eller om ett fylkesmannsembete skal føre tilsyn med alle stiftelsene. En annen mulighet er å opprette en nemnd eller annen organisatorisk enhet som skal stå for tilsynet. Av mulige forslag til endringer i tilsynssystemet skal minst to ligge innenfor nåværende kostnadsramme eller lavere. En mulighet her er for eksempel at kostnadene ved tilsynet helt eller delvis bæres av stiftelsene.

9. Utvalget skal i utgangspunktet ikke ta opp de spørsmål som er vurdert i NOU 1993:30 og Ot prp nr 9 (1994-95), jfr lov 7 april 1994 nr 14. Utvalget skal likevel vurdere om det er behov for tilpasninger eller justeringer i de nye reglene, som blant annet kan være begrunnet i sammenhengen med andre forslag i utvalgets utredning.

10. Det skal utarbeides et forslag til de nødvendige lovendringer. Utvalget må selv vurdere om de endringene som foreslås bør gjennomføres som en endringslov eller om det er mer hensiktsmessig å utarbeide en helt ny stiftelseslov. De økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget skal utredes.»

2.2 STIFTELSESLOVUTVALGETS ARBEID

Siden utvalget ble oppnevnt ved kgl res 28 juni 1996 har det i alt hatt 32 alminnelige utvalgsmøter. De fleste møtene har vært halvdagsmøter, men i arbeidets slutfase har det vært avholdt flere heldagsmøter. Utvalget har vært i kontakt med Finansdepartementet vedrørende utformingen av reglene om stiftelsers regnskapsplikt, jfr utvalgets brev 28 januar 1997 og Finansdepartementets svar i brev 13 mai 1997. Utvalget har mottatt informasjon fra Brønnøysundregistrene vedrørende registrering av stiftelser, jfr brev 18 juli 1997 fra Brønnøysundregistrene, ved Næringsavdelingen. Brønnøysundregistrene har også stilt til disposisjon statistiske opplys-

ninger om antall stiftelser, geografisk plassering, ansatte mv. Utvalget har innhentet opplysninger om rettsreglene i Sverige og Danmark.

KAPITTEL 3

Gjeldende rett**3.1 INNLEDNING**

Gjeldende stiftelseslov, lov 23 mai 1980 nr 11 om stiftelser mm, er den første helhetlige lov om stiftelser i Norge. Før denne var rettsbildet preget av spredte bestemmelser, sedvaner, administrativ praksis og domstolskapt rett. Foruten ny regulering bidro vedtagelsen av stiftelsesloven av 1980 til en opprydning, samt en kodifisering av gjeldende rett. Ved siden av loven utgjorde forskrift 4 desember 1981 nr 945 om næringsdrivende stiftelser og forskrift 10 oktober 1990 nr 797 om offentlige stiftelser de viktigste rettskilder for stiftelsene. Stiftelsesloven ble senest endret ved lov 7 april 1995 nr 14, ikraftsatt 1 januar 1997, hvor det ble gjort vesentlige endringer i lovens regler om regnskaps- og revisjonsplikt. Lovendringen førte også til at forskriften om næringsdrivende stiftelser ble opphevet, og det ble gjort visse endringer i forskriften om offentlige stiftelser.

3.2 HISTORIKK

I norsk rett ble stiftelser omkring slutten av middelalderen anerkjent som juridiske personer. Begrepet hørte den gang under kirkeretten, og ble til dels knyttet direkte til de kirkelige eiendommer, idet vedkommende kirke eller helgen ble betraktet som eier. Også klostergoods og de såkalte hospitaler, som vesentlig tok seg av syke og fattige, ble regnet som kirkelige institusjoner. Denne formen for overlapping av regler førte til at det oppsto ytterst uklare rettsforhold da kirkegodset ved reformasjonen ble trukket inn under kronens forvaltning, jfr NOU 1975:63 Stiftelser og omdanning, kapittel 2.3.4. De nevnte hospitaler fortsatte imidlertid sin virksomhet med statutter fastsatt av Kongen. Noen av dem eksisterer fortsatt som offentlige stiftelser. Stiftelsenes formål ble etterhvert mer mangesidig (utdanning mv) og det oppsto stiftelser (legater) som ikke var knyttet til fast eiendom.

Historisk må reglene om stiftelsene også vurderes i sammenheng med reglene om offentlige fond og andre institusjoner opprettet av det offentlige. Det er en flytende overgang mellom selvstendige institusjoner og fond som regnes som egne rettssubjekter og som tradisjonelt til dels har vært kalt stiftelser og til dels fond, og andre midler som bestyres særskilt, men som er statens direkte eiendom, jfr NOU 1975:63, kapittel 2.3.6.

Stiftelsene må historisk også ses i relasjon til reglene om stamhus og fideikommiss. Stamhus og fideikommiss har mange likhetstrekk med stiftelser. Det har således vært antatt at disse kan omdannes av Kongen. Mens styret i en stiftelse ikke regnes som eier av stiftelsens midler, betraktes en stamhusbesitter/fideikommissar derimot som eier av stamhuset/fideikommisset. Man benytter således ikke her begrepet juridisk person. Idag har disse rettsdannelsene liten praktisk betydning. Det er bare ett stamhus tilbake (Jarlsberg). I Grunnloven § 108 er det inntatt forbud mot opprettelse av nye stamhus og fideikommiss.

3.3 KJENNETEGN

Det karakteristiske for stiftelsene er at de har sitt grunnlag i en disposisjon som stiller en formuesverdi selvstendig til rådighet for et bestemt formål. Stiftelsene er selveiende juridiske personer.

Stiftelsesloven § 2 første ledd lyder: «En stiftelse opprettes ved at en formuesverdi ved testament, gave eller annen rettslig disposisjon selvstendig blir stilt til rådighet for et bestemt formål av ideell, humanitær, sosial, utdanningsmessig, økonomisk eller annen art.»

Bestemmelsen er i praksis blitt oppfattet som en definisjon av en stiftelse, selv om den egentlig omhandler hvordan en stiftelse opprettes. Kjernen i bestemmelsen er det såkalte «selvstendighetskriteriet», dvs at formuesverdien må være stilt selvstendig til rådighet for formålet, slik at ingen utenforstående har eierinteresser i stiftelsen. Stiftelsen er en selveiende og selvstendig juridisk person. En inngående behandling av selvstendighetskriteriet er gitt av Woxholth i *Ånd og Rett*, festskrift til Birger Stuevold Lassen, Oslo 1997, s 1089 - 1103.

Stiftelsen må ha en kapitalbase; en grunnkapital. For den tradisjonelle stiftelse vil grunnkapitalen utgjøre fundamentet for stiftelsens liv. Loven oppstiller ingen begrensninger i hva slags formuesverdier grunnkapitalen kan bestå av.

Stiftelsen må ha et formål. Lovens oppregning av hvilke formål en stiftelse kan ha, er ikke uttømmende, jfr «eller annen art». Formålet må være bestemt angitt i vedtektene.

Endelig er det et kjennetegn ved en stiftelse at den må ha en viss varighet. Innsamlingsaksjoner og lignende som gir støtte og utbetalinger til forskjellige gode, situasjonsbetingede formål er således i utgangspunktet ikke stiftelser.

3.4 FORSKJELLIGE TYPER STIFTELSE

Stiftelsesloven oppstiller et hovedskille mellom private og offentlige stiftelser, jfr kapittel III og IV. Skillet samsvarer ikke med vanlig språkbruk med hensyn til «offentlig» og «privat». En offentlig stiftelse er en stiftelse som etter lovens § 14 er offentlig stadfestet, mens alle stiftelser som ikke er stadfestet er private stiftelser, jfr § 14 annet ledd. Vilkårene for offentlig stadfestelse fremgår av stiftelsesloven § 16. For å oppnå offentlig stadfestelse må stiftelsen blant annet ha et formål som har «en viss allmenn interesse», jfr § 16 første ledd nr 1.

Forskjellen mellom private og offentlige stiftelser er i første rekke at de offentlige stiftelsene er underlagt strengere offentlig kontroll. Enhver stiftelse som oppfyller vilkårene i § 16 med tilhørende forskrifter kan stadfestes og således bli en offentlig stiftelse. Det er imidlertid valgfritt for stiftelsen om den velger å søke stadfestelse.

Det sondres videre mellom næringsdrivende og ikke-næringsdrivende stiftelser. Både offentlige og private stiftelser kan være næringsdrivende. Lovens kapittel V oppstiller særregler for næringsdrivende stiftelser. Blant de næringsdrivende stiftelsene skilles det mellom hoved- og binæringsdrivende stiftelser, foruten de såkalte holdingstiftelser, jfr § 24. En hovednæringsdrivende stiftelse er en stiftelse som har til formål å drive næringsvirksomhet selv, jfr § 24 første ledd nr 1, mens en binæringsdrivende stiftelse er en stiftelse som helt uavhengig av formålet «driver næringsvirksomhet selv», jfr § 24 første ledd nr 2. En holdingstiftelse er en stiftelse «som gjennom aksjer eller andeler har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen,» jfr § 24 første ledd nr 3. Ettersom hvilken gruppe stiftelsen subsumeres under har dette betydning for krav til egenkapital (§ 25), vedtektenes innhold (§ 27), samt de ansattes representasjon (§ 29). For samtlige næringsdrivende stiftelser gjelder at de skal registreres i Foretaksregisteret, jfr § 26.

3.5 ORGANER OG VALGREGLER

Stiftelsen kan selv regulere hvilke organer og valgregler den skal ha. I praksis vil dette reguleres gjennom vedtektene. Loven stiller imidlertid krav om at stiftelsen skal ha et styre, jfr § 5 første ledd. Dette skal forutsetningsvis være stiftelsens øverste organ. Dersom overordnet kompetanse legges til annet organ enn styret, vil dette organ regnes som styre i stiftelseslovens forstand.

For de offentlige stiftelsene stilles det krav om at det skal være minimum to styremedlemmer, mens næringsdrivende stiftelser hvis grunnkapital overstiger én million kroner, skal ha minst tre.

I alle andre stiftelser kan det i prinsippet etableres enestyre. Dersom oppretteren selv utgjør enestyre, kan dette etter forholdene være i strid med selvstendighetskriteriet. I tilfelle foreligger ingen stiftelse.

Loven tillater ikke at styret er selvsupplerende i offentlige og i hovednæringsdrivende stiftelser, jfr henholdsvis §§ 16 nr 7 og 27 første ledd nr 5. Forøvrig oppstilles det ingen konkrete krav til valgregler. Selvstendighetskriteriet vil imidlertid også her gi en ramme for hva som kan godtas.

3.6 KAPITAL, FORVALTNING OG DRIFT

Den typiske stiftelse har en formuesverdi som grunnlag for virksomheten. Det er kapitalens avkastning, i form av renter eller annet, som vil danne grunnlag for stiftelsens virksomhet for å fremme formålet. Det vil derfor være av betydning at kapitalgrunnlaget er av en viss størrelse, og at det forvaltes slik at det blir en tilfredsstillende avkastning. Kapitalgrunnlaget vil også være av betydning i forhold til eventuelle kreditorer. Stiftelsesloven bruker uttrykket «grunnkapital». Dette er den kapitalen stiftelsen har ved opprettelsen, eventuelt med senere justeringer.

Lovens utgangspunkt er at grunnkapitalen ikke er bundet. Det er med andre ord intet lovmessig til hinder for at grunnkapitalen brukes til utdelinger. Grunnkapitalen i offentlige stiftelser skal imidlertid være «urørlig», jfr § 16 første ledd nr 4, og dette innebærer at det ikke kan foretas utdelinger som berører grunnkapitalen.

I alle stiftelser kan grunnkapitalen bindes gjennom vedtektene, og stiftelsens formål kan ofte legge sterke bindinger på forvaltningen av grunnkapitalen.

Det følger av § 2 at grunnkapitalen må være stilt til rådighet for formålet, før stiftelsen er å anse som opprettet. For næringsdrivende stiftelser følger det videre av § 26 annet ledd at grunnkapitalen må være innbetalt senest ved registreringen av stiftelsen i Foretaksregisteret.

Stiftelsesloven opererer ikke med et generelt minstekrav til grunnkapitalens størrelse, men krever at hovednæringsdrivende stiftelser skal ha en minste grunnkapital på kr 200 000, jfr § 25. Tilsvarende må grunnkapitalen være minst kr 200 000 for at stiftelsen kan stadfestes som offentlig stiftelse, jfr forskrift om offentlige stiftelser § 1.

I utgangspunktet står stiftelsen fritt i plasseringen av grunnkapitalen. Men for offentlige stiftelser gjelder forskriftsfastsatte regler om plasseringsplikt, se forskrift om offentlige stiftelser §§ 4 til 9.

Utdeling av stiftelsens midler vil i praksis være regulert gjennom formål og vedtekter. Her vil det fremgå hvem som skal være destinatarer, dvs som kan motta utdelinger. Hvis vedtektene ikke har regler om utdelinger, vil det eventuelt være opp til styret å fatte vedtak om hvor mye som skal utdeles, og hvem det skal utdeles til.

Alle stiftelser har regnskapsplikt etter regnskapsloven, jfr stiftelsesloven § 10 første ledd. En ytterligere presisering av denne plikten følger av regnskapslovgivningen. Etter stiftelsesloven § 11 har stiftelsene revisjonsplikt etter revisorloven.

Dette innebærer blant annet at enhver stiftelse som hovedregel skal ha registrert eller statsautorisert revisor.

3.7 TILSYN OG KONTROLL

Offentlige stiftelser er underlagt tilsyn av fylkesmannen, jfr § 17 med tilhørende forskrift 10 oktober 1990 nr 797 § 2. Også private stiftelser er underlagt fylkesmannens tilsyn. Utgangspunktet for tilsynet er registeret som føres av fylkesmannen i medhold av § 18. Fylkesmannens tilsyn består i å etterse at stiftelsen driver i samsvar med lov og vedtekter. Det sentrale i fylkesmannens tilsynsfunksjon er å påse at stiftelsens formål blir etterlevet.

3.8 OMDANNING

Stiftelsesloven har i kapittel VI regler om omdanning av stiftelser mm. Dette er dels regler om endringer i det materielle innholdet i stiftelsesgrunnlaget eller vedtektene, og dels regler om saksbehandlingen i de tilfeller hvor slike endringer ønskes gjennomført.

Enhver vedtektsendring innebærer i prinsippet en omdanning. Dette betyr at alt fra de mest ubetydelige endringer i regler om møteinnkallinger der slike er inntatt i vedtektene, til vedtak om fusjon eller opphevelse, omfattes av reglene om omdanning.

Loven oppstiller materielle begrensninger i adgangen til å foreta omdanninger, jfr § 35. Er det tale om omdanning av en bestemmelse som ikke gjelder formålet med stiftelsen, og det ellers må antas at det ved opprettelsen ikke er lagt vesentlig vekt på den, kan omdanning skje når bestemmelsen på grunn av endrede forhold viser seg å være uheldig eller uhensiktsmessig, jfr § 35 annet ledd. I motsatt fall, dvs hvor bestemmelsen gjelder formålet eller det må antas at det ved opprettelsen er lagt vesentlig vekt på den, må ett av de alternative vilkårene i § 35 første ledd nr 1 til nr 4 være oppfylt.

Den som skal ha myndighet til å foreta omdanning kan utpekes i opprettelsesdisposisjonen, jfr § 37. Dette kan være styret, en utenforstående eller oppretteren selv. I siste tilfelle setter loven skranker for hva omdanningen kan gå ut på, se §§ 35 og 36.

Etter § 32 har også Kongen kompetanse til å foreta omdanning av stiftelser. Kompetansen er ved resolusjon 4 desember 1981 delegert til Justisdepartementet, som har delegert en del av sin kompetanse videre til fylkesmannen. Kongen har bare rett til å beslutte omdanning dersom det foreligger en søknad om dette, jfr § 33.

KAPITTEL 4

Behovet for ny lovgivning

Siden stiftelsesloven ble vedtatt 23 mai 1980 har det skjedd en betydelig utvikling innenfor det livsområde den regulerer.

Den tradisjonelle stiftelsen som loven tar sikte på å regulere driver passiv kapitalforvaltning og har utdeling til begunstigede (destinatører) til formål. I den senere tid har utviklingen imidlertid gått mer i retning av at stiftelsene også brukes som organisasjonsform for forskjellige formål, hvor det sentrale ikke er å forvalte en formuesverdi med grunnlag i avkastning og foreta utdeling, men å forestå en aktivitet, f.eks. å bevare de verdier grunnkapitalen består i (kulturverdier mv), eller å gi servicetilbud (barnehager, sosialinstitusjoner mv). Et annet utviklingstrekk er at stiftelsene i større grad brukes til å organisere næringsvirksomhet enn før. Disse forholdene har ført til at gjeldende stiftelseslov ikke lenger er helt à jour med det livsområde den tar sikte på å regulere.

Et annet forhold er at det gjennom tilsynspraksis og på annen måte er kommet for dagen tilfeller hvor stiftelsesformen brukes på en måte som er uforenlig med stiftelsenes status som selvstendige og selveiende rettssubjekter. Det kan skje ved at de eierinteresser som sto bak formuesverdien før den ble stilt til stiftelsens disposisjon, i større grad enn det loven gir grunnlag for, søker å påvirke forvaltningen av formuesverdien. Selv om det er et grunnleggende krav etter stiftelsesloven § 2 at formuesverdien skal være stilt *selvstendig* til rådighet for formålet, er loven bare i liten grad utstyrt med materielle regler og en tilsynsordning som kan motvirke misbruk av denne typen.

Når det gjelder det offentlige tilsyn med stiftelsene, har utviklingen i retning av et mangfold av stiftelsesformer og stiftelsenes høyst forskjellige formål og organisasjon, ført til at tilsynsmyndighetene stadig møter nye utfordringer. Det kan spørres om tilsynsmyndighetene har et godt nok lovverk å holde seg til, både når det gjelder hjemler til å utføre tilsynet effektivt og rettssikkert, og når det gjelder beskrivelsen av de oppgaver tilsynet består i. Det kan i denne forbindelse stilles spørsmål ved om det i dag fortsatt er en tilfredsstillende ordning at tilsynet, i samsvar med loven, gjennomføres ulikt avhengig av om det gjelder en privat eller en offentlig stiftelse. Det er også et spørsmål om tilsynsmyndigheten er organisert på en måte som tilfredsstiller de krav som må stilles i dag, ikke minst i lys av den utvikling som det foran er vist til.

Også helt uavhengig av utviklingen, er det punkter hvor stiftelseslovens regler ikke er hensiktsmessige, jfr f.eks. at det i stedet for å utforme spesialregler for stiftelser på en del punkter bare er vist til aksjelovens regler for aksjeselskap.

Det som foran er fremhevet, er de viktigste grunnene til at det nå er behov for å vurdere nærmere om stiftelsesloven bør endres, og det er de nevnte spørsmål som utvalget har lagt hovedvekten på i sitt arbeid.

Utvalget har i innstillingen kommet til at det bør fremmes forslag om endringer som er så vidt prinsipielle og som berører så mange av lovens bestemmelser, at det mest hensiktsmessige er å fremme forslag til ny lov om stiftelser, noe utvalget i samsvar med mandatet legger opp til.

KAPITTEL 5

**Nærmere om stiftelsesformer som omfattes av
gjeldende stiftelseslov**

Det finnes ingen offisiell statistikk over antall registrerte stiftelser i Norge; eldre stiftelser er foreløpig ikke registrert i Enhetsregisteret. Pr 4 november 1997 er det imidlertid registrert 9330 stiftelser i Enhetsregisteret, hvorav 929 også er registrert i Foretaksregisteret som næringsdrivende. Oslo er den region som har flest registrerte stiftelser, 2871. Til illustrasjon kan nevnes at fordelingen på landsbasis innenfor en del regioner er som følger: Akershus 592, Hordaland 1279, Sør-Trøndelag 462 og Finnmark 81. Totalt antall sysselsatte arbeidstagere i de registrerte stiftelsene er 23-731. Siden tallene ikke er resultater av noen offisiell undersøkelse, bør de tas med alle forbehold. De gir likevel en viss antydning om størrelser og nivåer.

Gjeldende stiftelseslov omfatter alle typer stiftelser som faller inn under angivelsene i lovens §§ 2 og 4. Det innebærer at stiftelser som driver svært forskjelligartet virksomhet, og/eller som økonomisk sett er meget ulike, reguleres av én og samme lov. Utvalget vil nedenfor vurdere om dette representerer et hensiktsmessig opplegg også for en ny stiftelseslov, jfr utredningen "[Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov](#)" i kapittel 6, men først skal det gis en nærmere redegjørelse for de ulike stiftelsesformer som omfattes av gjeldende stiftelseslov.

Den tradisjonelle stiftelse, som gjeldende stiftelseslov er primært utformet med henblikk på, driver passiv kapitalforvaltning, dvs forvaltning av grunnkapitalen og utdeling av dennes avkastning. Innenfor denne hovedgruppen finnes stiftelser med ganske så ulikeartede formål og funksjoner. Det dreier seg dels om mindre stiftelser som deler ut økonomiske midler til klart avgrensede formål, dels om mindre familiestiftelser, dvs stiftelser som har til formål å dele ut midler til medlemmer av en eller flere bestemte familier (slekter) og dels om større stiftelser med en betydelig grunnkapital som gjennom sine utdelinger har til formål å realisere ulike samfunnsnyttige tiltak.

En annen hovedgruppe stiftelser er stiftelser som driver en definert ideell virksomhet (hjelpearbeid, støttearbeid, barnehager, kulturvern mv), hvor forvaltningen av en grunnkapital er av mindre betydning enn selve det å drive den ideelle virksomheten. I den grad det skjer utdelinger fra denne gruppen stiftelser, gjøres dette ofte ved at stiftelsen tilbyr sine tjenester til en større personkrets; dette i motsetning til utdelinger i form av kapitalavkastning. Stiftelser i denne gruppen tar i noen grad sikte på å supplere offentlige aktiviteter innenfor et bestemt område, og vil i større eller mindre utstrekning være avhengig av offentlige bevilgninger for å kunne opprettholde sin virksomhet.

Også for det offentlige kan det være aktuelt å organisere sin virksomhet på bestemte områder i stiftelses form. Dette gjelder spesielt når staten engasjerer seg i oppgaver av verdi- og kulturforvaltningskarakter, jfr NOU 1989:5 En bedre organisert stat, s 164. Stiftelsesformen kan også være egnet for offentlig virksomhet som er basert på en sterk grad av faglig eller verdibasert selvstendighet, eksempelvis forskning eller religiøs eller kulturell virksomhet, jfr NOU 1989:5 En bedre organisert stat, s 164.

En tredje hovedgruppe stiftelser er stiftelser som driver egen næringsvirksomhet, enten ved at formålet er å drive næringsvirksomhet, eller ved at dette skjer som et middel for å realisere et annet formål. Denne gruppen stiftelser er særpreget ved at kapitalforvaltningen skjer på en aktiv måte, og ved at det ikke nødvendigvis er noen målsetting å foreta utdelinger. Det å forvalte kapitalen kan for disse stiftelsene

være et mål i seg selv. Ikke alle næringsdrivende stiftelser driver aktiv næringsvirksomhet selv. Enkelte næringsdrivende stiftelser driver bare indirekte næringsvirksomhet ved at de eier andre næringsdrivende selskaper, eller aksjer eller andeler i selskaper eller andre foretak (holdingstiftelser).

En fjerde hovedgruppe stiftelser er stiftelser som er opprettet av offentlige organer. Dette kan være «nye» stiftelser eller stiftelser som opprettes som ledd i omorganisering av annen offentlig virksomhet. Som eksempler kan nevnes stiftelser som opprettes av stat eller kommune for å organisere forskningsinstitutter, muséer, omsorgsinstitusjoner mv. Denne gruppen stiftelser vil ofte ha lav grunnkapital og være avhengig av løpende bevilgninger eller inntekter fra driften.

På tvers av de inndelinger av stiftelser som er skissert foran, hvor kategoriseringen i hovedsak er gjort med grunnlag i stiftelsens formål og aktivitetenes innhold, går det tradisjonelt en sontring mellom private og offentlige stiftelser. Stiftelsesloven kapittel III inneholder særlige regler om offentlige stiftelser. Det som kjenneretegner en offentlig stiftelse er at stiftelsen er under offentlig tilsyn. Betegnelsen refererer seg således ikke til det at offentlig myndighet har opprettet stiftelsen; en offentlig stiftelse vil som regel være opprettet av et privat rettssubjekt.

KAPITTEL 6

Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov

Det er et spørsmål for seg hvordan virkeområdet for en ny stiftelseslov bør fastsettes.

For utvalget står det som klart at loven må bygge videre på det som er kjernen i stiftelsesbegrepet etter gjeldende rett. Gjeldende stiftelseslov bygger på en tradisjonell forståelse av hva en stiftelse er, når det i lovens § 2 heter at en stiftelse opprettes ved at en formuesverdi selvstendig stilles til rådighet for et bestemt formål. Det sentrale etter denne beskrivelsen er at stiftelsen skal forvalte en kapital, slik at avkastningen kan komme formålet til gode; i form av utdeling til destina-tarene.

Utvalget er av den oppfatning at man ved utforming av lovens regler fortsatt i første rekke må konsentrere seg om de tradisjonelle stiftelsene der forvaltningen av grunnkapitalen er det sentrale.

Som det fremgår foran, brukes stiftelsesformen i dag til å organisere aktiviteter hvor forvaltningen av en formuesverdi ikke er det sentrale, likevel slik at disse rettsdannelsene eier en grunnkapital med den følge at de faller inn under stiftelsesloven og dens regler. Spørsmålet er om en ny stiftelseslov gjennom sin regulering bør legge forholdene til rette for at også slike rettsdannelser kan organiseres som stiftelser.

Utvalget mener at en ny stiftelseslov bør få et virkeområde som også omfatter rettsdannelser hvor forvaltningen av en grunnkapital er mindre sentralt, som f eks ulike former for aktivitetsstiftelser som ivaretar kulturformål mv. Dette gjelder selv om rettsdannelsen i atskillig grad baserer seg på løpende offentlige bevilgninger, eller driver næringsvirksomhet, jfr nærmere om sistnevnte i utredningen "[Bør det oppstilles begrensninger i adgangen til å opprette næringsdrivende stiftelser, og bør det gis særregler for slike stiftelser?](#)" i kapittel 7.4.

Det forhold at det i dag eksisterer en rekke slike stiftelser, og at utviklingen synes å gå i retning av at stiftelsesformen i stadig større grad nyttes på nye områder, innebærer at det foreligger et klart lovgivningsbehov. Det er etter utvalgets oppfatning ikke vektige grunner som kan tilsi at virkeområdet for en ny stiftelseslov utformes så snevert at stiftelser som nevnt faller utenfor.

Utvalget har imidlertid kommet til at den beste måten å løse disse spørsmålene på er å utforme generelle og så gode og funksjonsdyktige regler som mulig for grunntrekkene ved stiftelsesformen. Det vil si regler som ivaretar selvstendighetskravet og mulighetene for å etterleve stiftelsenes formål. Utvalget antar at dette vil være det viktigste både for de mer tradisjonelle stiftelsene, de næringsdrivende stiftelsene og for aktivitetsstiftelsene. Uavhengig av formål og virksomhetstype vil stiftelsene ha behov for regler som beskytter stiftelsenes selvstendighet.

Ut over dette har utvalget vurdert behovet for supplerende regler. For de næringsdrivende stiftelsene er det foreslått noen slike, se lovutkastet § 1-1 annet ledd. For aktivitetsstiftelsene har utvalget kommet til at behovet for supplerende regler ikke er så stort, og at det for det vesentlige ivaretas gjennom de dispensasjon-sadganger som er gitt i utkastet §§ 3-2 annet ledd og 4-2 syvende ledd. Den fleksibiliteten som er nødvendig ser ut til å kunne ivaretas dels gjennom de generelle reglene og dels gjennom disse dispensasjonsadgangene. Utvalget legger til grunn at de viktigste behovene med hensyn til fleksibilitet og variasjon kan løses innenfor de foreslåtte regler. Utvalget antar også at det vil styrke stiftelsesformen generelt og

anvendelsen av den også til de mer varierte formål, at det vedtas generelle og samtidig så funksjonsdyktige regler som mulig.

KAPITTEL 7

**Bør det gjelde begrensninger i adgangen til
å opprette stiftelser?****7.1 BØR DET INNFØRES KRAV OM AT EN STIFTELSE SKAL HA ET
SAMFUNNSNYTTIG FORMÅL?**

Det er et spørsmål om utvalgets mandat kan forstås slik at utvalget anmodes å vurdere om det bare er «samfunnsnyttige» stiftelser, dvs såkalte «milde» stiftelser, som bør gis tilbud om organisering innenfor en ny stiftelseslov, med andre ord om andre stiftelsesformer bør ekskluderes fra en ny stiftelseslov.

Utvalget har vurdert spørsmålet, og synes ikke det er nærliggende å oppfatte mandatet slik, men snarere som en anmodning om at det vurderes om enkelte stiftelsesformer, herunder familiestiftelser, andre stiftelser som på forskjellige måter begunstiger oppretteren og hans nærstående og næringsdrivende stiftelser - eller enkelte undergrupper av de sistnevnte - bør holdes utenfor en ny stiftelseslov.

For ordens skyld skal utvalget likevel komme med noen synspunkter på spørsmålet om innslaget av samfunnsnytte kan utgjøre et kriterium eller et moment i spørsmålet om adgangen til å opprette stiftelser.

Utvalget vil først peke på det som er utgangspunktet hos oss, nemlig at adgangen til å opprette stiftelser er fri. Det eksisterer ikke noe generelt forbud mot å opprette en stiftelse, og det kreves heller ikke konsesjon fra offentlig myndighet for å gjøre dette.

Rent prinsipielt stiller det seg problematisk å skille mellom samfunnsnyttige og ikke-samfunnsnyttige stiftelser, eventuelt mellom mer og mindre samfunnsnyttige stiftelser. Begrepet samfunnsnytte er i denne sammenheng så uklart at det ikke kan gi grunnlag for noen inndeling av stiftelsene, heller ikke som grunnlag for å ekskludere noen stiftelser fra stiftelsesloven.

Utvalget vil videre påpeke at det i stiftelsesretten er et overordnet synspunkt at man skal ha respekt for stifterens vilje og mening. Dette er i realiteten en side av prinsippet om disposisjons- og avtalefrihet som er grunnfestet i norsk rettstradisjon.

Når det i gjeldende norsk formuerett oppstilles begrensninger for private parters disposisjonsmuligheter, gjøres dette i første rekke for å beskytte «svake» kontraktparter mot misbruk av avtalefriheten.

Det er således ikke vanlig at lovgiveren griper inn for å beskytte myndige og for øvrig handlingskompetente enkeltpersoner mot at de disponerer ufornuftig, eller for å sikre at deres disposisjoner fremstår som samfunnsnyttige. Utvalget kan vanskelig se at det akkurat på stiftelsenens område kan være behov for å innføre begrensninger i disposisjonsfriheten.

Mer spesielt kan det også nevnes at det hverken i Sverige, Danmark, Tyskland eller Sveits - for å nevne noen stater det er naturlig å sammenligne seg med - er oppstilt slike grenser for disposisjonsfriheten ved opprettelsen av stiftelser.

**7.2 BØR FAMILIESTIFTELSE OG ANDRE STIFTELSE SOM HAR
TIL FORMÅL Å BEGUNSTIGE OPPRETTERENS OG HANS
NÆRSTÅENDES ØKONOMISKE INTERESSER FORBYS?**

Helt uavhengig av spørsmålet om eventuell samfunnsnytte, kan det som foran nevnt spørres om visse typer stiftelser, blant annet familiestiftelser og andre stiftelses-

former hvor det er nære forbindelser mellom oppretteren og hans nærstående og stiftelsen, bør forbys.

Etter utvalgets mening er dette ikke den riktige veien å gå. Utvalget er imidlertid opptatt av at det særlig for disse stiftelsene er om å gjøre at stiftelsen selvstendighet markeres. Disposisjoner som sikrer oppretteren eller hans nærstående en rådighet over formuesverdien etter at den er overlatt til stiftelsen, vil i realiteten innebære en selvåndleggelse og dermed et brudd på selvstendighetskriteriet i stiftelsesloven, med den følge at stiftelsen av denne grunn ikke kan anses gyldig opprettet. Utvalget fremmer i utkastet forslag om flere nye regler som har til formål å underbygge selvstendighetskriteriet, jfr utredningen "[Selvstendighetskriteriet](#)" i kapittel 8. Når det spesielt gjelder vern mot mulig misbruk fra oppretteren og nærstående, vises det til utkastet §§ 3-10 og 4-2.

Et motiv for å la en disposisjon fremstå som en stiftelse, kan være å unndra formuesverdier fra oppretterens kreditorer. Utvalget legger til grunn at de regler som eksisterer allerede etter gjeldende rett, og som motvirker slike disposisjoner, er tilstrekkelige virkemidler i forhold til dette, jfr særlig reglene i dekningsloven kapittel 3 om private beslagsforbud.

Sammen med de regler som utvalget foreslår om kravet til selvstendighet, jfr foran, anser utvalget deknings- og konkurslovgivningens regler som hensiktsmessige og tilstrekkelige virkemidler for å hindre at oppretteren og nærstående misbruker stiftelsesformen.

7.3 BØR DET OPPSTILLES BEGRENSNINGER I HVILKE FORMÅL EN STIFTELSE KAN HA?

Selv om det legges til grunn at stiftelseslovgivningens regler om kravet til selvstendighet er overholdt, kan det mer generelt reise seg spørsmål om det bør oppstilles begrensninger i hvilket formål en stiftelse bør ha.

Gjeldende stiftelseslov oppstiller ikke noe forbud mot å opprette stiftelser med spesielle formål. Den forutsetter tvert imot at det ikke skal oppstilles noen stiftelsesrettslige begrensninger i formålet, jfr § 2. Derimot finnes det enkelte mer almene begrensninger med hensyn til hva som kan bestemmes ved opprettelsen av en stiftelse, og dette får i noen grad også betydning for hvilket formål en stiftelse kan ha.

For det første kan en stiftelses formål ikke stride mot lov eller ærbarhet, jfr NL 5-1-2. Det innebærer dels at formålet ikke kan være helt ørkesløst eller direkte gå ut på ødeleggelse av samfunnsverdier. For stiftelser opprettet ved testament følger dette direkte av arveloven § 64. Dels innebærer det at formålet ikke kan gå ut på å støtte straffbare handlinger mv.

For det annet følger det av Grunnloven § 108 - som direkte gjelder et forbud mot å etablere såkalte fideikommiss og stamhus - at det gjelder visse skranker for adgangen til å opprette familiestiftelser.

Det er alminnelig enighet om at grensene i praksis må oppstilles slik: Uten å komme i konflikt med forbudet mot fideikommiss kan arvelateren som suksessive arvinger innsette så mange levende familiemedlemmer han ønsker, og dessuten bestemme at arven deretter skal tilfalle et ennå ufødt medlem av familien. Suksessjonsbestemmelser ut over dette rammes av grunnlovens forbud, jfr NOU 1975:63 Stiftelser og omdanning, s 24.

For det tredje må en stiftelses formål heller ikke være umulig, dvs at formålet etter en normal betraktning må anses som oppnåelig. Dette er likevel ikke det samme som at formålet må kunne realiseres umiddelbart; det er tilstrekkelig at dette lar seg gjøre over noen tid.

Til dette kommer at det vil oppstå meget vanskelige avveininger både rettspolitiske og lovteknisk, dersom visse formål skal godtas, mens andre skal diskvalifiseres. De rettspolitiske hensyn som kan tale for å forby visse formål er heller ikke uforanderlige, men snarere avhengig av oppfatninger som kan endre seg over tid. En begrensning som refererer seg til de formål stiftelsene kan ha, vil i et slikt perspektiv lett kunne fremstå som «trend»- eller motepregede.

Utvalget vil endelig vise til den adgang som foreligger både etter gjeldende rett og etter utkastet til å omdanne stiftelser. Denne gir muligheter til å endre stiftelsens formål gjennom omdanning. Selv om omdanningsreglene ikke kan tas i bruk bare fordi det finnes andre formål som i og for seg må anses mer fornuftige eller samfunnsgavnlige, følger det av gjeldende lovs § 35 første ledd nr 4 at omdanning kan skje når bestemmelsen er blitt «åpenbart uheldig» eller «åpenbart ufornuftig», se også utkastet § 6-2 første ledd bokstav d.

Helt til slutt vil utvalget også fremholde følgende når det gjelder mulige begrensninger i en stiftelses formål: Organisasjonsformen stiftelse har som foran nevnt i den senere tid utviklet seg fra det mer ensidige i å forvalte en kapitalmasse til det mangfoldige, herunder til å realisere ulike aktivitets- og kulturformål, jfr utredningen "*Behovet for ny lovgivning*" i kapittel 4. Etter utvalgets oppfatning er dette en utvikling det er grunn til å legge forholdene til rette for, ikke motarbeide gjennom regler som oppstiller begrensninger i det formål en stiftelse kan ha.

Utvalgets konklusjon er etter dette at det ikke bør innføres begrensninger med hensyn til hvilke formål en stiftelse kan ha.

7.4 BØR DET OPPSTILLES BEGRENSNINGER I ADGANGEN TIL Å OPPRETTE NÆRINGSDRIVENDE STIFTELSE, OG BØR DET GIS SÆRREGLER FOR SLIKE STIFTELSE?

Utvalget har vurdert om det bør oppstilles begrensninger i adgangen til å opprette næringsdrivende stiftelser og skal i det følgende redegjøre for sitt syn.

Motivene for å opprette en stiftelse som på en eller annen måte kan komme til å drive eller være involvert i næringsvirksomhet kan være forskjellige.

For det første kan det være et ønske om at stiftelsen skal ha til formål å drive næringsvirksomhet. I tilfelle er det tale om en hovednæringsdrivende stiftelse, jfr lovens § 24 første ledd nr 1. Målet kan være gjennom aktiv kapitalforvaltning å oppnå optimal gevinst, slik det ofte er for næringsvirksomhet som organiseres i selskapsformer. Men noen utdeling til utenforstående i kraft av eierinteresser kan ikke skje, da dette bryter med selvstendighetskriteriet. Enkelte hovednæringsdrivende stiftelser foretar imidlertid utdelinger til destinatarer, undertiden også til forskjellige ideelle formål. Andre foretar overhodet ikke utdelinger. Her vil hovedformålet kunne være å generere kapital.

For det annet er det opprettet en rekke stiftelser hvor det ikke er noe formål i seg selv å drive næringsvirksomhet, men hvor stiftelsen rent faktisk driver næringsvirksomhet for å kunne realisere et ideelt eller lignende formål. Det kan f.eks. være tale om forskningsstiftelser, forlagsstiftelser og stiftelser som skal ivareta forskjellige omsorgsfunksjoner. Disse blir betegnet som binæringsdrivende stiftelser, jfr lovens § 24 første ledd nr 2.

For det tredje plasserer en del stiftelser sin formue i aksjer eller andre selskapsandeler. Dette kan være et ledd i stiftelsens alminnelige kapitalforvaltning, ved at avkastningen av aksjene skal tilgodese stiftelsesformålet. Men det kan også være slik at oppretteren eller styret av en eller annen grunn ønsker å støtte den næringsvirksomheten investeringen gjøres i. I ingen av disse tilfellene foregår det noen næringsvirksomhet i stiftelsens egen regi; denne skjer der stiftelsen har eierinter-

esser. Stiftelser som dette kan betegnes indirekte næringsdrivende stiftelser, eller vanligere; holdingstiftelser, jfr lovens § 24 første ledd nr 3.

Utvalget vil mer generelt peke på at en organisering av næringsvirksomhet som stiftelse vil kunne bidra til å skape varighet, stabilitet og kontinuitet i virksomheten. Hovedårsaken til dette er at stiftelser er selveiende. Dermed kan man unngå mange av de problemer som erfaringsmessig oppstår ved eierskifte, herunder generasjonskifte, i virksomheten. Oppretteren kan ved å bruke stiftelsesformen sikre seg at virksomheten i fremtiden drives ut fra de motiver og ønsker han opprinnelig har hatt med opprettelsen. Dette vil være vanskelig i selskaper hvor selskapsandeler kan omsettes med den følge at forholdene ligger til rette for både en endring av virksomhetens karakter og at nye eierinteresser kommer inn. Utvalget vil også fremheve at stiftelsesformen i praksis kan bli valgt fordi den sikrer at stiftelsen utad blir oppfattet som uavhengig som følge av at den ikke har eiere. Dette er f eks en av flere grunner til at Det Norske Veritas er organisert som stiftelse.

Etter utvalgets oppfatning viser bruken av formen næringsdrivende stiftelse i praksis, jfr foran, at det er et reelt behov for at stiftelsesformen kan anvendes til å organisere forskjellige former for næringsvirksomhet. Etter utvalgets syn bør denne organisasjonsformen fremdeles fremstå som et tilbud for organisering av næringsvirksomhet. Utvalget finner ikke grunn til å gå inn på en detaljert redegjørelse for dette. De argumenter som kan anføres i så måte, er tidligere vurdert i NOU 1975:63 Stiftelser og omdanning, og Ot prp nr 3 (1979-80) "*Behovet for ny lovgivning*" i kapittel 4.

Utvalget kan ikke se at det har skjedd noe vesentlig som endrer grunnlaget for de vurderinger som ble foretatt den gang. Utvalget vil vise til de overveielser som er gjort i de nevnte kilder, og fastholder med bakgrunn i dette at det heller ikke i dag er grunn til å gjøre begrensninger i adgangen til å opprette næringsdrivende stiftelser.

For utvalget har spørsmålet etter dette i første rekke vært om næringsdrivende stiftelser kan reise særlige spørsmål lovgivningsmessig. Dette må i noen grad besvares bekreftende. Utvalget anser imidlertid at den beste måten å løse disse spørsmålene på er at det utformes særlige bestemmelser for de næringsdrivende stiftelsene, når det ikke er hensiktsmessig eller tilstrekkelig utelukkende å bygge på utkastets regler om alminnelige stiftelser.

Utvalget har på denne bakgrunn foreslått enkelte særregler om næringsdrivende stiftelser som langt på vei innebærer en regulering som svarer til den som gjelder for annen næringsvirksomhet, i første rekke næringsvirksomhet som er organisert som aksjeselskaper. For utvalget har det vært av egenverdi at reglene for organisering av foretak som driver næringsvirksomhet er enhetlige, slik at det så langt som mulig gjelder samme regler for alle næringsdrivende.

Utvalget vil nevne at det, så langt utvalget kan se, ikke reiser seg særlige spørsmål om misbruk av stiftelsesformen for næringsdrivende stiftelser. Spesielt kan det påpekes at det ligger i stiftelsesformen som sådan at ingen med grunnlag i eierskap kan råde over stiftelsens kapital. F eks kan oppretteren eller dennes nærstående ikke overføre stiftelsens midler og overskudd til seg ved utdelinger eller ved oppløsning. En eventuelt rettsstridig tapping av stiftelsens kapital ved overføringer som nevnt reiser ikke andre spørsmål i næringsdrivende enn i alminnelige stiftelser.

Utvalget mener i det hele at de forslag om regler som utvalget mer generelt fremmer mot misbruk av stiftelsesformen - særlig reglene som understøtter selvstendighetskriteriet, jfr utredningen "*Hvilket innhold bør selvstendighetskriteriet ha?*" i kapittel 8.3, i tilstrekkelig grad også gir et vern mot misbruk i næringsdrivende stiftelser.

Hertil kommer at de alminnelige reglene i straffe- og næringslovgivningen som mer generelt kan brukes for å håndheve overtredelser av denne lovgivningen selvsagt også kan få anvendelse i forhold til næringsdrivende stiftelser.

På dette punkt viser utvalget også til at det har foreslått særlige regler om straff for overtredelse av stiftelsesloven, jfr utkastet § 7-3 og spesialmotivene til lovutkastet "*Bør det gjelde begrensninger i adgangen til å opprette stiftelser?*" i kapittel 7, som også gjelder for næringsdrivende stiftelser.

Alt i alt er det på denne bakgrunn utvalgets oppfatning at utvalgets forslag og gjeldende lovgivning gir tilstrekkelig med handlings- og sanksjonsregler som kan motvirke forskjellige former for misbruk i næringsdrivende stiftelser.

KAPITTEL 8

Selvstendighetskriteriet**8.1 SELVSTENDIGHETSKRITERIET - GJELDENE RETT OG ALMINNELIGE UTGANGSPUNKTER**

Kjernen i stiftelsesbegrepet - det forhold som skiller stiftelsene fra båndleggelser, selskaper og andre rettsdannelser - er at formuesverdien må være stilt selvstendig til rådighet for formålet. I dette ligger at ingen kan ha eierinteresser i stiftelsen, direkte eller gjennom andeler. Stiftelsen er selveiende og et eget rettssubjekt.

I motsetning til foreninger som også er selveiende og selvstendige rettssubjekter, har stiftelser ikke medlemmer. Mellom en stiftelse og et selskap består hovedsondringen derimot i at selskapet har eiere som i samsvar med selskapsrettens regler kan tilbakeføre selskapets formue til seg, ved uttreden, oppløsning mv.

Stiftelser må også skilles fra båndleggelser og avsetninger, som er rettsdannelser som har en eier, men hvor eierrådigheten er mer eller mindre begrenset som følge av gitte pålegg, enten av eieren selv eller av utenforstående.

Stiftelsesloven gir ikke noe presist uttrykk for hva som skal til for at lovens selvstendighetskriterium er oppfylt. Etter gjeldende rett må dette utledes av lovforarbeidene, rettspraksis, forvaltningspraksis, slutninger fra andre av lovens regler mv.

Det sentrale innholdet i selvstendighetskriteriet er at formuesverdien må være selvstendig i forhold til enhver eierpretendent. I dette ligger at stiftelsen må ha egne organer som står for forvaltningen av stiftelsen, og at organene må ha en selvstendig stilling i relasjon til mulige eierpretendenter. Om kravet til selvstendighet i det konkrete tilfellet er oppfylt, må avgjøres med bakgrunn i en vurdering av hvem som utøver de ulike beføyelser; både de rettslige og de faktiske.

En stiftelse vil ofte være et mellomledd for formuesverdier som skal overføres fra oppretteren til de begunstigede; destinatarene. Av denne grunn vil spørsmålet om selvstendighetskriteriet er oppfylt i praksis vanligvis reise seg i to relasjoner; dels i forhold til oppretteren og dennes nærstående, og dels i forhold til destinatarene. Det er altså på den ene side en mulighet for at oppretteren fortsatt har slik rådighet over formuesverdien at kravet til selvstendighet ikke kan anses oppfylt, mens det på den annen side foreligger en mulighet for at destinatarene allerede har fått slik rådighet.

I forhold til oppretteren vil det være uforenlig med selvstendighetskriteriet at denne har en fri tilbakekallsrett i den forstand at han når som helst kan omgjøre opprettelsen av stiftelsen. Det samme gjelder en fri tilbakefallsklausul som i motsetning til tilbakekallelse også kan tre i kraft uten oppretterens aktive medvirkning.

Selvstendighetskriteriet kan også være til hinder for at stiftelsens kapital tilbakeføres oppretteren på annen måte, f.eks. ved utdelinger av legatporsjoner, lån, sikkerhetsstillelse mv.

Hva angår selvstendighetskriteriet i forhold til de som er begunstiget etter stiftelsens formål - destinatarene - vil problemet gjerne være å avgjøre om disse i realiteten er blitt de reelle eierne av formuesverdien. I sistnevnte tilfelle foreligger ingen stiftelse. Dette kommer på spissen hvor destinatkretsen er individuelt bestemt i vedtektene.

Stiftelsesloven oppstiller ikke regler som er til hinder for at det opprettes stiftelser med individuelt bestemte destinatarer, og heller ikke at disse har styreposisjoner. Utvalget vil imidlertid peke på at hvis destinatkretsen i en familiestiftelse

er individuelt bestemt i vedtektene på forhånd, og det samtidig er fastsatt at disse eller representanter for disse skal utgjøre styret, så vil kravet til selvstendighet ikke være oppfylt. Hvor destinatarene ikke er fysiske personer, men f.eks. en organisasjon, vil det hele i større grad bero på en helhetsvurdering.

I kravet til selvstendighet ligger som nevnt også at styret og den øvrige ledelse må ha en selvstendig stilling i forhold til mulige eierpretendenter. I praksis er dette særlig aktuelt i forhold til oppretteren. Etter gjeldende stiftelseslov oppstilles det ikke spesielle krav til selvstendighet til stiftelsens ledelse. Loven er ikke til hinder for at oppretteren får styreposisjon, og i alminnelige stiftelser kan han også være enestyre. Dette står i motsetning til rettsstillingen etter svensk og dansk rett. Utvalget fremmer forslag om regler som tilsikter en skjerpelse av selvstendighetskriteriet i disse relasjonene, jfr utkastet § 4-2 og bemerkningene i utredningen "[Hvilket innhold bør selvstendighetskriteriet ha?](#)" i kapittel 8.3.

Når det gjelder selvstendighetskriteriets innhold, vises det for øvrig til Woxholth, Ånd og rett, Festskrift til Birger Stuevold Lassen, Oslo 1997, s 1089-1103.

I det følgende vil utvalget først ta stilling til om det i en ny stiftelseslov fortsatt er hensiktsmessig å bygge på et selvstendighetskriterium, og i den forbindelse om det kan være grunn til å utforme regler som mer presist gir uttrykk for dettes innhold og for hvordan en stiftelse vanligvis blir opprettet. Deretter vil det bli tatt stilling til om og eventuelt hvordan det er mulig å utforme relevante lovregler som i større grad enn i dag kan sikre at selvstendighetskriteriet blir gjennomført i praksis.

8.2 BØR SELVSTENDIGHETSKRITERIET OPPRETTHOLDES?

Utvalget anser det som lite tvilsomt at også en ny stiftelseslov må bygge på et selvstendighetskriterium. Det sentrale ved en stiftelse er at ingen har eierinteresser i den og at den som sådan er frittstående i forhold til eierpretendenter. Dersom kravet til selvstendighet fragås, og det åpnes for rettsdannelser hvor utenforstående har eierinteresser, oppgis stiftelsesformen og man er uten videre over i andre organisasjonsformer; i første rekke personlig eide foretak (enkeltmannsforetak) og selskaper.

8.3 HVILKET INNHOLD BØR SELVSTENDIGHETSKRITERIET HA?

Etter gjeldende rett fremkommer selvstendighetskriteriet som sagt gjennom lovens formulering om at formuesverdien må være stilt «selvstendig» til rådighet for formålet, jfr lovens § 2.

Utvalget har vurdert om det i lovteksten bør tas inn en nærmere presisering av innholdet i selvstendighetskriteriet. Formålet med en eventuell presisering av selvstendighetskriteriet i lovteksten er å klargjøre dets innhold, for derved å lette rettsanvendelsen og sikre at kriteriet kan overholdes i praksis.

En presisering av innholdet i selvstendighetskriteriet måtte i tilfelle ta sikte på å redegjøre for i forhold til hvem selvstendighet kreves, og eventuelt hva som skal til for at selvstendighet foreligger i de relevante relasjoner.

Utvalget har kommet til at det ikke er mulig å gjennomføre en slik presisering i lovteksten. Det lar seg lovteknisk sett ikke gjøre å formulere selvstendighetskriteriets innhold på en måte som oppfyller de krav som må stilles til presisjon og forutberegnelighet, og som samtidig gjør det enkelt å bruke i praksis.

Utvalget ser det også slik at en streben etter høyere presisjon vil kunne føre til at begrepet blir mindre «utviklingsdyktig». Selv om kjernen i selvstendighetskriteriet nok også i fremtiden vil rette seg mot å forhindre innflytelse mv fra mulige «eierpretendenter», vil utviklingen kunne tilsi at det mer detaljerte innholdet av

begrepet vil kunne endre seg. Det er derfor viktig at lovteksten ikke utformes så spesifikt at utviklingen vil kunne løpe fra den.

Selv om utvalget ikke kan anbefale at det søkes gjennomført en presisering av innholdet i selvstendighetskriteriet i lovteksten, er det utvalgets oppfatning at det formål dette eventuelt skulle tjene, jfr foran, kan realiseres ved at det i en ny stiftelseslov inntas konkrete regler som gir en presisering av kriteriet. På denne måten kan forholdene legges til rette for at kravet til selvstendighet i praksis gjennomføres i relasjon til oppretteren og dennes nærstående og destinatarene. Utvalget har fulgt dette opp ved å foreslå regler om:

- forbud mot utdelinger til oppretteren, jfr utkastet § 3-9 annet ledd;
- forbud mot at det ytes lån og stilles sikkerhet for forpliktelser til fordel for oppretteren og dennes nærstående, jfr utkastet § 3-10;
- forbud mot at den som har avgitt formuesverdien som inngår som grunnkapital, kan være styrets leder, jfr utkastet § 4-2 tredje ledd;
- forbud mot at den som har avgitt formuesverdien som inngår som grunnkapital, og dennes nærstående, samt personer som har tillitsverv i, eller står i et ansettelses- eller underordningsforhold til denne, kan utgjøre styrets flertall, jfr utkastet § 4-2 fjerde ledd, og
- forbud mot at en person som har slik stilling som nevnt i utkastet § 1-4 tredje ledd og dennes nærstående, kan utgjøre styrets flertall, hvis stiftelsen er opprettet av en juridisk person, jfr utkastet § 4-2 femte ledd.

Utvalget viser også til forslagene i utkastet § 1-3 om rådighet over formuesverdien, § 3-2 om minste grunnkapital, § 3-5 om nedsettelse av grunnkapitalen, § 3-6 om nedsettelse av tilleggskapitalen, § 4-17 om godtgjørelse og § 4-18 om Stiftelsestilsynets myndighet til å oppnevne og avsette styremedlemmer. Selv om hovedformålet med hver enkelt av disse reglene er forskjellige og ikke direkte har referanse til selvstendighetskriteriet, vil de indirekte gi grunnlag for en mer effektiv gjennomføring av selvstendighetskriteriet.

Når det gjelder selvstendighetskriteriet, vil utvalget endelig nevne at det er en viss faktisk sammenheng mellom dette kriterium og reguleringen av hvordan en stiftelse opprettes. Gjeldende stiftelseslov gir ikke noen mer utførlig regulering av hvordan en stiftelse opprettes. Utvalget mener at regler om dette kan ha flere funksjoner, og en av disse knytter an mot en tydeliggjøring av selvstendighetskriteriet.

Således vil kravet til selvstendighet i en ny lovtekst kunne fremkomme mer utvetydig som et materielt krav adskilt fra de formelle regler om opprettelsen, hvis det gis særskilte regler om opprettelsen. Når gjeldende lovs § 2 ses i sammenheng med § 4, fremgår det ikke klart at det i prinsippet må sondres på dette punkt.

Viktigere er det likevel at en angivelse av hvordan en stiftelse opprettes vil kunne gi en praktisk rettleiding for hvordan man skal gå frem ved opprettelsen av en stiftelse. På denne bakgrunn har utvalget foreslått regler i lovutkastet "*Innledning*" i kapittel 2 om hvordan en stiftelse opprettes.

KAPITTEL 9

Bør en ny stiftelseslov bygge på sontringen mellom offentlige og private stiftelser?

Gjeldende stiftelseslov bygger på en sontring mellom offentlige og private stiftelser, som i hovedsak innebærer at loven legger opp til at de offentlige stiftelsene skal være underlagt et mer inngående tilsyn og en mer inngående kontroll enn de private stiftelsene. Hva det offentlige tilsynet går ut på, fremgår av lovens § 17. Tilsynet innebærer at det offentlige skal se til at stiftelsens virksomhet utøves lovlig og i samsvar med dens formål og vedtekter, at stiftelsens verdier forvaltes og anbringes på den måte som til enhver tid er bestemt, samt overvåke at stiftelsen fører regnskap og underkaster seg revisjon slik det er bestemt i lov og forskrifter.

Lovens regler om offentlige stiftelser i kapittel III blir supplert av forskrift 10 oktober 1990 nr 797 om offentlige stiftelser. I forskriften er det fastsatt krav til minste grunnkapital for offentlige stiftelser (kr 200 000), jfr § 1. Det er også gitt regler om hvem som skal føre tilsyn med offentlige stiftelser, jfr § 2, om forvaltning og plassering av en offentlig stiftelses midler, jfr §§ 3 - 11.

Stiftelseslovutvalget har vurdert om sontringen mellom private og offentlige stiftelser bør videreføres i en ny stiftelseslov, og kommet til at dette ikke bør skje.

Det mest vesentlige argument til fordel for en opphevelse av ordningen er at utvalget går inn for at det generelt gis samlete og oppdaterte regler om tilsyn og kontroll med stiftelser, som etter utvalgets oppfatning tilfredsstiller de krav som i dag kan stilles til organiseringen og forvaltningen av stiftelsene. Utvalget vil her vise til utredningen "[Utvalgets forslag om materielle regler om offentlig tilsyn og kontroll med stiftelsene](#)" i kapittel 15.4. Det er dels tale om materielle regler som søker å forhindre misbruk av stiftelsesformen og dels regler som gir offentlig myndighet grunnlag for å utføre en effektiv kontroll med stiftelsenes virksomhet.

Spørsmålet måtte i tilfelle være om det er noen grunn til å skille ut en type stiftelser på en måte som gjør at disse underlegges en strengere kontroll og et mer omfattende tilsyn enn det utvalget generelt legger opp til for stiftelser. Utvalget kan ikke se at det er noen grunn til dette.

Det kan også anføres argumenter som mer direkte retter seg mot å oppheve særordningen med skillet mellom offentlige og private stiftelser hva tilsyn og kontroll angår. Den lange praksis som knytter seg til ordningen er ikke i seg selv noe argument for at den bør opprettholdes, men har gitt gode erfaringer med henblikk på en evaluering av om den bør fortsette.

Det grunnleggende elementet i ordningen med offentlige stiftelser er at kontrollen med stiftelsene og deres virksomhet er frivillig. Det er grunn til å anta at en del stiftelser som utfører samfunnsviktige oppgaver underlegges seg en slik frivillig kontroll, ut fra det syn at dette gir legitimitet og en viss garanti utad for at stiftelsen driver en ordnet virksomhet. Det ligger likevel i saken at en frivillig kontrollordning ikke kan virke effektivt. Det er grunn til å tro at de stiftelser hvor behovet for offentlig kontroll er størst, ikke vil underkaste seg en slik frivillig kontrollordning. Dette utgjør etter utvalgets mening et tungtveiende argument mot den gjeldende ordning med offentlige stiftelser, og kan i seg selv begrunne en endring på dette punkt.

Også innholdsmessig kan det reises innvendinger mot hvordan kontrollen med de offentlige stiftelsene etter lovgivningen og forskriftsverket er lagt opp. Det gjelder særlig de formaliserte og lite fleksible reglene om plasseringsplikt for kapitalen i offentlige stiftelser, jfr forskriftens §§ 3 til 11. Utvalget er av den oppfatning

at det ikke er behov for slike regler, og viser til utredningen "*Bør det gis regler som sikrer stiftelsens kapitalgrunnlag gjennom «plasseringsplikt»?*" i kapittel 11.8 der det redegjøres nærmere for dette.

Utvalget vil endelig fremholde at det bare opprettes et meget beskjedent antall nye offentlige stiftelser. Ordningen med et spesielt tilsyn med de offentlige stiftelsene vil derfor i realiteten rette seg mot et forholdsvis lite antall stiftelser, og en del kan tale for at det i fremtiden vil bli enda mindre. Etter utvalgets mening er det ikke uten videre heldig at de offentliges ressurser i så stor grad konsentrerer seg om de offentlige stiftelsene. Utvalget kan ikke se at de grunner som tilsier at det er et behov for tilsyn med stiftelser kan begrunne en slik konsentrasjon om stiftelser som utgjør et lite antall av «stiftelsesmassen» totalt sett. Dette gjelder i enda mindre grad når det tas i betraktning at tilsynet for denne gruppen er frivillig, jfr foran.

Det nevnes i denne forbindelse f eks at Oslo og Akershus fylkesmannsembete i 1995 bare mottok 5 søknader om offentlig stadfestelse og ingen i 1996. (Totalantallet offentlige stiftelser ved embetet er pr 15 oktober 1996 692). De fleste offentlige stiftelser er opprettet før den nåværende stiftelseslovs ikrafttreden, og de har en kapital som ligger langt under de minimumskrav som stilles til offentlig stadfestelse etter gjeldende lov - kr 200000 -, jfr forskriften § 1.

KAPITTEL 10

Særlig om næringsdrivende stiftelser**10.1 INNLEDNING**

Gjeldende stiftelseslov inneholder visse særregler for næringsdrivende stiftelser i kapittel V. Utvalget har vurdert om det er grunn til å gjøre endringer, både når det gjelder hvilke stiftelser som skal anses som næringsdrivende, og om det helt uavhengig av denne avgrensningen bør gjøres endringer i de gjeldende særreglene. Når det gjelder behovet for næringsdrivende stiftelser, vises det til drøftelsen i utredningen *"Bør det oppstilles begrensninger i adgangen til å opprette næringsdrivende stiftelser, og bør det gis særregler for slike stiftelser?"* i kapittel 7.4.

10.2 GJELDENDE LOVS REGULERING

Etter gjeldende rett er det fri adgang til å etablere næringsdrivende stiftelser, men måten disse er organisert på har ført til at de i atskillig utstrekning er underlagt særregler i stiftelsesloven og i annen lovgivning.

Hva angår reglene utenfor stiftelsesloven, er dette næringsrettslig rammelovgivning, som gjelder uavhengig av organiseringen av virksomheten. Denne lovgivningen gjelder derfor ikke bare for næringsdrivende stiftelser, men også for selskaper og andre former for organisert næringsvirksomhet (handelsvirksomhet, bank- og finansieringsvirksomhet, hotellvirksomhet mv).

Når det gjelder reglene om næringsdrivende stiftelser i stiftelsesloven, finnes de som nevnt i lovens kapittel V.

For hovednæringsdrivende stiftelser stilles det krav til minste innbetalte grunnkapital, jfr § 25, og innholdet av vedtektene, jfr § 27.

For holdingstiftelser gjelder det særlige regnskapsrettslige regler om utdeling på aksjer og andeler i selskaper stiftelsen har bestemmende innflytelse over, jfr lovens § 28 A, og særlige regler om revisors plikter, jfr § 28 A annet ledd.

Alle næringsdrivende stiftelser skal etter lovens § 28 tredje ledd utarbeide årsberetning etter reglene i regnskapsloven § 21 bokstav A.

For styret og forretningsfører i alle næringsdrivende stiftelser bestemmer lovens § 28 at en rekke av aksjelovens regler skal gjelde så langt de passer.

Videre hjemler stiftelsesloven ansattes medbestemmelsesrett i næringsdrivende stiftelser, jfr dens § 29.

I følge stiftelsesloven § 26 har næringsdrivende stiftelser registreringsplikt i Foretaksregisteret.

10.3 ETTER HVILKE PRINSIPPER BØR EN NY STIFTELSESLOVS REGLER OM NÆRINGSDRIVENDE STIFTELSE UTFORMES?

I de næringsdrivende stiftelsene vil forvaltningen av stiftelsenes kapital være viktig, uten at dette egentlig skiller dem fra de ideelle stiftelsene. I næringsvirksomheten ligger imidlertid at stiftelsen i tillegg til, eller riktigere; som ledd i, kapitalforvaltningen vil pådra seg forpliktelser overfor tredjemenn. På dette punkt skiller de næringsdrivende stiftelsene seg typisk fra andre stiftelser. Ved siden av at næringsdrivende stiftelser får kreditorer i større målestokk enn ideelle stiftelser, vil de vanligvis også ansette medarbeidere i virksomheten. I et slikt perspektiv må lovens regler ikke bare ta sikte på å verne om stiftelsens kapital, men også ta i betraktning

og beskytte interessene til de berørte tredjemenn; i første rekke kreditorer og ansatte.

Utvalget nevner for fullstendighetens skyld at ansvarsforholdene i holdingstiftelser ikke helt kan likestilles med andre næringsdrivende stiftelser. Holdingstiftelser driver ikke næringsvirksomhet selv, men eier aksjer og andeler i næringsvirksomhet. Stiftelsen får som sådan ikke noe direkte ansvar for de forpliktelser som pådras de selskaper hvor stiftelsen er aksjeeier. Fordi den ikke selv direkte driver næringsvirksomhet, får den vanligvis heller ikke kreditorer og andre medkontrahtenter i noe større antall. Dette er likevel etter utvalgets mening ikke tilstrekkelig til at denne gruppen næringsdrivende stiftelser mer prinsipielt bør underlegges andre regler enn de stiftelser som selv driver næringsvirksomhet. En annen sak er at forholdet kan tilsi at det etter omstendighetene bør gjelde særregler bare for holdingstiftelser, jfr utkastet § 5-3.

Etter gjeldende rett har lovgiveren søkt å differensiere mellom ulike former for næringsdrivende stiftelser, jfr foran, med den følge at det særlig er for hovednæringsdrivende stiftelser at det er gitt særregler av større materiell betydning. Det vises her til de foran nevnte krav til minste innbetalte grunnkapital, jfr § 25, og innholdet av vedtektene, jfr § 27.

Utvalget er enig i at det fra et praktisk synspunkt er viktig å sikre at iallfall de stiftelser som har til formål å drive næringsvirksomhet selv, underlegges et regelverk som søker å ta i betraktning og verne om tredjemannsinteresser. Slik utvalget ser det, er det likevel ingen grunn til å la stiftelser som rent faktisk driver næringsvirksomhet, selv om dette ikke inngår som en del av formålet, og stiftelser som gjennom aksjer eller andeler er eiere i slik virksomhet, bli behandlet på en annen måte. Utvalget er av den oppfatning at det vern lovgivningen søker å gi tredjemann gjennom særregler om næringsdrivende stiftelser, ikke bør avhenge av hvordan oppretteren og styret velger å organisere stiftelsens virksomhet, hvis realiteten uansett er den at stiftelsen direkte eller indirekte driver næringsvirksomhet.

Det er videre av egenverdi at reglene for næringsdrivende stiftelser så langt som mulig er ensartete, blant annet fordi man da unngår å måtte trekke grensen mellom de forskjellige underkategoriene av næringsdrivende stiftelser, i første rekke mellom hoved- og binæringsdrivende stiftelser. En slik grensedragnings kan i en del tilfelle være svært vanskelig, fordi stiftelsene faller i et grenseområde mellom den ene og den andre kategori.

Mer prinsipielt er det utvalgets oppfatning at den som driver næringsvirksomhet må følge visse organisasjonsrettslige regler knyttet til næringsvirksomheten som særskilt har til formål å beskytte tredjemannsinteresser. Dette gjelder helt uavhengig av om virksomheten organiseres i selskaps- eller stiftelsesform, og uavhengig av om den inngår som en del av formålet eller ikke. Utvalget har derfor kommet til at det på mer generelt grunnlag bør stilles krav i form av enkelte særregler for næringsdrivende stiftelser.

De særregler utvalget har valgt å foreslå om næringsdrivende stiftelser er etter dette:

- Næringsdrivende stiftelser skal etter utvalgets forslag, jfr § 3-2 første ledd annet punktum, ha en høyere grunnkapital (kr 200 000) enn alminnelige stiftelser (kr 100 000). Grunnkapitalen tjener i hovedsak to formål; den angir nivået for den «startkapital» stiftelsen skal ha og innebærer en utdelingsskranke, idet grunnkapitalen etter utvalgets forslag skal bindes i stiftelsen, jfr nærmere utredningen "[Bør grunnkapitalen bindes i stiftelsen?](#)" i kapittel 11.3. Siden grunnkapitalen tar sikte på å konsolidere stiftelsen, samt, og i denne forbindelse også, å skape et vern for forskjellige tredjemannsgrupper, i første rekke kreditorene og andre medkontrahtenter, må det etter utvalgets mening være et minstekrav at kapi-

talkravet fastsettes på det nevnte nivå, jfr utredningen "[Bør det stilles minstekrav til grunnkapitalen?](#)" i kapittel 11.2.

- Utvalget fremmer også forslag om enkelte mer detaljerte krav til næringsdrivende stiftelser når det gjelder utformingen av vedtektene og registreringsmeldingens innhold, jfr §§ 2-3 annet ledd og 2-6. Se også utkastet § 2-7 annet ledd om registerets innhold, og utkastet § 3-4 annet ledd første punktum om registrering av kapitalforhøyelse i næringsdrivende stiftelser.
- Utvalget går også inn for at det i næringsdrivende stiftelser bør gjelde særlige krav om aktivitetsplikter ved tap av stiftelsens kapital, jfr utkastet § 3-11 annet ledd.
- For næringsdrivende stiftelser foreslås det i samsvar med kravene i EØS-avtalen at utkastets krav om at minst halvdelen av styrets medlemmer skal være bosatt i riket, jfr utkastet § 4-2 annet ledd tredje punktum, ikke skal gjelde for statsborgere i stater som er part i EØS-avtalen når de er bosatt i slik stat, jfr utkastet § 4-2 annet ledd fjerde punktum.
- Endelig foreslås det i utkastet § 5-3 visse særregler om regnskapsføring og revisjon i holdingstiftelser. Bestemmelsen innebærer, med unntak av en mindre korrigering, en videreføring av gjeldende lovs § 28 A.

Utvalget nevner også for ordens skyld at enkelte av forslagene til fellesregler for alminnelige og næringsdrivende stiftelser i praksis vil få størst betydning for de næringsdrivende stiftelsene. Dette gjelder f.eks. reglene i utkastet §§ 6-9 og 6-10 om saksbehandlingen ved henholdsvis sammenslutning og deling, og muligens også utkastet § 3-5 om nedsettelse av grunnkapitalen.

Foran har utvalget inntatt det standpunkt at det prinsipielt riktige vil være å oppstille visse særregler for alle former for næringsdrivende stiftelser, uavhengig av om de er hovednæringsdrivende, binæringsdrivende eller holdingstiftelser. En helt annen sak er at de minstekrav som lovgiveren etter utvalgets mening bør stille til reglene for næringsdrivende stiftelser, se nærmere nedenfor, ikke bør stilles til enhver stiftelse som driver et minimum av økonomiske aktiviteter. Den avgrensning som på dette punkt blir sentral, og hvor det kan gjøre seg gjeldende ulike synspunkter, er hvilke minstekrav som må oppstilles for at en stiftelse skal kunne sies å være næringsdrivende og dermed bli underlagt de foran nevnte særregler for næringsdrivende stiftelser. Utvalget har vurdert dette nærmere i utredningen "[Nærmere om avgrensningen mellom alminnelige og næringsdrivende stiftelser](#)" i kapitlene 10.4 og "[Næringsvirksomhetsbegrepet](#)" i 10.5.

10.4 NÆRMERE OM AVGRENSNINGEN MELLOM ALMINNELIGE OG NÆRINGSDRIVENDE STIFTELSE

Det avgjørende etter gjeldende rett for om en stiftelse er næringsdrivende, er som nevnt etter lovens § 24 første ledd nr 1 om stiftelsen «har til formål å drive næringsvirksomhet selv», etter første ledd nr 2 om stiftelsen «driver næringsvirksomhet selv», og etter første ledd nr 3, om stiftelsen «gjennom aksjer eller andeler har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen».

I alle disse relasjonene inngår begrepet «næringsvirksomhet» som en grunnkomponent i definisjonene. For hovednæringsdrivende og binæringsdrivende stiftelser er det et *tilstrekkelig* vilkår at stiftelsen enten har til formål å drive næringsvirksomhet selv, eller driver slik virksomhet selv. For holdingsstiftelser er det oppstilt et krav om at stiftelsen har «bestemmende» innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen. På denne måten inngår næringsvirksomhetsbegrepet som et *nød-*

vendig, men ikke tilstrekkelig vilkår for å angi at det dreier seg om en holdingstiftelse.

I gjeldende rett blir begrepet næringsvirksomhet gjerne søkt definert ved at det må dreie seg om utøvelse av en virksomhet av økonomisk karakter, dvs omsetning av varer eller tjenester av økonomisk verdi, jfr Knudsen, Stiftelsesloven, annen utgave, Oslo 1997, s 80. Det er dette som er kjernen i stiftelseslovens næringsvirksomhetsbegrep.

For utvalget står det som klart at begrepet næringsvirksomhet også må være grunnstenen i en ny stiftelseslov. Begrepet som avgrensningskriterium er innarbeidet og kjent ikke bare gjennom stiftelsesloven, men også gjennom annen lovgivning, jfr f eks skatteloven.

Siden utvalget foreslår å avskaffe ordningen med offentlige stiftelser, jfr utredningen "*Bør en ny stiftelseslov bygge på sontringen mellom offentlige og private stiftelser?*" i kapittel 9, vil det etter utvalgets opplegg (bare) være to hovedgrupper stiftelser; de næringsdrivende og de alminnelige stiftelsene. I lovutkastet fremkommer dette av utkastet § 1-4 sammenholdt med § 1-1 første ledd. Alminnelige stiftelser vil som regel arbeide for å fremme ulike ideelle formål. I lovutkastet er imidlertid en alminnelig stiftelse søkt definert negativt som en stiftelse som ikke driver næringsvirksomhet, jfr utkastet § 1-4 fjerde ledd. Dette innebærer at det er nødvendig å gi en nærmere redegjørelse for hva som ligger i begrepet næringsdrivende stiftelse. Fordi det neppe er mulig å legaldefinere begrepet næringsvirksomhet, og fordi det i praksis hersker en viss usikkerhet om hvordan det skal forstås, vil utvalget nedenfor, jfr utredningen "*Næringsvirksomhetsbegrepet*" i kapittel 10.5, søke å trekke opp noen retningslinjer om dette. Utvalgets forutsetning er på dette punkt at begrepet skal forstås på samme måte som etter gjeldende stiftelseslov.

Som foran nevnt, vil det for holdingstiftelser ikke være tilstrekkelig å fastslå at det foreligger deltagelse i næringsvirksomhet, idet ytterligere vilkår, jfr kravet om «bestemmende innflytelse», må være oppfylt for at stiftelsen kan anses som næringsdrivende.

Utvalget har - slik stillingen også er etter gjeldende rett - kommet til at ikke bare de stiftelser som driver næringsvirksomhet i eget navn, men også de som i egenskap av eierskap eller avtale har en viss innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen, bør regnes som næringsdrivende stiftelser.

Dermed er det ikke sagt hvordan den nærmere avgrensningen mellom denne typen stiftelser og alminnelige stiftelser bør skje. Om dette kan det gjøre seg gjeldende delte oppfatninger. Således er det ikke gitt at begrepet «bestemmende innflytelse» bør gjøre tjeneste som avgrensningskriterium i en ny stiftelseslov, og dermed som et ytterligere vilkår i tillegg til næringsvirksomhetsbegrepet, om det bør presiseres, eller eventuelt erstattes av et annet kriterium. Utvalget tar dette for seg i utredningen "*«Indirekte» næringsvirksomhet*" i kapittel 10.6.

10.5 NÆRINGSVIRKSOMHETSBEGREPET

Utvalget går som foran nevnt inn for å videreføre næringsvirksomhetsbegrepet som grunnkomponent i definisjonen av hva som er en næringsdrivende stiftelse. Begrepet får dermed også stilling som et avgrensningskriterium mot de alminnelige stiftelsene.

Kjernen i begrepet er som nevnt at det må være tale om en virksomhet av økonomisk karakter, dvs omsetning av varer og tjenester av økonomisk verdi. Utgangspunktet for vurderingen vil være hvordan stiftelsens virksomhet blir finansiert; gjennom på den ene side ikke-økonomiske aktiviteter, eventuelt kapitalavkastning og/eller offentlige tilskudd, eller på den annen side ved økonomiske aktiviteter.

Ikke enhver form for aktivitet av økonomisk karakter medfører at stiftelsen kan sies å drive næringsvirksomhet. Næringsvirksomhet foreligger først hvis aktiviteten har en viss stadighet og er av et visst omfang, slik at det er naturlig å anse den som en virksomhet.

Det sentrale moment i vurderingen er aktivitetenes objektive karakter. Er aktivitetene av en slik art at de objektivt sett er egnet til å gi økonomisk utbytte, er det tale om næringsvirksomhet, selv om de i det konkrete tilfellet ikke gjør det, og selv om de i det hele ikke drives med sikte på økonomisk vinning.

Sistnevnte fører til at forlags- og bokhandlervirksomhet, utgivelse av aviser og tidsskrifter organisert i stiftelsesform vanligvis utgjør næringsvirksomhet, med den følge at stiftelsen må regnes som næringsdrivende. Unntak herfra kan tenkes hvor aktivitetene er av så beskjedne karakter at de av denne grunn ikke utgjør næringsvirksomhet.

Kravet om at virksomheten må være av økonomisk karakter, innebærer at en stiftelse som bare driver virksomhet av humanitær, sosial, kulturell eller lignende art ikke er næringsdrivende. Det samme gjelder for stiftelser som har hele formuen plassert i bankinnskudd, obligasjoner, aksjer mv, og hvor formålet realiseres ved avkastningen av investeringene (passiv kapitalforvaltning).

Unntak herfra gjelder hvor stiftelsen har slik innflytelse over annen næringsvirksomhet at lovens regler om næringsdrivende stiftelser av denne grunn gjelder (holdingstiftelser), jfr nedenfor.

Det må trekkes en grense mot stiftelser som driver en aktiv kapitalforvaltning ved at de til stadighet og i et visst omfang handler med aksjer og andre finansobjekter med det siktemål å fremme stiftelsens formål gjennom det overskudd som genereres av salgsgevinster. Disse stiftelsene vil i prinsippet være næringsdrivende.

I praksis vil en del stiftelser som eier aksjer og andre finansobjekter fremme formålet dels ved den avkastning de får på investerte finansobjekter og dels ved det overskudd som oppnås når disse omsettes. I disse tilfellene må det avgjøres konkret om det hovedsakelige i virksomheten er å fremme formålet gjennom aktiv eller passiv kapitalforvaltning. I vurderingen må det legges vekt på flere forhold, blant annet størrelsen på de inntjente beløp, aktivitetsnivået mv.

Kravet om at aktivitetene må være av et visst omfang og stadighet innebærer at en enkeltstående transaksjon, eller mer generelt en begrenset aktivitet av økonomisk karakter, ikke vil være tilstrekkelig til at stiftelsen kan sies å drive næringsvirksomhet. For eksempel vil en enkeltstående avhendelse av en fast eiendom, aktiviteter som basar, loppemarked og inntektsgivende tiltak ikke være tilstrekkelig.

Det er først hvis en ikke uvesentlig del av stiftelsens aktiviteter finansieres gjennom inntektsbringende arbeid av denne typen, at stiftelsen driver næringsvirksomhet i lovens forstand. Dette innebærer at en stiftelse i prinsippet vil kunne skaffe seg inntekter fra f.eks. kiosk- eller kafédrift, uten at den dermed driver næringsvirksomhet i stiftelseslovens mening.

For en rekke stiftelser vil forvaltningen av grunnkapitalen være mindre sentral enn det å realisere ideelle formål på annen måte. Det vil særlig være tilfellet for stiftelser som driver aktiviteter av allmennnyttig eller kulturell art, som f.eks. sosial- og helseinstitusjoner, barnehager, eldre- og sykehjem, kulturvern, teatre, gallerier, museer, undervisnings- og forskningsinstitusjoner mv. Denne typen aktiviteter vil ofte ligge i grenselandet mellom ikke-økonomisk og økonomisk virksomhet.

Hertil kommer at det i disse tilfellene ofte skjer en utvikling over tid, slik at næringsvirksomhetselementet øker etter hvert som stiftelsene finner nye måter å finansiere sin utgangspunktet ideelle virksomhet på.

I disse tilfellene vil bedømmelsen i særlig grad være avhengig av en konkret helhetsvurdering av aktivitetene til den aktuelle stiftelsen, og det kan derfor vanske-

lig oppstilles noen hovedregel om at stiftelser med nevnte formål og aktiviteter befinner seg i den ene eller andre kategori. Utvalget vil likevel anta at man i disse tilfellene ofte vil komme til at aktivitetene i tid og omfang ikke er tilstrekkelige til å konstatere at det drives næringsvirksomhet. Dette gjelder selv om aktivitetene drives mot vederlag av økonomisk karakter, f.eks. inngangspenger, oppholdsbetaling e.l.

At det betales vederlag, kan likevel være et moment som i det konkrete tilfellet kan bidra til at aktivitetene får karakter av å utgjøre en økonomisk virksomhet. Dette må i prinsippet være tilfellet hvis vederlaget får en slik størrelse at det tar sikte på å gi en forrentning av stiftelsens kapital, eventuelt i form av en fortjeneste som fører til at virksomheten går med et overskudd.

Et moment som kan ha relevans ved grensedragningen mellom næringsvirksomhet og aktiviteter av annen art, er om stiftelsen mottar offentlig støtte. Dette kan i gitte tilfeller gi indikasjoner om at stiftelsen ikke har til formål å drive næringsvirksomhet, eventuelt at den ikke driver slik virksomhet, jfr. Knudsen, Stiftelsesloven, annen utgave, Oslo 1997, s. 82.

Ikke minst hvis stiftelsen har en nær tilknytning til det offentlige, f.eks. en kommunes eldreomsorg, hvor stiftelsens virksomhet langt på vei tar sikte på å erstatte mer tradisjonelle former for offentlig servicevirksomhet, kan det forhold at den mottar offentlig støtte være et moment som taler imot at aktivitetene utgjør næringsvirksomhet.

Hvis stiftelsen på den annen side er et rent privat tiltak som mottar offentlig støtte, f.eks. et museum eller en annen kulturstiftelse, kan det forhold at den (delvis) baserer sin virksomhet på offentlig støtte, ikke tillegges utslagsgivende vekt ved grensedragningen. I disse tilfellene vil stiftelsen derfor lettere kunne bli ansett som næringsdrivende.

Også andre momenter enn de som er nevnt foran vil kunne ha relevans ved bedømmelsen av om en stiftelse driver næringsvirksomhet. I helhetsvurderingen kan det også tas hensyn til antall ansatte, om stiftelsen gir et markedsorientert inntrykk og om stiftelsens organisasjon og forvaltning i det hele er lagt opp etter et mer profesjonelt mønster.

Når det for øvrig gjelder innholdet i stiftelseslovens næringsvirksomhetsbegrep, vises det til Knudsen, Stiftelsesloven, annen utgave, Oslo 1997, s. 80-83.

10.6 «INDIREKTE» NÆRINGSVIRKSOMHET

Utvalget har som foran nevnt kommet til at ikke bare de stiftelser som driver næringsvirksomhet i egen regi, men også de som i egenskap av eierskap eller avtale har en viss innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen, bør regnes som næringsdrivende stiftelser. Etter gjeldende rett er det avgjørende i disse tilfellene om stiftelsen «gjennom aksjer eller andeler har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen», jfr. § 24 første ledd nr. 3.

Utvalget er av den oppfatning at ikke bare eierskap, men også avtale som sikrer stiftelsen en viss innflytelse, bør være av betydning i vurderingen, slik forholdet er for aksjeselskap etter 1997 aksjeloven § 1-3 annet ledd ved fastsettelsen av denne lovens konserndefinisjon.

Utvalget har vurdert hvilken grad av innflytelse stiftelsen bør ha for at det er naturlig å anse den som næringsdrivende.

Et alternativ er å bygge videre på ordningen etter gjeldende rett, hvor innflytelsen må være «bestemmende». Dette innebærer at stiftelsen må ha flertallet av stemmene på generalforsamlingen, hva enten dette betyr at den i det enkelte tilfellet

eier mer enn 50 % av aksjene, eller mindre enn dette, men likevel har stemmeflertallet.

Et annet alternativ er å utvide området for de næringsdrivende stiftelsene, og la alle stiftelser som eier aksjer eller andeler i næringsvirksomhet utenfor stiftelsen, anses som næringsdrivende.

Et tredje alternativ er å fastsette grensen til eierskap eller kontroll over en fast prosentsats av aksjene eller andelene, f.eks. 10 % eller 33 %.

Utvalget har kommet til at den beste løsning vil oppnås ved å beholde det hovedkriterium som er relevant etter gjeldende rett; vilkåret om «bestemmende innflytelse», men å utbygge det noe i samsvar med prinsippene i 1997 aksjeloven § 1-3 annet ledd.

I den forbindelse vil utvalget peke på at det vil falle utenfor formålet å la lovens regler om næringsdrivende stiftelser favne alle stiftelser som eier aksjer eller andeler utenfor stiftelsen. Dette vil legge altfor strenge føringer på alminnelige stiftelsers kapitalforvaltning. Stiftelser som i stedet for å sette penger i banken investerer dem i aksjer og aksjefond, vil i tilfelle bli omfattet, og det er etter utvalgets oppfatning uhensiktsmessig.

Utvalget anser det heller ikke begrunnet å oppstille en fast grense for hvor stor eierandel en stiftelse kan ha i næringsvirksomhet utenfor stiftelsen. En ulempe med et slikt opplegg er at flere stiftelser som har en nær tilknytning til hverandre tilsammen kan eie store deler av en virksomhet, uten at noen av dem vil bli regnet som næringsdrivende.

Den ordning som gjeldende stiftelseslov § 24 første ledd nr 3 bygger på, innebærer at det avgjørende for om en holdingstiftelse skal anses som næringsdrivende, blir en mer skjønnsmessig helhetsvurdering av om stiftelsen har «bestemmende innflytelse» over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen. Utvalget ser ingen grunn til å fravike det innarbeidede kriterium om at det må kreves en «bestemmende innflytelse» for at stiftelsen skal anses som (indirekte) næringsdrivende.

Normalt vil stiftelsen ha «bestemmende innflytelse» over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen når den eier mer enn 50 % av aksjene i virksomheten. Er det ikke samsvar mellom stemmeandel og kapitalandel, er det etter gjeldende rett stemmeandelen som er avgjørende. På den ene siden vil en stiftelse som eier mer enn 50 % av aksje- eller andelskapitalen ikke bli omfattet, hvis den ikke har stemmeflertallet. På den annen side vil en stiftelse som har flertallet av stemmene bli omfattet, selv om den ikke har kapitalflertallet.

Utvalget legger til grunn at loven bør bli slik å forstå også etter utkastet, men finner grunn til å foreta en presisering, slik at det ikke kan være tvil om at det avgjørende i de nevnte tilfellene vil være at stiftelsen eier så mange aksjer eller andeler at den representerer flertallet av stemmene i selskapet, jfr utkastet § 1-4 tredje ledd bokstav a.

I en del tilfeller vil en stiftelse som ikke har bestemmende innflytelse gjennom eierskap/stemmeflertall, likevel ha en betydelig innflytelse i forhold til næringsvirksomhet utenfor stiftelsen ved at den har rett til å velge eller avsette et flertall av styremedlemmene i et selskap som driver næringsvirksomhet.

Utvalget mener at det er naturlig å likestille en slik innflytelse med den innflytelse stiftelsen har i egenskap av eierskap/stemmeflertall, og fremmer forslag om dette, jfr utkastet § 1-4 tredje ledd bokstav b. Dette er for øvrig, som påpekt, i samsvar med den nye aksjelovens regulering av hva som skal anses som et konsern, jfr 1997 aksjeloven § 1-3 annet ledd.

Helt uavhengig av de endringer og presiseringer utvalget foreslår, vil det i en del tilfeller kunne foreligge tvil om en stiftelse kan sies å være næringsdrivende. I tråd med ordningen etter den gjeldende lovs § 24 annet ledd, foreslår utvalget derfor

at Stiftelsestilsynet i tvilstilfeller avgjør om det foreligger en næringsdrivende stiftelse, jfr utkastet § 1-4 femte ledd. (I den nevnte bestemmelse i gjeldende lov er kompetansen tillagt Kongen).

10.7 SÆRLIG OM NÆRINGSDRIVENDE STIFTELSERS ADGANG TIL Å YTE OG MOTTA KONERNBIDRAG

Som det fremgår av utredningen "*Gjeldende lovs regulering*" i kapittel 10.2 er næringsdrivende stiftelser i prinsippet langt på vei underlagt samme regler i næringsrettslig rammelovgivning som andre rettssubjekter som driver næringsvirksomhet, herunder aksjeselskaper. Dette innebærer blant annet at næringsdrivende stiftelser er skattepliktige for næringsvirksomheten, jfr skatteloven § 26 bokstav k. Utvalget har imidlertid merket seg at en holdingstiftelse ikke kan være «mor» i et konsern hvor det ytes og mottas konsernbidrag etter selskapsskatteloven § 1-5.

Utvalget finner det i lys av mandatet ikke naturlig å gå inn på en drøftelse av om næringsdrivende stiftelser bør kunne yte og motta konsernbidrag etter selskapsskatteloven § 1-5, men vil peke på at dette er et forhold som etter utvalgets mening bør vurderes nærmere, når det tas i betraktning at den næringsrettslige rammelovgivningen i hovedsak er lik for næringsdrivende stiftelser og annen organisert næringsvirksomhet.

Når det gjelder stiftelsesrettslige forhold knyttet til det å yte og motta konsernbidrag, nevner utvalget at det ikke gjelder noen begrensninger i stiftelsesretten i forhold til det å motta konsernbidrag fra et selskap stiftelsen eier. Hva angår det at stiftelsen yter konsernbidrag, må forutsetningen være at stiftelsens formål ikke er til hinder for dette. Ofte vil det vel falle innenfor formålet for en næringsdrivende stiftelse som konsernspiss å yte bidrag til selskaper stiftelsen eier, men spørsmålet må likevel løses konkret og med grunnlag i en tolkning av formålet.

KAPITTEL 11

Kapitalforhold i stiftelsen**11.1 INNLEDNING**

Siden det er et særpreg ved stiftelsen at den ved opprettelsen blir tilført en kapital i form av en formuesverdi som skal bidra til å realisere dens formål, reiser det seg spørsmål om hvilke krav og rettsvirkninger som bør knytte seg til stiftelsens kapital. De viktigste spørsmålene er:

Om det skal oppstilles et minstekrav til kapitalen.

Om kapitalen bør bindes i stiftelsen, slik at den ikke kan brukes til utdelinger.

Om kapitalen skal innbetales til stiftelsen.

Hva slags «kapitalbegrep» lovgivningen bør bygge på.

Om lovgiveren bør stille krav til hva kapitalen skal bestå i; i første rekke om det skal være adgang til å skyte inn eiendeler i annet enn penger, og eventuelt hvordan slike innskudd skal verdsettes.

Om det bør gis regler som tar sikte på å bevare stiftelsens kapitalgrunnlag gjennom «plasseringsplikt» for aktiva mv.

Om det bør utarbeides regler som tar sikte på å konsolidere kapitalgrunnlaget for å legge forholdene til rette for fremtidig drift.

Om det bør gis regler om aktivitetsplikter e l for tilfelle av at kapitalgrunnlaget er i ferd med å gå tapt.

11.2 BØR DET STILLES MINSTEKRAV TIL GRUNNKAPITALEN?

Det er et karaktertrekk ved en stiftelse at den blir tilført en formuesverdi; en grunnkapital, som stilles til rådighet for et bestemt formål. Grunnkapitalen skal etter formålet og gjeldende lov dels sikre at det når stiftelsen etableres er et kapitalgrunnlag for driften. I motsatt fall vil det ikke være mulig å realisere stiftelsesformålet. Dels kan grunnkapitalen bli oppfattet som en begrensning i stiftelsens utdelingsadgang, slik at utdelinger ikke kan berøre denne. Forutsetningen er at grunnkapitalen er bundet i stiftelsen (gjort «urørlig»), slik tilfellet etter gjeldende rett er for offentlige stiftelser, jfr lovens § 16 nr 4. Utvalget viser ellers til utredningen "*Hvilket grunnkapitalbegrep bør loven bygge på?*" i kapittel 11.4, der det redegjøres nærmere for grunnkapitalbegrepet og grunnkapitalens funksjoner.

Ved utformingen av en ny stiftelseslov er det et kjernespørsmål om det bør oppstilles regler om at grunnkapitalen bindes i stiftelsen, slik at den etter å ha bli innbetalt, ikke kan deles ut igjen, jfr foran. Dette er nærmere drøftet nedenfor i utredningen "*Bør grunnkapitalen bindes i stiftelsen?*" i kapittel 11.3. For at det skal gi mening å behandle spørsmålet om binding av grunnkapitalen, må den være angitt til å være av en viss størrelse. I denne forbindelse kan det spørres om det bør oppstilles et minimumskrav til grunnkapitalens størrelse. Også helt uavhengig av om grunnkapitalen bør bindes i stiftelsen, er dette spørsmålet av relevans.

Etter gjeldende rett oppstilles det ikke noe minstekrav til grunnkapitalen i stiftelsen, men likevel slik at det for offentlige stiftelser er bestemt at stiftelsens forvaltningskapital skal stå i rimelig forhold til formålet, jfr lovens § 16 første ledd nr 3. Unntak gjelder for hovednæringsdrivende stiftelser hvor det etter lovens § 25 kreves en minste grunnkapital på kr 200 000, og for offentlige stiftelser, hvor det etter forskriften om offentlige stiftelser § 1 første ledd kreves en minste grunnkapital på kr 200 000 også for denne typen stiftelser.

Spørsmålet er om det bør lovfestes at en rettsdannelse må ha en bestemt minste grunnkapital for å oppnå status som stiftelse. Dette ble også vurdert i forbindelse med vedtagelsen av gjeldende stiftelseslov. Dengang fant man at det ikke var tilstrekkelig sterke grunner som kunne tilsi at alle stiftelser skal ha en bestemt minstekapital, jfr Ot prp nr 3 (1979-80) s 24.

Begrunnelsen for dette standpunktet var i første rekke at for en del stiftelser så vil den avsatte kapital spille en mindre rolle for stiftelsens virksomhet, og at i andre tilfelle så forutsettes den avsatte kapital å vokse, jfr Ot prp nr 3 (1979-80) s 24. Det ble også pekt på at en del små stiftelser utøver en positiv funksjon i samfunnet ved at de tar sikte på å tilgodese skjulte, udekte behov, som lett kan falle utenfor samfunnets støtteapparat, jfr referatet i Ot prp nr 3 (1979-80) s 23-24.

Man viste også til at hensiktsmessige omdanningsregler til en viss grad kunne avdempe de uheldige følger det kan ha at små stiftelser har et lavt kapitalgrunnlag, jfr Ot prp nr 3 (1979-80) s 24.

Utvalget har vurdert de foran nevnte argumenter mot at det fastsettes krav om minstekapital for stiftelsene, og er for sin del kommet til at de ikke er tungtveiende nok. De beste grunner taler for at det bør gjelde et minimumskrav til kapitalen i enhver stiftelse, slik at stiftelsen ved opprettelsen vil ha et rimelig kapitalgrunnlag.

Hovedbegrunnelsen for dette er at stiftelsen derved styrker sitt særpreg som organisasjonsform. Dette er viktig for å markere avstand til andre organisasjonsformer, i første rekke foreninger. Foreninger er i likhet med stiftelser selveiende. Det er to trekk som skiller stiftelser fra foreninger: Foreninger har medlemmer; det har ikke stiftelser, og stiftelser har en grunnkapital stilt til rådighet for et bestemt formål, det er ikke noe obligatorisk trekk ved en forening.

Siden mange stiftelser i dag opprettes med et minimum av en grunnkapital og med formål som også foreninger tar sikte på å fremme (kulturvern, sosialtiltak mv), blir grensene mellom foreninger og stiftelser langt på vei utvisket. Dette forsterkes ved at enkelte stiftelser organiseres med persontilknytninger som kan minne om medlemsforhold, mens enkelte foreninger organiseres med persontilknytninger der medlemsforholdet er underordnet, eller bare mer indirekte fremkommer (ingen plikt til å betale kontingent, indirekte representasjon mv). I en slik situasjon ser utvalget det som viktig å underbygge stiftelsenes egenart, og den beste måten dette kan skje på er å stille krav til en minste grunnkapital.

Utvalget vil videre peke på at et krav om minste grunnkapital vil føre til at stiftelsens selvstendighet blir bedre underbygget. En grunnkapital av en viss minstestørrelse vil således gi stiftelsen et bedre grunnlag for å realisere sitt formål, uten å måtte være avhengig av kapitaltilførsel utenfra, f eks fra det offentlige. Dette forholdet henger sammen med det som foran er sagt om å styrke stiftelsens særpreg.

Selv om det har mindre vekt som argument, vil utvalget også nevne at et minste kapitalgrunnlag vil kunne motvirke at det etableres stiftelser der etablerings- og driftsomkostningene «spiser» opp grunnkapitalen.

Også hensynet til stiftelsen selv kan begrunne et minstekrav for grunnkapitalen. Dette gjelder særlig hvor stiftelsens aktiva er investert i finansobjekter som kan være utsatt for kurssvingninger, eller andre aktiva som lett kan endre seg (falle) i verdi. I disse tilfellene kan grunnkapitalen få stilling som en «buffer». Reell betydning kan dette imidlertid først få hvis det oppstilles et minstekrav til grunnkapitalen, og hvis den ikke uten videre kan disponeres til utdelinger, jfr nærmere om bunden grunnkapital i utredningen "[Bør grunnkapitalen bindes i stiftelsen?](#)" i kapittel 11.3.

Utvalget har vurdert om de hensyn som kan tilsi at det stilles minstekrav til kapitalgrunnlaget kan tilfredsstilles like godt ved en alminnelig regel om at forvaltningskapitalen skal stå i forhold til formålet, men har kommet til at det ikke er tilfellet. En slik regel - som altså i dag gjelder for offentlige stiftelsers forvaltningskapital,

og som etter ulovfestet rett antagelig kan oppstilles også for alminnelige stiftelser - vil gi grunnlag for usikkerhet for stiftelsen selv, kreditorer og det offentlige.

Det blir et vurderingsspørsmål hvor høyt kravet til minimumskapital bør fastsettes. Spørsmålet må ses i sammenheng med begrunnelsen for å oppstille et minimumskrav til grunnkapitalen; i første rekke behovet for å styrke stiftelsens egenart som organisasjonsform og hensynet til å underbygge selvstendighetskriteriet. Etter utvalgets mening innebærer dette at kravet til en minste grunnkapital ikke bør settes for lavt. For næringsdrivende stiftelser foreslår utvalget at minstekravet settes til kr 200 000, slik tilfellet er for hovednæringsdrivende stiftelser og offentlige stiftelser i dag. For alminnelige stiftelser foreslår utvalget at minstekravet settes til kr 100 000; et lavere krav til grunnkapitalen vil etter utvalgets mening ikke virke etter sin hensikt.

Utvalget vil i denne sammenheng peke på at det for de fleste stiftelser neppe vil være vanskelig å overholde et krav om kr 100 000 i minste grunnkapital. Dette skyldes at det av rent faktiske og praktiske grunner kreves et minimum av anleggsaktiva og/eller omsetningsaktiva for å drive stiftelser, slik at de kan realisere sitt formål. De nødvendige innkjøp i forbindelse med etableringen av aktiva som kan balanseføres som grunnkapital, vil derfor fort komme opp i et slikt beløp.

Utvalget vil også nevne at formuesverdier knyttet til ideell virksomhet ofte vil kunne oppføres i balansen som en formuesverdi som kan tilfredsstille utkastets krav (kulturverngjenstander mv). Og tilfredsstiller ikke verdien av formuesgodet alene utkastets krav, vil det være mulighet til å skyte inn andre verdigjenstander, f.eks. kontantinnskudd, som innebærer at kravet samlet kan bli oppfylt.

Utvalget har vurdert om det er grunn til å oppstille en ordning med dispensasjon fra kravet om minste grunnkapital for alminnelige stiftelser. Selv om utvalget rent prinsipielt anser det som viktig at stiftelsenes egenart markeres gjennom et krav til minste grunnkapital, må det erkjennes at praksis viser et reelt behov for at stiftelsesformen brukes i en del tilfelle hvor andre forhold spiller større rolle enn det å forvalte en grunnkapital, eller hvor det av rent praktiske grunner ikke er mulig å operere med en grunnkapital på kr 100 000 ved etableringen av stiftelsen. Når stiftelsesformen velges i disse tilfellene, er det fordi det er et praktisk behov for det.

Utvalget ser ingen motsetning mellom at man på den ene siden mer generelt vil legge forholdene til rette for at stiftelsen som organisasjonsform styrker sin egenart gjennom krav til en minste grunnkapital, og det at man åpent erkjenner at en slik ordning ikke vil passe for enhver stiftelse eller type av stiftelser, med den følge at det opprettes en dispensasjonsordning. Utvalget forutsetter at dispensasjonsordningen praktiseres på en måte som ivaretar hensynet bak reglene om en minstekapital, jfr. foran, ved at det bare gis dispensasjon når det foreligger særlige grunner. Om det skal gis dispensasjon, må bero på et bredere skjønn, et såkalt fritt forvaltningsskjønn, som det etter utvalgets forslag er opp til Stiftelsestilsynet å foreta.

Ved utøvelsen av skjønn bør det etter utvalgets mening særlig tas hensyn til tre forhold. For det første kan det være begrunnet å gi dispensasjon hvor det sentrale ikke er å forvalte en grunnkapital, men å drive en eller annen ideell aktivitet som f.eks. kulturvern, sosialarbeid mv. For det annet kan det forhold at det som skytes inn som grunnkapital vanskelig kan verdsettes i penger, være et grunnlag for å dispensere. Det skytes f.eks. inn et gammelt hus på leiet grunn, der bruksverdien er det sentrale. For det tredje vil utvalget vise til at det kan være aktuelt å gjøre unntak for innsamlingsstiftelser. Disse kan ta sikte på å samle inn større beløp, men på etableringstidspunktet kan det beløp som kommer inn på stiftelsens konto være ubetydelig. Det er et spørsmål for seg om innsamlingsstiftelser oppfyller de ulovfestede kravene til varighet som gjelder for en stiftelse. Dette er imidlertid et spørsmål som vanskelig kan avgjøres på etablerings- og registreringstidspunktet, og prinsipielt bør det

være en adgang til å etablere innsamlingsstiftelser under stiftelsesloven, slik tilfellet er etter gjeldende rett. For at dette skal være mulig, må det være adgang til å gi dispensasjon for slike former for stiftelser.

Utvalget vil peke på at bruken av dispensasjonshjemmelen ikke er begrenset til de tre foran nevnte typetilfellene, selv om utvalget vil anta at det er i forhold til disse at det i praksis vil være mest aktuelt å innvilge dispensasjon. Dersom det skal gjøres unntak fra kravet om kr 100 000 i minste grunnkapital i andre tilfeller, må det imidlertid som nevnt kunne sies å foreligge «særlige grunner» i utkastets forstand, noe som indikerer at det ikke skal være kurant å oppnå dispensasjon, jfr begrunnelsen for minstekapitalkravet.

Utvalget har vurdert og kommet til at det ikke skal kunne gis en dispensasjon som innebærer at minstekapitalkravet settes til et lavere beløp enn kr 50 000. Utvalget vil vise til begrunnelsen for kravet til en minste grunnkapital, jfr foran. Dersom det åpnes for lavere grunnkapital enn kr 50 000, vil behovet for å styrke stiftelsenes særpreg og markere en grense mot andre organisasjonsformer ikke bli ivaretatt.

11.3 BØR GRUNNKAPITALEN BINDES I STIFTELSEN?

Det er ikke noe generelt krav etter gjeldende rett om at den kapital stiftelsen opprettes med, ikke kan brukes til utdelinger. Det gjelder heller ikke noe generelt forbud mot at kapitalen kan forbrukes i stiftelsens drift, f eks ved at stiftelsen pådrar seg omkostninger.

For offentlige stiftelser følger det imidlertid av lovens § 16 første ledd nr 4 at grunnkapitalen skal være «urørlig», og det samme krav er inntatt i vedtektene til mange private stiftelser. I dette ligger at det er grenser for de utdelinger stiftelsen kan foreta, slik at det bare er overskudd og eventuelle frie fond som kan brukes til utdelinger: Grunnkapitalen kan ikke angripes.

Utvalget har kommet til at de beste grunner tilsier å lovfeste for enhver stiftelse den regel som gjelder for offentlige stiftelser, og som er fastsatt i vedtektene til mange private stiftelser, om at det kapitalgrunnlaget stiftelsen har ved opprettelsen ikke kan angripes gjennom utdelinger.

I prinsippet kan de hensyn som foran er anført til fordel for en minste grunnkapital på etableringstidspunktet, også tale for at grunnkapitalen skal bindes, dvs at den ikke kan brukes til utdelinger mv. Dersom den minstekapital som tilføres stiftelsen, uten videre kan deles ut, vil stiftelsen ikke kunne beholde det særpreg man har søkt å bygge opp gjennom et minstekrav til kapitalgrunnlaget. Det vil heller ikke være lett å opprettholde noen reell selvstendighet over tid, fordi stiftelsen vil kunne bli avhengig av kapitaltilførsler fra andre, f eks det offentlige. I det hele vil stiftelsens formål bedre kunne oppfylles, hvis forholdene legges til rette for at formålet kan realiseres også på noen sikt. Dette kan best skje ved at grunnkapitalen bindes i stiftelsen. I denne forbindelse er det også av betydning at kravet til at stiftelsen er av en viss varighet, ikke vil kunne oppfylles hvis grunnkapitalen uten videre skal kunne angripes gjennom utdelinger.

Påbudet om bunden kapital kan tenkes gjennomført slik at det bare får virkning for næringsdrivende stiftelser, ut fra det syn at det vil være i slike stiftelser at kreditorinteressene med styrke tilsier binding av grunnkapitalen. Utvalget vil likevel ikke foreslå noen slik begrensning, fordi de øvrige hensyn som er nevnt i seg selv tilsier at kapitalgrunnlaget bør bindes i stiftelsen.

Utvalget nevner for ordens skyld at en binding av grunnkapitalen ikke er til hinder for at stiftelsen foretar investeringer og pådras omkostninger. Påbudet om binding av grunnkapitalen får i stiftelser som foran nevnt bare betydning i forhold til utdelinger fra stiftelsen. En annen sak er at investeringer og omkostninger mv

som pådras i forbindelse med opprettelsen eller senere må ligge innenfor stiftelsesformålet. Det ligger i det som er sagt at grunnkapitalen er en regnskapsmessig størrelse som i prinsippet kan gå tapt, selv om den er bundet i stiftelsen, ved at den inntreffer underbalanse i stiftelsens regnskaper. Utvalget har imidlertid foreslått andre regler, jfr utkastet § 3-11, som har til formål å verne stiftelsen mot at kapitalgrunnlaget blir for svakt. Om dette vises det til utredningen "[Krav om forsvarlig virksomhet. Handleplikter ved tap av grunnkapital eller egenkapital](#)" i kapittel 11.11. Se også utkastet §§ 3-7 og 3-8, samt utredningen "[Regler om krav til dekning for den bundne kapitalen, konsolidering mv](#)" i kapittel 11.9.

11.4 HVILKET GRUNNKAPITALBEGREP BØR LOVEN BYGGE PÅ?

Gjeldende stiftelseslov benytter seg av termen grunnkapital som et generelt navn på egenkapital som stiftelsen disponerer over, jfr lovens § 16 første ledd nr 3. Samtidig er det klart at loven også benytter begrepet grunnkapital om det kapitalgrunnlag stiftelsen har ved opprettelsen, jfr f eks § 6. En følge av at det i utkastet knyttes definitive rettsvirkninger til stiftelsens kapitalgrunnlag, jfr forslaget om at dette skal bindes i stiftelsen, gjør at det blir nødvendig å fastsette et mer entydig kapitalbegrep i en ny stiftelseslov.

Utvalget ser ingen grunn til å gå bort fra begrepet grunnkapital, fordi det må anses innarbeidet gjennom gjeldende lov og praksis, men går likevel inn for å definere nærmere hva som skal ligge i grunnkapitalbegrepet i en ny lov.

På dette punkt er det nærliggende å operere med samme grunnprinsipp som i aksjeselskapsretten, hvor det gjelder krav om at aksjekapitalen skal være bunden. Grunnkapitalen vil i samsvar med dette dels være den kapital som skytes inn ved opprettelsen av stiftelsen og som i stiftelsesdokumentet beskrives som grunnkapital (stiftelsens «stamkapital»), og dels den kapital som eventuelt senere skytes inn ved kapitalforhøyelse, jfr utkastet § 3-4, se utkastet § 3-1 annet ledd første punktum og § 3-1 tredje ledd. Som bunden kapital, jfr utkastet §§ 3-1 annet ledd første punktum, er grunnkapitalen underlagt lovutkastets regler om utdelingsbegrensninger, jfr særlig utkastet §§ 3-5 og 3-9 annet ledd.

Utvalget viser ellers til utredningen "[Bør det gis regler om bunden kapital ut over grunnkapitalen?](#)" i kapittel 11.5 like nedenfor, der det foreslås at stiftelsen i tillegg til grunnkapitalen skal ha en bunden tilleggskapital, som sammen med grunnkapitalen utgjør stiftelsens bundne kapital.

Stiftelsen kan ha en egenkapital ut over den bundne kapitalen; en fri egenkapital. Stiftelsens frie kapital kan det disponeres over ved utdelinger. Denne kan enten skytes inn ved etableringen av stiftelsen, eller tilføres stiftelsene senere, f eks i form av gave eller arv eller på annen måte. Giveren, arvelateren mv bør kunne stå fritt til å bestemme om tilførselen skal inngå i grunnkapitalen, og dermed bli «urørlig», eller om den skal inngå i den frie kapital, og dermed kunne utdeles. Dersom det ikke er truffet bestemmelse som nevnt, foreslår utvalget at tilførselen skal inngå i grunnkapitalen, jfr utkastet § 3-4 første ledd bokstav b, fordi dette på best måte vil tilfredsstille de formål som tilsier at stiftelsen bør ha en bunden grunnkapital av en viss minstestørrelse.

11.5 BØR DET GIS REGLER OM BUNDEN KAPITAL UT OVER GRUNNKAPITALEN?

I enkelte stiftelser følger det av vedtektene at stiftelsen skal ha annen bunden kapital enn grunnkapitalen, f eks i form av bundne fonds. Det kan også være vedtatt bestemmelser i vedtektene om at det skal gjøres avsetninger til tilleggskapital fra

årets overskudd, som skal inngå i grunnkapitalen, eller uten å inngå i denne, ha stilling som bunden kapital.

Når det gjelder utvalgets vurderinger av om det i loven bør innføres regler om bunden kapital ut over grunnkapitalen, må dette ses i sammenheng med utvalgets forslag i utkastet § 3-7 om plikt til å foreta avsetning til tilleggskapital (konsolidering). Utvalget har således kommet til at det bør gis regler om obligatorisk avsetning til tilleggskapital, jfr utkastet § 3-7, hvorefter minst en tiendel av stiftelsens årsoverskudd skal legges til stiftelsens bundne kapital. Det vises nærmere til begrunnelsen i utredningen "[Regler om krav til dekning for den bundne kapitalen, konsolidering mv](#)" i kapittel 11.9 og spesialmerknadene til utkastet § 3-7.

Formålet med en plikt til konsolidering, som tilsikter å bygge opp en reserve med henblikk på fremtiden, tilsier at det som på denne måten akkumuleres ikke kan utdeles fritt, men på en eller annen måte må inngå som en del av stiftelsens bundne kapital. I en slik situasjon har man valget mellom å binde denne kapitalen til stiftelsen som grunnkapital eller som annen bunden kapital.

Utvalget foreslår at avsetningene til tilleggskapital ikke inngår i grunnkapitalen, men får stilling som annen bunden kapital på linje med bundne fonds mv. Begrunnelsen for å holde avsetningene til tilleggskapital utenfor grunnkapitalen er i første rekke at man derved unngår å måtte foreta vedtektsendringer og registrere disse, hver gang det blir foretatt avsetninger. Mens vedtektene etter utkastet skal inneholde angivelse av grunnkapitalen, er det ikke tilfellet for mulig bunden tilleggskapital.

Sondringen utvalget med dette legger opp til med bunden kapital på den ene siden og fri kapital på den annen, og rubriseringen av den bundne kapital dels som grunnkapital og dels som annen bunden kapital (tilleggskapital), fremgår av utkastet § 3-1, jfr utkastet §§ 3-6 og 3-7.

11.6 KONSEKVENSER AV AT KRAVET OM MINSTE GRUNNKAPITAL, OG BINDING AV DENNE, SAMT AVSETNINGER TIL TILLEGGSKAPITAL, IKKE ER OVERHOLDT

Utvalget legger opp til at virkningene av at kravene til minste grunnkapital og binding av denne i stiftelsen ikke er oppfylt, blir ugyldighet, dvs at en stiftelse som selvstendig juridisk person ikke anses opprettet. Dette reiser spørsmål om hvem som i tilfelle skal anses som eier av midlene. I prinsippet er dette et tolkningsspørsmål, men ofte vil det være naturlig å tolke opprettelsesdisposisjonen slik at midlene faller tilbake til giveren, eller hvis giveren er død; dennes arvinger.

Når det gjelder utkastets krav om at stiftelser skal ha en tilleggskapital ut over grunnkapitalen, vil det at det ikke avsettes slik kapital etter reglene i utkastet § 3-7, ikke føre til ugyldighet. Forholdet kan imidlertid blant annet føre til at det er grunnlag for Stiftelsestilsynet til å avsette styremedlemmene, jfr utkastet § 4-18 annet ledd, eller eventuelt foreta omdanning etter utkastet § 6-6 annet ledd.

11.7 KRAV OM AT GRUNNKAPITALEN SKAL VÆRE REELL VED OPPRETTELSEN

I selskapsretten gjelder det krav om at selskapets bundne kapital skal være reell ved opprettelsen, dvs regler som tilsikter å unngå at lovgivningens regler om bunden kapital i forbindelse med stiftelsen søkes omgått på forskjellige måter (uklar angivelse av innskuddsobjekt, overvurdering av innskuddsobjektets verdi mv), se 1997 aksjeloven §§ 2-4, 2-6 og 2-7.

Når det gjelder hovednæringsdrivende stiftelser, gjelder 1997 aksjeloven § 2-7 tilsvarende, jfr stiftelsesloven § 25 første ledd annet punktum. Det innebærer at tingsinnskudd ikke kan skytes inn eller overtas for en høyere verdi enn det verdiene antas å kunne oppføres med i stiftelsens balanse, samt at ytelser som ikke kan oppføres som eiendeler i balansen, ikke kan brukes som innskudd eller overtas av stiftelsen som del av kapitalgrunnlaget. Ut over dette har stiftelsesloven ikke regler som tar sikte på at grunnkapitalen skal være reell ved opprettelsen.

Som følge av at utvalget foreslår at enhver stiftelses kapitalgrunnlag ved opprettelsen skal overstige et visst minstebeløp og at kapitalen bindes i stiftelsen, er det nærliggende å oppstille regler som sikrer at enhver stiftelse tilføres reell grunnkapital ved opprettelsen. Uten regler av denne typen, vil reglene om bunden grunnkapital for lett kunne omgås.

Et tilleggsargument til fordel for regler som sikrer stiftelsen tilførsel av en reell grunnkapital, er at regler om dette vil kunne bidra til at stiftelsens formål kan realiseres i praksis. Disse forholdene tilsier at regler som sikrer at grunnkapitalen er reell ved opprettelsen bør gjelde for både alminnelige og næringsdrivende stiftelser. For næringsdrivende stiftelser tilsier for øvrig også hensynet til kreditorene at stiftelsen tilføres en reell grunnkapital.

I tråd med reguleringen i 1997 aksjeloven foreslår utvalget på denne bakgrunn i utkastet § 3-3 at

- eiendeler som en stiftelse mottar som oppgjør for grunnkapitalen, ikke kan overdras til høyere verdi enn den virkelige verdi på dagen for åpningsbalansen, jfr første ledd;
- eiendeler som etter gjeldende regler ikke kan føres opp i balansen, ikke kan brukes som kapitalinnskudd, samt at en plikt til å utføre et arbeid eller en tjeneste for stiftelsen under ingen omstendigheter kan brukes som slikt innskudd, jfr annet ledd;
- det skal redegjøres for de forhold som er av betydning for vurderingen av innskuddet, dersom grunnkapitalen gjøres opp i annet enn penger, jfr tredje ledd første punktum. Det foreslås at redegjørelsen skal inneholde en beskrivelse av de enkelte tilførte aktiva.

Det skal inngis en bekreftelse fra statsautorisert eller registrert revisor om at de oppførte verdiene tilfredsstiller vilkårene i utkastet § 3-3 første ledd, jfr utkastet § 2-8 bokstav e.

11.8 BØR DET GIS REGLER SOM SIKRER STIFTELSENS KAPITALGRUNNLAG GJENNOM «PLASSERINGSPLIKT»?

Gjeldende stiftelseslov inneholder ingen alminnelige regler om plikt til å plassere stiftelsens midler på bestemte måter. Imidlertid må det av ulovfestet rett kunne oppstilles et krav om at midlene skal plasseres forsvarlig.

I tillegg til dette generelle kravet, er det fastsatt spesielle regler om plasseringsplikt mv i forskrift om offentlige stiftelser, se § 3 flg. Forskriftens § 9 krever at stiftelsens midler skal plasseres og forvaltes «på en slik måte at avkastningen til enhver tid blir tilfredsstillende». Det siktes her til at stiftelsen skal motta vederlag ved plasseringen av midlene på markedsvilkår. Forskriften oppstiller imidlertid regler som begrenser friheten til å realisere dette krav. Således skal stiftelsens kapital vanligvis plasseres i fordringer med pantesikkerhet i fast eiendom, normalt bebygget, i norske ihendehaverobligasjoner med nærmere angitte egenskaper, i bankinnskudd eller i andre fordringer når disse er sikret ved bankgaranti, jfr forskriften §§ 4, 5 og 6. For-

skriften oppstiller også grenser for adgangen til å overdra eller behefte midlene, jfr § 11.

For utvalget er spørsmålet om det er tilstrekkelig at det for enhver stiftelse skal gjelde et krav om at plasseringen av midlene skal være forsvarlig, eller om det i tillegg bør oppstilles særlige regler om plasseringsplikt, bygget på samme eller lignende prinsipper som de som i dag gjelder for offentlige stiftelser.

Utvalget vil ikke foreslå lov- eller forskriftsfesting av regler om plasseringsplikt for næringsdrivende stiftelser. Slike regler eksisterer heller ikke idag, og regler av denne type vil motvirke næringsvirksomheten.

Når det gjelder spørsmålet om innføring av regler om plasseringsplikt for alminnelige stiftelser, vil utvalget ta utgangspunkt i at den ordning som generelt gjelder i dag ikke stiller noen krav om plasseringsplikt, idet dette er en særordning for offentlige stiftelser. I og med at utvalget foreslår å oppheve ordningen med offentlige stiftelser, kreves det en særlig begrunnelse, hvis det skal innføres regler om plasseringsplikt for enhver stiftelse. Utvalget kan ikke se at det gjør seg gjeldende tilstrekkelig vektige grunner til det, og vil begrunne dette nærmere.

Regler om plasseringsplikt vil kunne virke hemmende på stiftelsens kapitalforvaltning, fordi de kanalisere investeringer i bestemte retninger, som ikke nødvendigvis er ideelle når det tas i betraktning hva som kreves av kapitalavkastning mv for å realisere stiftelsens formål. Det vil som regel være et avveiningssspørsmål hvordan stiftelsens plasseringer bør være, hvilken vekt som bør legges på sikkerhet veiet mot avkastning mv. Regler med spesifikke krav til plasseringsmåte vil i denne sammenheng lett fremstå som rigide og lett vanskeliggjøre noe som er grunnleggende i stiftelsesretten; å sikre at kapitalen forrentes slik at stiftelsens formål kan realiseres på best mulig måte. Utvalget vil også peke på at de stiftelser som mener at det i deres tilfelle er behov for særlige regler om plasseringsplikt, har muligheten til å vedta slike i vedtektene, noe som for øvrig ikke er uvanlig.

At utvalget ikke finner grunn til å ha regler om plasseringsplikt for alminnelige stiftelser, er ikke det samme som at det ikke bør gjelde regler om stiftelsenes kapitalforvaltning. Utvalget vil understreke at det å bevare grunnkapitalen er helt grunnleggende i enhver stiftelse, ikke minst fordi dette kan bidra til at formålet også kan realiseres på noen sikt.

Utvalget har på denne bakgrunn blitt stående ved at det som generell regel bør innføres en plikt for styret til å forvalte kapitalen slik at sikkerheten til enhver tid ivaretas på en fullt ut forsvarlig måte i forhold til formålet, jfr utkastet § 3-8. I dette ligger for det første at plasseringen av midlene skal være forsvarlig. Dette må vurderes konkret i forhold til virksomheten i den enkelte stiftelse.

Mer generelt vil utvalget likevel fremheve at hvis og i den grad styret retter seg inn mot plasseringer som tilsikter å gi mer kortsiktig gevinst og som derved innebærer øket risiko, f eks i aksjer, opsjoner mv, så må dette forutsette at plasseringene foretas på bakgrunn av vurderinger foretatt av personer med spesiell ekspertise. Hvis stiftelsens tillitsvalgte ikke selv representerer slik ekspertise, må det forutsettes at man først rådfører seg med personer med den innsikt som etter dette kreves. Annerledes stiller saken seg ved f eks plasseringer i fast eiendom, aksjefond mv. I disse tilfellene kreves det ikke like meget for at sikkerheten vedrørende plasseringen skal bli ansett som fullt ut forsvarlig.

Utvalget vil også nevne at utkastets krav til forsvarlig forvaltning, rekker ut over selve det å foreta en plassering av stiftelsens midler. Det retter seg også mot vedlikehold mv, f eks hvor den innskutte grunnkapitalen består i et hus.

Utvalgets forslag om å lovfeste en alminnelig regel som stiller krav til at kapitalen til enhver tid forvaltes slik at sikkerheten ivaretas på en fullt ut forsvarlig måte, må ikke føre til at det blir sett bort fra behovet for en tilfredsstillende avkastning.

Utvalget har derfor lagt opp til at avkastningen skal være tilfredsstillende for å ivareta formålet, jfr utkastet § 3-8. Se nærmere om dette i spesialmerknadene til utkastet § 3-8.

Regelen i utkastet § 3-8 om sikkerhet og avkastning blir etter dette en regel som stiller generelle krav til sikkerhet og avkastning, og som pålegger styret plikter i retning av å forvalte midlene slik at begge disse til dels motstridende formålene kan realiseres gjennom en avveining.

Utvalget nevner til slutt at en overtredelse av utkastet § 3-8 kan gi grunnlag for erstatningsplikt, jfr utkastet § 7-1.

11.9 REGLER OM KRAV TIL DEKNING FOR DEN BUNDNE KAPITALEN, KONSOLIDERING MV

Stiftelsesloven har i dag ikke alminnelige regler om at det til enhver tid skal være dekning for grunnkapitalen. Selv om stiftelsens grunnkapital i og for seg er plassert forsvarlig og plasseringene gir en rimelig avkastning, kan det hende at det ikke lenger er dekning for grunnkapitalen på grunn av inflasjon mv. For å motvirke en reell reduksjon i grunnkapitalen, gjelder det for offentlige stiftelser en særregel i lovens § 16 første ledd nr 4 annet punktum, om at minst en tiendel av kapitalavkastningen vanligvis skal legges til kapitalen.

For utvalget er spørsmålet etter dette om det bør vedtas alminnelige regler som sikrer at det til enhver tid skal være dekning for grunnkapitalen, og hvordan slike regler eventuelt bør utformes.

Utvalget vil på dette punkt først vise til at det allerede i det ulovfestede kravet om at en stiftelse skal ha en viss varighet, ligger en forutsetning om at grunnkapitalen som følge av utdelinger, inflasjon mv, ikke blir for lav.

Også det ulovfestede prinsipp om at det ikke er grunnlag for å foreta utdelinger før stiftelsen (igjen) har fått bygget seg opp en grunnkapital, gir bidrag til at grunnkapitalen ikke varig kommer på et for lavt nivå.

Etter utvalgets oppfatning er disse ulovfestede prinsippene likevel ikke tilstrekkelige til å sikre at det til enhver tid er dekning for grunnkapitalen.

Utvalget foreslår derfor i utkastet § 3-9 annet ledd første punktum en regel om at stiftelsen bare kan foreta utdelinger for så vidt den har midler som overstiger den bundne kapitalen.

Utvalget legger til grunn at det i tillegg til dette kan være behov for en regel som sikrer en viss kapitaloppbygging (konsolidering), og som derved kan gi et bedre grunnlag for at stiftelsen kan få en varig eksistens, og at den over tid kan ha en kapital som er tilstrekkelig til å sørge for tilfredsstillende avkastning til formålet. Utvalget ser regler om konsolidering som et naturlig alternativ for å oppnå dette, og vil foreslå at samme regel som idag gjelder om dette for offentlige stiftelser for fremtiden får virkning i stiftelser i sin alminnelighet, dvs for alminnelige og næringsdrivende stiftelser. Det innebærer at minst en tiendel av stiftelsens årsoverskudd skal legges til stiftelsens bundne kapital. Det vises til utkastet § 3-7 og spesialmerknadene til denne bestemmelsen.

Som det er redegjort for foran i utredningen "*Bør det gis regler om bunden kapital ut over grunnkapitalen?*" i kapittel 11.5 foreslås det at avsetningene til konsolidering skal være bunden kapital og som sådan sidestilt med grunnkapitalen. Formelt får avsetningene etter forslaget likevel ikke karakter av å være grunnkapital. Om bakgrunnen for denne sontringen, vises det til "*Bør det gis regler om bunden kapital ut over grunnkapitalen?*" i kapittel 11.5 og spesialmerknadene til utkastet § 3-1.

11.10 REGLER OM UTDELINGSPLIKT

Lovutkastet er ikke til hinder for at det avsettes mer til konsolidering enn den tiendel av årsoverskuddet som etter utkastet § 3-7 skal tillegges stiftelsens bundne kapital. Regler om dette kan vedtektsfestes eller styret kan i mangel av regler beslutte slik konsolidering i det enkelte tilfellet.

Vurderingen av om og hvor meget som eventuelt bør tillegges stiftelsens bundne kapital ut over lovens regler i utkastet § 3-7, og om og hvor meget som eventuelt bør brukes til utdelinger, eller eventuelt inngå i en fri egenkapital, må etter utvalgets mening overlates til stiftelsens styre. Styret må ved denne vurderingen se hen til at det vanligvis ikke vil være noe formål i seg selv å legge opp kapital i stiftelsen. Kapitalavkastningen må ha som overordnet målsetting å fremme formålet på en forsvarlig måte.

I det som er sagt foran ligger også at utvalget ikke finner grunn til å fremme noen spesielle regler om utdelingsplikt. Det kan ikke være lovgiverens oppgave å pålegge stiftelser å utdele årsoverskudd. Styret har plikt til å følge vedtektenes bestemmelser om dette og må utøve det nødvendige skjønn med hensyn til hvor mye som kan utdeles ut fra vedtektenes bestemmelser og stiftelsens økonomiske stilling.

Styrets vurderinger av de nevnte forholdene, dvs konsolidering ut over plikten i utkastet § 3-7, utdelinger og disses eventuelle omfang, samt eventuelt oppbyggingen av en fri egenkapital, må forholde seg til det som er bestemt i vedtektene, formålet og hva forholdene i det enkelte tilfellet tilsier.

11.11 KRAV OM FORSVARLIG VIRKSOMHET. HANDLEPLIKTER VED TAP AV GRUNNKAPITAL ELLER EGENKAPITAL

I enkelte tilfeller kan det hende at stiftelsen taper deler av eller hele grunnkapitalen. Dette vil kunne gjelde til tross for de foreslåtte reglene om konsolideringsplikt ved at minst en tiendel av stiftelsens årsoverskudd skal tillegges grunnkapitalen, jfr utkastet § 3-7, og til tross for at stiftelsen bare kan foreta utdelinger for så vidt den har midler som overstiger den bundne kapital, jfr utkastet § 3-9 annet ledd. I følge gjeldende stiftelseslov er det med unntak for bestemmelsen i § 35 første ledd nr 1 om at stiftelsen kan omdannes, ikke inntatt regler om hva som skjer i disse tilfellene.

Resultatet av at grunnkapitalen helt eller delvis går tapt, er at det kan bli umulig å drive stiftelsen videre, fordi formålet ikke lenger kan realiseres. Samtidig vil det i en slik situasjon være en overhengende fare for at kreditorene vil komme til å lide tap, jfr for så vidt straffeloven § 283 a, som pålegger styret en plikt til å begjære oppbud.

For utvalget står det som klart at man også i en ny stiftelseslov må legge forholdene til rette for at stiftelsen kan omdannes, eventuelt slik at den oppløses, når grunnkapitalen er tapt, jfr utkastet § 6-2 første ledd bokstav a.

Spørsmålet er om man bør gå lenger i retning av å oppstille materielle regler som på forskjellige måter sikter mot å bevare kapitalgrunnlaget i stiftelsen.

Her kunne man for det første tenke seg et krav om at egenkapitalen til enhver tid skal være minst like stor som grunnkapitalen eller en bestemt del av denne.

Utvalget mener imidlertid at det ikke er grunnlag for å oppstille så vidtrekkende materielle regler som dette, fordi det i for stor grad vil hindre finansiering gjennom fremmedkapital. Så vidtrekkende regler som dette kjenner vi heller ikke fra selskapsretten.

I 1997 aksjeloven § 3-4 er det innført en alminnelig regel med et krav om at selskapet til enhver tid skal ha en aksjekapital som er forsvarlig ut fra risikoen ved og

omfanget av virksomheten i selskapet. Spørsmålet er om en tilsvarende regel bør innføres for stiftelser.

Etter utvalgets mening passer ikke en slik regel så godt for stiftelser, fordi den i for stor grad retter fokus mot kapitalgrunnlaget, noe som forutsetter at det skal være forholdsvis kulant eller iallfall ikke helt upraktisk å skyte inn ny kapital hvis kapitalgrunnlaget svikter. I en stiftelse vil dette i regelen i praksis ikke kunne la seg gjennomføre annet enn i særlige tilfelle.

Utvalget vil i denne forbindelse også peke på at det på rent ulovfestet grunnlag må sies å gjelde en regel om at virksomheten i en stiftelse til enhver tid skal være tilpasset det som ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten er forsvarlig i forhold til egenkapitalen i stiftelsen. Denne ulovfestede regelen vil langt på vei kunne ivareta de formål som den foran nevnte regel i aksjeloven tar sikte på.

Utvalget går likevel ikke inn for å lovfeste regelen. Grunnen til dette er at regelen slik den fremkommer i sin generelle form, bare passer og kan få praktisk betydning for stiftelser der det skjer en virksomhet, dvs i første rekke i næringsdrivende stiftelser og det som utvalget benevner aktivitetsstiftelser. For den tradisjonelle hovedgruppen av alminnelige stiftelser foregår det ingen virksomhet, fordi det sentrale her er å forvalte en formuesverdi, noe som ofte skjer gjennom «passive» investeringer, og foreta utdelinger til en destinatkrets. Det å lovfeste den nevnte ulovfestede regelen om forsvarlig virksomhet vil etter dette kunne være misvisende for denne tradisjonelt sett viktige gruppen stiftelser. Den foran nevnte ulovfestede regelen vil derimot ramme de tilfellene hvor det faktisk skjer en virksomhet, og hvor det derfor kan være behov for regelen.

De foran nevnte materielle regler om vern for kapitalgrunnlaget i stiftelsen, kan tenkes supplert med forskjellige handlingsregler som pålegger styret visse varslingsplikter mv hvis kapitalgrunnlaget i stiftelsen som helhet svekkes eller går tapt.

Regler av denne typen om handleplikt ved tap av egenkapital er gitt i 1997 aksjeloven § 3-5. Det er her fastsatt at hvis egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet, skal styret straks behandle saken og innen rimelig tid innkalle generalforsamlingen. Styret skal gi den en redegjørelse for selskapets økonomiske stilling og foreslå tiltak som vil gi selskapet en forsvarlig egenkapital. Det samme gjelder hvis egenkapitalen er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen.

Aksjelovens regel på dette punkt passer ikke som generell regel for stiftelser, fordi rettsvirkningene (handlepliktene) etter aksjeloven knytter seg til en vurdering av egenkapitalen, målt i forhold til risikoen og omfanget av virksomheten i selskapet. Dette kriteriet vil i første rekke ha betydning og være relevant, hvor det foregår en virksomhet og der denne pådrar forpliktelser i forhold til kreditorer mv. For alminnelige stiftelser med liten eller ingen virksomhet og få eller ingen kreditorer vil en regel som dette ikke passe.

På den annen side gir regler som knytter rettsvirkningene til virksomhetens egenkapital et godt grunnlag for å etablere handleplikter som nevnt i næringsdrivende stiftelser, som både driver virksomhet og normalt pådrar seg kreditorforpliktelser. Utvalget har derfor i utkastet § 3-11 annet ledd, som en særregel for næringsdrivende stiftelser, foreslått at dersom det må antas at egenkapitalen i stiftelsen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten, så inntrer visse handlingsplikter. Pliktenes innhold fremgår av lovtekniske grunner, jfr like nedenfor, av bestemmelsens første ledd, jfr henvisningen i annet ledd. Styret skal i tilfelle straks behandle saken og varsle Stiftelsestilsynet. Styret skal deretter innen rimelig tid overfor Stiftelsestilsynet redegjøre for om det er behov for tiltak, og i tilfelle for hva som vil bli iverksatt.

Det forhold at aksjelovgivningens regler, hvor rettsvirkningene er knyttet til en vurdering av egenkapitalen i forhold til virksomheten, ikke passer for alminnelige stiftelser, er ikke det samme som at det ikke bør oppstilles regler om varslingsplikt, hvis stiftelsens kapitalgrunnlag på alvorlig måte svekkes eller går tapt. Tvert imot anser utvalget at hensynet til å verne om stiftelsens formål, helt uavhengig av de forannevnte regler om vern for kreditorer mv, tilsier at det oppstilles regler om varslingsplikt i enhver stiftelse. Det naturlige og nærliggende vil da være å knytte rettsvirkningene til en alvorlig svekkelse eller tap av grunnkapitalen. For at reglene skal kunne håndheves effektivt, må det etter utvalgets mening oppstilles klare, forutbestemte krav for når varslingsplikter av denne typen skal inntre. Utvalget har kommet til at det avgjørende bør være om en bestemt del av grunnkapitalen er tapt, og mener at varslingsplikten bør inntre hvis 2/3 av grunnkapitalen er tapt, jfr utkastet § 3-11 første ledd.

Når det gjelder hvem som skal varsle og varsles, og hvilke plikter som eventuelt bør supplere varslingsplikten, mener utvalget at det er grunn til å innføre en parallell ordning med den som gjelder etter utkastet § 3-11 annet ledd om egenkapitalens forhold til virksomheten i næringsdrivende stiftelser, jfr foran. Lovteknisk oppnås dette ved at pliktene nedfelles i den alminnelige regelen i første ledd, mens det i spesialregelen i annet ledd vises til første ledd, jfr foran. Når det gjelder den alminnelige regelen i første ledd innebærer dette at styret straks skal behandle saken og varsle Stiftelsestilsynet, hvis 2/3 av grunnkapitalen i en stiftelse er tapt, jfr første ledd første punktum. Styret skal deretter innen rimelig tid overfor Stiftelsestilsynet redegjøre for om det er behov for tiltak, og i tilfelle for hva som vil bli iverksatt, jfr første ledd annet punktum.

Det system med regler om handleplikter som utkastet 3-11 første og annet ledd legger opp til, innebærer etter dette at det for enhver stiftelse, både alminnelige og næringsdrivende, inntre handleplikter etter utkastet § 3-11 første ledd, mens det for næringsdrivende stiftelser i tillegg og helt uavhengig av dette kan inntre handleplikter etter samme regels annet ledd.

Utvalget mener at det bør kunne iverksettes sanksjoner overfor et styre som ikke følger opp de handleplikter som er foreslått i utkastet § 3-11 første og annet ledd. Det vises i denne sammenheng til den kompetanse Stiftelsestilsynet har etter utkastet § 4-18 til å avsette og oppnevne nytt styre. Dette må ses i sammenheng med utkastet § 3-11 første ledd tredje punktum, som gir Stiftelsestilsynet en adgang til å pålegge stiftelsen å gi nærmere underretning om gjennomføringen av de eventuelle tiltak § 3-11 omhandler.

KAPITTEL 12

Organisering, forvaltning og representasjon utad

I utkastet kapittel IV foreslås det regler om stiftelsens organisering, forvaltning og representasjon utad. De viktigste og mest prinsipielle av de foreslåtte reglene i kapittelet gjelder styret og dets sammensetning, jfr utkastet § 4-2, styrets kompetanse og ansvar for stiftelsens forvaltning, jfr utkastet § 4-7, forholdet mellom styrets kompetanse og eventuelt annet organs kompetanse, jfr utkastet § 4-8, stiftelsens representasjon utad, jfr utkastet § 4-15, de ansattes representasjon i styret, jfr utkastet §§ 4-3 og 4-4, samt Stiftelsestilsynets myndighet til å oppnevne og avsette styremedlemmer, jfr utkastet § 4-18.

Utvalget legger opp til at reglene om de styrende organers kompetanse gjøres mer utførlige enn i gjeldende stiftelseslov. Dette gjelder både de personelle, prosessuelle og materielle reglene. At reglene foreslås mer utførlige, innebærer dels en lovfesting av prinsipper som i dag må antas å følge av ulovfestet rett og dels innføring av enkelte nye regler, jfr nedenfor.

Utvalget legger opp til at styret fortsatt skal være et obligatorisk organ i en stiftelse, og at det også skal være overordnet eventuelle andre organer, jfr utkastet § 4-7 første ledd. Gjeldende stiftelseslov har ikke generelle regler om styrets personelle kompetanse, dvs om dets sammensetning. I utkastet er det foreslått en slik regel i § 4-2. For å ivareta hensynet til selvstendighet, foreslås det her en hovedregel om forbud mot enestyre i stiftelser, jfr utkastet § 4-2 første ledd, et forbud mot at den som har avgitt formuesverdien er styrets leder, jfr utkastet § 4-2 tredje ledd, og et forbud mot at den som har avgitt formuesverdien og dennes nærstående mv utgjør styrets flertall, jfr utkastet § 4-2 fjerde ledd. I utkastet § 4-2 femte ledd er det inntatt en regel som tar sikte på å ramme omgåelser av regelen i fjerde ledd ved at stiftelsen opprettes av en juridisk person.

Utvalget har i denne sammenheng også vurdert om styret i stiftelsen bør kunne være selvsupplerende, slik hovedregelen er etter gjeldende rett. Med selvsupplerende styre menes det her at det er styret selv som utpeker nye styremedlemmer.

Ordningen med selvsupplering til styre kan umiddelbart fremstå som uheldig, og vil i praksis også kunne være det i mange tilfelle. Utvalget vil komme tilbake til dette like nedenfor. Først er det likevel grunn til å peke på at ordningen ikke med nødvendighet vil virke uheldig. Selvsupplering vil tvert imot kunne sikre at styret får nye medlemmer som det selv vet er kompetente, og som det selv vet har interesse for og kunnskaper om stiftelsen, dens formål og virksomhet. Selvsupplering vil også kunne bidra til at styrets handleevne effektivt opprettholdes, fordi det blir utpekt personer i styreverv som styret vet man kan samarbeide med.

Ordningen med selvsupplering kan likevel i praksis bli misbrukt ved at det blir oppnevnt personer til styret som står i et uheldig avhengighetsforhold til oppretteren og/eller de som allerede er medlemmer av styret, og at det derved rekrutteres fra for snevre miljøer. Den kan også føre til at det i praksis av disse grunner blir oppnevnt personer med for lav kompetanse, fordi styret legger større vekt på tradisjoner, personlige forbindelser mv enn hva stiftelsen egentlig trenger av ekspertise for å kunne drive i henhold til formålet. Det er ikke noen grunn til å unnslå at selvsupplering i praksis kan føre til uheldige sammensetninger av styret i stiftelser.

Spørsmålet er imidlertid hva man kan oppnå ved å innføre et forbud mot selvsupplering, eller hva man kan oppnå ved å innføre regler som eventuelt tar sikte på å forhindre eller avdempe de uheldige følger selvsupplering kan ha.

Etter utvalgets mening er det for det første rimelig klart at et forbud mot selvsupplering ikke kan forhindre de ulemper ordningen kan føre med seg. Utvalget vil for det annet peke på at de positive sider prinsippet om selvsupplering tross alt vil kunne ha for en rekke stiftelser, jfr foran, vil bli rammet av et forbud mot selvsupplering. Utvalget vil derfor fraråde at det vedtas regler med forbud mot selvsupplering, og skal få begrunne dette nærmere.

Fordi stiftelsen er uten eiere, vil det være naturlig at noen som står den «nær»; styret eller et annet organ i stiftelsen, forestår oppnevningen av styremedlemmer. Det nærliggende alternativet vil være at et annet organ i stiftelsen forestår oppnevningen til styret. For mange stiftelser kan dette være en hensiktsmessig ordning, og i praksis ser man også forholdsvis ofte at det er utformet regler om dette i vedtektene. Utvalget mener likevel at det er å gå for langt å lovfeste et krav om at valgforsamlingen skal utgjøres av et annet organ i stiftelsen enn styret. Representantene her vil ofte ha et så personlig forhold til både stiftelsens styre og til mulige pretendenter til nytt styre, at båndene kan bli like nære som om stiftelsens styre selv oppnevner nye styremedlemmer. Og man vil ved en slik alminnelig regel frata stiftelsens styre mulighetene til å foreta oppnevninger til styreposisjoner, selv om det i det konkrete tilfellet kan være aldri så velbegrunnet og til stiftelsens beste å la styret selv få ha og gjøre bruk av en slik myndighet.

Et alternativ til ufravikelige regler som legger oppnevningskompetansen til annet organ i stiftelsen enn styret selv, kunne selvsagt være at intet organ innenfor stiftelsen gis kompetanse til å forestå valg til stiftelsens styre. F eks kunne det i lovs form vedtas et pålegg om at valgforsamlingen skal ligge «utenfor» stiftelsen. Dette vil imidlertid være en lite skjønnsom løsning i praksis. Det vil kunne falle svært vanskelig å finne frem til utenforstående eller grupper av slike med tilstrekkelig innsikt i den konkrete stiftelsens formål og interesse for og kompetanse til å forestå valg til dennes styre. Til dette kommer at en slik ordning nok av mange med en nær tilknytning til stiftelsen vil bli oppfattet som en ubegrunnet mistillit til dem selv som aktivt og i regi av stiftelsen, med innsikt bidrar til å arbeide for å fremme stiftelsesformålet.

Utvalget vil også nevne at prinsippet om selvsupplering er så vanlig i praksis at en endring vil skape problemer for organiseringen av en rekke stiftelser.

Alle hensyn tatt i betraktning mener utvalget på denne bakgrunn at det i stiftelsesloven hverken er grunnlag for et generelt forbud mot selvsupplering, eller ufravikelige regler som tar sikte på å etablere alternativer til selvsupplering. Utvalget nevner for ordens skyld at heller ikke i Danmark eller Sverige er det innført regler om dette.

Utkastets regulering av styrets materielle kompetanse finnes i § 4-7. Som overordnet organ kan styret i utgangspunktet forberede og treffe vedtak i ethvert anliggende som vedrører stiftelsen. Gjeldende lov legger opp til at stiftelsen kan ha andre organer enn styret. Hva spesielt angår daglig leder, er det foreslått uttrykkelige regler om daglig leder og dennes kompetanse i utkastet §§ 4-9 og 4-10.

I praksis har det reist seg enkelte problemer vedrørende kompetansefordelingen mellom styret og annet organ, og dette er noe utvalget vil kommentere nærmere.

Det er ikke uvanlig at stiftelser organiseres med ett eller flere organer i tillegg til styret og eventuelt daglig leder. Annet organ kan f eks tildeles myndighet til å velge styret, godkjenne eller nedlegge veto mot visse styrebeslutninger, omdanne stiftelsen, vedta virksomhetsplan, budsjett mv. I en del tilfelle har organet bare stilling som et tilsynsorgan, som i hovedsak ser til at styret holder seg innenfor den kompetanse som følger av loven og vedtektene, samt forvalter stiftelsens midler forsvarlig.

Utvalget går inn for at muligheten for å organisere stiftelsen med andre organer enn styret må holdes åpen, men at det bør oppstilles faste regler for den kompetansen slikt organ kan ha. Grunnen til dette er nettopp de uklare forhold rundt myndighetsfordelingen som på dette punkt foreligger i mange stiftelser. I enkelte tilfeller har stiftelser gått så langt i retning av å legge myndighet til andre organer enn styret, at det vil stride mot lovens prinsipper om at styret skal være overordnet organ i stiftelsen. Annet organ er f.eks. tillagt budsjettvedtaksmyndighet og annen kompetanse som ligger under den sentrale formuesforvaltningen. At organet i realiteten da får stilling som styre, med det ansvar loven pålegger styret, er noe få er kjent med. Det forhold at man i disse tilfellene vil ha «to styrer»; det stiftelsen regner som styre og det som i realiteten etter loven må anses som styre, er etter utvalgets mening så uheldig at det må unngås. Dette er bakgrunnen for utvalgets forslag i utkastet § 4-8 om å begrense den myndighet et annet organ kan ha.

Utvalget har, på den ene side; i lys av den praksis som foreligger og som det er grunn til å videreføre, og på den annen side; i lys av de hensyn som er nevnt foran og som kan tilsi en begrensning i annet organs kompetanse, kommet til at det er grunn til åpne for at annet organ kan tillegges følgende oppgaver:

- velge, og når vilkårene i utkastet § 4-18 annet ledd er til stede, avsette styremedlemmer; dette gjelder likevel ikke styremedlemmer valgt av de ansatte
- fastsette styremedlemmenes godtgjørelse
- føre tilsyn med stiftelsens virksomhet
- avgi uttalelse om årsoppgjøret
- beslutte granskning
- velge stiftelsens revisor
- beslutte omdanning av stiftelsen etter forslag fra styret
- avgi uttalelse til styret eller annet organ i stiftelsen

Det vises til utkastet § 4-8 annet ledd.

Når det spesielt gjelder alternativet om å føre tilsyn med stiftelsens virksomhet, bemerkes at dette også må omfatte det at organet nedsetter et utvalg eller annet organ som rapporterer til organet.

Forutsetningen er i alle tilfelle at det i vedtektene er gitt hjemmel for at organet tillegges disse oppgavene. Annen kompetanse kan ikke legges til organet, jfr utkastet § 4-8 tredje ledd.

Utvalget vil presisere at det ikke er et rent hensiktsmessighetsspørsmål hvilken myndighet annet organ tillegges, fordi dette ikke må komme i strid med styrets stilling som øverste organ. Utvalgets forslag ligger innenfor de rammer som i så måte kan oppstilles. Utvalget vil fraråde at annet organ tillegges en videre kompetanse, særlig hvis denne går ut på at organet får myndighet vedrørende formuesforvaltningen, idet dette er det sentrale område for styrets kompetanse.

Utkastets regulering av de prosessuelle kompetansereglene for styret finnes i §§ 4-11 (Styrets leder. Styremøter mv), 4-12 (Vedtaksførhet), 4-13 (Flertallskrav) og 4-14 (Inhabilitet).

Reglene om vedtaksførhet i § 4-12 har ingen parallell i gjeldende stiftelseslov, men bygger på anerkjente, ulovfestede prinsipper. Bestemmelsene om flertallskrav i utkastet § 4-13 er dels en videreføring av gjeldende rett og dels en nyordning, ved at det foreslås særlige regler om relativt flertall ved valg, jfr utkastet § 4-13 annet ledd. Disse samsvarer med alminnelige organisasjonsrettslige prinsipper. I alle andre saker er det forutsetningen at det ordinære prinsipp om alminnelig flertall skal gjelde, jfr utkastet § 4-13 første ledd. Inhabilitetsregelen i utkastet § 4-14 er en presisering og videreføring av gjeldende rett.

Utvalget har vurdert om det som etter gjeldende rett, skal være en forutsetning at det avvikles styremøter der medlemmene er fysisk til stede, eller om det kan åpnes for telemøter, dokumentsirkulasjon mv.

Etter 1997 aksjeloven § 6-19 første ledd er hovedregelen fortsatt den at styret skal behandle saker i møte, men det er med loven innført et unntak om at saker kan forelegges skriftlig eller behandles på annen betryggende måte, noe som prinsipielt åpner for mer uformell saksbehandling.

Utvalget antar at det ikke er grunn til å innføre et slikt unntak for stiftelser, fordi det vanligvis ikke er behov for samme hyppige møtefrekvens i stiftelser som i selskaper.

Hertil kommer at utvalget er opptatt av at forvaltningen av stiftelser på mange måter forutsetter en mer formell saksbehandling enn forvaltning av selskaper. Mens selskaper har eiere som i egeninteresse vil sørge for møtebehandling når dette trengs, vil noe tilsvarende ikke uten videre gjelde for stiftelser som er selveiende rettssubjekter som ikke er underlagt kontroll av utenforstående.

Utvalget har etter dette kommet til at den ordning med plikt til å avvikle styremøter der medlemmene fysisk er til stede som gjeldende lov forutsetter, bør videreføres i en ny stiftelseslov.

Utvalget nevner til slutt at det i utkastet §§ 4-3 og 4-4 foreslås regler om ansattes representasjonsrett i stiftelsers styre og i konserner og grupper av foretak, bygget over samme lest som de tilsvarende reglene i aksjeloven, jfr nærmere spesialmerknadene til utkastet §§ 4-3 og 4-4.

KAPITTEL 13

Endring og opphevelse av stiftelsesdisposisjonen eller vedtektene (omdanning)**13.1 HOVEDLINJER I GJELDENDE RETT OM OMDANNING**

En stiftelse er i utgangspunktet uforanderlig. Oppretteren forutsetter vanligvis at stiftelsen og de bestemmelser som er fastsatt om denne skal eksistere i overskuelig fremtid. I en del stiftelser er det likevel inntatt regler i stiftelsesgrunnlaget eller i vedtektene som gjør det mulig å gjøre endringer i disse, og stiftelsesloven har også regler i kapittel VI om omdanning av stiftelser mm.

Retten til å omdanne stiftelser (permutasjonsretten) har fra gammelt av ligget hos Kongen, og reglene om dette har vokst frem gjennom administrativ praksis. Før de ble lovfestet i stiftelsesloven hadde de ikke noe lovgrunnlag. Reglene om Kongens omdanningsrett i stiftelsesloven kapittel VI bygger i stor grad på den tidligere praksis, men på enkelte punkter ble de myket opp i forbindelse med stiftelsesloven, jfr NOU 1975:63 s 113-114.

Reglene om omdanning i lovens kapittel VI har et videre virkeområde enn loven for øvrig. Paragraf 38 fastsetter således at enkelte rettsdannelser som ikke er stiftelser, men som har felles trekk med disse, er trukket inn under omdanningsreglene.

I stiftelsesloven er det som nevnt særlig hjemlet at Kongen har omdanningsmyndighet, jfr § 32. Etter gjeldende rett er det likevel ingen begrensninger i hvem som kan tillegges omdanningsmyndighet, jfr for så vidt stiftelsesloven § 37. Det innebærer blant annet at også oppretteren og/eller styret ved uttrykkelig bestemmelse i stiftelsesgrunnlaget kan gis slik myndighet. Omdanningsmyndigheten kan ikke legges til oppretteren selv uten på nærmere vilkår av den art som er nevnt i §§ 35 og 36.

Kongens kompetanse til omdanning begrenses av reglene i lovens kapittel VI, jfr § 32. Materielle skranker for Kongens omdanningsmyndighet finnes i lovens § 35. Det grunnleggende vilkåret for omdanning er at det har inntrådt «endrede forhold» i relasjon til en bestemmelse i stiftelsesgrunnlaget eller vedtektene. Hvilke forhold dette refererer til, fremgår av § 35 nr 1 til 4. Det vises ellers til § 35 siste ledd, som gjør det klart at omdanning også kan finne sted når forhold som nevnt i § 35 ikke har endret seg, men var til stede alt da stiftelsen ble opprettet.

Gjeldende lov er lagt opp slik at Kongens omdanningsmyndighet må stå tilbake for tilsvarende kompetanse tillagt andre gjennom «den disposisjon som danner grunnlaget for stiftelsen», jfr § 37 første punktum. Det gjelder f eks omdanningsmyndighet tillagt oppretteren eller styret, jfr foran.

13.2 UTVALGETS FORSLAG OM OMDANNING

Utvalget mener at en ny stiftelseslov i hovedsak bør bygge på de prinsipper som fremgår av gjeldende lov når det gjelder omdanning. I særdeleshet er det å bemerke at de materielle vilkår for Kongens omdanningsmyndighet, slik de fremgår av gjeldende lovs § 35, etter utvalgets mening har fått et innhold som i praksis har vist seg å fungere tilfredsstillende. Bakgrunnen for at Kongens omdanningsmyndighet er begrenset i materiell henseende, er i første rekke tradisjonelt begrunnet, men har en reell forankring i prinsippet om at en stiftelse i utgangspunktet er uforanderlig, jfr

utredningen "*Hovedlinjer i gjeldende rett om omdanning*" i kapittel 13.1. Etter utvalgets oppfatning er det ikke grunn til å gjøre prinsipielle endringer i de materielle reglene om Kongens omdanningsmyndighet. Utvalgets forslag på dette punkt, jfr utkastet § 6-2, tar på denne bakgrunn bare sikte på å gi en lovteknisk oppdatering og en presisering av spørsmål som kan være uklare etter gjeldende rett.

På enkelte andre punkter vedrørende omdanning mener utvalget derimot at det er grunn til å vurdere lovendringer som i større grad har materiellrettslig betydning. Utvalget kommer tilbake til dette nedenfor.

Utvalget har vurdert om omdanningsbegrepet bør defineres i en ny stiftelseslov. Nåværende stiftelseslov har ingen definisjon av hva omdanning er, selv om begrepet gjennomgående brukes i kapittel VI.

Utvalget mener at det er grunn til i loven å gjøre nærmere rede for hva som omfattes av omdanningsbegrepet. Det skyldes at vilkårene for og rettsvirkningene av omdanning er tillagt stor betydning i de enkelte bestemmelser både i gjeldende lov og utkastet til ny lov. I utkastet § 6-1 første ledd foreslås i samsvar med dette en definisjon som sier at omdanning er endring eller opphevelse av stiftelsesdisposisjonen eller vedtektene.

Utvalget har vurdert om det bør være andre enn Kongen som har omdanningsmyndighet, dvs om det fortsatt bør være adgang for at andre (oppretteren, styret mv) tillegges omdanningskompetanse.

Det har vært tradisjon hos oss, både før og etter vedtagelsen av gjeldende stiftelseslov, at omdanningsmyndighet gjennom stiftelsesgrunnlaget og/eller vedtektene kan legges til andre enn det offentlige. Det er f eks vanlig at det i vedtektene bestemmes at styret skal ha omdanningskompetanse. I enkelte stiftelser er det også bestemt at oppretteren har omdanningskompetanse. Utvalget går inn for å videreføre den gjeldende ordning, som prinsipielt åpner for at andre enn Kongen kan tillegges omdanningsmyndighet, men har kommet til at dette ikke bør gjelde for oppretteren, jfr utkastet § 6-4 annet ledd annet punktum. Sistnevnte endring er begrunnet i behovet for å styrke kravene til selvstendighet og legge forholdene til rette for en mest mulig uavhengig forvaltning av stiftelsen.

Utvalget vil i denne forbindelse også vise til at det fremmes forslag om at Stiftelsestilsynet, når det har fått melding om omdanningsvedtak, skal prøve om vedtaket er i samsvar med loven og stiftelsens vedtekter før vedtaket registreres i Stiftelsesregistret, jfr utkastet § 6-7. Dette er en nydannelse. En del av begrunnelsen for regelen er å gjøre det mulig med en praktisk kontroll og prøvelse av de omdanningsvedtak private parter tar sikte på å gjennomføre. For omdanningsvedtak truffet av andre enn Kongen, jfr forrige avsnitt, foreslås det i utkastet § 6-4 tredje ledd, at slikt vedtak ikke er gyldig, før det er godkjent etter utkastet § 6-7.

Det er et spørsmål for seg om den omdanningsmyndighet som kan forbeholdes styret og andre gjennom stiftelsesgrunnlaget og/eller vedtektene bør være fri, eller om den bør begrenses av samme rammer som det offentliges omdanningsmyndighet, jfr gjeldende lov § 35 og utkastet § 6-2. For oppretteren følger det av stiftelsesloven § 37 tredje punktum at omdanningsmyndighet ikke kan legges til oppretteren uten på nærmere vilkår av den art som er nevnt i §§ 35 og 36. Noen tilsvarende begrensning er ikke inntatt om styrets omdanningsmyndighet. Men i praksis tas det ofte inn bestemmelser i vedtektene der det også her gjøres en tilsvarende reservasjon.

Begrunnelsen for at det gjelder materielle skranker for det offentliges omdanningsmyndighet, er som foran nevnt at en stiftelse tradisjonelt og prinsipielt er uforanderlig. Gjennom praksis og stiftelsesloven har man lagt forholdene til rette for en begrenset omdanningsmyndighet. Utvalget kan ikke se at det er noen grunn til at det skulle gjelde mindre restriktive regler om omdanning for styret mv enn for

det offentlige, og viser til at det for oppretteren i dag uttrykkelig gjelder regler om likestilling på dette punkt, jfr foran. I samsvar med dette legger utvalget opp til at reglene om omdanning i lovens kapittel 6, herunder de begrensninger som gjelder for omdanningsmyndigheten, gjelder generelt, dvs både for det offentlige og for rettssubjekter som er tillagt omdanningsmyndighet i vedtektene. Det ligger videre i saken at omdanningsreglene må være ufravikelige, jfr utkastet § 6-1 fjerde ledd.

Utvalget har tatt stilling til om det offentlige bør gis en hjemmel til å omdanne en stiftelse på eget initiativ. Gjeldende stiftelseslov har ikke regler som gir det offentlige noen adgang til å omdanne en stiftelse på eget initiativ. Således er prinsippet at søknad om omdanning må fremsettes av oppretteren eller styret, for at det offentlige kan ta i bruk sin omdanningskompetanse, jfr stiftelsesloven § 33.

Utvalget legger opp til at omdanningsmyndigheten også etter en ny stiftelseslov i regelen må forutsette et initiativ fra andre enn offentlig myndighet, jfr utkastet § 6-6 første ledd. Imidlertid er det et behov for at det offentlige i særlige unntakstilfeller kan omdanne en stiftelse uten etter søknad fra oppretteren eller styret. Dette gjelder likevel bare hvor det er åpenbart at vilkårene for omdanning etter utkastet § 6-2 første ledd er til stede, og oppretteren eller styret ikke selv fremmer forslag om omdanning, jfr utkastet § 6-6 annet ledd. I disse tilfellene hvor realiteten som regel er at stiftelsens styre svikter, eller at det ikke er å få tak i, vil det offentlige ha et behov nærmest av «nødrettslig» karakter, for å kunne gå inn og sørge for at det kan skje en omdanning til beste for stiftelsen.

Endelig vil utvalget trekke frem at det foreslås særlige saksbehandlingsregler ved opphevelse av en stiftelse, jfr utkastet § 6-8, når en stiftelse sluttes sammen med en annen stiftelse, jfr utkastet § 6-9 og når en stiftelse deles i to eller flere stiftelser, jfr utkastet § 6-10. Disse reglene har ikke noe motstykke i gjeldende stiftelseslov, og har til formål å sikre at omdanningen i disse spesielle tilfellene skjer på en måte som ikke bare ivaretar stiftelsesformålet, men også hensynet til kreditorene.

I likhet med gjeldende lov har utvalget foreslått at omdanningsreglene skal gjelde for enkelte andre rettsdannelser enn stiftelser, eller når formuesverdier overføres til en bestående stiftelse, jfr utkastet § 6-11. Denne regelen innebærer en forenkling av den gjeldende regelen i stiftelsesloven § 38.

Foranstående gir uttrykk for hovedtrekkene i utvalgets forslag til regler om omdanning. Med hensyn til enkelthetene, vises det til spesialmerknadene.

KAPITTEL 14

Registrering av stiftelser**14.1 PROBLEMSTILLING: REGISTRERINGS- OG TILSYNSMYNDIGHET**

Det er en viss sammenheng mellom hvilke regler som bør gjelde om registrering av stiftelser og reglene om det offentliges tilsyn og kontroll med stiftelser. Således kan registreringsmyndigheten og tilsynsmyndigheten tenkes å være organisert som ett og samme organ. Som utvalget vil komme tilbake til nedenfor, er dette tilfellet idag, ettersom fylkesmannen både er registrerings- og tilsynsmyndighet.

Selv om spørsmålene om hvem som skal være registrerings- og tilsynsmyndighet har en felles berøringsflate, er det prinsipielt ikke noe i veien for at registreringsmyndigheten og tilsynsmyndigheten legges til ulike organer.

En drøftelse av hvordan registrering av stiftelser og tilsyn med stiftelser best kan finne sted, kan med fordel ta utgangspunkt i at det er tale om to problemstillinger, slik at de i hovedsak blir behandlet for seg. Utvalget vil legge opp sin drøftelse i det følgende etter dette mønstret. Mens spørsmålene om registreringsmyndighet og registreringsplikt behandles i dette kapitlet, behandles spørsmålet om offentlig tilsyn med stiftelsene nedenfor i utredningen "*Det offentliges kontroll og tilsyn med stiftelsene*" i kapittel 15. En helt annen sak er at disse spørsmålene også må vurderes i sammenheng. Det vises til utredningen "*Organiseringen av det offentliges tilsyn og kontroll med stiftelsene*" i kapittel 15.5.

14.2 GJELDENDE REGISTRERINGSORDNING OG -PROSEDYRER

Ordningen med registrering av stiftelser er forholdsvis komplisert lagt opp, ved at den innbefatter registrering flere steder; i fylkesmennenes registre over stiftelser, i Enhetsregisteret og i Foretaksregisteret. Justisdepartementet har i brev 13 september 1997 til fylkesmennene og Brønnøysundregistrene gitt retningslinjer om praktiske rutiner ved registreringen av stiftelser, spesielt rettet mot forholdet mellom de krav og regler som følger av stiftelsesloven, enhetsregisterloven og foretaksregisterloven.

I henhold til enhetsregisterloven § 2 bokstav b er fylkesmennenes register over stiftelser definert som et tilknyttet register i forhold til Enhetsregisteret. Det betyr blant annet at alle stiftelser som registreres eller er registrert i fylkesmennenes stiftelsesregistre også skal være registrert i Enhetsregisteret med et eget organisasjonsnummer. Det er bare de stiftelser som ikke er registreringspliktige i forhold til fylkesmannen, dvs de med en forvaltningskapital under kr 50 000, jfr stiftelsesloven § 18, som ikke er registreringspliktige. For disse er det altså heller ingen plikt til å registrere seg i Enhetsregisteret.

Næringsdrivende stiftelser skal i tillegg til registrering hos fylkesmannen og Enhetsregisteret også registreres i Foretaksregisteret, jfr foretaksregisterloven § 2-1. Også Foretaksregisteret er definert som et tilknyttet register til Enhetsregisteret.

Den skisserte ordning innebærer at tilnærmet alle stiftelser er registrert i to registre; fylkesmannens og Enhetsregisteret, mens de næringsdrivende stiftelsene er registrert i tre registre; fylkesmannens, Foretaksregisteret og Enhetsregisteret.

På grunn av det «to- og trespored» systemet er det gjennom rutiner lagt opp til at registreringene i praksis i så stor grad som mulig kan skje samordnet. I det føl-

gende vil utvalget redegjøre for hvordan fremgangsmåten skjer ved nymelding og endringsmelding.

Registreringen av *nymelding* om stiftelse skjer etter følgende prosedyrer: Melding om registrering av en stiftelse kan enten sendes Enhetsregisteret eller til fylkesmannens stiftelsesregister. Myndighetene oppfordrer til at fellesblanketten for Enhetsregisteret og de tilknyttede registre «Samordnet registermelding» benyttes. I praksis sender de fleste innsendere blanketten antagelig til Enhetsregisteret.

Enhetsregisteret foretar først registrering av alle de opplysninger som kreves etter enhetsregisterloven § 5, tildeler foreløpig organisasjonsnummer og legger meldingen «på venting». Deretter sendes en kopi av meldingen til fylkesmannen. Enhetsregisteret foretar ingen særskilt prøving av om kriteriene for registrering hos fylkesmannen er til stede. Det undersøkes således hverken om rettsdannelsen er en stiftelse i stiftelseslovens forstand, jfr lovens § 2, eller om forvaltningskapitalen overstiger kr 50 000, jfr lovens § 18.

Fylkesmannen har så etter gjeldende rutiner i utgangspunktet en frist på tre uker til å behandle meldingen i henhold til kravene etter stiftelsesloven, jfr særlig loven § 18. Utvalget har forstått det slik at fylkesmannsembetene i praksis har vansker med å overholde fristen.

Etter at meldingen er ferdigbehandlet hos fylkesmannen, oversendes den til Enhetsregisteret, som innfører stiftelsen i registeret.

Dersom stiftelsen er næringsdrivende, oversendes meldingen deretter fra Enhetsregisteret til Foretaksregisteret for kontroll og innføring der.

Hvis det foreligger ulike vurderinger i registrene med hensyn til om enheten kan anses å være en stiftelse, eksisterer det særlige rutiner for dette.

Når det gjelder *endringsmeldinger*, skjer behandlingen av disse i all hovedsak etter det samme mønster som nymeldinger, jfr foran. Det må likevel fremheves at fylkesmannen får tilsendt lister over alle typer endringer knyttet til stiftelser innen fylket, som er registrert i foregående måned. På denne måten søker man å sikre at opplysningene i fylkesmennenes stiftelsesregistre og Enhetsregisteret er sammenfallende, jfr enhetsregisterloven § 11.

Foran er det tatt utgangspunkt i at innsenderen sender meldingen først til Enhetsregisteret. Hvis innsenderen imidlertid sender meldingen til fylkesmannen i stedet for Enhetsregisteret, slik at fylkesmannen får denne før Enhetsregisteret, behandles meldingen først med sikte på stiftelseslovens krav, jfr loven § 18.

Deretter oversender fylkesmannen meldingen til Enhetsregisteret, som innfører enheten i dette registeret og tildeler organisasjonsnummer, eller hvis det er en endringsmelding, registrerer de meldte endringer. Det forutsettes at fylkesmannen har foretatt den prøving og kontroll som skal gjøres etter stiftelsesloven; noen reell prøving foretas i disse tilfellene ikke i Enhetsregisteret. Fylkesmannen får deretter informasjon om tildelt organisasjonsnummer og hva som registrert i Enhetsregisteret.

14.3 UTVALGETS FORSLAG TIL NY REGISTRERINGSORDNING OG -PROSEDYRER

Utvalget vil først komme med noen bemerkninger om hvilke hensyn som kan tilsi at det innføres en registreringsordning for stiftelser.

For det første kan publisitetshensyn tale for en registreringsordning. Dette innebærer at de som har med stiftelsen å gjøre - i første rekke medkontrahenter, offentlige myndigheter, destinatarer, publikum og andre utenforstående - kan ha et sted å henvende seg til for å få innsyn i opplysninger om stiftelsen og dennes organisasjon mv.

For det annet kan kontrollhensyn tilsi registrering. I dette ligger at offentlige myndigheter og andre, jfr foran, har en mulighet til å få kontrollert at stiftelsen er lovlig etablert og at det man står overfor i realiteten er en stiftelse.

For det tredje kan hensynet til notoritet, dvs til at de opplysninger som er registrert også er de riktige opplysninger om stiftelsen, gi en faktisk troverdighet omkring stiftelsens rettsforhold som både er til gunst for stiftelsen selv og utenforstående.

Hensynet til legitimasjon utad og firmabeskyttelse kan i prinsippet også utgjøre argumenter til fordel for registrering. Men disse hensynene er ikke relevante hvis spørsmålet bare er om det er grunn til å opprette et særskilt stiftelsesregister. Det følger allerede av ordningen med registrering i Foretaksregisteret at næringsdrivende stiftelser gjennom registreringen der kan oppnå en legitimasjon utad, og av firmaloven at det kan oppnås firmavern også for næringsdrivende stiftelsers firma. Det er i første rekke for næringsdrivende stiftelser at det kan være et behov i disse retninger.

Etter utvalgets mening kan de foran nevnte hensyn ikke realiseres effektivt uten at det innføres en alminnelig registreringsplikt for stiftelser. Dersom det skal overlates til stiftelsen selv å avgjøre om det skal registreres i et register, vil dette ikke kunne oppfylle registrets funksjon som kilde til opplysninger om stiftelsen, jfr foran. Også de foran nevnte hensyn som grunner seg på medkontrahenters, offentlige myndigheters, destinatarers, publikums og andre utenforståendes behov, tilsier at det bør være en ordning med registreringsplikt. I motsatt fall vil det kunne bli for mange «hull» i registeret. Etter at enhetsregisterloven trådte i kraft, er det også ordningen etter gjeldende rett at enhver stiftelse skal registreres der.

Utvalget mener imidlertid at gjeldende registreringsordning med en «to- og tresporet» registrering av stiftelser er uheldig. Det uheldige knyttet til ordningen kan i hovedsak sammenfattes i fem punkter:

For det første bruker Enhetsregisteret en del ressurser på å sortere, forbehandle og oversende de meldinger dette registeret mottar først til korrekt fylkesmannsembete.

For det annet er det - når meldingen sendes først til fylkesmannen - ulik praksis ved fylkesmannsembetene når disse sender meldinger videre for registrering i Enhetsregisteret. Det samme gjelder ved retur av dokumenter til Enhetsregisteret etter at fylkesmannen eventuelt har kommet til at stiftelsen ikke skal registreres i fylkesmannens register. Disse forholdene fører til at saksbehandlingstiden kan bli unødig lang. For det tredje innebærer gjeldende ordning at det foretas en dobbelt kontroll av meldingen. I denne forbindelse kan det oppstå uheldige konsekvenser ved at de ulike registrene kontrollerer forskjellige registreringsforhold og stiller forskjellige krav til vedlegg til meldingen. Innsender kan således risikere at meldingen undergis ulik behandling ved de forskjellige registrene. I ytterste konsekvens hender det at meldingen nektes registrert av de ulike registrene på ulike tidspunkter.

For det fjerde er fylkesmennenes registre manuelle registre. Det innebærer at en registrering her forutsetter registrering annetsteds, hvis det fortsatt skal opereres med flere registre; i praksis registrering i Enhetsregisteret.

For det femte reiser det seg for innsenderne hele tiden spørsmål om hvilke opplysninger som skal og bør registreres hvor, herunder hva som er «samme» opplysning og hva som er spesielle opplysninger det er påkrevd å registrere i nettopp angjeldende register.

Utvalget er av den oppfatning at de foran nevnte innvendinger mot gjeldende registreringsordning viser at det bør innføres en ny registreringsordning for stiftelser. Etter utvalgets syn må denne ordningen utformes slik at de ulemper som er

nevnt foran og som hovedsakelig skyldes det gjeldende «to- og tresporede» systemet, unngås.

Utvalget mener at dette best kan skje ved at det opprettes et sentralt stiftelsesregister som et tilknyttet register til Enhetsregisteret. Gjennom etableringen av et sentralt stiftelsesregister kan man også på optimal måte ha nytte av EDB-registreringens fordeler, med de positive følger det vil kunne ha med hensyn til effektivitet og rasjonell utnyttelse av ressurser.

Det sentrale registeret bør slik utvalget ser det kunne administreres og føres gjennom den enhet som skal forestå det alminnelige offentlige tilsyn med stiftelsene; Stiftelsestilsynet, jfr utredningen "[Organiseringen av det offentlige tilsyn og kontroll med stiftelsene](#)" i kapittel 15.5 nedenfor. Det er således ikke nødvendig å opprette stiftelsesregisteret som et eget forvaltningsorgan. Etter dette vil Stiftelsestilsynet etter utvalgets forslag både få registreringstekniske oppgaver som registreringsorgan og forvaltningsmessige oppgaver som tilsyns- og kontrollorgan. Utvalget foreslår at både klage over Stiftelsestilsynets registreringsvedtak og dets forvaltningsvedtak i tilknytning til tilsynet og kontrollen med stiftelsene, skal behandles av en særskilt nemnd, Stiftelsesklagenemnden, i annen instans (klageomgangen), jfr utredningen "[Organiseringen av det offentlige tilsyn og kontroll med stiftelsene](#)" i kapittel 15.5. Hvordan den interne organiseringen av Stiftelsestilsynet skal skje for å ta hensyn til de to prinsipielt forskjellige oppgavene utvalget etter dette tillegger organet, finner utvalget ikke grunn til å gå nærmere inn på.

Under enhver omstendighet, dvs uavhengig av organisering og beliggenhet, er det imidlertid utvalgets forutsetning at stiftelsesregisteret kan kobles opp mot og kommunisere med Enhetsregisteret og Foretaksregisteret (Brønnøysundregistrene). På denne måten ligger mulighetene til rette for at Enhetsregisteret kan beholdes som et sentralregister, mens Foretaksregisteret og det nye stiftelsesregisteret får stilling som tilknyttede registre. Derved kan næringsdrivende stiftelser fortsatt inngå som registreringsenhet i Foretaksregisteret, noe utvalget gjennom sitt forslag legger opp til. Dette er nærliggende ut fra hensynet om at alle enheter som driver næringsvirksomhet skal være registrert her. De næringsdrivende stiftelsene skal etter forslaget også være registrert i Enhetsregisteret og stiftelsesregistret. Øvrige stiftelser, dvs alminnelige stiftelser, registreres bare i det nyopprettede stiftelsesregisteret og i Enhetsregisteret.

Den ordning utvalget med dette legger opp til innebærer at det bare er nødvendig å utfylle én blankett ved registrerings- og endringsmelding for stiftelser, og at denne bare behøver å sendes ett sted; til Stiftelsestilsynet.

I forbindelse med prøvingen av meldingen vil det bare være en datateknisk rutine å legge inn opplysningene i rett database, slik at de ved registreringen i stiftelsesregisteret også fremkommer i Enhetsregisteret og eventuelt i Foretaksregisteret.

KAPITTEL 15

Det offentliges kontroll og tilsyn med stiftelsene**15.1 GJELDENDE RETT OM DET OFFENTLIGES TILSYN OG KONTROLL**

Etter gjeldende rett kan det offentlige utøve en viss kontroll med stiftelsene gjennom regler om at private stiftelser skal meldes til fylkesmannen, jfr stiftelsesloven § 18. Fylkesmannen har også kompetanse til å granske private stiftelsers møtebøker og regnskaper, jfr § 22.

Offentlige stiftelser står under tilsyn av fylkesmannen, jfr § 17. Fylkesmannen skal herunder føre kontroll med offentlige stiftelsers forvaltning, jfr forskrift om offentlige stiftelser § 17.

Justisdepartementet er overordnet tilsynsmyndighet for offentlige stiftelser, jfr forskrift om offentlige stiftelser § 2, og klageinstans for vedtak truffet av fylkesmannen, jfr forvaltningslovens § 28.

Hertil kommer at stiftelser til enhver tid vil være underlagt de alminnelige regler som gjelder på det rettsområde stiftelsene involverer seg; særlig forskjellige former for offentlig rammelovgivning, f eks vedrørende næringsvirksomhet.

Når det mer generelt gjelder det offentliges tilsyn med stiftelsene, har nok tanken vært at tilsynet skulle utføres mer ut fra tilsyns- og kontrollformål enn ut fra det formål å veilede og yte service overfor stiftelsene og omverdenen. I praksis har tilsynet likevel etterhvert også blitt utvidet mer i retning av servicefunksjoner, likevel slik at dette neppe kan sies å ha gått på bekostning av tilsynsfunksjonene.

15.2 ER DET BEHOV FOR OFFENTLIG TILSYN OG KONTROLL MED STIFTELSENE?

Gjeldende stiftelseslov legger opp til at det offentlige ved Justisdepartementet og Fylkesmennene både skal ha kontroll- og tilsynsoppgaver vedrørende stiftelsene. Utvalget vil her vurdere om det fortsatt skal være et tilsyn med stiftelsene og hvordan dette eventuelt bør organiseres.

Drøftelsen kan ta utgangspunkt i en påstand om at det ikke hører under det offentliges oppgaver å føre tilsyn med stiftelsene, fordi tilsyn er i stiftelsenes egeninteresse og derfor burde utføres av stiftelsene selv.

Det kan også hevdes at det ikke er det offentliges oppgave å overvåke disposisjoner mv knyttet til en formuesverdi som er stilt til rådighet for et bestemt formål av en privatperson. (Det ses her bort fra de tilfellene hvor det er det offentlige som oppretter stiftelsen).

Utvalget er av den oppfatning at disse synspunktene ikke kan føre frem og skal begrunne det nærmere.

For det første står stiftelsene i en særstilling for så vidt som de ikke har eiere. I en stiftelse foreligger det derfor ikke noen eierkontroll som f eks i selskaper, der generalforsamlingen og eierrepresentantene i styret kan forebygge og avdekke forskjellige former for misbruk mv. Dette tilsier at stiftelsene har et særlig behov for at noen utenforstående forestår et tilsyn, ganske særlig med at formålet etterleves og at kapitalen forvaltes i samsvar med dette, vedtektene for øvrig og lovgivningen. Utvalget kan ikke se at det er naturlig at andre utenforstående enn det offentlige eventuelt påtar seg et slikt tilsyn.

Etter utvalgets mening er det som er fremholdt i avsnittet foran det mest tungtveiende argument til fordel for at det er behov for et offentlig tilsyn med stiftelsene.

For det annet vil et offentlig tilsyn med stiftelsene være med på å styrke omverdenens tiltro og tillit til virksomheten som drives i stiftelsene - tilsynet kan bidra til å underbygge stiftelsenes seriøsitet.

For det tredje er det en naturlig konsekvens av en tilsynsordning at det organ som fører tilsynet også får en plikt til å veilede den som stiller spørsmål i forbindelse med opprettelse, registrering og drift av en stiftelse; et tilsynsorgan vil være underlagt forvaltningens alminnelige veiledningsplikt, jfr forvaltningsloven § 11. Også på dette punkt vil stiftelsene nyte godt av en tilsynsordning.

For det fjerde vil det være et visst behov for å kunne føre tilsyn med at stiftelsene ikke omgår, eller brukes til å omgå, annen lovgivning, som f.eks. nærings- og skattelovgivningen.

For det femte har mange stiftelser ideelle formål som ikke er det offentlige uvedkommende. Det kan være formål som enten kommer istedenfor eller som supplerer det offentlige egne tjenester på et område, f.eks. eldre- eller sykeomsorg. I disse tilfellene gis det også ofte offentlig støtte til stiftelsenes drift.

For det sjette viser erfaringene med bakgrunn i praktiseringen av gjeldende stiftelseslov at det er behov for et offentlig tilsyn med stiftelsene. Fylkesmennenes og Justisdepartementets tilsyn har i mange tilfeller avdekket forskjellige former for misbruk av stiftelsesformen.

Det er etter dette utvalgets oppfatning at det er et klart definert behov for en offentlig tilsynsordning med stiftelsene. Etter utvalgets mening er imidlertid de gjeldende regler om dette til dels uklare og ufullstendige. F.eks. er det ikke hjemmel i loven for å iverksette granskning av en offentlig stiftelse. Utvalget vil derfor gå inn for at en ny stiftelseslov skal søke å trekke opp klarere rettsgrunnlag for det offentlige tilsyn med stiftelsene og gjennomføringen av dette, herunder å utarbeide mer utførlige hjemler for tilsyn- og kontrolltiltak, jfr nærmere utredningen "[Utvalgets forslag om materielle regler om offentlig tilsyn og kontroll med stiftelsene](#)" i kapittel 15.4.

Utvalget mener også at selve organiseringen av det gjeldende systemet om tilsyn med stiftelsene ikke er lagt opp på en optimal måte. Dette gjelder særlig det forhold at tilsynsmyndigheten ligger hos de forskjellige fylkesmannsembetene, og at tilsynet med hjemmel i loven utøves ulikt avhengig av om det dreier seg om en privat eller offentlig stiftelse. På denne bakgrunn vil utvalget drøfte organiseringen av det offentlige tilsyn med stiftelsene nærmere under "[Organiseringen av det offentlige tilsyn og kontroll med stiftelsene](#)" i pkt 15.5.

15.3 HVORDAN BØR TILSYN OG KONTROLL MED STIFTELSENE UTØVES?

Prinsipielt bør tilsynet med stiftelsene dels skje i stiftelsenes egen regi (egenkontroll) og dels i regi av det offentlige ved relevant tilsynsmyndighet. Utvalget kommer nedenfor tilbake til hvordan man tenker seg egenkontroll ved revisor gjennomført.

Etter utvalgets oppfatning bør hovedoppgaven vedrørende tilsynet med stiftelsene være å se til at disse forvaltes i samsvar med vedtektene og lovgivningen og treffe vedtak med hjemmel i stiftelsesloven. Tilsynet må spesielt rette seg inn mot at formålet overholdes og at utdelingene foretas i samsvar med formålet og vedtektene for øvrig. Ut over dette er det utvalgets oppfatning at tilsynet må omfatte kon-

troll med at stiftelsen fører regnskap og har revisjon, slik det er bestemt i lov og forskrift.

Utvalget forutsetter at det tilsyn som offentlig tilsynsmyndighet skal føre med at stiftelsene overholder stiftelsesloven er en ren legalitetskontroll. Det er med andre ord ikke tale om at tilsynet skal omfatte hensiktsmessigheten av stiftelsens disposisjoner. Dette må overlates til stiftelsens styre.

Tilsynet skal etter utvalgets forutsetninger heller ikke omfatte at vilkår som en giver eller det offentlige har satt, i forbindelse med gave eller tilskudd, etterleves av stiftelsen. Kontrollen på dette punkt må besørges av giveren selv, eventuelt av det relevante offentlige organ, hvis det er gitt tilskudd.

Tilsynet med at stiftelsesloven er overholdt henger ellers nøye sammen med de regler som vedtas i ny stiftelseslov som pålegger stiftelsene å tåle tilsyn og som gir tilsynsorganet hjemmel til å utføre tilsynet og kontrollen. Nedenfor er disse spørsmålene tatt opp til selvstendig behandling i utredningen "[Utvalgets forslag om materielle regler om offentlig tilsyn og kontroll med stiftelsene](#)" i kapittel 15.4, og utvalget viser til dette.

Når det for øvrig gjelder overholdelsen av lovgivningen, mener utvalget at det organ som gis hjemmel og kompetanse til å utøve kontroll og tilsyn, skal begrense sine aktiviteter til stiftelseslovgivningen. Utgangspunktet må være at det organ som tillegges tilsynet med stiftelsene ikke skal ha kompetanse på saksområder som hører under andre tilsynsmyndigheter.

Når dette er sagt, må det føyes til at organet må ha adgang til å foreta enkle skritt for å bekrefte eller eventuelt avkrefte en mistanke som har oppstått om stiftelsen eller dens tillitsvalgte mv har overtrådt annen lovgivning, f.eks. straffe-, skatte- og avgiftslovgivningen. Når dette er gjort, er det imidlertid utvalgets forutsetning at saksforholdet skal overlates til de organer som har særlig kompetanse på det aktuelle området.

Den siden av det offentliges tilsyn som retter seg mot at vedtektene i stiftelsene er overholdt, bør i første rekke ta sikte på å påse at formålet blir etterlevd og at utdelinger blir foretatt i samsvar med vedtektene, jfr. foran. Det er imidlertid diskutabelt hvor langt tilsynsmyndigheten bør gå i denne retning. Slik utvalget ser det, må det utøves en viss kontroll for å bringe klarhet i om formålet blir realisert, og til hvem, hvordan og i hvilken utstrekning stiftelsen foretar utdelinger.

Utvalget legger som foran nevnt opp til at noe av kontrollen med stiftelsenes virksomhet skal utøves av stiftelsen selv, ved dens revisor. På denne måten legges det opp til at det offentliges kontroll suppleres av en egenkontroll, jfr. foran. Utvalget foreslår således i utkastet § 3-9 tredje ledd at stiftelsens revisor gjennom særskilt uttalelse i revisjonsberetningen skal kommentere om utdelingene har skjedd i samsvar med vedtektene og stiftelsesloven.

Det offentliges tilsyn bør etter utvalgets oppfatning dels være løpende og dels basert på at man griper inn i enkelttilfelle. Den løpende kontrollen forutsettes i første rekke gjennomført gjennom en kontroll av regnskap, årsberetning mv. Det er utvalgets forutsetning at tilsynet skal gå lenger enn til å fastslå at regnskap og årsmelding foreligger - man bør i denne forbindelse også føre tilsyn med om utdelinger har funnet sted i samsvar med formålet mv, jfr. foran. Et tilsyn på disse punkter forutsettes likevel i første rekke gjennomført av stiftelsens revisor og danne grunnlaget for hans attest, jfr. foran om egenkontroll gjennom revisor. For det offentlige vil tilsynet på dette punkt derfor vanligvis kunne begrense seg til å etterse at revisor har gitt den nødvendige attestasjon.

Enkeltstående kontroll kan dels gjennomføres av eget tiltak, gjennom «stikkprøver», eller etter at man har mottatt informasjon om mulig overtredelse av lovgivningen eller vedtektene, og dels som ledd i en mer organisert form for under-

søkelse, f eks ved at det iverksettes granskning. Forutsetningen er at tilsynet og kontrollen har hjemmel i stiftelsesloven og at tiltakene leder frem til enkeltvedtak.

I det følgende er det særlig behovet for å utforme særregler som gir hjemler for den offentlige kontroll som vil bli vurdert, og det vil bli fremmet forslag om en del slike regler. Når det ellers gjelder materielle regler i lovutkastet som tar sikte på å unngå misbruk mv, vises det også til utvalgets bemerkninger i utredningen "[Selvstendighetskriteriet](#)" i kapittel 8 om selvstendighetskriteriet.

15.4 UTVALGETS FORSLAG OM MATERIELLE REGLER OM OFFENTLIG TILSYN OG KONTROLL MED STIFTELSENE

Utgangspunktet for det offentliges tilsyn med stiftelsene må tas i beskrivelsen av tilsynsmyndighetens oppgaver, slik disse er søkt definert i utkastet § 1-7. Her fremgår det at tilsynsmyndighetens oppgaver er å føre tilsyn og kontroll med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsens vedtekter og stiftelsesloven, jfr annet ledd bokstav b, og treffe vedtak med hjemmel i denne lov, jfr annet ledd bokstav c. Hertil kommer myndigheten til å føre et stiftelsesregister, jfr annet ledd bokstav a. Om sistnevnte viser utvalget til drøftelsen foran i utredningen "[Utvalgets forslag til ny registreringsordning og -prosedyrer](#)" i kapittel 14.3.

Bestemmelsen i utkastet § 1-7 er en generell kompetanseregel som oppstiller rammene for tilsynsmyndighetens virksomhet. De øvrige reglene i utkastet om tilsynet er dels mer spesielle kompetanseregler, som f eks utkastet §§ 3-2 annet ledd og 4-18, og dels handlingsregler som pålegger stiftelsene forskjellige plikter, jfr f eks §§ 2-4 og 2-9.

Det er utvalgets forutsetning at tilsynsmyndighetens kompetanse og de plikter som kan pålegges stiftelsene ikke uttømmende er definert gjennom de sistnevnte plikt- og kompetanseregler. Det vil også kunne utledes en viss «restkompetanse» av den alminnelige kompetanseregelen i utkastet § 1-7 annet ledd bokstav b. Det er likevel utvalgets forutsetning at denne myndigheten ikke brukes ut over de rammer som følger av lovformålet og i samsvar med legalitetsprinsippet.

Utvalget vil i det følgende redegjøre konkret for utvalgets forslag om materielle regler i stiftelsesloven vedrørende tilsyn med stiftelsene. Dette må ses i sammenheng med de plikter som i denne forbindelse pålegges stiftelsene og disses tillitsvalgte; i første rekke styret, jfr nedenfor. De reglene utvalget foreslår om det offentliges kontroll med stiftelsenes virksomhet er etter dette følgende:

I utkastet § 4-17 er det foreslått regler om godtgjørelse til styremedlemmer, daglig leder mv, med krav om at godtgjørelsen skal stå i rimelig forhold til det arbeid og ansvar som følger med vervet eller stillingen, jfr utkastet § 4-17 første ledd første punktum. For å sikre gjennomføring av denne regelen, foreslår utvalget i utkastet § 4-17 første ledd annet punktum at tilsynsmyndigheten kan sette ned godtgjørelse som er urimelig høy. Hvis godtgjørelsen er fastsatt i medhold av bestemmelse i stiftelsesdokumentet, kan tilsynsmyndigheten bare sette ned godtgjørelsen, hvis denne er kommet i strid med hensikten med den disposisjon som danner grunnlaget for stiftelsen, jfr første ledd tredje punktum.

Utkastet har regler i § 4-2 om styret og dets sammensetning. Av § 4-2 første ledd følger at en stiftelse skal ha et styre med minst tre medlemmer, og i § 4-2 annet ledd er det foreslått regler om krav til å være styremedlem. Dersom disse reglene ikke overholdes, vil stiftelsen være uten kompetent styre, og utvalget foreslår derfor i utkastet § 4-18 at tilsynsmyndigheten i disse situasjonene får kompetanse til å oppnevne styremedlemmer.

Det foreslås også en regel i utkastet § 4-18 annet ledd om at tilsynsmyndigheten kan avsette styremedlem som vesentlig tilsidesetter sine plikter ved utøvelse av

vervet, som klart viser seg uegnet, eller som ikke fyller lovens krav til å være styremedlem. Denne bestemmelsen må blant annet ses i sammenheng med utkastet § 3-11 om aktivitetsplikter ved tap av stiftelsens kapital.

I utkastet "*Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov*" i kapittel 6 er det foreslått regler om omdanning av stiftelser. I samsvar med praksis i gjeldende stiftelseslov, har Kongen etter visse regler omdanningskompetanse. I utkastet § 6-6 er det dels foreslått regler som definerer Kongens omdanningskompetanse, jfr utkastet § 6-6 første ledd, og dels regler som gir Kongen myndighet etter eget tiltak til å foreta omdanning, jfr utkastet § 6-6 annet ledd. Denne myndigheten begrenser seg imidlertid til å gjelde tilfeller hvor det åpenbart foreligger forhold som nevnt i utkastet § 6-2 første ledd og oppretteren eller styret ikke selv fremmer forslag om omdanning, jfr utkastet § 6-6 annet ledd.

Videre går utvalget inn for at tilsynsmyndigheten, når den har fått melding om et omdanningsvedtak, skal prøve om vedtaket er i samsvar med stiftelsesloven og stiftelsens vedtekter før vedtaket registreres i stiftelsesregisteret, jfr utkastet § 6-7. Formålet med denne bestemmelsen er å bidra til at stiftelsen får rettleiding med hensyn til om og eventuelt hvordan et omdanningsvedtak kan gjennomføres, slik at det holder seg innenfor loven og vedtektene, og å forhindre at ulovlige omdanningsvedtak registreres.

Utvalget foreslår også at tilsynsmyndigheten får myndighet til å forestå visse tiltak i forbindelse med opphevelse (utkastet § 6-8), sammenslutning (utkastet § 6-9) og deling (utkastet § 6-10) av stiftelsen, som er nødvendig for at disse disposisjonene kan gjennomføres.

Utvalget nevner til slutt at det er utvalgets forutsetning at vedtak som tilsynsmyndigheten treffer kan prøves for de alminnelige domstoler etter at det er gjort bruk av klageadgangen, jfr utkastet § 1-8 tredje ledd.

15.5 ORGANISERINGEN AV DET OFFENTLIGES TILSYN OG KONTROLL MED STIFTELSENE

Hvordan det offentlige tilsyn og kontroll med stiftelsene bør organiseres, vil i vesentlig grad avhenge av hvilke oppgaver kontrollenheten(e) tillegges. Kontrollen og tilsynet må dimensjoneres i tråd med arbeidsoppgavene, både hva gjelder kompetanse, administrasjon og økonomi. Utvalgets forslag nedenfor om organiseringen av det offentlige tilsyn og kontroll med stiftelsene, er søkt tilpasset de oppgaver som det foran er foreslått at kontroll- og tilsynsmyndigheten skal ha.

Utvalget vil først redegjøre for de hensyn det mener bør være retningsgivende for hvordan tilsynsmyndigheten bør være organisert.

For det første bør det offentlige tilsyn med stiftelsene organiseres slik at tilsynet kan gjennomføres best mulig faglig sett. Dette betyr at tilsynsmyndigheten må ha tilgang på høy juridisk ekspertise både på førsteinstans- og klageinstansnivå. De rettsprossmålene som knytter seg til stiftelsene er temmelig særegne sammenlignet med de som gjelder for andre organisasjonsformer, som f.eks. foreninger og selskaper. Dette har sammenheng med at stiftelsen ikke har eiere, og at dens formål er å forvalte en grunnkapital og herunder foreta utdelinger til destinatarne.

For det annet er det viktig at tilsynsmyndigheten organiseres slik at den praksis som tilsynsmyndigheten legger opp til og følger, blir mest mulig ensartet. For stiftelsene og deres tillitspersoner er dette av betydning for at disse skal kunne forutberegne sin rettsstilling. For å kunne oppnå dette er det nødvendig at tilsynsmyndigheten ikke er organisert i så mange enheter at det blir vanskelig eller umulig å ha oversikt over praksisen og å samordne den.

For det tredje må tilsynsmyndigheten være organisert på en måte som gjør at den til enhver tid kan få seg forelagt et så stort antall saker at den på dette grunnlaget kan oppnå et best mulig erfaringsgrunnlag. Dette er nødvendig for at tilsynet til enhver tid kan rettes inn mot de områder der behovet er størst og for at tilsynsmyndigheten skal holde seg kvalitativt på høyden når det gjelder de utfordringer den møter.

For det fjerde må det være prioritert at tilsynsmyndigheten organiseres slik at den på mest effektiv måte kan disponere de ressurser som blir stilt til dens rådighet. Dette forutsetter blant annet at det utarbeides funksjonelle og mest mulig ensartede saksbehandlingsrutiner, og at det ikke er lang «avstand» mellom de enheter og kontorer som forestår tilsynet.

Det legges endelig vekt på at det i dag ofte oppstår vanskelige og utfordrende saker vedrørende kontrollen med stiftelsene, noe som kan tilsi en samordning av det tilsyn og den kontroll som utøves.

Utvalget mener at de foran nevnte hensyn bare kan realiseres fullt ut hvis tilsynsmyndigheten på førsteinstansnivå sentraliseres.

Dersom tilsynet legges til et større antall administrative enheter, vil dette vanskeliggjøre målsettingen om at tilsynet skal ha ekspertkompetanse på det juridiske området. Tilsynet med stiftelsene krever kunnskaper og erfaringer fra et forholdsvis spesielt rettsområde, jfr foran, og det vil være lettere å bygge opp slik kompetanse hvis tilsynet legges til ett organ.

Videre vil en tilsynsordning bestående av et større antall kontrollenheter føre til at hver enhet får et mindre antall saker til behandling, og tilsynsmyndighetens praksis vil i større grad kunne fremstå som uensartet med mindre forutberegnelighet for objektene for tilsynet, enn hvis det i større grad sentraliseres.

Det er heller ikke til å komme forbi at en spredning av tilsynsmyndigheten på flere enheter vil gjøre det vanskeligere å gjennomføre tilsynet rasjonelt og kostnadseffektivt enn hvis det legges til ett organ.

Utvalget vil endelig fremheve at det er nær sammenheng mellom hvem som bør være registreringsmyndighet for stiftelsene og hvem som bør ha kompetansen vedrørende tilsyn og kontroll. Dersom disse funksjonene legges til ett og samme organ, vil det være mulig å oppnå en meget effektiv utveksling av informasjon som er viktig i forbindelse med det offentlige tilsyn og kontroll med stiftelsene. Dette er etter utvalgets mening et tungtveiende argument i favør av en sentral tilsyns- og registreringsordning.

Utvalget har på denne bakgrunn kommet til at den måten tilsynet er organisert på i dag, ved at det enkelte fylkesmannsembete står for tilsynet, ikke er den mest optimale måten å organisere tilsynet på. De erfaringer man har med den gjeldende ordning er på ingen måte dårlige. Likevel er det klart at den gjeldende organiseringen har svakheter og at den kan forbedres. Her er det tilstrekkelig å vise til de foran nevnte hensyn som tilsynsmyndigheten bør organiseres etter, og som ordningen med fylkesmannsembetene som tilsynsorganer ikke fullt ut kan tilfredsstille.

På dette punkt er det etter utvalgets mening grunn til å nevne at da ansvaret for tilsynet med stiftelsene ble lagt til fylkesmennene, var tanken at de i første rekke skulle forestå registrering og et visst løpende kontrollarbeid. Senere har kravene til fylkesmannsembetenes innsats økt, uten at det har vært mulig for embetene fullt ut å utføre tilsynet på en måte som svarer til forventningene.

En mer sentralisert tilsynsordning kan tenkes gjennomført i flere forskjellige varianter. Én mulighet er at ett eller noen få fylkesmannsembeter blir utpekt til å påta seg disse oppgavene for en større region, eller for hele landet.

Det som i første rekke taler for dette alternativet er at man på denne måten kan få benyttet seg av det fagkyndige personalet som idag skjøtter disse oppgavene og bygge videre på de erfaringer disse har gjort seg.

Det er likevel en del hensyn som kan tale imot at ett eller noen utpekte fylkesmannsembeter tillegges tilsynsfunksjonene. Etter utvalgets oppfatning er de så tungtveiende at denne ordningen ikke kan anbefales.

For det første er det stor avstand mellom innholdet i denne typen virksomhet - et tilsyn med aktivitetene til private rettssubjekter, herunder den næringsvirksomhet disse utfører - og de øvrige oppgaver fylkesmannsembetene etter lovgivningen og administrativ praksis er pålagt. På dette punkt kan det også vises til det som er sagt foran om at innholdet i tilsynet og forventningene til tilsynet har endret karakter fra lovens vedtagelse og frem til idag.

For det annet er det ikke vanlig at ett bestemt fylkesmannsembete har kompetanse ut over fylkets grenser. Fylkesmannsembetene har normalt regional, ikke landsdekkende kompetanse, noe som vanligvis har gode grunner for seg.

For det tredje ser utvalget det slik, at hvis ett fylkesmannsembete skulle gis kompetanse for hele landet, så vil dette tilsi at dette embetet får så omfattende oppgaver vedrørende stiftelsene, at tilsynet like godt kan skilles ut og legges til en annen enhet enn det aktuelle fylkesmannsembete.

Det melder seg et spørsmål om det naturlige er å foreslå at et allerede eksisterende sentralt organ, gis kompetansen som tilsyns- og kontrollorgan. Det mest nærliggende alternativ er antagelig Kredittilsynet.

Det som taler for at Kredittilsynet tillegges ansvaret for tilsynet med stiftelsene, er at det innehar kompetanse når det gjelder tilsynsoppgaver mer generelt, og at det til dels har ansvaret for tilsyn i forhold til innretninger som kan minne om stiftelser; pensjonskasser. Det vil også antagelig være kostnadseffektivt at ett organ får ansvaret for flere tilsynsoppgaver.

Det er likevel flere forhold som taler mot at tilsynet med stiftelsene legges til Kredittilsynet.

Det hovedsakelige i Kredittilsynets kompetanse ligger forholdsvis fjernt fra de oppgaver som utvalget har foreslått for den tilsynsmyndighet som skal utøve tilsynet med stiftelsene, jfr utredningen "[Utvalgets forslag om materielle regler om offentlig tilsyn og kontroll med stiftelsene](#)" i kapittel 15.4. Kredittilsynets myndighet gjelder således i første rekke tilsynet med banker, forsikringsselskaper, finansieringsforetak mv, jfr kredittilsynsloven 7 desember 1956 nr 1 § 1. Stiftelsene er som selveiende rettssubjekter, ofte med et ideelt eller lignende formål, organisert annerledes enn disse enhetene.

Etter utvalgets oppfatning er det også ønskelig at det organ som skal ha tilsynet med stiftelsene i likhet med Kredittilsynet bør ha et eget styre, jfr nedenfor. Etter utvalgets oppfatning vil det imidlertid være av egenverdi at dette styret utelukkende kan konsentrere seg om tilsynet med stiftelsene, slik at det unngår å måtte foreta prioriteringer mellom tilsynet med stiftelsene og andre tilsynsoppgaver.

Utvalget er i det hele av den oppfatning at Kredittilsynet vanskelig vil ha mulighetene for å prioritere tilsynet med stiftelsene, når det tas i betraktning hvor mange og omfattende tilsynsoppgaver dette organet allerede har.

For utvalget er det videre et forutsetning at tilsynet som idag bør ligge under Justisdepartementet, dvs at dette departementet er overordnet instans i forhold til det organ som forestår de daglige tilsynsoppgavene. Dette er uforenlig med å legge tilsynsansvaret til Kredittilsynet, som er underlagt Finansdepartementet. Ikke minst når det gjelder det lovgivningsansvar som knytter seg til stiftelsene og deres virksomhet, har Justisdepartementet lang erfaring og høy kompetanse. Dette må ses i sammenheng med Justisdepartementets lovgivningsansvar for sentral formueretts-

lig lovgivning, herunder selskapslovgivningen. Det er ikke grunn til å legge opp til en ordning hvor lovgivningsansvaret for selskapene og stiftelsene legges til forskjellige departementer.

Utvalget kan ikke se at det vil kunne oppnås noen bedre ressursutnyttelse, eller en mer effektiv forvaltning av tilsynsmyndigheten, ved at denne legges til Kredittilsynet enn ved at den legges til et nyopprettet organ. Det må uansett avsettes ekspertise til tilsynsoppgavene, og utvalget kan vanskelig se at det vil være en bedre og mer effektiv ressursutnyttelse at dette gjøres i Kredittilsynets regi enn at det opprettes et eget organ med dette som eneste oppgave.

Utvalget har på denne bakgrunn kommet til at det beste er å legge oppgavene knyttet til tilsynet med stiftelsene til et nyopprettet, sentralisert organ; Stiftelsestilsynet. Når det gjelder Stiftelsestilsynets oppgaver og myndighet, vises det til fremstillingen foran under utredningen "[Hvordan bør tilsyn og kontroll med stiftelsene utøves?](#)" i kapitlene 15.3 og "[Utvalgets forslag om materielle regler om offentlig tilsyn og kontroll med stiftelsene](#)" i 15.4.

Spørsmålet blir etter dette hvordan Stiftelsestilsynet bør organiseres og hvordan dets kompetanse bør utformes.

Utvalget vil i denne forbindelse peke på at organet bør opprettes med et eget styre, som har det overordnede ansvaret for de langsiktige og kortsiktige oppgaver tilsynsmyndigheten etter utkastet har. Utvalget foreslår at styret oppnevnes av Kongen.

Med langsiktige oppgaver siktes det i første rekke til at styret i samråd med overordnet myndighet, departementet, fastsetter retningslinjer for det løpende tilsyn med stiftelsene. De kortsiktige oppgavene bør knytte seg til den daglige forvaltningen av tilsynet med stiftelsene. Utvalget ser ikke for seg at styret vil gå inn i saksbehandlingen i de mange enkeltstående saksforhold som forelegges Stiftelsestilsynet, men det forutsettes at styret vil ta slikt initiativ i prinsipielt viktige enkeltsaker.

Det er utvalgets forutsetning at Stiftelsestilsynet som første instans, i samsvar med alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper, vil kunne bli instruert av overordnet offentlig myndighet - her departementet, jfr nedenfor.

Utvalget har ingen egen oppfatning om hvor den geografiske plasseringen av Stiftelsestilsynet bør være. Utvalget forutsetter imidlertid at det ikke vil innebære noen praktiske datatekniske problemer å koble det stiftelsesregister utvalget har kommet til at Stiftelsestilsynet bør føre og administrere, jfr "[Utvalgets forslag til ny registreringsordning og -prosedyrer](#)" i pkt 14.3, til Enhetsregisteret og Foretaksregisteret i Brønnøysund.

Utvalget foreslår etter dette at det i loven tas inn særlige regler om Stiftelsestilsynet og dets oppgaver, jfr utkastet § 1-7. Utvalget legger til grunn at det mer detaljerte innhold i reglene om Stiftelsestilsynets kompetanse og kompetansefordelingen mellom tilsynet og departementet, kan gis ved forskrift. Utvalget har foreslått at det i medhold av utkastet § 1-7 fjerde ledd kan gis slike regler.

Det er et spørsmål for seg hvilken ordning som bør gjelde ved behandling av klager over Stiftelsestilsynets vedtak.

Utvalget vil fremheve at arten av de avgjørelser som klageorganet skal ta stilling til, tilsier at det bør sammensettes mer som et ekspertorgan enn det som er vanlig i offentlig forvaltning. Organet vil måtte foreta til dels vanskelige og sammensatte juridiske vurderinger knyttet til de enkelte plikt- og kompetanseregler i stiftelsesloven. Som eksempel kan nevnes spørsmål vedrørende stiftelsenes selvstendighet, formål, kapitalutdelinger og omdanning. Organet bør derfor være sammensatt av personer med høy juridisk ekspertise og ha stilling som et ekspertorgan.

Etter utvalgets mening bør organet videre - som faginstans - være langt på vei uavhengig av overordnet offentlig organ, her departementet. Dette er viktig for at

organet skal ha tillit både hos stiftelsene selv, disses opprettere, forvaltere og ulike tredjemenn som destinatarer, kreditorer og ansatte.

I denne forbindelse er det et poeng at en del av organets virksomhet vil bestå i å erstatte den eierkontroll som foreligger i forhold til selskaper og andre rettssubjekter, som stiftelsene på grunn av sin stilling som selveiende rettssubjekter, ikke nyter godt av.

I samsvar med redegjørelsen foran, fremmer utvalget forslag om at det opprettes en egen nemnd; Stiftelsesklagenemnden, hvor medlemmene oppnevnes av departementet. Nemndens kompetanse vil være å behandle klager over vedtak som treffes av Stiftelsestilsynet i registreringssaker og saker om det alminnelige tilsyn med stiftelsene, i den grad sistnevnte leder frem til at Stiftelsestilsynet treffer enkeltvedtak, jfr utkastet § 1-8 første ledd.

Nemnden skal i samsvar med forvaltningsloven § 34 ikke bare foreta en legalitetskontroll av Stiftelsestilsynets vedtak, men også en prøving av hensiktsmessigheten av disse.

Det er utvalgets forutsetning at departementet fortsatt skal ha stilling som overordnet organ i stiftelsessaker. Dette reiser spørsmålet om departementets instruksjons- og omgjøringsrett i forhold til nemnden. Utvalget vil i denne sammenheng peke på at det i gjeldende rett ikke eksisterer noen generell løsning på hvordan man skal forholde seg til spørsmålet om instruksjon og omgjøring når det opprettes en for øvrig selvstendig og uavhengig nemnd.

Utvalget har vurdert om nemnden bør kunne instrueres og om dens vedtak bør kunne omgjøres av departementet. Utvalget kan ikke se at det foreligger så vektige grunner til å avskjære departementets instruksjons- og omgjøringsrett at dette bør gjøres i lovs form. F eks må departementet ikke bare mer generelt, men også i enkeltsaker unntaksvis ha en kompetanse til å gripe inn, f eks hvis det er tale om å iverksette granskning eller lignende mer politisk pregede beslutninger. Når dette er sagt, er det utvalgets klare oppfatning at departementet bare rent unntaksvis bør gjøre bruk av en slik kompetanse. I motsatt fall vil formålene med en mest mulig uavhengig klagenemnd, jfr foran, ikke kunne realiseres.

Utvalget vil peke på at det ikke er nytt at den offentlige forvaltningen på spesielle områder organiseres på den foran foreslåtte måten, med klagebehandling som foretas av en nemnd som ekspertorgan. Det kan f eks vises til ordningen med en børsklagenemnd, jfr børsløven § 6-4, som har fått en uavhengig stilling, dog med instruksjons- og omgjøringsrett for departementet, som bare forutsettes brukt i særlige tilfelle, jfr Ot prp nr 54 (1988-89) om lov om endringer i lov 17 juni 1988 nr 57 om verdipapirbørs (børsklagenemnd) s 5 og 6.

Nemndens avgjørelser er forvaltningsvedtak og gyldigheten kan prøves for domstolene som for andre forvaltningsvedtak. Rett saksøkt i disse tilfellene er ikke nemnden, men staten ved det relevante departement. Etter utvalgets mening bør det - nettopp fordi nemnden er et ekspertorgan - oppstilles lovpåbud om at klageretten må være utøvd før søksmål kan uttas, jfr utkastet § 1-8 tredje ledd første punktum. Det bør også oppstilles frist for adgangen til å reise søksmål, jfr utkastet § 1-8 tredje ledd annet punktum. Dette er i samsvar med de regler som gjelder for Børsklagenemnden, jfr børsløven § 6-6 første ledd.

Når det gjelder den nærmere saksbehandlingen i klagenemnden, er det som nevnt utvalgets forutsetning at denne skal følge forvaltningsloven. I hvilken utstrekning nemnden skal bistås av faglig og kontorteknisk sekretærhjelp, fastlegges av nemnden i samråd med departementet.

Utvalget går inn for at det gis hjemmel til å pålegge partene i en klagesak for Stiftelsesklagenemnden gebyr, jfr utkastet § 1-8 annet ledd. De nærmere reglene om dette blir å fastsette i forskrift. Dersom klageren gis medhold av Stiftelsesklagen-

emnden, må reglene i forskriften etter utvalgets oppfatning utformes slik at gebyret blir tilbakebetalt.

Når det gjelder mulighetene for å få dekket saksomkostninger i forbindelse med saker som Stiftelsestilsynet har tatt opp til behandling, vil utvalget vise til reglene i fvl § 36.

KAPITTEL 16

Regnskaps- og revisjonsplikt**16.1 INNLEDNING**

Reglene om regnskaps- og revisjonsplikt for stiftelser er inntatt i gjeldende lovs §§ 10, 11, 17 bokstav a, 28 og 28 bokstav a. De er senest revidert ved lov 7 april 1994 nr 14 som bygger på NOU 1993:30 Regnskaps-, revisjons- og registreringsregler for stiftelser og Ot prp nr 9 (1994-95) om regnskaps- og revisjonsregler for stiftelser.

Av utvalgets mandat følger det at utvalget «i utgangspunktet ikke skal ta opp de spørsmål» som er vurdert i NOU 1993:30 og Ot prp nr 9 (1994-95), men at det kan vurderes behov for tilpasninger og justeringer, hvis dette er begrunnet i sammenhengen med de regler utvalget har kompetanse til å foreslå regulert.

Utvalget vil vise til mandatet, og avholder seg derfor fra å fremme forslag til nye regler om regnskap og revisjon for stiftelser. Utvalget viser i denne forbindelse også til at det for tiden pågår et arbeid i Finansdepartementet med å utarbeide odelstingsproposisjon til ny regnskapslov, jfr NOU 1995:30 Ny regnskapslov.

Selv om utvalget ikke fremmer forslag til nye regler om regnskaps- og revisjonsplikt for stiftelser, vil utvalget foreslå enkelte lovtekniske tilpasninger. Utvalget vil vise til at de gjeldende regler på flere punkter er uklare og til dels innbyrdes motstridende. Formålet med utvalgets forslag er bare at regelverket på kort sikt, dvs inntil det eventuelt blir endret gjennom ny regnskapslov, skal bli konsistent, og dermed mer brukervennlig.

Ut over det nevnte foreslår utvalget i samsvar med mandatet ikke endringer i reglene om regnskaps- og revisjonsplikt. Utvalget vil begrense seg til å gi en oversikt over gjeldende rett om disse spørsmål, jfr "[Gjeldende rett om regnskaps- og revisjonsplikt](#)" i pkt 16.2 og en vurdering av om stiftelser bør ha regnskaps- og revisjonsplikt, jfr "[Utvalgets utgangspunkt ved vurderingen av om stiftelser bør ha regnskaps- og revisjonsplikt](#)" i pkt 16.3, samt til å knytte noen kommentarer til spørsmålet om regnskaps- og revisjonsregler for små stiftelser, jfr "[Særlig om regnskaps- og revisjonsregler for små stiftelser](#)" i pkt 16.4.

16.2 GJELDENDE RETT OM REGNSKAPS- OG REVISJONSPLIKT

Formålet med endringene i stiftelsesloven 7 april 1994 nr 14, jfr foran, har i første rekke vært å samordne og oppnå felles regler om regnskaps- og revisjonsplikt for stiftelser. Det var ikke noen grunn til å fortsette med å la reglene om regnskap og revisjon være bygget på et dobbelt sett av regler i henholdsvis stiftelses-, regnskaps- og revisorloven, jfr NOU 1993:30 s 7.

Den alminnelige regel om regnskapsplikt for stiftelser fremgår av stiftelsesloven § 10 første ledd: Enhver stiftelse har regnskapsplikt etter regnskapslovens regler. Dette medfører at enhver stiftelse må følge regnskapslovens regler om bokføring og årsoppgjør. Ifølge regnskapslovens regler består årsoppgjøret av resultatregnskap, balanse og eventuelt årsberetning, jfr kravene om årsberetning i regnskapsloven § 21 A. Dette innebærer at ikke bare næringsdrivende og offentlige stiftelser har slik plikt, men også private stiftelser; store som små.

Hovedregelen er at årsoppgjøret skal sendes fylkesmannen innen en måned etter fristen for å utarbeide årsoppgjøret i regnskapsloven § 16 siste ledd, jfr stiftelsesloven § 10 annet ledd første punktum. (Henvisningen til regnskapsloven § 16 siste ledd skal trolig være til § 16 første ledd). Når det gjelder stiftelser som etter lovens

§ 18 ikke skal registerføres hos fylkesmannen, dvs stiftelser med forvaltningskapital under kr 50 000, er det gjort unntak fra innsendingsplikten, jfr § 10 annet ledd annet punktum. Dette medfører likevel ikke noe unntak fra selve regnskapsplikten.

Som vedlegg til årsoppgjøret skal det utarbeides en oppgave over en rekke spesifisert angitte aktiva, utbetalte legatporsjoner og lønn og andre ytelser til tillitsmenn, og revisor skal i den forbindelse utferdige attester, jfr lovens § 17 A. I § 28 er det i første ledd inntatt en regel om at reglene i 1976 aksjeloven §§ 8-1 til 8-16 gjelder for styre og forretningsfører så langt de passer. I § 28 A er det gitt særregler om holdingstiftelser. Reglene i § 28 A nr 1 og nr 2 er bare en videreføring av tidligere gjeldende bestemmelser i stiftelsesloven, mens nr 3 innebærer en nyordning, ettersom holdingstiftelser nå har plikt til å utarbeide regler om konsernoppgjør etter regnskapslovens regler.

Hovedregelen om revisjonsplikt fremgår som nevnt nå av § 11 første ledd, hvoretter enhver stiftelse har revisjonsplikt etter reglene i revisorloven. Revisjonsplikten gjelder likevel overhodet ikke for stiftelser som etter lovens § 18 ikke skal registerføres hos fylkesmannen, dvs stiftelser med forvaltningskapital under kr 50 000.

Paragraf 11 tredje til og med åttende ledd inneholder en nærmere beskrivelse av revisors oppgaver ved revisjon av stiftelser, herunder regler om særattestasjoner mv. I niende ledd er det inntatt en regel om fjerning av revisor og kompetanse for fylkesmannen til å oppnevne ny revisor.

Paragraf 11 tiende og ellefte ledd inneholder visse særregler for stiftelser der stat og kommune/fylkeskommune har betydelig styringsfunksjon.

16.3 UTVALGETS UTGANGSPUNKT VED VURDERINGEN AV OM STIFTELSE BØR HA REGNSKAPS- OG REVISJONSPLIKT

Utvalgets utgangspunkt er at regler om regnskaps- og revisjonsplikt for stiftelser er helt nødvendig for at det skal være mulig å føre tilsyn og kontroll med stiftelsene slik det er lagt opp til i utvalgets forslag til ny stiftelseslov, jfr særlig drøftelsen i utredningen "*Det offentliges kontroll og tilsyn med stiftelsene*" i kapittel 15. Dette er også i samsvar med ordningen etter gjeldende rett, idet stiftelsen regnskaper er sentrale ved fylkesmannens tilsyn og kontroll med stiftelsene. Utvalget mener likevel at reglene om regnskaps- og revisjonsplikt må tilpasses stiftelsenes forhold. Det reiser seg her et spørsmål om små stiftelser bør underlegges samme regler om regnskaps- og revisjonsplikt som større stiftelser. Utvalget anser dette som et spørsmål som fortjener en særlig drøftelse, jfr utredningen "*Særlig om regnskaps- og revisjonsregler for små stiftelser*" i kapittel 16.4.

16.4 SÆRLIG OM REGNSKAPS- OG REVISJONSREGLER FOR SMÅ STIFTELSE

16.4.1 Gjeldende rett

Reglene om alminnelig regnskapsplikt for stiftelser etter regnskapsloven og alminnelig revisjonsplikt etter revisorloven trådte i kraft 1 januar 1997. Men allerede i forbindelse med vedtagelsen av de nye reglene om regnskaps- og revisjonsplikt ble to særregler i henholdsvis stiftelsesloven §§ 10 tredje ledd og 11 annet ledd ikraftsatt. Disse hjemler en kompetanse for departementet i forskrift til å gi særlige regler om årsoppgjøret og innsendingsplikten (§ 10 tredje ledd) og revisjonsplikten (§ 11 annet ledd) i private, ikke-næringsdrivende stiftelser der forvaltningskapitalen ikke overstiger kr 500 000 (i det følgende: små stiftelser).

Dette er i samsvar med arbeidsgruppens forslag i NOU 1993:30, og det må legges til grunn at departementets begrunnelse for forslaget er den samme som arbeidsgruppens: Behovet for å oppstille særregler for små stiftelser og samordne disse med de regler som var foreslått for små foretak i NOU 1993:2 Differensierte krav til årsoppgjør, konsernoppgjør og revisjonsplikt, jfr Ot prp nr 9 (1994-95) s 13. Disse reglene ble videreført av Regnskapslovutvalget, som fremmet forslag om samordnede forenklingsregler av denne typen i NOU 1995:30 Ny regnskapslov.

Det er ennå ikke vedtatt forskrift om lempning og tilpasning av de nye reglene om regnskaps- og revisjonsplikt for små stiftelser, men de nye reglene er som nevnt likefullt vedtatt og ikraftsatt. Det kan spørres om dette er i samsvar med lovgiverens forutsetninger.

Det fremgår således av Ot prp nr 9 (1994-95) s 14-15, at det har vært departementets forutsetning at forskrifter for stiftelser med mindre forvaltningskapital enn kr 500 000 skulle være vedtatt og ikraftsatt på lovens ikraftsettelsestidspunkt. Departementet uttaler her at flere ...«høringsinstanser har pekt på behovet for at forskrifter er klare ved lovens ikrafttredelse, særlig av hensyn til stiftelser med forvaltningskapital som ikke overstiger kr 500 000. For disse kan det gjennom forskrift fastsettes enklere regler enn dem som gjelder ellers. Forskriftshjemlene i § 10 og § 11 bør derfor tre i kraft straks.» Et inntrykk i samme retning gir Innst O nr 29 (1994-95) s 3, der Justiskomiteen gir visse føringer vedrørende innholdet i forskriftene, ettersom det heter at flertallet vil ... «understreke at disse særlige reglene må utformes slik at de mindre stiftelsene ikke påføres økte regnskaps- og revisjonskostnader av betydning.» Det heter videre at ... «mange stiftelser som forvalter f eks kulturhistoriske gjenstander, fartøyer, bygninger, eller anlegg som ikke gir avkastning eller nevneverdige inntekter, ikke vil kunne løse sine egentlige oppgaver dersom de påføres økte drifts- og administrasjonskostnader», jfr Innst O nr 29 (1994-95) s 3.

Selv om det forannevnte kan reise begrunnet tvil om det har vært meningen å ikraftsette de nye reglene om regnskaps- og revisjonsplikt, uten at det samtidig foreligger forskrifter med enklere regler som nevnt, er realiteten den at det idag gjelder samme regler om revisjon- og regnskapsplikt for alle stiftelser.

16.4.2 Utvalgets syn

Utvalget vil ikke foreta noen detaljert drøftelse av behovet for særregler om regnskaps- og revisjonsplikt for små stiftelser, eller komme med noe konkret forslag i denne forbindelse. Utvalget vil likevel påpeke at reglene om regnskaps- og revisjonsplikt i sin alminnelighet er bygget på at den regnskaps- og revisjonspliktige driver næringsvirksomhet. Dette vil ikke være tilfellet for annet enn de næringsdrivende stiftelsene. Mye taler likevel for at større stiftelser som ikke driver næringsvirksomhet, bør underlegges alminnelige regler om regnskaps- og revisjonsplikt, slik gjeldende rett legger opp til. For små, ikke-næringsdrivende stiftelser må det påses at regnskaps- og revisjonsreglene ikke innebærer en byrde som ikke står i rimelig forhold til rapporterings- og kontrollbehovet i slike stiftelser. Dette kan enten begrunne at det gis særregler om regnskap og revisjon for små, ikke-næringsdrivende stiftelser i forskrift, jfr den eksisterende forskriftshjemmelen, eller at det gjøres nødvendige tilpasninger i forslag til ny regnskapslov. Utvalget har merket seg at det i forbindelse med arbeidet med ny regnskapslovgivning tas sikte på å tilpasse denne til små og mellomstore foretak.

KAPITTEL 17

Administrative og økonomiske konsekvenser**17.1 ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER FOR
DET OFFENTLIGE**

Utvalgets forslag til ny stiftelseslov innebærer generelt en tilpasning av stiftelseslovgivningen til dagens behov. Det er utvalgets oppfatning at utkastet sett under ett vil kunne gi grunnlag for betydelige fordeler både for stiftelsene og offentlig tilsynsmyndighet. Selv om utvalgets forslag til ny stiftelseslov i første rekke inneholder privatrettslige regler, er det til flere av forslagene knyttet omkostninger for det offentlige. Som utvalget skal komme tilbake til, ligger det imidlertid også rasjonaliseringsgevinster og innsparingsmuligheter i forslaget.

Det er i første rekke forslaget om opprettelsen av et Stiftelsestilsyn som vil pådra det offentlige omkostninger. Det vil være knyttet omkostninger til selve opprettelsen av Stiftelsestilsynet. Hertil kommer utgifter til den løpende drift, så som lønnsutgifter og øvrige driftsutgifter.

Før utvalget går nærmere inn på en vurdering av omkostninger knyttet til opprettelsen og driften av Stiftelsestilsynet, finner utvalget grunn til å minne om viktigheten av at det føres et tilsyn med stiftelsene. Stiftelsene er i motsetning til selskapene og de fleste andre rettssubjekter selveiende, og har derfor i motsetning til andre rettssubjekter ingen utenforstående (eiere eller andre) som kan føre tilsyn med dem. For å verne om stiftelsene som juridiske personer, kravet til selvstendighet, stiftelsenes formål mv, er det imidlertid nødvendig at noen utenfor stiftelsene selv fører tilsyn med deres forvaltning og drift. Når det som her ikke med naturlighet er andre som peker seg ut, har utvalget lagt til grunn at det er riktig at det offentlige påtar seg disse oppgavene, jfr utredningen "*Det offentliges kontroll og tilsyn med stiftelsene*" i kapittel 15.

Det er vanskelig å anslå nøyaktig hvor mange ansatte Stiftelsestilsynet bør ha for å kunne utføre de oppgaver utvalget gjennom lovforslaget legger opp til. I denne forbindelse vil utvalget peke på at lovforslagets enkelte regler forutsetter en mer aktiv kontroll med stiftelsene enn den som idag føres fra fylkesmennenes side, noe som i seg selv vil pådra omkostninger. Utvalget forutsetter således at det vil bli knyttet flere årsverk til Stiftelsestilsynet enn de som i dag brukes hos fylkesmannsembetene tilsammen i tilknytning til tilsynet med stiftelsene. Hvor mange årsverk det totalt vil dreie seg om, er det ikke mulig å ha noen sikker formening om. Men som nevnt nedenfor, frigjør forslaget omkring 10 årsverk hos fylkesmennene. I et slikt perspektiv behøver ikke omkostningsøkningen å bli så betydelig, selv om det legges opp til at Stiftelsestilsynet tilføres økte ressurser i forhold til det fylkesmennene har idag. Utvalget vil nedenfor komme tilbake til hvordan disse omkostningene kan søkes inndekket.

Når det spesielt gjelder Stiftelsestilsynets føring av stiftelsesregisteret, vil utvalget påpeke at registeret er en database som det i seg selv neppe vil koste spesielt mye å opprette og drive. Forutsetningen er at registeret skal være knyttet til Enhetsregisteret og Foretaksregisteret, og samordningen av disse registrene vil kunne føre til besparelser, sammenlignet med dagens ordning med separat registrering i fylkesmennenes stiftelsesregistre, Foretaksregisteret og Enhetsregisteret. Dette gjelder uavhengig av om man velger å la Stiftelsestilsynet bli etablert i Brønnøysund og således i nærheten av Brønnøysundregistrene, eller et annet sted med dataforbindelse med disse registrene.

Utvalget forutsetter at medlemmene av Stiftelsesklagenemnden får betalt for de oppdrag de utfører, dvs at de ikke mottar fast lønn for sitt arbeid. Det er vanskelig å anslå hvor mange klagesaker over Stiftelsestilsynets vedtak nemnden kan få, men det må legges til grunn at ordningen med en Stiftelsesklagenemnd vil innebære meromkostninger for det offentlige. Utvalget vil nedenfor komme tilbake til hvordan disse omkostningene kan søkes inndeckt.

Utvalget vil peke på at forslaget om opprettelse av et Stiftelsestilsyn også vil kunne føre til klare rasjonaliseringsgevinster og stordriftsfordeler.

For det første vil omleggingen føre til at fylkesmennene får færre arbeidsoppgaver. Det antas som nevnt at årsverkene som i dag går med til tilsyn på fylkesmannsnivå kan overføres til Stiftelsestilsynet. Antydningssvis vil 10 årsverk på denne måten kunne overføres.

For det annet vil utvalgets forslag om å sentralisere tilsynet innebære en ikke ubetydelig effektiviseringsgevinst. Det må legges til grunn at en sentral enhet med høy kompetanse vil kunne utføre tilsynet mer effektivt enn dagens ordning hvor fylkesmennenes arbeid med stiftelsene må tilpasses fylkesmennenes mange andre oppgaver og hvor det på grunn av fordelingen av oppgavene på samtlige fylkesmannsembeter er vanskelig å samordne og effektivisere tilsynet med stiftelsene.

For det tredje må det regnes med at utvalgets forslag med mer detaljerte saksbehandlingsregler og mer definerte materielle krav til vern om stiftelsenes formål og selvstendighet, vil føre til at det kan bli et mindre behov for konkret tilsyn og kontroll. I noen grad må det således kunne antas at det på denne måten inntreier en slags selvregulering, som kan utgjøre et supplement til, og i noen grad også kan avlaste, konkrete kontrolloppgaver som det offentlige i dag må bruke ressurser til.

Utvalget har vurdert om de økte omkostninger etableringen av et effektivt Stiftelsestilsyn vil medføre, bør betales av stiftelsene selv, og har kommet til at iallfall en del av meromkostningene bør dekkes inn på denne måten.

Utvalget vil her vise til at et effektivt Stiftelsestilsyn både på kort og lengre sikt vil være i stiftelsenes egen interesse. Stiftelsene har i motsetning til selskapene ikke eiere, og derved ingen utenfor stiftelsene som kan føre tilsyn og kontroll med deres drift. Dette er et hovedargument til fordel for at det organiseres et eget Stiftelsestilsyn og en egen Stiftelsesklagenemnd, jfr utredningen "[Det offentliges kontroll og tilsyn med stiftelsene](#)" i kapittel 15, men det er også et argument til fordel for at stiftelsene selv bør være med på å finansiere deler av de fordeler opprettelsen av organer som dette fører med seg. Utvalget mener videre at en slik delvis egenfinansiering er i god samsvar med de regler som gjelder for egenfinansiering i forhold til virksomhetene til Foretaksregisteret og Kredittilsynet.

Stiftelsene kan være med på å finansiere Stiftelsestilsynet og Stiftelsesklagenemnden etter flere alternative metoder. En metode kan være å innføre et årlig gebyr, der alle stiftelsene skal innbetale et beløp fastsatt som en viss prosentsats av stiftelsenes forvaltningskapital. En slik løsning vil kunne falle urimelig ut for store stiftelser, fordi disse i tilfelle må bære en uforholdsmessig stor andel av den samlede byrde. En slik årlig avgift vil også ha den virkning at næringsdrivende stiftelsers rammevilkår vil bli dårligere enn f eks for aksjeselskap. Videre må det påregnes at det til ordningen vil bli knyttet håndhevelsesproblemer, herunder inndrivelsesomkostninger. På denne bakgrunn anser utvalget at det er vanskelig å anbefale at en (delvis) egenfinansiering bygger på en slik ordning.

Utvalget mener derimot at det bør innføres gebyrer i forbindelse med meldinger (herunder endringsmeldinger) som sendes Stiftelsestilsynet for registrering i stiftelsesregisteret. På samme måte bør det innføres et klagegebyr for behandling av saker for Stiftelsesklagenemnden. Ordninger som dette ligger innenfor rammen av utvalgets forslag, idet utvalget forutsetter at det kan fastsettes forskrifter om dette,

jfr utkastet §§ 1-7 fjerde ledd og 1-8 annet ledd. Det naturlige vil antagelig være å la en ordning som dette være bygget på et prinsipp om at det bør gjelde gebyr for førstegangsregistreringer av stiftelser og mer betydelige endringer (formålsendringer, omdanning mv), herunder endringer som innebærer utferdigelse av kreditorvarsel (kapitalnedsettelse, oppløsning, sammenslutning, deling mv), jfr for så vidt parallellen i rettsgebyrloven § 24.

17.2 ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER FOR PRIVATE

Lovutkastet inneholder regler som økonomisk og administrativt vil ha konsekvenser for stiftelsene selv, deres kreditorer og ansatte. Utvalget ser først på de fordeler utkastet innebærer i så måte.

Utvalget har foretatt en systematisk og redaksjonell gjennomgang av stiftelseslovgivningen, og legger frem et lovutkast som har en forenklet og mer brukervennlig struktur. Riktignok legger utvalgets utkast opp til at en ny stiftelseslov gir en mer utførlig regulering enn gjeldende lov. Utvalget mener imidlertid at det at loven inneholder flere regler enn gjeldende lov, ikke er det samme som at loven blir mer komplisert. Etter utvalgets mening gir utkastet svar på flere spørsmål enn det gjeldende lov gjør, og dette vil i seg selv være en fordel for brukerne. Utvalget antar således at stiftelseslovgivningen etter utkastet kan få en form som gjør det lettere for personer uten juridisk bakgrunn å finne frem i lovverket og bruke det som et praktisk arbeidsredskap i sin hverdag.

Lovutkastet innebærer visse forenklinger for de som oppretter en stiftelse, etter som det i *"Innledning"* i kapittel 2, Opprettelse og registrering, gis regler som mer direkte veileder om disse spørsmål enn det som følger av gjeldende lov. Utvalget antar også at de detaljerte reglene i *"Behovet for ny lovgivning"* i kapittel 4 om organisasjon, forvaltning og representasjon utad, vil gi tillitsvalgte og ansatte mer direkte informasjon om sine plikter og oppgaver. Det samme må antas å være tilfellet for forslagene til nye saksbehandlingsregler i utkastet *"Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov"* i kapittel 6 om omdanning. Utvalget vil som ledd i en oversikt over innsparinger også trekke frem de effektiviseringsgevinster som må påregnes ved at det etter forslaget vil gjelde en enhetlig og samlet registreringsordning for stiftelser i stedet for det gjeldende to- og trespored system.

Utvalget legger også vekt på at kontrolltiltakene bidrar til å beskytte stiftelsesformen og dens uavhengighet. Over tid vil et bedre tilsyn derfor være i stiftelsenenes egen interesse.

Utvalgets forslag innebærer også økonomiske og administrative byrder for stiftelsene. Dels fremkommer dette ved at lovforslaget inneholder et antall nye pliktregler, f eks vedrørende selvstendighetskravet og om bunden kapital, som krever at stiftelsene ved styret og de ansatte, setter seg inn i og følger regelverket. Dels må det tas i betraktning at utvalgets forslag legger opp til en viss egenfinansiering av Stiftelsestilsynets og Stiftelsesklagenemndens virksomhet, jfr utredningen *"Administrative og økonomiske konsekvenser for det offentlige"* i kapittel 17.1, selv om utvalget som der nevnt anser dette som betaling for ytelser stiftelsene generelt er tjent med. Utvalget nevner også at forslaget til overgangsregler vil innebære at allerede etablerte stiftelser vil måtte foreta seg et visst arbeid for å tilpasse seg en ny stiftelseslov. Utvalget har imidlertid foreslått såpass rommelige frister knyttet til overgangsreglene, jfr utkastet § 8-2, at disse oppgavene bør kunne løses uten for store oppofrelser.

17.3 UTVALGETS KONKLUSJON

Utvalgets hovedsynspunkt er at lovutkastet samlet sett vil innebære såvidt betydelige forbedringer formelt og materielt i forhold til gjeldende lovgivning, at disse fordelene klart oppveier de omkostninger som er forbundet med de forslag som lovrevisjonen innebærer. Dette gjelder både i forhold til det offentlige og i forhold til private.

KAPITTEL 18

Spesialmotiver

"Sammendrag av Stiftelseslovutvalgets innstilling" i Kapittel 1: Alminnelige regler

Til utkastet § 1-1:

Bestemmelsen angir stiftelseslovens saklige virkeområde.

Første ledd angir at loven gjelder alminnelige og næringsdrivende stiftelser, med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av lov. Stiftelse er definert i utkastet § 1-2. Alminnelig og næringsdrivende stiftelse er definert i utkastet § 1-4. Etter utkastet kan en stiftelse enten være alminnelig eller næringsdrivende, jfr utkastet § 1-4 første ledd. Dette innebærer at utkastet til ny stiftelseslov omfatter enhver stiftelse.

Annet ledd angir at enkelte av lovens regler bare gjelder for næringsdrivende stiftelser og tilkjenner hvilke regler dette er. Hva som er en næringsdrivende stiftelse, er definert i utkastet § 1-4 annet ledd. Alle andre stiftelser enn næringsdrivende betegnes alminnelige stiftelser, jfr utkastet § 1-4 fjerde ledd. De fleste av lovens regler er fellesregler som gjelder for begge kategorier stiftelser. Med mindre annet er angitt, gjelder lovens regler derfor også for næringsdrivende stiftelser.

Tredje ledd fastsetter at reglene i utkastet *"Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov"* i kapittel 6 om omdanning av stiftelser også gjelder for de forhold som omfattes av utkastet § 6-11. Dette er i samsvar med gjeldende stiftelseslov hvor omdanningsreglene har et mer omfattende virkeområde enn resten av loven, jfr § 1 annet ledd sammenholdt med § 38. Det vises til merknadene til utkastet § 6-11.

Til utkastet § 1-2:

Utkastet § 1-2 gir en definisjon av stiftelse. Paragrafen har sin parallell i gjeldende stiftelseslov § 2, men er bygget opp på en annerledes måte. Mens gjeldende lovs § 2 beskriver hvordan en stiftelse dannes og dermed bare indirekte inneholder en definisjon av stiftelsesbegrepet, søker utkastet § 1-2 å definere hva en stiftelse er, jfr formuleringen «[e]n stiftelse kjennetegnes ved...».

Utkastet tar ikke sikte på å endre det materielle innholdet i hva en stiftelse er. Det legges snarere opp til å videreføre den tradisjonelle oppfatningen om at en stiftelse er en formuesverdi som selvstendig er stilt til rådighet for et bestemt formål.

Den typiske stiftelsen tar sikte på å realisere sitt ideelle formål gjennom den avkastning formuesverdien (grunnkapitalen) gir, hva enten det er et pengebeløp, aksjer, obligasjoner eller andre finansobjekter eller fast eiendom, løsøre eller andre realobjekter. I utkastet *"Gjeldende rett"* i kapittel 3 er det gitt nærmere regler om stiftelsens kapital. Det er imidlertid ikke noe krav om at formuesverdien skal gi avkastning, selv om dette vil være det vanlige. Så lenge rettsdannelsen oppfyller kravet om at en formuesverdi blir stilt selvstendig til rådighet for et formål, foreligger en stiftelse i lovens mening.

Når det gjelder hvilke rettsdannelser som anses som stiftelser og som sådanne reguleres av loven, vises det til behandlingen i utredningen *"Nærmere om stiftelsesformer som omfattes av gjeldende stiftelseslov"* i kapittel 5 og kapittel *"Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov"* i 6. Redegjørelsen i *"Nærmere om stiftelsesformer som omfattes av gjeldende stiftelseslov"* i kapittel 5 gjelder gjeldende rett. Da utvalget ikke tilsikter å fremme forslag som endrer innholdet i hva en stiftelse er, jfr foran, har redegjørelsen relevans også i forhold til utkastets virkeområde.

Som nevnt er det et vilkår ved opprettelsen av en stiftelse at den tar sikte på å fremme et bestemt formål. Opplistingen av formål i utkastet § 1-2 er i likhet med opplistingen i gjeldende lovs § 2 ikke uttømmende, men bare en eksemplifisering av de vanligste formålsgruppene.

Utkastet § 1-2 annet punktum presiserer at det er likegyldig for om loven kommer til anvendelse om rettsdannelsen er betegnet stiftelse eller om det er valgt en annen betegnelse, som f.eks. legat, institusjon, fond eller annet. Dette er en videreføring av opplegget etter gjeldende lov § 2. Forutsetningen for at loven skal gjelde i disse tilfellene er at rettsdannelsen materielt omfattes av stiftelsesbegrepet, slik det er definert i utkastet § 1-2 første punktum.

Kjernen i stiftelsesbegrepet - det forhold som skiller stiftelsene fra båndleggelser, selskaper og andre rettsdannelser - er at formuesverdien må være stilt selvstendig til rådighet for formålet. Innholdet i kravet til selvstendighet er helt grunnleggende i stiftelsesretten og for flere av forslagene i utvalgets utkast. Det vises til de alminnelige merknader "[Selvstendighetskriteriet](#)" i kapittel 8.

Til utkastet § 1-3:

Gjeldende stiftelseslov § 4 gir uttrykk for når en stiftelse er opprettet, og angir at dette er når den rettslige disposisjon som danner grunnlaget for opprettelsen, etter alminnelige regler er bindende for den som har avgitt disposisjonen. Fra dette tidspunkt har han ikke eierrådighet over stiftelsen og dens formuesverdier. Utvalget vil peke på at bestemmelsen i gjeldende lov § 4 er uklar. Selv om ordlyden viser at den tilsikter å si noe om når stiftelsen er opprettet, er realiteten at den bare sier noe om når avgiveren av formuesverdien ikke lenger har rådighet over denne. Om stiftelsen kan sies å være opprettet, er avhengig av om formuesverdien i samsvar med § 2 er stilt selvstendig til rådighet til et bestemt formål. Paragrafen får derfor ikke klart nok frem at det må sondres mellom når avgiverdisposisjonen er bindende for avgiveren og når stiftelsen kan anses opprettet som selvstendig rettssubjekt. Ofte vil dette skje samtidig, men det er ikke noe i veien for at avgiveren binder seg til å overføre formuesverdien til en stiftelse før denne opprettes.

I utvalgets forslag vil en stiftelse være opprettet når vilkårene i utkastet § 1-2 er til stede, jfr. spesialmerknadene til denne bestemmelsen og til utkastet § 2-1. Utkastet § 1-3 tar i samsvar med det som er fremholdt foran om realiteten i gjeldende lovs § 4, sikte på å regulere fra hvilket tidspunkt avgiveren ikke lenger kan angre seg, når han har disponert med sikte på å opprette en stiftelse. Det er fra det tidspunkt han ikke lenger har rådighet over formuesverdien. Sistnevnte må fastsettes med grunnlag i alminnelige formuerettslige regler vedrørende arten av den disposisjon det gjelder (gave, arv mv).

Det som er sagt foran om opphør av rådigheten over formuesverdien får ikke bare betydning for en giver mv som angrer seg og ønsker formuesverdien tilbakeført, men også for andre som utleder sin rett fra giveren (kreditorer og andre tredjemenn). Når det først er opprettet en stiftelse etter reglene i utkastet § 1-2, er denne eier av formuesverdien og en eventuell tilbakeføring til kreditorer kan bare skje med grunnlag i omstøtelsesregler mv. Før en stiftelse er opprettet vil tredjemanns rett, i den grad den er avhengig av avgiverens rett, være betinget av at avgiveren fortsatt har rådighet over formuesgjenstanden etter alminnelige formuerettslige regler, jfr. foran.

Til utkastet § 1-4:

Utkastet til § 1-4 oppstiller den grunnleggende sontringen mellom alminnelige og næringsdrivende stiftelser og definerer disse begrepene. Definisjonen av næringsdrivende stiftelse er gitt i utkastet § 1-4 annet og tredje ledd, mens alminnelig stiftelse er definert indirekte som enhver stiftelse som ikke er næringsdrivende, jfr utkastet § 1-4 fjerde ledd.

Utvalget har vurdert om det er grunn til å innta en definisjon av alminnelig stiftelse i loven. Dette skyldes at det bare er unntaksvis, jfr f eks utkastet § 3-2, at utkastet inneholder særregler for alminnelige stiftelser. Det vanlige vil være at de fleste av lovens regler gjelder for stiftelser i sin alminnelighet, mens enkelte regler bare gjelder for næringsdrivende stiftelser, jfr utkastet § 1-1.

Utvalget har kommet til at det beste vil være å legaldefinere alminnelig stiftelse, selv om det bare unntaksvis knyttes rettsvirkninger til betegnelsen i loven. Dette er i første rekke begrunnet med at det i dag hersker en ikke ubetydelig forvirring når det gjelder terminologien knyttet til stiftelsene. Begreper som ideelle stiftelser, næringsdrivende stiftelser, offentlige stiftelser, statlige stiftelser, private stiftelser mv brukes dels i lovteksten og dels i alminnelig omtale og praksis.

Etter utvalgets mening er det grunn til å foreta en forenkling av terminologien, som også kan gjøre den mer ensartet og presis i praksis. Dette kan best gjennomføres ved at det eksisterer en egen betegnelse for den stiftelsesform som er mest vanlig (alminnelig stiftelse); ikke bare for den form det er grunn til å innta flest særregler om i loven (næringsdrivende stiftelse). Utvalget nøyer seg derfor ikke med å legaldefinere næringsdrivende stiftelse, men foreslår innført betegnelsen alminnelig stiftelse for alle andre stiftelser enn de som driver næringsvirksomhet, jfr utkastet § 1-4 fjerde ledd.

Det nevnes i denne forbindelse for ordens skyld at utvalget ikke legger opp til at ordningen med offentlige stiftelser skal videreføres i en ny stiftelseslov, jfr de alminnelige merknadene "[Bør en ny stiftelseslov bygge på sontringen mellom offentlige og private stiftelser?](#)" i kapittel 9. Begrunnelsen for dette er reell, men hvis opplegget gjennomføres i en ny stiftelseslov, vil det samtidig legge forholdene til rette for en forenkling vedrørende det terminologiske. Det vil da ikke lenger være noen vektige grunner mot at begrepet alminnelig stiftelse nyttes som en fellesbetegnelse for alle stiftelser som ikke er næringsdrivende, og at dette legges til grunn ved utformingen av lovteksten.

Etter utkastet er det tre typer næringsdrivende stiftelser; de som har til formål å drive næringsvirksomhet selv, jfr utkastet § 1-4 annet ledd første alternativ, de som uten å ha slikt formål likevel rent faktisk driver næringsvirksomhet, jfr utkastet § 1-4 annet ledd annet alternativ, og de som ikke driver næringsvirksomhet selv, men som har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen, jfr utkastet § 1-4 annet ledd tredje alternativ.

For å fastsette om en stiftelse er næringsdrivende, kreves det etter dette i alle tilfelle at stiftelsen direkte eller indirekte driver næringsvirksomhet. Innholdet i begrepet næringsvirksomhet må søkes fastsatt etter en helhetsvurdering, og utvalget har redegjort for dette og enkelte typiske og praktisk viktige typetilfeller i de alminnelige merknadene, jfr utredningen "[Næringsvirksomhetsbegrepet](#)" i kapittel 10.5.

For de stiftelser som ikke har til formål å drive næringsvirksomhet eller ikke selv driver næringsvirksomhet, men som likevel anses som næringsdrivende stiftelser etter loven, oppstilles det etter utkastet et krav om at de må ha «bestemmende innflytelse» over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen. Utkastets regel omfatter både de tilfelle hvor den bestemmende innflytelse er ervervet med grunnlag i avtale og som eier av aksjer eller andeler, jfr utkastet § 1-4 annet ledd.

Tredje ledd presiserer to situasjoner hvor en stiftelse alltid skal anses å ha bestemmende innflytelse i forhold til annet ledd.

Tredje ledd uttrykker således for det første at det alltid foreligger bestemmende innflytelse hvis stiftelsen eier så mange aksjer eller andeler i et selskap som driver næringsvirksomhet at de representerer flertallet av stemmene i selskapet, jfr utkastet § 1-4 tredje ledd bokstav a. Det samme gjelder, for det annet, hvis stiftelsen har rett til å velge eller avsette et flertall av styremedlemmene i et selskap som driver næringsvirksomhet, jfr utkastet § 1-4 tredje ledd bokstav b.

Selv om forholdet ikke omfattes av tredje ledd, kan det likevel foreligge en relevant bestemmende innflytelse etter annet ledd.

Om innholdet av begrepet «bestemmende innflytelse» slik det er anvendt i loven, se utredningen "[«Indirekte» næringsvirksomhet](#)" i kapittel 10.6.

Femte ledd er en ren delegasjonsregel som gir Stiftelsestilsynet myndighet til å bestemme om en stiftelse er næringsdrivende i tvilstilfelle, jfr tilsvarende bestemmelse i gjeldende lovs § 24 annet ledd.

Til utkastet § 1-5:

Utkastet § 1-5 inneholder en legaldefinisjon av hva som menes med en persons nærstående. Paragrafen er i samsvar med 1997 aksjeloven § 1-5 første ledd. Bakgrunnen for bestemmelsen er at utkastet i flere sammenhenger identifiserer en persons slektninger og selskaper han eller hun har innflytelse over eller interessefelleskap med, med personen selv. I gjeldende lov er identifikasjonen gjennomført ved at vedkommende bestemmelse detaljert regner opp de personer mv som skal likestilles med hovedpersonen. Etter utvalgets mening er det mer rasjonelt både lovteknisk og innholdsmessig å utarbeide en legaldefinisjon av nærstående som gjelder i de sammenhenger loven legger opp til identifikasjon.

Legaldefinisjonen av nærstående har betydning i forhold til følgende bestemmelser i utkastet:

- utkastet § 3-10 om forbud mot at oppretteren, dennes nærstående, stiftelsens til-litsvalgte, daglig leder eller annen ledende ansatt har lån i stiftelsen
- utkastet § 4-2 fjerde ledd om forbud mot at oppretteren og dennes nærstående utgjør styrets flertall
- utkastet § 4-2 femte ledd om forbud mot at styrets flertall, der et selskap oppret-ter en stiftelse, kan utgjøres av personer som har slik innflytelse som nevnt i utkastet § 1-4 tredje ledd sammen med nærstående
- utkastet § 4-14 om inhabilitet der denne også omfatter styremedlemmer eller daglig leders nærstående, og
- utkastet § 4-17 om at godtgjørelse som ikke kan mottas av styremedlem eller daglig leder, heller ikke kan mottas av nærstående.

Utkastet § 1-5 bokstav a omfatter ektefelle og personer som bor sammen i ekteskapslignende forhold. Med personer som bor sammen i ekteskapslignende for-hold tar forslaget i første rekke sikte på samboere. Likt med ekteskap regnes regis-trert partnerskap, jfr lov 30 april 1993 nr 40 om registrert partnerskap § 3 annet ledd.

Med selskap i bokstav e menes alle typer selskaper, ikke bare aksjeselskaper. Det avgjørende er derfor bare hvorvidt en bestemmende innflytelse som definert i § 1-4 tredje ledd foreligger i selskapet, enten for vedkommende selv eller for andre personer som han skal identifiseres med etter bokstav a til d.

Til utkastet § 1-6:

Utkastet § 1-6 gjelder enkelte stiftelseslignende rettsdannelser eller verdier som disse eier. Bestemmelsen unntar disse rettsdannelsene/verdiene fra lovens regler om stiftelser. Unntaket samsvarer med § 3 tredje ledd nr 1, nr 2 og nr 3 i gjeldende stiftelseslov.

Unntaket i bokstav a fastsetter at kirker og kirkegårder og verdier for øvrig som soknet eller trossamfunn eier ikke reguleres av stiftelsesloven. Kirker og kirkegårder og verdier som soknet eller trossamfunn eier, er ikke stilt selvstendig til rådighet for et bestemt formål, jfr utkastet § 1-2, fordi de har eiere som nevnt. For kirkefond gjelder det dessuten særregler i kirkeloven 7 juni 1996 nr 31 § 19.

At stiftelsesloven ikke gjelder for rettsdannelser som nevnt, er ikke til hinder for at kirker og trossamfunn kan opprette stiftelser etter stiftelsesloven, forutsatt at lovens regler om stiftelser, jfr særlig utkastet § 1-2, er oppfylt i forhold til de rettsdannelser det gjelder.

Unntaket i bokstav b innebærer en utvidelse av unntaket i gjeldende lov § 3 annet ledd nr 2, som bestemmer at tjenstepensjonsordninger etter skatteloven § 44 første ledd bokstav k ikke omfattes. Utvalget legger opp til at slike tjenstepensjonsordninger heller ikke i fremtiden skal omfattes av stiftelsesloven, ettersom det er tale om rettsdannelser som er under Kredittilsynets tilsyn. Det at rettsdannelsen er under Kredittilsynets tilsyn er etter utkastet gjort til et vilkår for å unnta pensjonskasser og pensjonsfond fra stiftelsesloven. Utvalget har imidlertid ut fra likhetshensyn lagt opp til at også andre pensjonskasser og pensjonsfond enn de som omfattes av skatteloven § 44 første ledd bokstav k som står under Kredittilsynets tilsyn, skal være unntatt fra stiftelsesloven. Dette er ifølge forskrift 19 februar 1993 nr 117 om forsikringsvirksomhetslovens anvendelse på pensjonskasser og pensjonsfond (pensjonskasseforskriften) ikke bare de nevnte private tjenstepensjonsordningene etter skatteloven § 44 første ledd bokstav k, men også annen pensjonskasse som etter sine vedtekter er forsikringsteknisk oppbygget og gir de forsikrede tilsagn om hvilke pensjoner de er berettiget til, samt fylkeskommunale og kommunale pensjonskasser (herunder pensjonskasser stiftet av kommunale selskaper). Se om førstnevnte; pensjonskasseforskriften § 1 første ledd bokstav b, og om sistnevnte; pensjonskasseforskriften § 21.

Utvalget viser til at for de nevnte pensjonskasser skal vedtektene kontrolleres og forhåndsgodkjennes av Kredittilsynet, foruten at de som nevnt står under Kredittilsynets alminnelige tilsyn.

Det er videre vedtatt særlige regler om likvidasjon (omdanning) for tjenstepensjonskassene etter skatteloven, jfr forskrift 28 juni 1968 § 14, og for de to andre grupper etter forskriften 19 februar 1993 nr 117 §§ 19 og 29.

På denne bakgrunn kan utvalget ikke se at det er noen grunn til å behandle enkelte pensjonskasser og pensjonsfond forskjellig fra andre, når og så langt de rettsdannelser det gjelder står under Kredittilsynets tilsyn.

Utvalget vil også vise til at det er nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe, ledet av professor dr juris Erling Selvig, som utarbeider forslag til nye regler om tjenstepensjonsordninger (TPES). Det er da ikke naturlig at det fremmes forslag i en lov om stiftelser som kan komme i veien for arbeidsgruppens arbeid med å utforme ordninger som er spesialtilpasset for slike pensjonsordninger.

Gjeldende lov inneholder en bestemmelse om at verdier som selskaper, andelslag og foreninger eier ikke omfattes av lovens regler om stiftelser, jfr § 3 tredje ledd nr 5. Bestemmelsen er ikke videreført i utkastet. Dette innebærer likevel ingen endringer i rettstilstanden. Det er selvsagt at disse forholdene faller utenfor stiftelsesloven, fordi det er tale om verdier som har eiere.

Utvalget har heller ikke videreført gjeldende lovs § 3 tredje ledd nr 4 om at stamhus og fideikommiss er ikke omfattes av lovens regler om stiftelser. Begrunnelsen for dette er at det bare er ett stamhus igjen i Norge og et helt begrenset antall fideikommiss. Det er klart at disse rettsdannelsene - som altså idag er nokså sjeldne fenomener - ikke er stiftelser, og at de derfor heller ikke omfattes av stiftelsesloven. I en slik situasjon ser utvalget ikke at det er noen grunn til å si dette uttrykkelig i en ny stiftelseslov.

I gjeldende lovs § 3 annet ledd er det inntatt en regel som tar sikte på offentlige fond, institusjoner mv som ikke er stiftelser i lovens forstand, men som har visse likhetstrekk med stiftelsene. Bestemmelsen gir det offentlige myndighet til å bestemme i hvilken utstrekning slike rettsdannelser skal falle inn under loven.

Begrunnelsen for regelen er i første rekke at det skal være mulig å bruke lovens omdanningsregler hvor muligheten for omdanning ellers ville være uklar, jfr Ot prp nr 3 (1979-80) om lov om stiftelser mm, s 38.

Utvalget kan ikke se at denne regelen har hatt praktisk betydning. Utvalget vil også peke på at dersom dispensasjonsregler som dette fjernes, vil det kunne bidra til økt klarhet ved at det offentlige oppfordres til å holde seg innenfor en gjennomtenkt og fast organisasjonsstruktur. Til dette kommer at statlig myndighet alltid vil kunne ha muligheten til å utforme en organisasjonsstruktur ved særlov, hvis det unntaksvis skulle være behov for løsninger som ikke lar seg forene med de organisasjonsformer man ellers har å velge mellom. På denne bakgrunn har utvalget valgt ikke å videreføre regelen i gjeldende lovs § 3 annet ledd.

Utvalget har vurdert om det er grunn til å unnta stiftelser som er opprettet i forbindelse med en omdanning av finansinstitusjoner til aksjeselskap etter finansieringsvirksomhetsloven 10 juni 1988 nr 40. Etter loven § 2-19 annet ledd bokstav b, som er et av de to alternativene ved slik omdanning, skal det opprettes en stiftelse som skal være eier av alle aksjene i aksjeselskapet med unntak av aksjer som utstedes ved ombytting av grunnfondskapital. Loven har regler om organiseringen av stiftelsen, jfr § 2-22, om stiftelsens virksomhet, jfr § 2-23 og om fusjon og avvikling, jfr § 2-24.

Det kan være en viss uklarhet knyttet til spørsmålet om disse stiftelsene faller inn under stiftelsesloven, jfr blant annet prinsippet om *lex specialis*, og i bekreftende tilfelle hvor langt stiftelseslovens regler skal få anvendelse. De sider av stiftelsenes virksomhet som i mer snever forstand gjelder forhold som knytter seg til finansieringsvirksomhet og Finansdepartementets ansvarsområde, er ivarettatt av finansieringsvirksomhetslovens regler. De forhold ved stiftelsene og deres virksomhet som i større grad har tilknytning til stiftelsene som formuerettslige rettssubjekter og som ligger under Justisdepartementets ansvarsområde, har finansieringsvirksomhetsloven ikke hatt til formål å regulere. I disse tilfellene kan det være naturlig at stiftelseslovens regler kommer til anvendelse. Utvalget har av denne grunn ikke funnet grunn til å unnta disse stiftelsene fra stiftelsesloven.

Til utkastet § 1-7:

Utvalget foreslår at det offentliges kontroll og tilsyn med stiftelser skal utføres av et særskilt organ; Stiftelsestilsynet, jfr de alminnelige merknadene "[Det offentliges kontroll og tilsyn med stiftelsene](#)" i kapittel 15. Dette er søkt lovfestet gjennom utkastet § 1-7 første ledd første punktum, der det fremgår at det opprettes et Stiftelsestilsyn som er felles for hele landet. Stiftelsestilsynet skal etter utkastet § 1-7 første ledd annet punktum ledes av et særskilt styre som oppnevnes av Kongen, jfr utredningen "[Det offentliges kontroll og tilsyn med stiftelsene](#)" i kapittel 15.

Stiftelsestilsynet har etter utkastet § 1-7 annet ledd tre hovedoppgaver. Det er for det første å føre et stiftelsesregister der enhver stiftelse skal være registrert, for det annet å føre tilsyn og kontroll med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsenes vedtekter og stiftelsesloven, og for det tredje å treffe vedtak med hjemmel i stiftelsesloven. Når det gjelder det nærmere innhold i de plikter og kompetanser dette innebærer, vises det til de alminnelige merknader "[Registrering av stiftelser](#)" i kapittel 14 og "[Det offentliges kontroll og tilsyn med stiftelsene](#)" i 15.

For at Stiftelsestilsynet skal ha mulighet til å utføre sine oppgaver etter loven på en tilfredsstillende måte, må det gis tilgang til opplysninger om stiftelsene og forvaltningen av disse. Utvalget foreslår derfor i utkastet § 1-7 tredje ledd første punktum at den enkelte stiftelse, dens tillitsvalgte og ansatte, samt revisor, er pliktige til å gi Stiftelsestilsynet de opplysninger og den bistand som er påkrevd for å kunne gjennomføre tilsynet i samsvar med loven.

Utvalget har vurdert om opplysningsplikten etter tredje ledd skal stå tilbake for lovbestemt taushetsplikt. Dette er i første rekke av relevans i forhold til revisor. Etter gjeldende stiftelseslov § 11 åttende ledd annet punktum gjelder revisors taushetsplikt ikke i forhold til fylkesmannen. Denne bestemmelsen kom inn i loven så sent som ved lovendringen 7 april 1995 nr 14. Utvalget kan på denne bakgrunn ikke se at det gjør seg gjeldende grunner som skulle tilsi at det bør gjelde en annen regel i forhold til Stiftelsestilsynet.

Det kan være behov for at det utarbeides nærmere regler om arbeidet i og oppgavene til Stiftelsestilsynet og om føringen av stiftelsesregisteret. Hertil kommer at det kan være behov for å presisere Stiftelsestilsynets kompetanse innenfor de rammer loven trekker opp. Utvalget foreslår derfor at det gis hjemmel for Kongen til å gi nærmere regler om Stiftelsestilsynets organisasjon, saksbehandling og om registrering av stiftelser, jfr utkastet § 1-7 fjerde ledd.

Til utkastet § 1-8:

Utvalget går inn for at det opprettes et særskilt klageorgan, Stiftelsesklagenemnden, som behandler klager over vedtak fra Stiftelsestilsynet, herunder vedtak knyttet til føringen av stiftelsesregisteret. Hjemmel for dette gis i utkastet § 1-8 første ledd. Saksbehandlingen i nemnden skal etter utkastet følge forvaltningslovens regler. Den nærmere begrunnelse for å opprette Stiftelsesklagenemnden er det redegjort for i utredningen "[Det offentliges kontroll og tilsyn med stiftelsene](#)" i kapittel 15.

Stiftelsesklagenemnden bør i praksis ha en uavhengig stilling som ekspertorgan. Utvalget forutsetter derfor at departementet bare i særlige tilfelle bruker den instruksjons- og omgjøringsrett som følger av alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper. Se nærmere i utredningen "[Organiseringen av det offentliges tilsyn og kontroll med stiftelsene](#)" i kapittel 15.5.

I utkastet § 1-8 annet og tredje ledd er det gitt regler om klagegebyr og søksmål knyttet til vedtak truffet i medhold av stiftelsesloven. Om dette og saksomkostninger vises det til utredningen "[Organiseringen av det offentliges tilsyn og kontroll med stiftelsene](#)" i kapittel 15.5.

"Innledning" i Kapittel 2: Opprettelse og registrering

Til utkastet § 2-1:

Bestemmelsen i utkastet § 2-1 er ny i forhold til gjeldende stiftelseslov. Den gjør det til en plikt å opprette et stiftelsesdokument med et gitt innhold. Formålet med bestemmelsen er dels å gi en forklaring på hvordan man formelt går frem ved

opprettelsen av en stiftelse, og dels at det gjennom dokumentet gis opplysninger som sammen med de opplysninger som fremgår av utkastet §§ 2-5 og 2-6, gir grunnlag for registrering av stiftelsen.

Ordningen med et stiftelsesdokument innebærer at en stiftelse skal opprettes skriftlig. Etter gjeldende rett er det ikke noe krav om at en stiftelse skal opprettes skriftlig, men dette vil være det praktiske, idet loven også etter gjeldende rett krever at en stiftelse skal ha vedtekter, jfr § 6.

Det er etter utkastet et krav om at stiftelsesdokumentet skal inneholde opplysninger om stiftelsens formål, jfr bokstav a, hvilke midler som skytes inn som grunnkapital, jfr bokstav b, styrets sammensetning, jfr bokstav c, stiftelsens vedtekter, jfr bokstav d, og eventuelle særrettigheter som er gitt oppretterne eller andre i forbindelse med opprettelsen, jfr bokstav e.

Når det gjelder særrettigheter som nevnt, er det flere grunner til at disse bør fremgå av stiftelsesdokumentet: For det første vil en angivelse i stiftelsesdokumentet gjøre det enklere å bli klar over og vurdere om rettighetene innebærer brudd på selvstendighetskriteriet. For det annet vil slike rettigheter være relevante ved vurderingen av om kravet til grunnkapital er oppfylt. Det er derfor viktig med klarhet og åpenhet med hensyn til rettighetenes eksistens og omfang. Videre vil slike rettigheter være en byrde for stiftelsen. En angivelse i stiftelsesdokumentet vil i denne forbindelse skape en ønskelig notoritet omkring rettigheten.

Hva angår særrettigheter gitt etter opprettelsen av stiftelsen, vil utgangspunktet være at slike må ligge innenfor stiftelsens formål, hvis de skal kunne påheftes stiftelsen. Utkastet oppstiller ikke særlige regler om særrettigheter av denne typen.

Tredje ledd er en særregel for de situasjoner hvor det er opprettet en stiftelse, men hvor det ikke er opprettet et stiftelsesdokument i samsvar med første og annet ledd. Styret har i tilfelle en plikt til å sørge for at det blir opprettet et stiftelsesdokument i overensstemmelse med lovens krav.

Bestemmelsen om stiftelsesdokumentets innhold er ikke ment som et gyldighetskrav men som et registreringsvilkår, jfr utkastet § 2-4 annet ledd.

Utvalget vil også påpeke at utkastet § 2-1 ikke oppstiller regler om hva som skal til for at det foreligger en gyldig opprettet stiftelse, slik at den får stilling som selvstendig rettssubjekt. Dette må i prinsippet løses med bakgrunn i utkastet § 1-2, som definerer hva en stiftelse er.

Det er med andre ord ikke nødvendigvis noen slik sammenheng mellom de formelle reglene om stiftelsesdokument som registreringsvilkår i utkastet § 2-1 og de materielle reglene i utkastet § 1-2 om hva en stiftelse er, at det er opprettet en stiftelse i § 1-2's forstand, så snart det er opprettet et stiftelsesdokument etter § 2-1.

På den ene siden må det i tillegg til de formelle vilkårene i utkastet § 2-1 etter utkastet § 1-2 være klarlagt at formuesverdien er stilt selvstendig til rådighet for det formål som er angitt i utkastet § 2-1 første ledd bokstav a.

På den annen side kan dette være tilfellet, selv om ikke alle vilkårene i utkastet § 2-1 er oppfylt, uten at utvalget finner grunn til å gå nærmere inn på dette her. Hva som skal til for at det er opprettet en stiftelse etter § 1-2 må når det gjelder enkelthetene fastsettes av domstolene.

Til utkastet § 2-2:

Utkastet § 2-2 gjelder utarbeidelsen av en åpningsbalanse og plikter i tilknytning til dette. Den har sin parallell i 1997 aksjeloven § 2-8 første og annet ledd, og må ses i sammenheng med utkastet § 2-8 bokstav b om at åpningsbalansen skal følge som vedlegg til registreringsmelding etter utkastet §§ 2-5 og 2-6.

Første ledd krever at oppretteren skal utarbeide og datere en åpningsbalanse som skal vedlegges stiftelsesdokumentet.

Det er etter dette oppretteren som har ansvaret for utarbeidelsen og innholdet i åpningsbalansen. Revisors oppgave etter utkastet § 2-2 annet ledd annet punktum, er å gi en bekreftelse på at balansen er utarbeidet i samsvar med regnskapslovens regler.

Annet ledd første punktum krever at åpningsbalansen skal settes opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser. Dette innebærer at åpningsbalansen skal settes opp etter de regler som til enhver tid gjelder for avgivelse av årsoppgjør etter regnskapsloven. I annet ledd annet punktum er det som nevnt inntatt krav om at registrert eller statsautorisert revisor skal avgi erklæring om at balansen er utarbeidet i samsvar med regnskapslovens regler.

Annet ledd tredje punktum krever at åpningsbalansen med revisors erklæring tidligst skal være datert fire uker før opprettelsen av stiftelsesdokumentet. Dette må ses i sammenheng med at tidspunktet for åpningsbalansen er avgjørende for verdsettelsen av tingsinnskudd og andre verdier som stiftelsen skal overta i forbindelse med opprettelsen, jfr utkastet § 3-3 første ledd. For at stiftelsens grunnkapital skal være reell, må åpningsbalansen og dermed verdsettelsen av eiendeler stiftelsen skal overta i forbindelse med opprettelsen, ikke være for gammel ved opprettelsen av stiftelsen.

Til utkastet § 2-3:

Den nåværende stiftelseslov oppstiller visse krav til vedtektenes innhold i § 6, som krever at de skal angi «stiftelsens formål, grunnkapital og hvordan styret skal dannes». For offentlige stiftelser må vedtektene dessuten være i samsvar med det som er fastsatt i lovens § 16, mens loven for hovednæringsdrivende stiftelser stiller enkelte krav ut over § 6 i § 27.

Utvalget foreslår i utkastet § 2-3 krav til vedtektenes innhold som er mer omfattende enn etter gjeldende rett. Dette kan føre til at den som oppretter en stiftelse og stiftelsens forvaltere kan få et mer bevisst forhold til hvordan stiftelsen skal drives, og vil i det hele skape mer ordnede forhold omkring organiseringen av stiftelsen.

I det følgende vil utvalget kommentere enkelte av de krav utkastet § 2-3 stiller til vedtektene.

Utkastet krever i § 2-3 første ledd bokstav b at kommunen hvor stiftelsen er hjemmehørende skal angis. Næringsdrivende stiftelser vil i regelen ha et forretningsskontor, og i tilfellet er det stedet for forretningskontoret som skal angis. Hvis en alminnelig stiftelse har forretningskontor, er den i regelen hjemmehørende der dette ligger.

Dersom stiftelsen skal ha andre organer enn styre, som etter loven og utkastet er det eneste obligatoriske organet i en stiftelse, skal det opplyses om dette i vedtektene, jfr bokstav e. Bestemmelsen fastsetter dessuten at vedtektene må inneholde regler om hvordan disse organene dannes og suppleres, samt hvilke oppgaver og myndighet de skal ha. Bakgrunnen for at utvalget mener at vedtektene må inneholde slike opplysninger, er at dette vil føre til klare kompetanseforhold i stiftelsen, samt at det er ønskelig med en bevisstgjøring omkring dette når vedtektene skrives og vedtas.

Grunnkapitalens størrelse skal fremgå av vedtektene, jfr bokstav f. Dette gjelder både størrelsen ved opprettelsen og eventuelle senere endringer som følge av kapitalforhøyelse eller kapitalnedsettelse. Det skal derimot ikke foretas noen endringer i det registrerte, hvis grunnkapitalen endrer seg regnskapsmessig på grunn av forhold knyttet til stiftelsens daglige drift og forvaltning.

Tredje ledd er en naturlig forlengelse av første ledd, idet det i tredje ledd foreslås at styret har en plikt til å utarbeide vedtekter eller supplere disse i samsvar med første og annet ledd, dersom fyldestgjørende vedtekter ikke er fastsatt i disposisjonen som danner grunnlag for stiftelsen.

Til utkastet § 2-4:

Utkastet § 2-4 foreskriver registreringsplikt for enhver stiftelse i stiftelsesregisteret.

Etter gjeldende rett foreligger det ikke noen generell plikt til slik eller lignende registrering. For private stiftelser med en forvaltningskapital som overstiger kr 50 000 gjelder en meldeplikt til fylkesmannen, jfr lovens § 18, og fylkesmannen fører et register over stiftelser som er meldt. Næringsdrivende stiftelser plikter å registrere seg i Foretaksregisteret, jfr stiftelseslovens § 26 første ledd.

Utvalgets forslag om alminnelig registreringsplikt for stiftelser i stiftelsesregisteret er begrunnet nærmere i utredningen "[Registrering av stiftelser](#)" i kapittel 14. Siden registreringsplikten omfatter både alminnelige og næringsdrivende stiftelser oppnås det en enhetlig behandling av stiftelsene, uavhengig av størrelse, formål og virksomhet, noe utvalget vurderer som en klar fordel, jfr utredningen "[Utvalgets forslag til ny registreringsordning og -prosedyrer](#)" i kapittel 14.3.

I samsvar med foretaksregisterloven §§ 4-1 og 4-2, er det bestemt i utkastet § 2-4 første ledd annet punktum at stiftelsens styre skal stå for anmeldelsen til stiftelsesregisteret, senest 6 måneder etter at stiftelsen er opprettet.

I utkastet § 2-4 annet ledd er det bestemt at stiftelsen ikke kan registreres uten at det er opprettet et stiftelsesdokument i samsvar med § 2-1, og uten at hele grunnkapitalen er stilt til rådighet for stiftelsen. Disse forholdene er dermed gjort til registreringsvilkår; ikke til gyldighetsvilkår.

Unnlatelse av registrering fører selvsagt ikke til at lovens regler med øvrige plikter og kompetanseskranker for stiftelsens virksomhet ikke gjelder, eller til noen innskrenkninger i disse reglenes rekkevidde.

Kravet om at hele grunnkapitalen må være stilt til rådighet for stiftelsen, må for øvrig ses i sammenheng med utkastet § 2-8 bokstav d om at erklæring fra revisor om dette skal inngå som vedlegg til registreringsmeldingen, jfr utkastet § 2-8 bokstav d.

Til utkastet § 2-5:

Utkastet § 2-5 gir regler om registreringsmeldingens innhold. Det er en fellesbestemmelse for alminnelige og næringsdrivende stiftelser. For næringsdrivende stiftelser er det oppstilt visse tilleggskrav i utkastet § 2-6. Bestemmelsen må for øvrig ses i sammenheng med utkastet § 2-7 som gir regler om registerets innhold og utkastet § 2-8 som gir regler om vedlegg til registreringsmeldingen.

Bestemmelsen i utkastet § 2-5 gir mer detaljerte pålegg enn gjeldende lov, noe som skyldes at denne ikke opererer med en alminnelig registreringsplikt for stiftelser. Reglene er bygget opp etter mønster av foretaksregisterlovens tilsvarende regler. I det følgende kommenteres enkelte spesielle spørsmål.

Daglig leder er ikke et obligatorisk organ i en stiftelse. Plikten i første ledd bokstav b er derfor bare aktuell for stiftelser som har eller skal ha daglig leder. Hva angår innholdet i lovens betegnelse daglig leder og betegnelsen forretningsfører, kontorsjef mv, vises det til spesialmerknadene til utkastet § 4-9.

Oppretter i første ledd bokstav c's forstand er den som formelt oppretter stiftelsen ved å undertegne stiftelsesdokumentet. Dette vil ofte, men ikke alltid, være den samme som avgir formuesverdien (grunnkapitalen) til stiftelsen. En forskjell på

dette punkt foreligger hvor den som er initiativtager og som formelt oppretter stiftelsen, har sørget for at formuesverdien er stilt til stiftelsens rådighet av andre, f eks av en giver, som ønsker å støtte det formål oppretteren har villet tilgodese gjennom stiftelsen.

Når lovutkastet benytter begrepet oppretteren, dekker dette både den som formelt står bak opprettelsen av stiftelsen og giveren, hvis dette er en og samme person.

Er disse forskjellige personer, er det utkastets ordning at den som avgir formuesverdien ikke regnes som oppretter i lovens mening, hvis han bare har stilt formuesverdien til disposisjon, uten å ha besørget stiftelsen opprettet. Utkastet inneholder imidlertid særregler som ikke tilsikter å ramme oppretteren, men utelukkende den som har avgitt formuesverdien, jfr utkastet § 4-2 tredje og fjerde ledd.

Når det mer generelt gjelder bruken av betegnelsen oppretter, har utvalget kommet til at dette er en mer hensiktsmessig betegnelse enn stifter. Utvalget viser særlig til at det både i dagligtalen, lovteksten og i forarbeidene bør legges opp til at det ikke tales om «stiftelsens stifter» mv. Ordene stifter og stiftelse, som betegner forskjellige fenomener, ligner så mye på hverandre at det i kombinasjoner og sammenhenger kan virke anstrengt og til tider forvirrende å gjøre bruk av dem samtidig. Utvalget vil ellers vise til at betegnelsen oppretter ikke er ny, jfr f eks Aarbakke, som gjør bruk av den i artikkelen i TfR 1984 nr 1-2, s 1-53.

En konsekvens av at vedtektene skal inngå i registreringsmeldingen etter utkastet § 2-5 første ledd bokstav g og registreres, jfr utkastet § 2-7 første ledd, er at det samme gjelder for vedtektsendringer, jfr utkastet § 2-9. Grunnkapitalen skal angis i vedtektene jfr utkastet § 2-3 første ledd bokstav f. Endringer i denne som følge av kapitalforhøyelse innebærer en vedtektsendring som skal meldes, jfr utkastet § 2-9 sammenholdt med utkastet § 3-4 annet ledd siste punktum. Tilsvarende gjelder ved kapitalnedsettelse etter utkastet § 3-5. Tilleggskapitalen, jfr utkastet § 3-1 annet ledd, er ikke grunnkapital, og skal ikke angis i vedtektene. Nedsettelse av tilleggskapital, jfr utkastet § 3-6, kan derfor gjennomføres uten vedtektsendring.

Annet ledd annet punktum krever at stiftelsens navn og organisasjonsnummer skal oppgis, hvis en annen stiftelse utgjør styret ved fellesforvaltning, jfr utkastet § 4-5. Sistnevnte bestemmelse er et unntak fra hovedregelen i utkastet § 4-2 annet ledd om at bare fysisk person kan være styremedlem.

Til utkastet § 2-6:

Utkastet § 2-6 inneholder regler om visse tilleggskrav til registreringsmeldingen for næringsdrivende stiftelser. Bestemmelsen er bygget opp etter mønster av foretaksregisterloven § 3-6 som idag har regler om dette for næringsdrivende stiftelser.

Til utkastet § 2-7:

I praksis kan man tenke seg at ikke alle opplysninger som pliktes meldt etter reglene om registreringsmeldingens innhold, jfr utkastet §§ 2-5 og 2-6, skal inngå i registrert. Etter lovutkastet er det imidlertid lagt opp til at det skal være fullt samsvar mellom reglene om registreringsmeldingens innhold i utkastet §§ 2-5 og 2-6, og de opplysninger som skal registreres, jfr utkastet § 2-7 første ledd.

Annet ledd inneholder en særregel om adgangen til å registrere innskrenkninger i signaturretten eller retten til å forplikte stiftelsen pr prokura. Bestemmelsen er i samsvar med foretaksregisterloven § 3-7 tredje ledd.

Til utkastet § 2-8:

Utkastet § 2-8 gir regler om vedlegg til registreringsmeldingen.

Bestemmelsen i utkastet § 2-8 bokstav b må ses i sammenheng med utkastet § 2-2 som hjemler plikt til å oppstille åpningsbalanse og plikter knyttet til utarbeidelsen av en slik balanse.

Reglene i bokstavene d og e om at det som vedlegg skal ligge erklæring fra revisor om at hele grunnkapitalen er stilt til stiftelsens rådighet, og om at de oppførte verdier tilfredsstiller vilkårene i utkastet § 3-3 første ledd, samsvarer med 1997 aksjeloven §§ 2-6 annet, jfr tredje ledd og 2-18 annet ledd.

Til utkastet § 2-9:

Paragraf 2-9 er inntatt i lovutkastet for å presisere at ikke bare førstegangsregistrering er meldepliktig, men at også endringer i det registrerte skal meldes, herunder opphør. Dette gjelder blant annet hvis en stiftelse går over fra å være næringsdrivende til å bli alminnelig, eller omvendt. Bestemmelsen samsvarer med foretaksregisterloven § 4-1 annet ledd.

Når det særskilt gjelderplikten til å melde endringer i vedtektene som følge av endringer i stiftelsens kapitalforhold, se spesialmerknadene til utkastet § 2-5 første ledd bokstav g.

*"Gjeldende rett" i Kapittel 3: Kapital**Til utkastet § 3-1:*

Bestemmelsen oppstiller en sontring mellom og definisjon av stiftelsens bundne og frie kapital. Sondringen mellom bunden og fri kapital er en følge av at utvalget har kommet til at stiftelser bør ha bunden kapital, jfr utredningen "[Kapitalforhold i stiftelsen](#)" i kapittel 11. Bestemmelsen er av denne grunn ny i forhold til gjeldende stiftelseslov, der det ikke oppstilles noe krav om at enhver stiftelse skal ha bunden kapital.

Første ledd angir at stiftelsens kapital består av bunden og fri kapital. Sondringen mellom den bundne og den frie kapital har materiellrettslig betydning, ettersom den bundne kapitalen etter utkastet er bundet til stiftelsen, jfr utkastet § 3-1 sammenholdt med utkastet § 3-6, og således heller ikke kan utdeles fritt, jfr utkastet § 3-5 og 3-9 annet ledd. Den frie kapitalen kan derimot angripes, f eks ved utdelinger til formålet, og er således ikke bundet i stiftelsen.

Annet ledd første punktum angir hva som er bunden kapital. Den bundne kapital består av grunnkapital og tilleggskapital, jfr utkastet § 3-7 om plikt til avsetning til tilleggskapital, samt eventuell øvrig kapital som etter vedtektene er bunden kapital.

Stiftelsens grunnkapital er dels en formell størrelse, da den ved opprettelsen utgjør den delen av den tilførte kapitalen som i stiftelsesdokumentet er betegnet grunnkapital, jfr utkastet § 3-1 tredje ledd første punktum. Grunnkapitalen kan forhøyes i samsvar med reglene i utkastet § 3-4 og settes ned i samsvar med reglene i utkastet § 3-5.

Helt uavhengig av om grunnkapitalen forhøyes eller nedsettes som nevnt, kan den reelt bli høyere eller lavere enn grunnkapitalen slik den er angitt i stiftelsesdokumentet som følge av drift, verdisvingninger mv. Begrepet grunnkapital er derfor, foruten en angivelse av de formuesverdier som tilføres stiftelsen, også dels en regnskapsmessig størrelse.

Det er ingen alminnelig plikt til å endre vedtektsbestemmelsen om grunnkapitalens størrelse, selv om den totale egenkapitalen er lavere enn den vedtektsbestemte grunnkapitalen. Vedtektenes angivelse av grunnkapital avspeiler derfor ikke nødvendigvis stiftelsens reelle økonomiske stilling. Derimot er det en plikt til å endre vedtektsbestemmelsen om grunnkapitalens størrelse, dersom denne forhøyes, jfr utkastet § 3-4 annet ledd, eller nedsettes, jfr utkastet § 3-5. Slike endringer vil prinsipielt sett innebære omdanning av stiftelsen som forutsetter vedtektsendring. I henhold til utkastet § 6-1 tredje ledd gjelder lovens regler om omdanning i "*Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov*" i kapittel 6 likevel ikke ved kapitalforhøyelse og kapitalnedsettelse.

Det andre elementet i stiftelsens bundne kapital er etter utkastet § 3-1 annet ledd, tilleggskapital avsatt til konsolidering i henhold til utkastet § 3-7. Denne bestemmelsen fastsetter at minst en tiendel av stiftelsens årsoverskudd skal legges til stiftelsens bundne kapital. Disse avsetningene får dermed stilling som bunden kapital uten å være grunnkapital. Når det gjelder begrunnelsen for avsetninger til konsolidering, vises det til spesialmerknadene til utkastet § 3-7. Et vesentlig poeng med ikke å gjøre disse avsetningene til grunnkapital, er at man ikke godt kan forlange at stiftelsene skal foreta vedtektsendringer hver gang det foretas slik avsetning. Dette slipper man, fordi tilleggskapitalen etter utkastet ikke skal vedtektsfestes. Ved å gjøre tilleggskapitalen til bunden kapital, oppnås likevel det tilsiktede formål med at avsetningene etter utkastet § 3-7 ikke kan brukes til utdelinger, fordi de skal tjene som en reserve som kan medvirke til at stiftelsen bevarer sin egenart og kan realisere sitt formål også på sikt.

Det tredje elementet i stiftelsens bundne kapital, er etter annet ledd første punktum eventuell øvrig kapital som etter vedtektene er gjort til bunden kapital. Utkastet legger med dette forholdene til rette for at den enkelte stiftelse i vedtektene etter behov kan bygge opp bundne fonds mv.

Annet ledd annet punktum fastsetter at egenkapital ut over bunden kapital er fri kapital. Den frie kapital kan stiftelsen råde over uten begrensninger til utdelinger mv. Fri kapital kan tilføres stiftelsen ved opprettelsen eller senere. Kapital som ved opprettelsen ikke uttrykkelig er angitt som grunnkapital, er etter lovens system fri kapital.

Når det gjelder senere kapitaltilførsler, følger det av utkastet § 3-4 første ledd bokstav b første punktum, at verdier som stiftelsen blir tilført ved testament, gave eller annen ensidig disposisjon som alminnelig regel legges til grunnkapitalen, og dermed får stilling som grunnkapital. Det er bare hvis det følger av vedtektene, eller den som har tilført verdiene har bestemt eller klart forutsatt at de skal tilhøre stiftelsens frie kapital, at verdiene inngår som elementer i denne, jfr utkastet § 3-4 første ledd bokstav b annet punktum.

Med dette legger utkastet opp til en frihet for testator, giver mv til selv å bestemme om midlene kan utdeles fritt, uavhengig av de begrensninger som etter utkastet gjelder for stiftelsens bundne kapital. Utvalget mener at hovedregelen om at slike overføringer skal legges til grunnkapitalen best kan vareta formålet om at stiftelsen i utgangspunktet skal være en varig rettsdannelse, som skal kunne realisere sitt formålet i en lengre tidsperiode.

Utvalget vil endelig nevne, at når det gjelder disponeringen av stiftelsens årsoverskudd, vil dette inngå i den frie kapital, bortsett fra den avsetning som etter utkastet § 3-7 skal legges til stiftelsens bundne kapital.

Til utkastet § 3-2:

Utkastet § 3-2 gir regler om minstekrav til grunnkapitalen i alminnelige og næringsdrivende stiftelser. Dette må ses i sammenheng med at utvalget fremmer forslag om at grunnkapitalen skal være bundet. Den nærmere redegjørelsen for hvorfor det bør stilles minstekrav til grunnkapitalen og utvalgets vurderinger av størrelsen på denne, fremgår av utredningen "[Bør det stilles minstekrav til grunnkapitalen?](#)" i kapittel 11.2, mens reglene om binding av grunnkapitalen i stiftelsen er behandlet i utredningen "[Bør grunnkapitalen bindes i stiftelsen?](#)" i kapittel 11.3.

Når særlige grunner tilsier det, kan det gjøres unntak fra kravet til minste grunnkapital i alminnelige stiftelser etter utkastet § 3-2 første ledd første punktum, jfr den kompetanse Stiftelsestilsynet har fått til dette i utkastet § 3-2 annet ledd. Begrunnelsen for denne regelen og de momenter som inngår i skjønnet, er det redegjort for i utredningen "[Bør det stilles minstekrav til grunnkapitalen?](#)" i kapittel 11.2.

Til utkastet § 3-3:

Grunnkapitalen kan gjøres opp ved kontanter eller i form av andre verdier (finans- og realobjekter). Utkastet § 3-3 gir visse særregler hvor grunnkapitalen gjøres opp i annet enn penger.

Første ledd oppstiller etter mønster av 1997 aksjeloven § 2-7 siste punktum et krav om at eiendeler som en stiftelse mottar som oppgjør for grunnkapitalen, ikke kan overtas til en høyere verdi enn den virkelige verdi på dagen for åpningsbalansen. Bestemmelsen og begrepet virkelig verdi må ses i sammenheng med reglene i regnskapsloven kapittel 3.

Annet ledd fastsetter at eiendeler som etter regnskapsloven ikke kan føres opp i balansen, ikke kan brukes som kapitalinnskudd. Det samme gjelder etter utkastet under enhver omstendighet for plikt til å utføre et arbeid eller en tjeneste for stiftelsen. Disse reglene er også overensstemmende med 1997 aksjeloven § 2-7, jfr paragrafens første og annet punktum.

En konsekvens av reglene i annet ledd er blant annet at et lån eller garantitilsagn ikke kan inngå som grunnkapital.

Tredje ledd er en forenkling av 1997 aksjeloven § 2-6, tilpasset de krav som utvalget mener er begrunnet for stiftelser. Når det kreves at oppretteren skal redegjøre for de forhold som er av betydning for vurderingen av innskuddet, er det de prinsipper som ligger til grunn ved angivelsen av overføringsverdien det siktes til (kostpris, salgsverdi mv).

Til utkastet § 3-4:

Utkastet § 3-4 angår forhøyelse av grunnkapitalen. Den må ses i sammenheng med utkastet § 3-1 som fastsetter at grunnkapitalen inngår som en del av stiftelsens bundne kapital, jfr spesialmerknadene til denne regelen.

Første ledd legger opp til at stiftelsens styre kan beslutte at grunnkapitalen kan forhøyes. Forutsetningen er at dette bare kan skje, hvis kapitalforhøyelsen gjennomføres på en av de måtene som er angitt i utkastet § 3-4 første ledd bokstavene a eller b.

Første ledd bokstav a innebærer at kapitalforhøyelse kan skje ved at annen bunden kapital (enn grunnkapital), eller fri kapital overføres til grunnkapital. Med annen bunden kapital siktes det til midler som er avsatt som følge av konsolidering etter utkastet § 3-7, eller som er gjort til bunden kapital som følge av opprettelsen av bundne fonds mv, jfr spesialmerknadene til utkastet § 3-1. Med fri kapital siktes det til egenkapital ut over den bundne kapitalen, jfr samme sted. Alternativet i

utkastet § 3-4 første ledd bokstav a er en parallell til kapitalforhøyelse ved fondsemisjon, slik dette er kjent fra aksjeselskapsretten.

Første ledd bokstav b betyr at en kapitalforhøyelse også kan gjennomføres ved at verdier som stiftelsen blir tilført ved testament, gave eller annen ensidig disposisjon etter opprettelsen legges til grunnkapitalen, jfr første punktum. Det ligger også i dette at slike tilførsler av egenkapital bare kan gjennomføres etter reglene om kapitalforhøyelse, med den følge at det må foretas vedtektsendring og registrering av forhøyelsen i stiftelsesregisteret, jfr annet ledd.

Annet punktum bestemmer uttrykkelig at verdier som nevnt i første punktum skal legges til grunnkapitalen, med mindre annet følger av vedtektene eller den som har tilført verdiene har bestemt eller klart forutsatt at disse skal tilhøre stiftelsens frie kapital. Dette er - ved siden av å være en saksbehandlingsregel ved forhøyelse av grunnkapitalen - også en materiell regel om hvordan det skal sondres mellom grunnkapital og fri kapital når stiftelsen mottar tilførsler etter opprettelsen. Det vises til spesialmerknadene til utkastet § 3-1, der regelen er omtalt i sammenheng med reglene om stiftelsens grunnkapital.

Etter annet ledd kreves det at en kapitalforhøyelse etter første ledd registreres i stiftelsesregisteret; for næringsdrivende stiftelser også i Foretaksregisteret. Først må det imidlertid være foretatt et vedtak om vedtektsendring vedrørende kapitalforhøyelsen, ettersom forhøyelsen prinsipielt innebærer en omdanning av stiftelsen, jfr likevel utkastet § 6-1 tredje ledd, som angir at reglene om omdanning i "*Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov*" i kapittel 6 ikke kommer til anvendelse i disse tilfellene. Melding om kapitalforhøyelsen må være sendt innen 4 uker etter at vedtektsendringen er vedtatt. Skjer dette ikke i tide, faller kapitalforhøyelsen bort.

Til utkastet § 3-5:

Bestemmelsen gjelder nedsettelse av grunnkapitalen.

Utvalget har vurdert om utkastets regler om nedsettelse av grunnkapitalen bare burde gjelde for næringsdrivende stiftelser. For næringsdrivende stiftelser som typisk har utadrettet virksomhet, kreditorer mv, vil det kunne være et alminnelig behov for å sette ned grunnkapitalen, både for å dekke tap som ikke kan dekkes på annen måte, og for å overføre deler av en grunnkapital som er blitt uforholdsmessig høy til fri kapital. Når det gjelder alminnelige stiftelser, vil det derimot sjelden være et behov for å kunne nedsette grunnkapitalen, når og så langt det er tale om å gjøre dette for å dekke tap som ikke kan dekkes på annen måte. Dette skyldes at denne typen stiftelser vanligvis ikke er engasjert i virksomhet som kan påføre slikt tap at grunnkapitalen reduseres eller går tapt. Derimot vil også alminnelige stiftelser kunne ha behov for å nedsette grunnkapitalen, hvis denne ut fra en vurdering av stiftelsens soliditet, behov for å kunne foreta utdelinger mv, ønsker å overføre grunnkapital til fri kapital. Utvalget har på denne bakgrunn kommet til at reglene om nedsettelse av grunnkapitalen ikke bare bør gjelde for næringsdrivende stiftelser, men for stiftelser i sin alminnelighet.

Siden grunnkapitalen utgjør bunden kapital, må det oppstilles begrensninger i adgangen til å gjennomføre en kapitalnedsettelse.

For det første må det oppstilles begrensninger i retning av at nedsettelsesbeløpet ikke kan disponeres etter stiftelsens frie skjønn, jfr utkastet § 3-5 annet ledd bokstavene a og b. Bestemmelsene angir to uttømmende alternativer for hva nedsettelsesbeløpet kan anvendes til. Det er etter bokstav a; dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte, jfr parallellen i 1997 aksjeloven § 12-1 første ledd nr 1, og etter bokstav b; overføring til fri kapital, jfr parallellen i 1997 aksjeloven § 12-1 første ledd nr 2.

Alternativet i bokstav a sikter blant annet til de tilfeller hvor stiftelsen har akkumulert et større underskudd, og hvor det kan være ønskelig å endre stiftelsens formål og avskrive tapet mot grunnkapitalen, for på denne måten å bringe stiftelsen à jour i forhold til det nye formålet.

Alternativet i bokstav b retter seg i første rekke mot de tilfeller der stiftelsen mer generelt har fått en grunnkapital som er større enn hensiktsmessig, eller hvor det har inntrådt en spesiell situasjon som tilsier at det er behov for fri kapital for (bedre) å kunne realisere stiftelsens formål.

For det annet må det oppstilles begrensninger som innebærer at en kapitalnedsettelse som medfører overføring til fri kapital ikke kan anfekte grunnkapitalen, jfr utkastet § 3-5 tredje ledd. Følgelig kan kapitalen ikke nedsettes til et beløp lavere enn kr 100 000 for alminnelige stiftelser og kr 200 000 for næringsdrivende stiftelser, jfr § 3-2 første ledd.

Av hensyn til kreditorene er det viktig at en kapitalnedsettelse gjennomføres etter saksbehandlingsregler som ivaretar kreditorenes interesser. Utvalget foreslår i fjerde til og med syvende ledd slike regler, som i all hovedsak tilsvarende reglene i 1997 aksjeloven kapittel 12.

Selv om en kapitalnedsettelse krever vedtektsendring og i prinsippet innebærer en omdanning av stiftelsen, følger det av utkastet § 6-1 tredje ledd, at omdanningsreglene i utkastet "*Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov*" i kapittel 6 ikke kommer til anvendelse ved kapitalnedsettelse.

Til utkastet § 3-6:

Bestemmelsen gjelder nedsettelse av tilleggskapital. Om tilleggskapital, se spesialmerknadene til utkastet § 3-1. I likhet med nedsettelse av grunnkapital, vil nedsettelse av tilleggskapital innebære en reduksjon av stiftelsens bundne kapital. Utvalget foreslår derfor at det er styret som skal beslutte nedsettelse av tilleggskapital, jfr parallellen i utkastet § 3-5 første ledd om at det er styret som kan beslutte nedsettelse av grunnkapitalen.

Tilleggskapitalens funksjon som bunden kapital tilsier også at stiftelsen ikke står fritt til å nedsette tilleggskapitalen. Utvalget legger derfor opp til at utkastets regler om nedsettelse av grunnkapitalen i utkastet § 3-5 annet ledd gjelder tilsvarende ved nedsettelse av tilleggskapital.

Tilleggskapitalen kan i prinsippet nedsettes til 0, men grunnkapitalen kan som foran nevnt ikke nedsettes til et lavere beløp enn kr 100 000 for alminnelige stiftelser og kr 200 000 for næringsdrivende stiftelser, jfr utkastet § 3-5 tredje ledd.

Tilleggskapitalen skal etter utkastet ikke fremgå av vedtektene, og en nedsettelse av denne kan derfor skje uten at det foretas vedtektsendring.

For at beslutningen om nedsettelse av tilleggskapital ikke skal komme i strid med hensynet bak utkastet § 3-7 om avsetning til tilleggskapital, foreslås det i utkastet § 3-6 tredje ledd at beslutningen skal godkjennes av Stiftelsestilsynet.

Til utkastet § 3-7:

Bestemmelsen i utkastet § 3-7 krever at minst en tiendel av stiftelsens årsoverskudd skal legges til stiftelsens bundne kapital som tilleggskapital (konsolidering). Det innebærer at hele kapitalavkastningen ikke kan deles ut til formålet. Regelen i utkastet § 3-7 har sitt forbilde i gjeldende lovs § 16 første ledd nr 4, som gjelder for offentlige stiftelser.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med utkastet § 3-1 annet ledd som bestemmer at avsetningene til konsolidering etter utkastet § 3-7, inngår som en del

av stiftelsens bundne kapital. Formelt sett utgjør denne delen imidlertid ikke grunnkapital. Dette medfører blant annet at en nedsettelse av tilleggskapitalen kan gjennomføres etter reglene i utkastet § 3-6 og uten at det må foretas noen vedtektsendring, jfr spesialmerknadene til utkastet § 3-6.

Formålet med bestemmelsen i utkastet § 3-7 er for det første å legge forholdene til rette for at stiftelsen bygger seg opp en kapital med sikte på å verne mot senere tap. Utvalget anser dette som sentralt for at stiftelsen (også) på noen sikt skal ha muligheter for å tilfredsstille sitt formål gjennom utdelinger mv. En stiftelse har ikke eiere og kan når det er nødvendig derfor ikke som et selskap påregne å bli tilført ny kapital fra eierne. Og stiftelsene vil i motsetning til selskapene heller ikke kunne bli begunstiget med nytilførsel av kapital fra markedet (emisjoner mv). Disse forhold gjør det spesielt viktig at lovgiveren legger forholdene til rette for at stiftelser gjennom regler om konsolidering får seg tilført kapital som kan verne mot senere tap.

For det annet vil regler om konsolidering som utvalget her fremmer forslag om, kunne bidra til at stiftelsens egenart styrkes, ved at stiftelsen som rettssubjekt får muligheten til å eksistere som en varig rettsdannelse.

For det tredje vil regler om konsolidering innebære et vern i tider med inflasjon mot at stiftelsens verdier synker så meget at det kan få alvorlige følger for stiftelsens evne til å tilfredsstille formålet.

Utvalget vil peke på at bestemmelsen i utkastet § 3-7 om avsetning til konsolidering, ikke innebærer at stiftelsen over tid blir tvunget til å ha en bunden kapital som er uforholdsmessig stor i relasjon til formål, behov mv. I denne forbindelse vises til reglene i utkastet § 3-6 om nedsettelse av tilleggskapital.

Utvalget vil videre presisere at utkastet § 3-7 ikke er til hinder for at stiftelsen foretar vedlikehold, investeringer og dekker driftsutgifter. Hvis slike disposisjoner ikke er gjensidig berettigende og bebyrdende, men ensidig bebyrdende for stiftelsen, vil de imidlertid i realiteten innebære «skjulte» utdelinger fra stiftelsen i strid med utkastets regler om bunden kapital. Dersom stiftelsen foretar vedlikehold, investeringer, dekker driftsutgifter mv og dette innebærer disposisjoner som det ikke er dekning for i de 9 tiendeler som stiftelsen kan disponere fritt etter utkastet, og det regnskapsmessig foretas en avsetning på 1 tiendel i samsvar med utkastet, vil det oppstå et underskudd i stiftelsens regnskaper som senere må dekkes inn for at stiftelsens regnskaper igjen skal komme i balanse.

For en som gir gave eller yter tilskudd til stiftelsen, kan forutsetningen være at gaven eller tilskuddet skal gå til utdelinger til formålet. Det følger av utkastet § 3-4 første ledd bokstav b annet punktum at vedkommende kan bestemme at gaven, tilskuddet mv skal inngå i stiftelsens frie kapital. Det ligger i dette at midler som på denne måten er gjort til fri kapital, ikke skal regnes med når stiftelsens årsoverskudd skal beregnes i forhold til avsetninger etter utkastet § 3-7.

Til utkastet § 3-8:

Utvalget har vurdert om det er grunnlag for å videreføre de regler som gjelder for offentlige stiftelser om plasseringsplikt, jfr utredningen "[Bør det gis regler som sikrer stiftelsens kapitalgrunnlag gjennom «plasseringsplikt»?](#)" i kapittel 11.8, og er kommet til at det ikke er tilfellet. Utkastet § 3-8 bygger på dette utgangspunktet. Det legges her opp til en generell regel som påbyr stiftelsen å forvalte kapitalen slik at sikkerheten ivaretas og slik at avkastningen sikres.

For at kapitalgrunnlaget ikke skal bli svekket og formålet dermed undergravet på sikt, er det nødvendig å stille krav om forsvarlig og sikker kapitalplassering. Dette gjelder særlig for stiftelser, da slike ikke har eiere som holder kontroll med

forvaltningen. Utvalget har derfor fremmet forslag i utkastet § 3-8 om at stiftelsens kapital til enhver tid skal forvaltes slik at sikkerheten ivaretas på en fullt ut forsvarlig måte i forhold til formålet.

I praksis er det mange stiftelser som er passive i sin kapitalforvaltning. For utvalget har det derfor vært viktig å betone at styret må ha et aktivt forhold til kapitalforvaltningen, jfr formuleringen om at «avkastningen blir tilfredsstillende for å ivareta formålet.» Dette målet må likevel ikke realiseres på bekostning av sikkerheten. I mange tilfeller vil det imidlertid foreligge alternative plasseringsmuligheter mv for stiftelsens kapital som kan gi bedre avkastning enn den man har valgt og passivt opprettholder. Plikten til å sørge for at avkastningen blir tilfredsstillende for å ivareta formålet, innebærer at stiftelsens styre med jevne mellomrom må vurdere alternative plasseringsmuligheter.

Til utkastet § 3-9:

Bestemmelsen gjelder stiftelsens utdelinger. En regel som dette finnes ikke i gjeldende stiftelseslov. De fleste stiftelser foretar utdelinger til formålet, og langt på vei må det sies å foreligge en plikt for stiftelsen til å gjøre det. Utvalget vil likevel ikke fremme forslag om at det er plikt til å foreta utdelinger. Særlig i næringsdrivende stiftelser vil det kunne være et behov for å stå fritt i så måte. I hvilken grad styret kan la være å foreta utdelinger vil etter dette følge av en tolkning av vedtektene, herunder stiftelsesformålet. Siden utkastet ikke opererer med en plikt til å foreta utdelinger, ligger det i saken at en stiftelse har anledning til å bygge opp en egenkapital.

Første ledd bestemmer at stiftelsens utdelinger vedtas av styret og skal være i samsvar med stiftelsens formål. Bestemmelsen om at utdelingene skal være i samsvar med formålet er i overensstemmelse med gjeldende, ulovfestet stiftelsesrett. Forslagets regel om at det er styret som vedtar utdelinger, innebærer at denne kompetansen ikke kan legges til annet organ enn styret.

Annet ledd første punktum legger opp til at stiftelsen bare kan foreta utdelinger hvis den har fri egenkapital på utdelingstidspunktet, eller iallfall da vedtak om utdeling fattes. At det er fri egenkapital i stiftelsen ved tidspunktet for sist fastsatte balanse er dermed ikke avgjørende. Det må også tas hensyn til endringer som har inntrådt senere. Utdelingsbegrensningen i annet ledd første punktum er en følge av at stiftelser etter utkastet skal ha bunden kapital, jfr utkastet § 3-1.

Annet ledd annet punktum bestemmer at utdelinger ikke kan foretas til oppretteren eller nærstående i henhold til utkastet § 1-5 bokstav a og e. Grunnen til at utvalget ikke foreslår at forbudet også skal omfatte nærstående som nevnt i utkastet § 1-5 bokstav b, c og d, er at en slik regel ville favne så vidt at familiestiftelser i praksis kunne bli unødig vanskeliggjort som stiftelsesform.

Utvalget har i annet ledd tredje punktum foreslått at Stiftelsestilsynet får kompetanse til å gjøre unntak fra forbudet mot utdelinger til oppretteren mv når særlige grunner foreligger. Dette er ment som en snever unntaksregel. Formålet er å unngå at ideelle organisasjoner ol som, eventuelt sammen med andre slike organisasjoner, oppretter en stiftelse til et formål som organisasjonen ivaretar, skal være forhindret fra å motta utdelinger fra stiftelsen. Et annet tilfelle som kan omfattes er f eks hvor en person har avgitt en formuesverdi til en stiftelse som har til formål å legge forholdene til rette for personer med en bestemt sykdom, og hvor denne senere får samme sykdom. I disse tilfellene er det ikke en så nær identifikasjon mellom oppretteren og formålet som hovedregelen ellers tilsikter å motvirke følgene av.

Tredje ledd må ses i sammenheng med tilsynet og kontrollen med at stiftelsen forvaltes i samsvar med vedtektene og stiftelsesloven. Dette er i første rekke Stif-

telsestilsynets ansvar å påse, jfr utkastet § 1-7 annet ledd. Utvalget går imidlertid også inn for at revisor skal ha visse plikter i denne sammenheng, og foreslår i tredje ledd at revisor plikter å gi uttalelse i revisjonsberetningen om utdelingene har skjedd i samsvar med loven, vedtektene og formålet for øvrig. Se de alminnelige merknadene "*Hvordan bør tilsyn og kontroll med stiftelsene utøves?*" i kapittel 15.3.

Utvalget har vurdert om det burde foreslås en regel om at Stiftelsestilsynet, etter å ha rådført seg med styret, kan pålegge stiftelsen å foreta utdelinger, hvis det er utdelt så lite at det er i strid med vedtektenes bestemmelser om utdelinger. Utvalget har imidlertid kommet til at det ikke er gode nok grunner som kan tilsi en slik regel. For det første vil en slik regel stå i en viss disharmoni med utgangspunktet om at det er opp til stiftelsen selv å avgjøre hva som skal utdeles og hva som skal brukes til å bygge opp stiftelseskapitalen, jfr foran. For det annet mener utvalget at en regel som dette ville kunne være egnet til å gi det (uriktige) inntrykk at Stiftelsestilsynet kan ha et rettslig ansvar for at utdelinger foretas. Dette vil på en måte løfte ansvaret bort fra stiftelsens styre, der det hører hjemme.

Utdelinger i strid med begrensningene i utkastet § 3-9 skal tilbakeføres stiftelsen i samsvar med alminnelige selskaps- og stiftelsesrettslige regler.

Til utkastet § 3-10:

Gjeldende stiftelseslov har i § 8 regler om at styremedlem og forretningsfører ikke uten fylkesmannens samtykke må ha lån i stiftelsen. Like med lån regnes sikkerhetsstillelse for styremedlem eller forretningsførers forpliktelser.

Utvalget er av den oppfatning at det er grunn til å utvide forbudet mot å ha lån/sikkerhet i stiftelsen, slik at dette også omfatter oppretteren og dennes nærstående. Begrunnelsen for dette er dels hensynet til å verne om stiftelsens kapitalgrunnlag, dels hensynet til å styrke selvstendighetskriteriet i praksis, jfr de alminnelige merknadene "*Hvilket innhold bør selvstendighetskriteriet ha?*" i kapittel 8.3, og dels hensynet til å unngå at de det gjelder begunstiger seg selv.

At stiftelsen ikke kan gi lån eller stille sikkerhet til fordel for oppretteren, må antas å følge av uskreven rett. Nærstående, som etter utkastet også omfattes av forbudet, er definert i utkastet § 1-5.

Utvalget mener videre at de nevnte hensyn også gir grunnlag for å la samtlige tillitsvalgte og daglig leder omfattes av forbudet. Å la grensen gå ved styremedlemmer når det gjelder de tillitsvalgte og forretningsføreren når det gjelder ansatte, gir etter utvalgets oppfatning en for tilfeldig og snever avgrensning. Lovutkastet opererer imidlertid ikke med betegnelsen forretningsfører, jfr nærmere om dette under spesialmerknadene til utkastet § 4-9. For å markere at det ikke bare er daglig leder, men også andre i ledelsen som rammes av forbudet, har utvalget gjort bruk av betegnelsen ledende ansatt. Med dette vil det avgjørende være den funksjon vedkommende har, ikke hvilken betegnelse som er brukt (forretningsfører, kontorsjef osv). Forbudet er etter dette ikke til hinder for at andre ansatte enn de i ledelsen mottar personallån på vanlig måte, slik praksis er i aksjeselskaper o l.

Til utkastet § 3-11:

Utkastet § 3-11 utløser visse handleplikter for styret ved reduksjon i eller tap av stiftelsens kapital. Reglene må ses i sammenheng med utvalgets forslag om at stiftelsene skal ha bunden kapital.

Etter utkastet § 3-11 første ledd første punktum skal styret straks behandle saken og varsle Stiftelsestilsynet hvis to tredjedeler av grunnkapitalen er tapt. Annet punktum bestemmer at styret deretter innen rimelig tid skal redegjøre overfor Stif-

telsestilsynet for om det er behov for tiltak, og i tilfelle for hva som vil bli iverksatt. For at Stiftelsestilsynet skal ha muligheter for å ha en kontroll med om tiltakene er iverksatt, eventuelt om de har virket etter sine formål, er det i tredje punktum foreslått at Stiftelsestilsynet kan pålegge stiftelsen å gi nærmere underretning om gjennomføringen av tiltakene. Regelen i første ledd gjelder både for alminnelige og næringsdrivende stiftelser.

Regelen i første ledd er en naturlig forlengelse av utkastet § 3-9 annet ledd om at det ikke kan foretas utdelinger som angriper stiftelsens bundne kapital. Regelen er begrunnet i hensynet til stiftelsen selv, idet den kan bidra til å legge forholdene til rette for en omorganisering eller eventuelt en kontinuitet i driften av stiftelsen, i en situasjon hvor grunnkapitalen er i ferd med å gå tapt. På denne måten vil den også kunne bidra til at stiftelsens formål kan bli realisert.

I annet ledd er det gitt en særregel for næringsdrivende stiftelser, ved at det foreslås at reglene om handleplikter i første ledd gjelder tilsvarende hvis egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten, jfr for så vidt 1997 aksjeloven § 3-5. Denne regelen er først og fremst begrunnet i hensynet til stiftelsen, jfr det som er sagt foran om første ledd, men også i hensynet til kreditorene. Grunnen til at regelen i annet ledd etter forslaget ikke skal gjelde for alminnelige stiftelser, er at det i første rekke er næringsdrivende stiftelser som driver utadrettet virksomhet, jfr at bestemmelsen i annet ledd nettopp lar vurderingstemaet knytte seg til den virksomhet stiftelsen driver.

"Behovet for ny lovgivning" i Kapittel 4: Organisasjon, forvaltning og representasjon utad

Til utkastet § 4-1:

Utkastet § 4-1 inneholder regler om separasjonsplikt, dvs regler som tar sikte på å forhindre at stiftelsens midler blandes sammen med andres midler. Bestemmelsen viderefører prinsippet om separasjonsplikt i gjeldende lovs § 12.

Første ledd uttrykker hovedregelen om at stiftelsens eiendeler skal holdes adskilt fra andre midler. Kravet til adskillelse betyr at stiftelsens eiendeler må holdes separert både fysisk og regnskapsmessig. Regelen er i samsvar med gjeldende rett.

Kravet til adskillelse gjelder både i relasjon til midler som andre stiftelser eier og i relasjon til midler som andre fysiske og juridiske personer eier. Stiftelsens midler kan ikke inngå i en formuesmasse som forvaltes sammen med andres midler og hvor stiftelsen eier en ideell anpart. Dette er likevel ikke til hinder for at en stiftelse kan være sameier i formuerettigheter. Det er heller ikke til hinder for at en stiftelse f.eks kan eie en ideell andel i et aksjefond. Aksjefondet er et eget rettssubjekt, og stiftelsen kan eie en andel i fondet, på linje med at den kan eie aksjer i et aksjeselskap.

Det foreslås to unntak fra den nevnte hovedregel om separasjonsplikt.

For det første gjelder hovedregelen ikke for midler som i henhold til vedtektene eller styrets beslutning forvaltes av overformynderiet etter vergemålsloven § 91, jfr utkastet § 4-1 annet ledd bokstav a. Dette innebærer at i den grad overformynderiet forvalter stiftelser, er det adgang til å forvalte midlene felles. Lovgrunnen er at det ikke er knyttet spesielle betenkeligheter til dette. Unntaket er i samsvar med gjeldende rett, jfr loven § 12 første ledd første punktum.

For det annet gjelder hovedregelen ikke for midler som Stiftelsestilsynet har bestemt kan forvaltes sammen med midler fra andre stiftelser (fellesforvaltning), jfr

utkastet § 4-1 annet ledd bokstav b. Dette unntaket er også i overensstemmelse med gjeldende rett, jfr loven § 12 første ledd annet punktum.

Etter dette inneholder utkastet § 4-1 annet ledd bokstav b to regler; for det første gir bestemmelsen uttrykk for at fellesforvaltning som nevnt innebærer et unntak fra reglene om separasjonsplikt og for det annet gir den en hjemmel til at Stiftelsestilsynet kan gi sitt samtykke til fellesforvaltning. Det er ikke oppstilt noe krav til den som skal forestå den felles forvaltning. Dette kan være en stiftelse (forvaltningsstiftelse) eller et annet rettssubjekt, f eks et selskap.

Vedtak om fellesforvaltning gjør intet unntak fra de vanlige regler om regnskap og revisjon eller reglene om styret og dets sammensetning. Se likevel utkastet § 4-5, som gir adgang til å la en forvaltningsstiftelse være styre i de fellesforvaltede stiftelsene.

Utvalget vil ikke følge opp ordningen etter gjeldende lov § 12 annet ledd, som foreskriver at verdipapirer skal oppbevares i bank som er godkjent etter vergemålsloven § 65 første ledd og at kassebeholdning skal stå i bank eller på postgiro. Dette er regler som ikke samsvarer med de behov som gjelder i praksis i dag, og det er ikke tilstrekkelige grunner til å opprettholde så rigide regler i en ny stiftelseslov.

Til utkastet § 4-2:

Utkastet § 4-2 angår styret og dets sammensetning. Det inneholder flere forslag som avviker fra gjeldende stiftelseslov. Disse er hovedsakelig begrunnet i et ønske om å styrke selvstendighetskriteriet, jfr utredningen "[Hvilket innhold bør selvstendighetskriteriet ha?](#)" i kapittel 8.3.

Første ledd krever at en stiftelse skal ha et styre med minst tre medlemmer.

Dette innebærer for det første at styret, i likhet med hva gjeldende lov foreskriver, er et obligatorisk organ i en stiftelse. Styret er det eneste organ en stiftelse må ha. Men stiftelsen kan også ha andre organer, jfr utkastet § 4-8 og spesialmerknadene til denne bestemmelsen, se også utredningen "[Organisering, forvaltning og representasjon utad](#)" i kapittel 12.

For det annet innebærer bestemmelsen et krav om at styret ikke kan ha færre enn tre medlemmer. Siden styret er stiftelsens øverste organ vil det treffe de beslutninger som er vesentlige for stiftelsens organisering og forvaltning. Dette innebærer at beslutningene må være best mulig underbygget. Dette forutsetter etter utvalgets mening at det oppstilles et krav om at styret må ha flere medlemmer, slik at synspunkter mv kan drøftes på en ordentlig måte før vedtak treffes. Det å oppstille et krav om at stiftelsens styre minst skal ha to medlemmer, vil kunne innebære problemer ved stemmelikhet, og det vil ikke være noen heldig løsning på dette å gi styrets leder dobbeltstemme. Det må ved uenighet være en mulighet til å treffe flertallsvedtak. Utvalget har derfor kommet til at styret minst må bestå av tre medlemmer.

Forslaget om at styret minst skal ha tre medlemmer vil være til hinder for at det bestemmes at et organ, f eks et menighetsråd (alene) utgjør styret i en stiftelse. Det er imidlertid ikke noe i veien for at de enkelte medlemmer av organet, i eksempelet menighetsrådet, velges som medlemmer til stiftelsens styre. På denne måten vil formålet med en slik bestemmelse uansett kunne oppnås.

Forslaget om at styret minst skal ha tre medlemmer, innebærer samtidig et forbud mot enestyre. Etter gjeldende rett er det adgang til å ha enestyre i private stiftelser, men ikke i offentlige stiftelser, jfr § 16 første ledd nr 7, og som utgangspunkt ikke i næringsdrivende stiftelser, jfr § 28 første ledd, som viser til de relevante regler

om styret og dets medlemmer i aksjelovgivningen som kommer tilsvarende til anvendelse.

Utvalgets begrunnelse for å forby enestyre i stiftelser i sin alminnelighet er de samme som lovgrunnen for de nevnte gjeldende reglene om offentlige stiftelser og næringsdrivende stiftelser. I praksis viser det seg ikke sjelden at oppretteren eller nærstående utgjør enestyre, og dette fører til en fare for at formuesverdien ikke forvaltes selvstendig og adskilt fra oppretterens øvrige midler.

Det kan innvendes at et opplegg med enestyre kan være praktisk i en stiftelse og at det kan være vanskelig å få besatt et styre bestående av tre medlemmer. Utvalget mener at dette er forhold som ikke er uoverkommelige, og som må vike i konflikt med hensynet til å oppnå et mest mulig betryggende og forsvarlig grunnlag for å treffe avgjørelser.

Også forholdet til prinsippet om at en stiftelses styre kan være «selvsupplerende», som utvalget ikke finner grunn til å endre på, jfr utredningen "*Organisering, forvaltning og representasjon utad*" i kapittel 12, tilsier at det ikke bør være muligheter for å ha enestyre. Hvis det fortsatt åpnes for at det er mulig å ha enestyre i en stiftelse, vil dette kombinert med muligheten for selvsupplering, være uakseptabelt. Utvalgets forslag om å opprettholde muligheten for et selvsupplerende styre, er derfor basert på at det ikke skal være adgang til å ha enestyre.

I annet ledd første punktum foreslås det at bare fysisk person kan være styremedlem. Regelen er ny. Forbudet innebærer dels at et styre i en stiftelse ikke kan utgjøres av en juridisk person og dels at ingen juridisk person kan være styremedlem i en stiftelse. Formålet med bestemmelsen er å forhindre «ansvarspulverisering», blant annet hvor styremedlemmet som selskap har begrenset og indirekte gjeldsansvar.

Unntak fra forbudet om at juridisk person ikke kan være styremedlem, gjelder hvor Stiftelsestilsynet har gitt sitt samtykke til fellesforvaltning av flere stiftelsers midler, jfr utkastet § 4-5. I disse tilfellene hvor Stiftelsestilsynet har foretatt en vurdering av om det er grunnlag for å åpne for fellesforvaltning, vil det være praktisk og som regel ubetenkelig at den forvaltende enheten kan være styre i de stiftelser den forvalter.

I annet ledd annet punktum foreslås det at ingen kan være styremedlem når han er umyndig eller det inntreffer slik hindring for hans del som nevnt i konkursloven § 142 (konkurskarantene). Noen uttrykkelig regel om disse forhold finnes ikke i gjeldende stiftelseslov. Utvalget finner imidlertid grunn til å presisere at personer som ikke er habile på grunn av umyndighet, eller personer som er i konkurskarantene, ikke bør ha adgang til å ha styreverv i en stiftelse. Den førstnevnte regel har sin bakgrunn i adgangen til å sanksjonere mulige erstatningskrav mot styrets medlemmer. Den sistnevnte er begrunnet i en effektiv gjennomføring av reglene om konkurskarantene.

Utvalget er klar over at forslaget vedrørende konkurskarantene er mer vidtrekkende enn de regler som etter gjeldende rett følger av konkursloven, som får virkning hvor foretak er organisert med henblikk på å drive næringsvirksomhet. Utvalget er likevel kommet til at reglene ikke bare bør gjelde for næringsdrivende stiftelser, men også for alminnelige stiftelser. Når det først gjør seg gjeldende grunner som nevnt i konkursloven § 142 (skjellig grunn til mistanke om straffbar handling i forbindelse med virksomheten, uforsvarlig forretningsførsel som gjør vedkommende uskikket til å være styremedlem i et selskap mv), mener utvalget at den det gjelder ikke bør ha styreverv i en stiftelse. Utvalget vil her vise til at stiftelsene har et særlig behov for beskyttelse, fordi de som selveiende rettssubjekter ikke har eiere som kan ivareta kravene til en ordentlig behandling av styresaker. På denne måten oppstår det andre kontrollproblemer i en stiftelse enn f.eks i et selskap. De nevnte forhold-

ene begrunner etter utvalgets mening at reglene om konkursskarantene bør gjelde for adgangen til å ha styreverv i enhver stiftelse.

Annet ledd siste punktum uttaler at minst halvdelen av styrets medlemmer skal være bosatt i riket. Forslaget har ingen parallell i gjeldende stiftelseslov, og er bygget på 1997 aksjeloven § 6-11, som stiller samme krav med hensyn til styret. Lovgrunnen er i første rekke behovet for å kunne få fullbyrdet mulige erstatningskrav mot styrets medlemmer, og å ha noen å kunne holde seg til for offentlig myndighet og andre i saker som gjelder stiftelsen. Dette kan by på vansker i forhold til styremedlemmer som er bosatt i utlandet.

Av hensyn til de forpliktelser som EØS-avtalen pålegger Norge, er det i likhet med i aksjeloven § 6-11 annet ledd i utkastet § 4-2 annet ledd fjerde punktum, gjort unntak for statsborgere i stater som er part i EØS-avtalen. Unntaket gjelder bare for styremedlemmer i næringsdrivende stiftelser. De forpliktelser Norge har påtatt seg etter EØS-avtalen rekker ikke så vidt at det er grunn til å gjøre unntak for den ideelle virksomheten som skjer i alminnelige stiftelser.

Tredje og fjerde ledd er nye og må ses i sammenheng. I tredje ledd fremgår det at den som har avgitt formuesverdien som inngår som grunnkapital ikke kan være styrets leder. Fjerde ledd bestemmer at den som har avgitt formuesverdien som inngår som grunnkapital og dennes nærstående, samt personer som har tillitsverv i eller står i et ansettelses- eller underordningsforhold til denne, ikke kan utgjøre styrets flertall. Reglene har sin bakgrunn i behovet for å styrke selvstendighetskriteriet i praksis ved at formuesverdien så langt som mulig underlegges en uavhengig forvaltning.

Utvalget bemerker at det man søker å ramme med tredje og fjerde ledd, er en for nær identifikasjon mellom styrefunksjonene og den som har avgitt formuesverdien som inngår som grunnkapital. Hvor denne også er oppretter, dvs formelt står som oppretter av stiftelsen, vil vedkommende rammes i begge relasjoner. Hvor det er en annen som har avgitt formuesverdien enn den som formelt står som oppretter, er det bare førstnevnte som lovstedet rammer. Lovgrunnen rekker ikke så langt at den bør omfatte en initiativtager som alene eller sammen med andre oppretter en stiftelse med en grunnkapital som bringes til veie annetsteds fra. Det vil f.eks. i forhold til spørsmålene om hvem som kan være styrets leder eller ha stemmeflertall i styret, være ubetenkelig at en forkjemper for kulturvern oppretter en stiftelse og i den forbindelse får en formuende person til å bidra med innskudd til stiftelsen, hvis det er førstnevnte (kulturvernforkjemperen) som får stilling som styrets leder eller stemmeflertall som nevnt. Hvis sistnevnte (den formuende personen) kommer i slik posisjon, kan imidlertid bindingen bli for sterk, fordi vedkommende kan ha egeninteresser i å ha innflytelse over formuesverdien selv etter at den er stilt til rådighet for stiftelsen.

Forbudet i tredje og fjerde ledd er ikke absolutt, jfr syvende ledd, der det fremgår at Stiftelsestilsynet kan gjøre unntak. Begrunnelsen for dette er i første rekke at et generelt forbud kan rekke lenger enn lovformålet. Dette kan f.eks. være tilfellet hvor det er tale om innsamlingsstiftelser, hvor et større antall personer står som bidragsytere. En regel som innebærer at ingen av disse kan ha stilling som styrets leder eller sammen utgjøre styreflertallet, vil favne for vidt, fordi det her ikke vil være en så nær identifikasjon mellom de det gjelder og formuesverdien at det kan reise problemer vedrørende uavhengighet.

Femte ledd har til formål å hindre omgåelser av fjerde ledd. Regelen er til hinder for at den som ønsker å stille en formuesverdi til disposisjon for en stiftelse, først oppretter en juridisk person, f.eks. et aksjeselskap, som oppretter stiftelsen, for så selv å avgis formuesverdien til stiftelsen. Tanken vil i tilfelle være at vedkommende

på denne måten uten hinder av fjerde ledd kunne oppnå stemmeflertall i stiftelsens styre gjennom selskapets tillitsvalgte mv.

Hvis den juridiske personen som oppretter stiftelsen også har avgitt formuesverdien som grunnkapital, rammes forholdet direkte av fjerde ledd.

Utvalget legger opp til at det også skal være adgang til å gjøre unntak fra forbudet i femte ledd, jfr syvende ledd. Formålet er å oppnå harmoni med unntakene som er foreslått fra tredje og fjerde ledd, jfr foran, ettersom de hovedregler det er foreslått unntak fra alle har samme lovgrunn.

I sjette ledd foreslås det at lovens regler om styremedlemmer så langt de passer får anvendelse for varamedlemmer og observatører. Utvalget anser en slik generell henvisning som en bedre lovteknisk løsning enn en henvisning i hver enkelt regel vedrørende styrets medlemmer om at den gjelder tilsvarende for varamedlemmer og observatører. Et tilsvarende opplegg er valgt i 1997 aksjeloven, jfr § 6-9.

Til utkastet § 4-3:

Bestemmelsen hjemler og viderefører ordningen med ansatterepresentasjon i stiftelser, jfr gjeldende lov § 29. På to punkter innebærer forslaget likevel en lovfesting av en mer vidtrekkende rett til medbestemmelse enn etter gjeldende lov.

For det første går utvalget inn for at ansatte ikke bare i næringsdrivende stiftelser, men også i alminnelige stiftelser, skal ha medbestemmelsesrett i form av styrerepresentasjon. Utvalget mener at det ikke er noen vektige grunner som kan tilsi at det som i dag bare er i næringsdrivende stiftelser at de ansatte skal ha medbestemmelsesrett. Tvert i mot vil utvalget peke på at utviklingen har gått i retning av å utvide medbestemmelsesretten fra den første gang ble lovfestet i aksjeloven.

For det annet foreslår utvalget at den begrensning som oppstilles i gjeldende lov § 29 annet og tredje ledd om at medbestemmelsesretten bare gjelder spørsmål knyttet til næringsvirksomheten, ikke bør opprettholdes. Siden utvalget fremmer forslag om medbestemmelsesrett også i alminnelige stiftelser, jfr foran, kommer dette bare på spissen i næringsdrivende stiftelser. Utvalget ser ikke noen grunn til å avgrense kompetansen til de ansatte dithen at den bare gjelder spørsmål i forbindelse med næringsvirksomheten. Forslaget innebærer på denne bakgrunn at de ansattes styrerepresentanter blir fullverdige styremedlemmer på linje med de øvrige styremedlemmene.

På ett punkt fremmer utvalget forslag om noe som formelt kan fremstå som en viss innskrenkning i de ansattes medbestemmelsesrett, uten at dette er realiteten. Utvalget velger således ikke å videreføre bestemmelsen i gjeldende lov § 29 siste ledd om at representasjonsretten også gjelder «andre organer for stiftelsen som vedtektene tillegger selvstendig avgjørelses- eller kontrollmyndighet». Utvalget oppfatter bestemmelsen som uklar, og anser de ansattes interesser vel ivaretatt ved at styret etter utkastet § 4-7 første ledd er gjort til stiftelsens øverste organ. Sett sammen med utkastet § 4-8, er regelverket til hinder for at enkelte deler av styrets oppgaver skilles ut fra det «egentlige» styret og legges til et annet organ uavhengig av styret, slik at de ansattes representasjonsrett på denne måten kan bli undergravet. Når det er realiteten at ikke noe annet organ i stiftelsen kan ha et alminnelig overordningsforhold til styret, kan ikke utvalget se at det er noen grunn til å videreføre den uklare bestemmelsen i gjeldende lov § 29 siste ledd i en ny stiftelseslov.

Når det gjelder den nærmere forståelsen av utkastet § 4-3, vises det til 1997 aksjelovens forarbeider; NOU 1992:29 s 150, NOU 1996:3, s 141 flg og Ot prp nr 23 (1996-97) s 145-146.

Til utkastet § 4-4:

Utkastet § 4-4 gjelder ansattes valg av styremedlemmer i konsernforhold, og har sin parallell i 1997 aksjeloven § 6-5. Bestemmelsen anses i første rekke praktisk i et «stiftelseskonsern» hvor det er få ansatte i konsernspissen, men flere i «underliggende» selskaper, stiftelser mv, og hvor de reelle beslutningene tas i styret i konsernspissen. I tilfelle sikrer bestemmelsen at det kan oppnås representasjon i konsernspissen. Når det gjelder enkelthetene, vises det til forarbeidene til 1997 aksjeloven; NOU 1992:29 s 150, NOU 1996:3 s 141 flg og Ot prp nr 23 (1996-97) s 145-146.

Til utkastet § 4-5:

Bestemmelsen må ses i sammenheng med utkastet § 4-1 annet ledd bokstav b, som formelt inneholder unntak fra reglene i utkastet § 4-1 første ledd om separasjonsplikt. Det ligger imidlertid også den realitet i det nevnte unntaket at Stiftelsestilsynet kan bestemme og eventuelt gi sitt samtykke til at midler en stiftelse har, kan settes under felles forvaltning sammen med midler fra andre stiftelser.

Hvis det rettssubjekt som forestår fellesforvaltningen er en stiftelse, kan det tenkes at styremedlemmene i den forvaltende stiftelsen også velges som styremedlemmer i den forvaltede stiftelsen. Om dette kreves det ingen særregulering.

Utkastet § 4-5 legger imidlertid opp til at Stiftelsestilsynet kan beslutte at forvaltningsstiftelsen som juridisk person kan være styre i de stiftelser den forvalter. Av hensyn til forbudet i utkastet § 4-2 annet ledd første punktum mot at juridisk person er styre i en stiftelse, forutsetter en slik ordning særskilt hjemmel.

Det er et aktuelt praktisk behov for at forvaltningsstiftelsen i de nevnte tilfeller kan utgjøre styret i den eller de forvaltede stiftelsene. En annen løsning kan legge forholdene til rette for at forvaltningsstiftelsen får altfor mange styrever og enkeltpersoner å forholde seg til i styresammenheng, noe som kan føre til en ineffektiv forvaltning.

Ordningen med at en stiftelse er styre i flere stiftelser ved fellesforvaltning, kan bare gjennomføres etter at Stiftelsestilsynet har gitt sitt samtykke. Dette skyldes at et vedtak som dette i prinsippet innebærer en omdanning av vedtektene i de stiftelser det gjelder som har egne regler om valget til og sammensetningen av styret. Utvalget forutsetter at vilkårene i utkastet § 6-2 normalt vil være oppfylt i disse tilfellene. I sin vurdering av om samtykke bør gis, er det naturlig at Stiftelsestilsynet tar hensyn til hvor godt begrunnet en ordning med felles styre vil være i den konkrete situasjon, den forvaltende stiftelses kompetanse til å forestå forvaltningen mv.

Ordningen etter utkastet § 4-5 krever at den som forestår fellesforvaltningen er en stiftelse, men det er ikke noe krav om at det er en stiftelse i ett og samme «stiftelseskonsern». Det kan godt være en stiftelse som ikke har noen forbindelseslinjer via formål mv til de stiftelser den forvalter, selv om dette i praksis neppe vil være det vanlige.

Til utkastet § 4-6:

Utkastet § 4-6 omhandler styremedlems tjenestetid. Første ledd første punktum er i samsvar med gjeldende lovs § 7 første ledd første punktum: Styremedlem tjenestegjør i fire år når annet ikke er fastsatt i stiftelsens vedtekter. I første ledd annet punktum foreslås en regel om at styremedlem blir stående inntil nytt medlem er valgt, selv om tjenestetiden er utløpt. Regelen antas å samsvare med gjeldende rett, selv om den ikke har noe motstykke i gjeldende lov.

Annet ledd første punktum inneholder en regel om at styremedlem har rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute, når særlige forhold foreligger. Utvalget mener at det bør være en mulighet for et styremedlem til å trekke seg. Dette bør av hensyn til vervet og kontinuiteten i arbeidet i stiftelsen likevel ikke være helt kurant. Med «særlige forhold» sikter utvalget til sykdom, flytting som gjør en utilgjengelig, og i spesielle tilfeller også dyptgående samarbeidsproblemer.

Tredje ledd pålegger øvrige styremedlemmer å sørge for at det blir valgt nytt styremedlem for resten av hans tjenestetid, hvis medlemmet trer ut før utløpet av tjenesteperioden. Bestemmelsen anses som en nødvendig konsekvens av en regel som åpner for at styrevervet kan opphøre førtidig.

Til § 4-7:

Bestemmelsen angår styrets myndighet og styrets ansvar for forvaltningen av stiftelsen.

Første ledd slår fast at styret er stiftelsens øverste organ. Dette er ikke uttrykkelig nevnt i gjeldende stiftelseslov, men er likevel sikker rett; til dels ligger det i forutsetningen om at styret er det eneste obligatoriske organ i en stiftelse. Som øverste organ er styret kompetent til å instruere og omgjøre andre organers vedtak, med mindre tredjemanns rett, f.eks. en inngått avtale, er til hinder for det, eller stiftelsen har annet organ med kompetanse innenfor de rammer som er fastsatt i utkastet § 4-8. I den grad annet organ som følge av vedtektsbestemmelse er tildelt slik kompetanse, må styret respektere dette.

Annet ledd fastslår at forvaltningen av stiftelsen hører under styret. Selv om formuleringen er en noe annen, er det meningen at bestemmelsen skal samsvare med gjeldende lovs § 5 første ledd annet punktum. Sistnevnte regel inneholder også en regulering av styrets adgang til å representere stiftelsen utad. Av lovtekniske grunner og for å skille klarere mellom kompetansen til intern forvaltning og representasjon utad, har utvalget valgt å gi en egen bestemmelse om dette, jfr utkastet § 4-15.

I utkastet § 4-7 tredje ledd første punktum foreslås en regel om at styret har plikt til å sørge for at formålet ivaretas, herunder at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene. Bestemmelsen må ses i sammenheng med utkastet § 3-9 første ledd. Noen slik regel er ikke inntatt i gjeldende stiftelseslov, men må likevel anses som gjeldende rett. Utvalget mener det er tale om så sentrale ansvarsområder for styret, at de bør lovfestes.

Til styrets sentrale plikter hører også å påse at regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll, jfr utkastet § 4-7 tredje ledd annet punktum. Selv om dette ikke er formulert så uttrykkelig i gjeldende lov, er det sentrale elementer i styrets pliktforhold også etter gjeldende rett. For så vidt er utvalgets forslag bare for en presisering å regne.

Til utkastet § 4-8:

Bestemmelsen i utkastet § 4-8 må ses i sammenheng med utkastet § 4-7 første ledd om at styret er stiftelsens øverste organ og det eneste obligatoriske organ i en stiftelse. Dette utgjør en begrensning i friheten til å opprette andre organer for stiftelsen med en myndighet overordnet styrets. Som etter gjeldende rett bygger utkastet på et funksjonelt styrebegrep, i den forstand at det avgjørende ikke er hva organet benevnes, men hvilken myndighet det har. Har et annet organ generelt sett myndighet som er mer vidtrekkende enn styrets, vil konsekvensen være at dette organet er styret og må derfor organiseres i samsvar med lovens regler om styret.

Utvalget legger i samsvar med gjeldende rett opp til at en stiftelse kan ha andre organer enn styret, men er opptatt av at det i tilfelle sikres klare organisasjons- og ansvarsforhold. I første rekke vil det være opp til stiftelsen gjennom vedtektene å sikre at det ikke oppstår uklare myndighets- og ansvarsforhold mellom organene, men lovgiveren bør etter utvalgets mening legge forholdene til rette for at dette unngås. Dette er bakgrunnen for utkastet § 4-8 som oppstiller ytre rammer for den kompetanse et annet organ enn styret kan ha i en stiftelse. Ved utformingen av forslaget har det ledende synspunkt for utvalget vært at annet organ ikke kan tillegges forvaltningsoppgaver, som f.eks. godkjenning av løpende beslutninger, budsjettvedtak mv, jfr utredningen "[Organisering, forvaltning og representasjon utad](#)" i kapittel 12. Dette er sentrale styreoppgaver som ikke kan fratas styret, uten at det vil komme i strid med prinsippet om at styret er stiftelsens øverste organ.

Det er utvalgets forutsetning at organ etter utkastet § 4-8 er et organ i og for stiftelsen. I hvilken grad det er mulig å legge oppgaver til et organ utenfor stiftelsen, er et spørsmål for seg. Dette må under ingen omstendighet føre til at forutsetningen om at styret er stiftelsens øverste organ, jfr utkastet § 4-7 første ledd, ikke lenger kan opprettholdes. Og organet må heller ikke tillegges så meget av kompetansen vedrørende forvaltningen av stiftelsen at det kan komme i strid med kravet til selvstendighet, jfr utkastet § 1-2.

Når det gjelder de mer prinsipielle betraktninger omkring forholdet mellom styret og eventuelt annet organ, vises det til utredningen "[Organisering, forvaltning og representasjon utad](#)" i kapittel 12.

Til utkastet § 4-9:

Gjeldende stiftelseslov har ingen regler om at det er adgang til å ha daglig leder, men i mange stiftelser er det ansatt en person som forestår den daglige forvaltning, underordnet styret og i tråd med styrets instruks. Næringsdrivende stiftelser med grunnkapital på kr 1 million eller mer, skal imidlertid ha daglig leder i samsvar med aksjelovens regler, jfr stiftelsesloven § 28 første ledd sammenholdt med 1997 aksjeloven § 6-2.

Utvalget legger opp til at det er stiftelsens egen sak å avgjøre om den skal ha daglig leder, jfr utkastet § 4-7 første ledd. Men for å skape et skille mellom ansvarssoppgavene til styret og daglig leder, foreslås det at daglig leder ikke kan være styremedlem, jfr utkastet § 4-9 annet punktum.

I tredje punktum foreslås det at reglene i utkastet § 4-2 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende. Det innebærer at ingen kan være daglig leder når han er umyndig, eller det inntreffer slik hindring for hans del som er nevnt i konkursloven § 142.

Siden det i stiftelser i praksis er vanligere å gjøre bruk av forretningsfører enn daglig leder, kan det være grunn til å si noe om forholdet mellom disse.

Hvis en person er registrert i Stiftelsesregisteret som daglig leder, vil han uten videre få de plikter og den kompetanse som etter loven ligger til daglig leder. Den underliggende forutsetningen er at stiftelsen med registreringen har ment at han skal ha denne kompetansen og disse pliktene.

Dersom den det gjelder ikke er registrert som daglig leder, men av stiftelsen er ansatt som og betegnet som daglig leder, vil situasjonen være den samme - vedkommende har den kompetanse og de plikter loven tillegger daglig leder.

Hvis det hverken er registrert eller ansatt noen som daglig leder, men stiftelsen har ansatt en person og styret har gitt ham en annen og/eller en snevrere kompetanse og eventuelt andre og/eller snevrere plikter enn det loven legger opp til for daglig leder, vil dennes kompetanse og plikter følge av styrets beslutning og de fullmakter

som er tildelt i den forbindelse. Hva vedkommende betegnes (forretningsfører, kontorsjef mv) er uten interesse. Siden vedkommende ikke er organ for stiftelsen slik daglig leder er, vil han etter dette hverken ha plikter eller myndighet etter stiftelseslovens regler. Han vil heller ikke ha noen legitimasjon etter stiftelsesloven. De disposisjoner han eventuelt inngår på vegne av stiftelsen og den legitimasjon som i tilfelle er knyttet til disse, må i stedet bedømmes etter avtalerettslige regler.

En person som ikke er daglig leder vil i motsetning til daglig leder, jfr utkastet § 4-9 annet punktum, kunne være medlem av styret.

Til utkastet § 4-10:

Bestemmelsen regulerer daglig leders plikter og kompetanse og samsvarer i det vesentlige med omfanget av daglig leders plikter og kompetanse i aksjeselskap, jfr 1997 aksjeloven § 6-14. Noen tilsvarende bestemmelse finnes ikke i gjeldende stiftelseslov. Bestemmelsen anses samsvarende med det som må antas å være gjeldende rett, og innebærer for så vidt bare en presisering av rettstilstanden.

Til utkastet § 4-11:

Utkastet § 4-11 gjelder styrets leder, styremøter mv. Det er bygget over 1976 aksjeloven § 8-9 og gjeldende stiftelseslov § 9.

I første ledd første punktum pålegges stiftelsen å ha en styreleder. Er ikke annet bestemt i vedtektene, skal styret velge lederen, jfr første ledd annet punktum.

Annet ledd gjelder innkalling til og avvikling av styremøter. Annet ledd første punktum foreskriver at lederen sørger for at styret holder møte så ofte som det trengs og har ansvar for innkalling. I følge annet ledd annet punktum skal innkalling skje på hensiktsmessig måte og med nødvendig frist. Hva som ligger i dette må fastettes i det konkrete tilfellet, og vil avhenge av stiftelsens art, hvilke saker som skal behandles mv. Er det tale om en viktig sak, f eks om utdelinger, må innkallingen skje på en måte som sikrer at medlemmene får den i hende så tidlig at de får tid til å forberede seg.

Ikke bare medlem av styret, men også daglig leder foreslås å ha rett til å innkalle til styremøter, jfr annet ledd tredje punktum. Rent faktisk er det likevel meningen at det er styrets leder som ordinært skal forestå innkallingen.

I følge annet ledd fjerde punktum har daglig leder rett og plikt til å være til stede og til å uttale seg på styrets møter. Styret kan ikke bestemme generelt at daglig leder ikke skal ha en slik rett, men kan beslutte det for det enkelte tilfellet.

Tredje ledd angir at styremøte ledes av lederen, jfr første punktum. Er han ikke til stede, og det ikke er valgt noen nestleder, velger styret en møteleder, jfr annet punktum.

Fjerde ledd angår protokoll fra styrets møter. Bestemmelsen om at styremedlem eller daglig leder som ikke er enig i styrets beslutning, kan kreve dette protokollert, er ikke bare en rett disse har, men kan også ha betydning for deres ansvar.

Reglene i utkastet § 4-11 forutsetter i likhet med gjeldende stiftelseslov at styrets møter skal avvikles slik at medlemmene fysisk er til stede. Om begrunnelsen for dette, se utredningen "[Organisering, forvaltning og representasjon utad](#)" i kapittel 12.

Til utkastet § 4-12:

Regelen i utkastet § 4-12 omfatter krav til vedtaksførhet for styrets møter. Noen tilsvarende regel finnes ikke i gjeldende stiftelseslov, men utkastets regulering er byg-

get på alminnelige organisatoriske prinsipper, jfr 1997 aksjeloven § 6-24. Det antas å samsvare med gjeldende ulovfestet rett. Formålet med bestemmelsen er å unngå at styret treffer vedtak uten å bygge på et tilstrekkelig bredt grunnlag, ervervet gjennom de enkelte medlemmenes deltagelse i avgjørelsen.

Styret er vedtaksført når mer enn halvdel av samtlige medlemmer er til stede, jfr første punktum. Det åpnes for at vedtektene kan inneholde regler som oppstiller strengere, men ikke mildere krav til vedtaksførhet, jfr første punktum.

Til utkastet § 4-13:

Paragrafen stiller krav til det flertall som må foreligge for at et vedtak kan anses kommet i stand på gyldig måte. I første ledd videreføres gjeldende lovs ordning, jfr § 9 første ledd, om at styrets vedtak er det som flertallet av de møtende har stemt for og om at det møtelederen har stemt for er avgjørende ved eventuell stemmelikhet. Dette bygger på prinsippet om såkalt simpelt flertall.

Gjeldende lov har ingen regulering av hvilket flertallskrav som skal gjelde ved valg. I praksis er det vanlig i organisasjonslivet at den velges som har fått flest stemmer; såkalt relativt flertall, selv om den det gjelder ikke har fått mer enn halvdel av stemmene. Dette prinsippet foreslår utvalget gjennomført som alminnelig regel for stiftelser, jfr annet ledd første punktum.

Bestemmelsen i utkastet § 4-13 er fravikelig, i den forstand at det kan fastsettes strengere stemmeregler enn det som følger av paragrafen og gis avvikende regler om følgene av stemmelikhet, jfr tredje ledd.

Til utkastet § 4-14:

Inhabilitetsregelen i utkastet § 4-14 bygger på gjeldende lovs § 7 annet ledd. Det foreslås en språklig endring, idet begrepet inhabilitet benyttes istedenfor ugild(het). Utvalget mener at inhabil og inhabilitet nå er innarbeidede begreper.

Gjeldende lov gjør bare personlige særinteresser til inhabilitetsgrunn. I dette innfortolkes også i praksis økonomiske særinteresser. Utvalget mener det er riktig å bringe ordlyden i samsvar med praksis, og foreslår derfor at det presiseres klart i lovteksten at også økonomiske særinteresser fører til inhabilitet, jfr første ledd.

Annet ledd statuerer inhabilitet blant annet når styremedlemmet har stilling eller tillitsverv i en privat eller offentlig institusjon, organisasjon eller et foretak som har økonomisk eller annen fremtredende særinteresse i saken. I gjeldende lov § 7 annet ledd annet punktum har lovgiveren nøydt seg med å kreve at det aktuelle rettssubjektet har en fremtredende interesse i saken. Utvalget har i utkastet som nevnt presisert at det først er hvis det er tale om en særinteresse i saken, at inhabilitet skal foreligge etter utkastet. Grunnen til dette er at det er først hvis det foreligger en slik særinteresse at denne reelt vil komme i strid med stiftelsens interesse og dermed lovgrunnen for inhabilitetsreglene. Dette er i samsvar med reguleringen i utkastet § 4-14 første ledd, jfr foran.

I annet ledd siste punktum er det foreslått at den det gjelder ikke er inhabil på grunn av offentlig stilling eller verv i saker som i det vesentlige gjelder bruken av midler som stiftelsen har fått stilt til rådighet fra det offentlige. Dette er en presisering i forhold til gjeldende lovs § 7 annet ledd siste punktum, som er noe uklar.

Til utkastet § 4-15:

I utkastet § 4-15 samles reglene om stiftelsens representasjon utad. Det må sondres mellom den kompetanse som gjelder internt, dvs etter vedtekter, instruks mv til å

representere stiftelsen utad, og representasjonsretten. Dette kommer direkte til uttrykk gjennom utkastet § 4-15, når denne sammenholdes med §§ 4-7 og 4-9. Utvalget legger opp til at forskjellen mellom intern kompetanse og representasjonsrett utad kommer klarere til uttrykk enn etter gjeldende lov, som ikke har klare regler om kompetanse internt og som regulerer representasjonsretten utad i § 5, sammen med flere andre rettsforhold.

Første ledd innebærer en videreføring av prinsippet etter gjeldende lov om at det er styret som representerer stiftelsen utad, jfr loven § 5 første ledd annet punktum. I dette ligger at det er det samlede styre som har myndighet til å slutte avtaler på stiftelsens vegne mv.

Annet ledd åpner for at styret gir styremedlem eller daglig leder representasjonsrett alene eller i fellesskap. Representasjonsretten vil kunne gi grunnlag for signatur for styremedlem eller daglig leder i næringsdrivende stiftelser, da slik rett for disse stiftelsenes del kan registreres i Foretaksregisteret (og stiftelsesregisteret, jfr utkastet § 2-6 bokstav b). En representasjonsrett uten saklige begrensninger vil også gjelde for det styremedlem eller den daglige leder som er blitt tildelt slik rett i følge annet ledd. En eventuell overskridelse av representasjonsretten, herunder vedkommendes legitimasjon, må løses med bakgrunn i utkastet § 4-16.

Andre enn styrets medlemmer og daglig leder kan ikke gis representasjonsrett. I den grad styret vil tildele andre ansatte enn daglig leder kompetanse til å handle på stiftelsens vegne, må dette derfor skje i medhold av avtalerettens regler om fullmakt eller prokuralovens regler om prokura.

Siden det er styret som etter loven har representasjonsretten, er det lagt opp til at styret når som helst kan tilbakekalle tildelt representasjonsrett, jfr annet ledd tredje punktum.

I tredje ledd fastsettes daglig leders adgang til å opptre utad. Denne samsvarer nøyaktig med hans interne kompetanse, jfr henvisningen til utkastet § 4-10.

Utvalget har ikke lagt opp til at daglig leder skal ha slik kompetanse som daglig leder i et aksjeselskap har etter 1997 aksjeloven § 6-14 tredje ledd. Etter denne regelen kan daglig leder i et aksjeselskap avgjøre en sak som ellers ligger utenfor hans kompetanse, når styrets beslutning ikke kan avvertes uten vesentlig ulempe for selskapet. Utvalget antar at det vil være helt upraktisk at daglig leder ikke kan komme i kontakt med styret eller styrets leder, slik at det ikke vil være noe særlig praktisk behov for en slik unntaksregel. Det avgjørende for utvalget er likevel at det er større grunn til å opprettholde fast definerte kompetanseforhold mellom daglig leder og styret i en stiftelse. En stiftelse er uten eiere og dermed uten utenforstående som kan kontrollere forvaltningen. I selskaper har eierne løpende kontroll med forvaltningen og dette vil kunne forhindre at daglig leder misbruker den ekstraordinære myndighet han er gitt etter aksjeloven § 6-14 tredje ledd. Noe tilsvarende vil ikke uten videre være tilfellet i en stiftelse.

Til utkastet 4-16:

Bestemmelsen i utkastet § 4-16 om virkningene av overskridelse av representasjonsrett, er bygget på selskaps- og organisasjonsrettslige prinsipper og avviker dermed noe fra ordinære vindikasjons- og ekstinksjonsregler. Bestemmelsen har ikke noe motstykke i gjeldende stiftelseslov, men må antas å samsvare med ulovfestet rett.

Utkastet § 4-16 omfatter i første rekke avtaler som er inngått på vegne av stiftelsen, men er ikke begrenset til dette, jfr ordet «disposisjon». Derfor omfatter den f.eks. også utdelinger.

Prinsippet i utkastet § 4-16 og de selskapsrettslige legitimasjonsreglene, jfr 1997 aksjeloven § 6-33 og selskapsloven § 2-22 annet ledd, er at det er opp til det

upersonlige rettssubjektet (selskapet eller stiftelsen) å godtgjøre at medkontra-henten ikke har vært i aktsom god tro. Klarer man ikke dette, blir følgen uten videre at medkontrahtenten vinner rett. Stiftelsen (eller selskapet) kan med andre ord under denne forutsetning ikke gjøre gjeldende at den som har opptrådt utad på dens vegne har gått ut over sin myndighet etter de interne forhold. Regelen er nødvendig for at utenforstående, i første rekke medkontrahtenter, kan ha tillit til at de får den rett de har hatt begrunnede forventninger om gjennom sin kontakt med stiftelsen.

Til utkastet § 4-17:

Gjeldende lov har i § 8 første ledd regler om godtgjørelse til styremedlem, forretningsfører og observatør. Utvalget foreslår at grunnprinsippene herfra videreføres i en ny stiftelseslov, jfr utkastet § 4-17 første ledd første punktum. Det innebærer at godtgjørelsen ikke kan være høyere enn at den står i rimelig forhold til det arbeid og ansvar som følger med vervet. Bestemmelsen har til formål å verne om stiftelsens kapital. En godtgjørelse som går ut over det nevnte nivået, er i realiteten en utdeling som reduserer mulighetene for å realisere stiftelsens formål. Bestemmelsen har også en side mot selvstendighetskriteriet, som kan være aktuell hvor oppretteren selv er styremedlem.

Utvalget går imidlertid inn for å utvide gjeldende lovs regel. Etter utvalgets oppfatning er det ingen grunn til at annen tillitsvalgt enn styremedlem, f eks en som har verv i annet organ, jfr utkastet § 4-8, skal stilles i en annen stilling enn styremedlem. Daglig leder bør også omfattes, ettersom denne i motsetning til etter gjeldende lov har fått lovregulert sin kompetanse og sine plikter, og inngår som et fakultativt organ for stiftelsen, jfr utkastet §§ 4-9 og 4-10. Ettersom utkastet ikke opererer med betegnelsen forretningsfører, jfr spesialmerknadene til utkastet § 4-9, men likevel forutsetter at stiftelsen kan ha ansatt andre personer i ledelsen enn daglig leder, er det grunn til å la plikten etter første ledd første punktum også gjelde for slike ansatte. I lovutkastet kommer dette til uttrykk ved at også annen ledende ansatt enn daglig leder omfattes.

Fylkesmannen kan etter gjeldende rett sette ned en godtgjørelse som er urimelig høy, jfr § 8 første ledd annet punktum. Utvalget anser at denne regelen, som har gode grunner for seg, bør videreføres i en ny stiftelseslov, jfr utkastet § 4-17 første ledd annet punktum.

Etter gjeldende rett er det knyttet en viss uklarhet til om fylkesmannens kompetanse til å sette ned godtgjørelsen også gjelder hvor størrelsen på denne direkte eller indirekte fremgår av stiftelsesdisposisjonen og/eller vedtektene. Utvalget går inn for å skape klarhet ved at det uttrykkelig bestemmes at kompetansen i prinsippet også gjelder hvor godtgjørelsen er fastsatt i medhold av bestemmelse i stiftelsesdokumentet i forbindelse med opprettelsen av stiftelsen, jfr utkastet § 4-17 første ledd tredje punktum. Siden stiftelsesdokumentet etter utkastet § 2-1 skal inneholde stiftelsens vedtekter, jfr utkastet § 2-1 første ledd bokstav d, omfatter dette dermed også det tilfellet at godtgjørelsen direkte er fastsatt her, eller indirekte, f eks ved at det i vedtektene er oppgitt at den skal beregnes i prosent eller promille av forvaltningsskapitalen e l.

Utvalget mener likevel at dersom oppretteren på den nevnte måte har fastsatt godtgjørelsen, så må det som hovedregel respekteres. Saken står annerledes, hvis forholdene har endret seg fra tidspunktet da vedtektene ble til, og det er dette som har ført til at godtgjørelsen har blitt (mye) høyere enn det oppretteren kunne forutse. I samsvar med dette foreslår utvalget at kompetansen bare kan brukes, hvis godtgjørelsen er kommet i strid med hensikten med den disposisjon som dannet grunnlaget for stiftelsen, jfr første ledd tredje punktum.

I annet ledd er det foreslått en regel som oppstiller forbud mot at nærstående til noen som er nevnt i første ledd mottar godtgjørelse som disse ikke selv kan motta. Dette er for å hindre at lovens regler på dette punkt omgås.

Tredje ledd fastsetter at godtgjørelse som er avtalt eller fastsatt i strid med første eller annet ledd er ugyldig, og at godtgjørelsen - om den er ytet - skal tilbakeføres stiftelsen. Dette innebærer at restitusjonsplikten gjelder generelt og uavhengig av mottagerens eventuelle gode tro.

Til utkastet § 4-18:

Paragrafen angår Stiftelsestilsynets kompetanse til å oppnevne og avsette styremedlem.

Gjeldende lov gir i § 5 annet ledd fylkesmannen en myndighet til å oppnevne styre for en stiftelse når den er uten styre og det ikke er noen som etter vedtektene kan velge eller oppnevne styre. En tilsvarende regel blir av utvalget foreslått i utkastet § 4-18 første ledd. I disse tilfellene vil stiftelsen være uten styre, hvis en utenforstående ikke gis kompetanse til å sørge for at styre blir etablert. Personelt hører en slik myndighet naturlig under Stiftelsestilsynet.

Utvalget finner imidlertid grunn til å utvide den gjeldende regel slik at den også omfatter de tilfeller hvor stiftelsen rett og slett ikke får seg til å utnevne et styre i samsvar med vedtektenes krav. Det heter f.eks. i vedtektene at stiftelsen skal ha et styre på fem medlemmer, uten at den får seg til å oppnevne mer enn tre. Tilsvarende bør etter utvalgets mening gjelde i en situasjon hvor medlemmene er døde eller ikke kan nås, eller hvor det ikke blir valgt noe nytt medlem selv om et annet har trådt ut. Den formulering som er foreslått i utkastet § 4-18 første ledd - «uten kompetent styre etter loven eller vedtektene» - omfatter også tilfeller som de nevnte.

Nåværende stiftelseslov har ingen regler om at det offentlige av eget tiltak kan avsette styremedlem. Her legges det opp til at fylkesmannen på vegne av stiftelsen må reise sak for domstolene for å kunne avsette styremedlem, jfr loven § 13 tredje ledd. Det er et meget arbeidskrevende og alvorlig skritt å ta ut stevning for domstolene med slik påstand, og praksis viser at hjemmelen aldri har vært brukt. På den annen side viser erfaringer at det er et klart behov for at det offentlige innenfor visse rettssikre rammer, bør ha en kompetanse til å reagere raskere og mer effektivt enn det å reise sak for domstolene. Utvalget legger i samvar med dette opp til at Stiftelsestilsynet på visse vilkår gis kompetanse til å avsette styremedlem.

For ordens skyld nevnes det at vedkommende vil ha adgang til å påklage Stiftelsestilsynets vedtak til Stiftelsesklagenemnden og eventuelt få prøvd sin sak for domstolene. Når det gjelder domstolsprøvelse innebærer forslaget bare at søksmålsbyrden «snus»; idet det etter utkastet vil være den avsatte som må gå til søksmål for å få prøvd om Stiftelsestilsynets vedtak ligger innenfor lovens rammer. Utvalget legger for øvrig til grunn at både stiftelsen og styremedlemmet vil være part i forhold til Stiftelsestilsynets vedtak.

Utvalget anser det uaktuelt å tillegge Stiftelsestilsynet en ubegrenset myndighet til å avsette et styremedlem. Det er bare hvor medlemmet vesentlig tilsidesetter sine plikter ved utøvelse av vervet, eller hvor den det gjelder klart viser seg uegnet, at tilsynet bør ha en slik myndighet. Hertil kommer de tilfeller hvor den det gjelder ikke oppfyller lovens krav til å være styremedlem, jfr utkastet § 4-2. Utvalget legger derfor opp til at det bare er i disse tilfellene at Stiftelsestilsynet skal ha myndighet til å avsette styremedlem, jfr § 4-18 annet ledd første punktum.

Når det tas i betraktning at et vedtak om avsettelse forutsetter grunner som nevnt, og at den det gjelder både kan påklage vedtaket til Stiftelsesklagenemnden

og eventuelt få det domstolsprøvet, jfr foran, anser utvalget at hensynet til styremedlemmet er forsvarlig ivaretatt.

I annet ledd annet punktum pålegges Stiftelsestilsynet en plikt til å slette vedkommende styremedlem fra stiftelsesregisteret, hvis det fatter vedtak om avsettelse etter annet ledd første punktum.

*"Nærmere om stiftelsesformer som omfattes av gjeldende stiftelseslov" i Kapittel 5:
Revisjons- og regnskapsplikt*

Til utkastet § 5-1:

Paragrafen gjelder regnskapsplikt mv for stiftelser, og avløser gjeldende lov §§ 10 og 28.

Paragrafen suppleres av utkastet § 5-3 som inneholder visse særregler om regnskapsplikten i holdingstiftelser. Den er tilpasset den någjeldende regnskapsloven. Hvis ny regnskapslovgivning er vedtatt før ny stiftelseslov, må paragrafen tilpasses den nye regnskapsloven.

For næringsdrivende stiftelser fastsetter gjeldende lov § 28 tredje ledd at årsoppgjøret skal godkjennes av den eller de personer eller organer som oppnevner styrets medlemmer. Denne bestemmelsen er ikke videreført i utkastet. Etter utvalgets syn er det styret, som det organ som har ansvaret for forvaltningen av stiftelsen, som også bør fastsette stiftelsens resultatregnskap og balanse. De personer eller institusjoner som oppnevner styret, kan stå forholdsvis fjernt fra stiftelsens virksomhet og dermed ha lite grunnlag for å fastsette regnskapet. De har heller ikke noe eierskap i stiftelsen, og kan derfor ikke sammenlignes med generalforsamlingen i et aksjeselskap. Dessuten reiser bestemmelsen i gjeldende lov enkelte tolkningsspørsmål. Skal f eks de som oppnevner styremedlemmene opptre som et kollegialt organ slik at det er flertallet som avgjør spørsmålet om regnskapet skal godkjennes, eller er det slik at det må være enighet blant alle som har oppnevningsmyndighet? Det vises også til at utvalget i utkastet § 4-8 åpner for at det i stiftelsens egne vedtekter kan opprette organ som blant annet kan gis i oppgave å behandle årsoppgjøret, uten at dette organ nødvendigvis også oppnevner styremedlemmene.

Første ledd fastsetter at stiftelser har regnskapsplikt etter regnskapsloven. Bestemmelsen viderefører gjeldende lov § 10 første ledd.

Annet ledd gjelderplikten til å utarbeide årsberetning, og avløser gjeldende lov § 10 annet ledd tredje punktum og § 28 tredje ledd første punktum. Bestemmelsen avviker imidlertid noe fra gjeldende lov. Etter utkastet erplikten til å utarbeide årsberetning begrenset til stiftelser som de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig har hatt mer enn 50 ansatte. Avgrensningen avplikten til å utarbeide årsberetning er dermed den samme som etter regnskapsloven § 21A første ledd. Dessuten foreslår utvalget ikke å videreføre gjeldende lov § 10 annet ledd tredje punktum som fastsetter at dersom årsoppgjøret «ikke gir tilstrekkelige opplysninger, skal styret avgi årsberetning for virksomheten». Så langt utvalget kan se, er bestemmelsen særegen for regnskapsføring i stiftelser, og utvalget kan ikke se noen avgjørende grunn for å videreføre den. Det at bestemmelsen sløyfes, er selvsagt ikke til hinder for at styret likevel frivillig avgir årsberetning i tillegg til resultatregnskap og balanse med noter.

Tredje ledd avløser gjeldende lov § 10 annet ledd første punktum, likevel slik at henvisningen til regnskapsloven gjelder § 16 første ledd. Henvisningen til regnskapsloven § 16 siste ledd i gjeldende lov må så langt utvalget kan se være feil.

Fjerde ledd viderefører gjeldende lov § 10 tredje ledd. Om denne bestemmelsen vises det til de alminnelige merknadene "*Særlig om regnskaps- og revisjonsregler for små stiftelser*" i kapittel 16.4.

Til utkastet § 5-2:

Bestemmelsen gjelder revisjonsplikt mv i stiftelser, og avløser gjeldende lov §§ 11 og 28 annet ledd. Den er tilpasset den någjeldende revisorloven. Hvis ny revisorlov-givning blir vedtatt før ny stiftelseslov, må paragrafen tilpasses denne lovgivningen.

Gjeldende lov § 11 fjerde ledd inneholder en bestemmelse om revisors attestasjon av lån til stiftelsens oppretter mv. Denne bestemmelsen er ikke videreført, fordi stiftelsen etter utkastet ikke kan foreta slike ytelser i det hele tatt, jfr utkastet § 3-10.

Første ledd viderefører gjeldende lov § 11 første ledd.

Annet ledd viderefører gjeldende lov § 11 annet ledd annet punktum. Om denne bestemmelsen vises ellers til alminnelige merknader "*Særlig om regnskaps- og revisjonsregler for små stiftelser*" i kapittel 16.4.

Tredje ledd gjelder revisjonsberetningens innhold. Bestemmelsen kommer i tillegg til de alminnelige krav til revisjonsberetningens innhold som er fastsatt i revisorloven § 8. Utvalget kan ikke se behov for å videreføre bestemmelsene i gjeldende lov § 11 tredje og femte ledd, fordi disse pliktene antas å følge allerede av den alminnelige bestemmelsen om revisjonsberetningens innhold i revisorloven § 8.

Fjerde ledd viderefører gjeldende lov § 11 sjette ledd annet punktum, likevel slik at merknadene i revisjonsprotokollen etter utkastet skal sendes til Stiftelsestilsynet. Bestemmelsen i § 11 sjette ledd første punktum om at revisor skal oppbevare revisjonsprotokollene er sløyfet. Plikten til å oppbevare revisjonsprotokollene i stiftelsen bør være som i revisjonspliktige foretak ellers, jfr revisorloven § 8 fjerde ledd.

Femte ledd viderefører gjeldende lov § 11 syvende ledd. I utkastet er det presisert at bestemmelsen kan fravikes i vedtektene. Det vises i denne sammenheng til utkastet § 4-8 annet ledd bokstav f.

Sjette ledd viderefører gjeldende lov § 11 åttende ledd første punktum. Bestemmelsen i gjeldende lov § 11 åttende ledd annet punktum, om forholdet til revisors taushetsplikt er videreført i utkastet § 1-7 tredje ledd tredje punktum.

Syvende ledd avløser gjeldende lov § 11 niende ledd. Gjeldende lov § 11 niende ledd første punktum er ikke videreført, i det den kan forstås slik at adgangen til å fjerne revisor er begrenset til de tilfellene hvor revisor ikke gjennomfører sine plikter etter loven. Dette vil være å gi revisor i en stiftelse et sterkere oppsigelsesvern enn det som gjelder ellers. Utvalget mener at også revisor i en stiftelse bør kunne sies opp eller avskjediges av stiftelsen selv etter de alminnelige regler som gjelder for dette, jfr revisorloven § 9 og 1997 aksjeloven § 7-3.

Åttende og niende ledd viderefører gjeldende lov § 11 tiende og ellefte ledd.

Til utkastet § 5-3:

Paragrafen inneholder særregler om regnskaps- og revisjonsplikt i holdingstiftelser. Den er, bortsett fra at gjeldende lov § 28A nr 3 annet punktum er sløyfet, identisk med den någjeldende lovbestemmelsen i § 28A. Grunnen til at utvalget ikke foreslår gjeldende lov § 28A nr 3 annet punktum videreført, er at meningsinnholdet i denne bestemmelsen er uklart.

"Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov" i Kapittel 6: Endring og opphevelse av stiftelsesdisposisjonen eller vedtektene (omdanning).

Til utkastet § 6-1:

Utkastet § 6-1 har i første ledd en definisjon av hva omdanning er, jfr utredningen *"Hovedlinjer i gjeldende rett om omdanning"* i kapittel 13.1. Omdanning er ifølge utkastet § 6-1 første ledd «endring eller opphevelse av stiftelsesdisposisjonen eller vedtektene».

Det oppstilles ingen grenser med hensyn til hvilke bestemmelser i stiftelsesdisposisjonen eller vedtektene som kan omdannes. Også tidligere vedtak stiftelsen selv eller det offentlige har truffet om endring eller opphevelse av stiftelsen kan omdannes etter reglene i utkastet *"Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov"* i kapittel 6.

Annet ledd gir en oversikt over enkelte tilfeller av omdanning, hvor det uten særskilt angivelse i loven kanskje kunne gjøre seg gjeldende tvil om tilfellene er å regne som omdanning. Dette må ses på bakgrunn av at vedtektsendringer kan ha forskjellig innhold og føre med seg ulike rettsvirkninger.

Det er ikke bare varige endringer av vedtektene eller stiftelsesdisposisjonen som innholdsmessig utgjør omdanning. Annet ledd bokstav e presiserer at også enkeltstående unntak, f eks dispensasjoner, er å regne som omdanning.

Tredje ledd angir at reglene om omdanning i utkastet *"Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov"* i kapittel 6 ikke gjelder for forhøyelse og nedsettelse av grunnkapitalen, jfr §§ 3-4 og 3-5. Forhøyelse og nedsettelse av grunnkapitalen forutsetter en vedtektsendring og faller derfor i prinsippet inn under utkastets regler om omdanning. Når utvalget legger opp til at reglene om omdanning likevel ikke skal gjelde i disse tilfellene, er det fordi reglene om forhøyelse og nedsettelse av grunnkapitalen i utkastet §§ 3-4 og 3-5 inneholder regler om innhold og fremgangsmåte som er spesielt tilpasset disse situasjonene.

I fjerde ledd er det fastsatt at reglene i utredningen *"Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov"* i kapittel 6 ikke kan fravikes i stiftelsesgrunnlaget, vedtektene, eller av den som er tillagt omdanningsmyndighet. Det innebærer at hvis omdanning skal kunne vedtas og gjennomføres, må lovens regler følges med den konsekvens at det ikke er grunnlag for avvikende regulering i vedtektene. Utvalget vil vise til at en stiftelse i prinsippet er uforanderlig, men at det gjennom praksis og nåværende lov har utviklet seg regler som på visse vilkår og innenfor visse rammer åpner for en omdanning. En frihet som legger forholdene til rette for at det i stiftelsesgrunnlaget eller vedtektene kan vedtas regler som gjør det lettere å foreta omdanning av en stiftelse enn det lovutkastet legger opp til, vil kunne åpne for ordninger som i praksis kan utgjøre en fare for stiftelsene som organisasjonsform, jfr i første rekke kravene til selvstendighet og varighet. Utvalget kan heller ikke se at det er noe begrunnet behov for at det skal være adgang til å avtale andre omdanningsregler enn de som følger av lovutkastet. Utvalget har nøye vurdert hvilke regler om omdanning som bør gjelde, og har kommet til at disse er tilstrekkelig fleksible til at det ikke er betenkelig å gjøre omdanningsreglene ufravikelige.

At omdanningsreglene er ufravikelige innebærer at man ved omdanning blant annet er henvist til å følge lovens regler med hensyn til hvem som kan foreta omdanning, jfr utkastet § 6-4, når en omdanning kan finne sted, jfr utkastet § 6-2 og hva et omdanningsvedtak kan gå ut på, jfr utkastet § 6-3. Til dette kommer at man ved omdanning må følge de saksbehandlingsregler loven foreskriver, jfr utkastet §§ 6-5, 6-8, 6-9 og 6-10.

Utgangspunktet om ufravikelighet er ikke til hinder for at det ifølge utkastet § 6-4 annet ledd bestemmes at andre enn Kongen gis omdanningsmyndighet. Det som i tilfelle bestemmes ved å gjøre dette, er utelukkende å benytte den kompetanse loven på dette punkt legger opp til. Som det fremgår av utkastet § 6-4 annet ledd, kan imidlertid omdanningsmyndighet ikke under noen omstendighet legges til oppretteren.

Utvalget vil for ordens skyld bemerke at utkastet § 6-1 fjerde ledd ikke kan tolkes antitetisk, dvs at lovens øvrige regler kan fravikes i stiftelsesgrunnlaget eller i vedtektene. Dette er i prinsippet et tolkningsspørsmål som må bedømmes ut fra hver enkelt regel og den konkrete problemstilling som knytter an mot regelen. Når utvalget finner grunn til spesielt å presisere at reglene om omdanning er ufravikelige, skyldes dette at det i praksis i første rekke er i forhold til omdanningsreglene at spørsmålet om fravikelighet oppstår. Både av informasjonsgrunner og av saklige grunner, jfr foran, er det derfor grunn til å presisere dette uttrykkelig i lovteksten.

Til utkastet § 6-2:

Utkastet § 6-2 oppstiller materielle regler om omdanning. Bestemmelsen bygger på gjeldende lovs § 35, men det er foreslått enkelte endringer.

Utvalget er opptatt av å videreføre de synspunkter selve stiftelsesbegrepet og gjeldende rett bygger på om at det ikke skal være kurant å omdanne en stiftelse. Utvalgets forslag bygger derfor på gjeldende retts ordning om at det skal kvalifiserte grunner til for at en stiftelse kan omdannes. Utvalgets forslag i utkastet § 6-2 første ledd, jfr bokstavene a til d, er således i samsvar med gjeldende lovs § 35 første ledd nr 1 til 4. Utvalget foreslår imidlertid den lovtekniske endring at det i første ledd ikke lenger skal fremgå at det er på grunn av endrede forhold at omdanning kan skje i de nevnte tilfellene. Utvalget viser her til at det fremgår av gjeldende lovs § 35 annet ledd at omdanning i de nevnte tilfellene ikke forutsetter endrede forhold, men også kan skje hvor de forhold det er tale om var til stede alt da stiftelsen ble opprettet. Noen realitetsendring på dette punkt innebærer utvalgets forslag etter dette ikke.

I samsvar med den nevnte endringen, har utvalget i forslaget til spesifikke omdanningsgrunner i bokstavene a til og med d foretatt visse språklige justeringer, for at det skal bli konsistens når disse reglene etter forslaget skal være fellesregler både for de tilfeller hvor det foreligger endrede forhold og hvor de forhold det gjelder var til stede allerede fra opprettelsen av stiftelsen, jfr gjeldende lov § 35 annet ledd.

I utkastet § 6-2 annet ledd foreslår utvalget en presisering av gjeldende lovs § 35 nr 4 annet punktum. Gjeldende lov legger på dette punkt opp til at omdanning allerede kan skje når en bestemmelse på grunn av endrede forhold viser seg å være uheldig eller uhensiktsmessig, hvis den bestemmelse det gjelder ikke gjelder formålet med stiftelsen, og det ellers må antas at det ved opprettelsen ikke er lagt vesentlig vekt på den.

Utvalget anser at det er godt begrunnet å sondre mellom på den ene side omdanning av viktige bestemmelser som formålet mv, og på den annen side mer uviktige bestemmelser, som f eks fremgangsmåten ved styrevalg. Endringer i førstnevnte type bestemmelser bør forutsette kvalifiserte grunner som nevnt i gjeldende lov § 35 første ledd og utkastet § 6-2 første ledd, mens endringer i sistnevnte type bestemmelser bør kunne gjennomføres mer kurant.

Utvalget mener imidlertid at det kan være misvisende hvis det i forhold til kurante endringer i sistnevnte kategori skal gjelde et krav om at endring krever «endrede forhold» i kontraktsrettslig forstand (bristende forutsetninger), fordi det i

tilfelle vil kunne bli lagt til grunn at endringer også i disse tilfellene må forutsette en eller annen kvalifisert grunn. Slik gjeldende lov § 35 første ledd nr 4 annet punktum er formulert, er det oppstått uklarhet ved at den etter ordlyden synes å forutsette at «endrede forhold» (bristende forutsetninger) skal være en betingelse for at disse mer kurante endringene kan finne sted. For å bringe klarhet i at utvalgets forslag legger opp til at slike endringer kan foretas uten at det foreligger noen kvalifisert grunn, er det i samsvar med dette i annet ledd lagt opp til at omdanning allerede kan skje når «bestemmelsen viser seg» å være uheldig eller uhensiktsmessig.

Utvalget nevner for ordens skyld at de endringer som utvalget foreslår vedrørende de materielle vilkår for omdanning i utkastet § 6-2 ikke har til formål å regulere det tilfellet at det allerede ved opprettelsen av stiftelsen forelå en ugyl-dighetsgrunn, med den følge at en gyldig opprettet stiftelse ikke kan anses etablert. Når utvalgets utkast ikke har en bestemmelse som presiserer dette, slik tilfellet er for gjeldende lovs § 35 annet ledd siste punktum, er det fordi det ikke er behov for noen slik presisering. I den gjeldende lov er det derimot behov for en slik presisering, for at bestemmelsen i § 35 annet ledd første punktum ikke skal bli tillagt en for vid rekkevidde.

Til utkastet § 6-3:

Utkastet § 6-3 gjelder innholdet av omdanningsvedtaket. Paragrafen oppstiller krav om hvilket innhold visse omdanningsvedtak av vidtrekkende karakter skal ha.

Første ledd svarer i all hovedsak til gjeldende lovs § 36 fjerde ledd annet punktum, og angir at ved omdanning som gjelder stiftelsens formål eller en annen bestemmelse som det må antas at det ble lagt vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen, skal omdanningen så langt som mulig tilpasses det opprinnelige formålet.

Gjeldende lov har ikke noen uttrykkelig bestemmelse om innholdet av omdanningsvedtaket, hvor dette innebærer at stiftelsen oppheves. I utkastet § 6-3 annet ledd, foreslås det at kapitalen, etter at kreditorenes krav er dekket i samsvar med § 6-8, skal brukes på en måte som samsvarer med stiftelsens formål eller et beslektet formål. Dette antas å være i samsvar med gjeldende rett, men utvalget anser det likevel hensiktsmessig med en lovfesting av prinsippet.

I tredje ledd foreslås det en ny regel om det tilfellet at det ikke finnes et likt eller et beslektet formål. Dette er ikke helt upraktisk, og det kan være et behov for en regel om hva en omdanning kan gå ut på i disse tilfellene. Det kan f eks tenkes at det formål stiftelsen tok sikte på å ivareta og lignende formål nå helt og fullt er tatt hånd om av det offentlige eller andre private, eller at det av andre grunner ikke er behov for å stille kapital til rådighet for samme eller lignende formål. I en slik situasjon kan stiftelsen være interessert i at kapitalen etter en omdanning kommer andre formål til gode, og det kan være ubetenkelig eller til og med et direkte pre, at midlene brukes på denne måten.

Utvalget har i samsvar med dette foreslått at det i tilfeller kan bestemmes at kapitalen skal kunne gå til et allmenntilgitt formål. På hvilken måten kapitalen kommer det eventuelle allmenntilgitt formål til gode, f eks ved at det opprettes en ny stiftelse, eller at kapitalen deles ut, gir loven ikke regler om.

Det forutsettes at bestemmelsen i tredje ledd bare vil bli anvendt i rene unntakstilfelle, fordi det i praksis som regel vil foreligge et tilsvarende eller lignende formål, som kapitalen kan avsettes til.

For omdanningsvedtak som ikke omfattes av utkastet § 6-3, dvs vedtak som ikke gjelder formålet eller en annen bestemmelse som det må antas at det ble lagt vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen, stilles det ikke krav til omdan-

ningsvedtakets innhold. Det innebærer at omdanningsmyndigheten i disse tilfellene i prinsippet står fritt.

Til utkastet § 6-4:

Utkastet § 6-4 angir hvem som kan foreta omdanning.

Det bestemmes i første ledd at Kongen kan omdanne stiftelser mv etter reglene i utkastet "*Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov*" i kapittel 6.

Av annet ledd første punktum fremgår det at andre enn Kongen kan tillegges omdanningsmyndighet gjennom vedtektsbestemmelse. Dette innebærer f.eks. at styret eller annet organ i stiftelsen kan tillegges omdanningsmyndighet. Også organer eller enkeltpersoner utenfor stiftelsen kan gis omdanningsmyndighet.

For å styrke kravene til selvstendighet og legge forholdene til rette for en mest mulig uavhengig forvaltning av stiftelsen, foreslås det i annet ledd annet punktum at omdanningsmyndighet ikke kan legges til oppretteren.

Tredje ledd foreskriver at omdanningsvedtak truffet av andre enn Kongen, jfr. annet ledd, ikke er gyldig før det er godkjent av Stiftelsestilsynet etter utkastet § 6-7. Når det gjelder innholdet i og begrunnelsen for utkastet § 6-7, vises det til spesialmerknadene til bestemmelsen. Et poeng med å fastslå i utkastet § 6-4 tredje ledd at et omdanningsvedtak truffet av andre enn Kongen ikke er gyldig før det er godkjent etter utkastet § 6-7, er at stiftelsen ikke skal kunne praktisere den endrede vedtektsbestemmelsen uten at det er klarlagt om omdanningen har skjedd i samsvar med stiftelsesloven og vedtektene. Et annet poeng er å gi stiftelsen et insitament til å gjennomføre lovens krav i utkastet § 6-7 om at omdanningsvedtak skal legalitetskontrolleres av Stiftelsestilsynet.

Dersom Stiftelsestilsynet ikke godkjenner omdanningen, vil det være adgang til å påklage vedtaket til Stiftelsesklagenemnden, og eventuelt til å bringe et vedtak fra nemnden inn for domstolene til prøvelse, jfr. utkastet § 1-8 tredje ledd.

Til utkastet § 6-5:

Bestemmelsen angår saksbehandlingen ved omdanning. Den samsvarer med forbehold for enkelte lovtekniske endringer med gjeldende lovs § 33 annet ledd. Bestemmelsen gjelder både der Kongen nytter sin omdanningsmyndighet og der andre som måtte være tillagt omdanningsmyndighet gjør det.

Før vedtak om omdanning kan treffes, skal det innhentes uttalelse fra oppretteren om han er i live, og fra stiftelsens styre, dersom forslaget er fremmet av oppretteren, jfr. første punktum.

Når andre enn Kongen treffer omdanningsvedtak, er meningen at den som har omdanningsmyndighet skal innhente uttalelser som nevnt i paragrafen før vedtak om omdanning treffes, og uttalelsene skal oversendes Stiftelsestilsynet.

Når omdanningsvedtak eventuelt skal treffes av Kongen, må uttalelse som nevnt innhentes før man går videre med saksbehandlingen i omdanningsspørsmålet.

Når det i annet punktum heter at det «om mulig» skal innhentes uttalelse, innebærer dette i utgangspunktet en plikt for den det gjelder. Det er således bare hvor det ikke er praktisk mulig, eller iallfall svært vanskelig, å finne frem til personer mv som nevnt i utkastet § 6-5 annet punktum, at det kan unnlates å innhente uttalelse.

Til utkastet § 6-6:

I utkastet § 6-6 gis det nærmere regler om utøvelsen av Kongens omdanningsmyndighet.

Første ledd er i samsvar med gjeldende rett, og angir hovedregelen om at Kongen bare kan iverksette omdanning etter søknad fremsatt av oppretteren eller styret.

I praksis har det vist seg at det er et reelt behov for at det offentlige gis en hjemmel - innenfor visse saklige rammer - til på eget tiltak å gjennomføre omdanning, jfr blant annet saken om Nordisk Barnefond (uttrykt dom av Oslo Byrett, 23 januar 1987). Utvalget fremmer derfor i annet ledd forslag om at Kongen av eget tiltak får adgang til å foreta omdanning, hvis det åpenbart foreligger forhold som nevnt i utkastet § 6-2 første ledd og oppretteren eller stiftelsens styre ikke selv fremmer forslag om omdanning.

Forutsetningen for omdanning etter eget tiltak er etter dette for det første at et av vilkårene for omdanning i utkastet § 6-2 første ledd er til stede. Stiftelsens kapital er f eks utilstrekkelig til å tilgodese formålet.

For det annet er det en forutsetning at oppretteren eller stiftelsens styre ikke selv fremmer forslag om omdanning. Dette kan f eks skyldes at oppretteren og styret ikke er å finne, det avvikles ikke styremøter fordi virksomheten ligger nede, eller det kan hende at oppretteren eller styret av en eller annen grunn, det kan f eks være en intern konflikt i stiftelsen, ikke tar initiativ til omdanning, selv om vilkårene for omdanning etter utkastet § 6-2 første ledd åpenbart er til stede.

I en slik situasjon kan Stiftelsestilsynet, hvis vilkårene er til stede og forholdene ligger til rette for det, i medhold av utkastet § 4-18 avsette styrets medlemmer og oppnevne nytt styre, med henblikk på at det nye styret fremmer forslag om omdanning. Men det kan tenkes at det praktisk sett ikke er mulig å avsette styrets medlemmer og finne nye medlemmer til styret, eller at en avsettelse og eventuell nyoppnevning av styret ikke vil føre til at det tas initiativ til omdanning, i en situasjon hvor vilkårene for omdanning åpenbart er til stede.

For å legge forholdene til rette for at en omdanning likevel kan skje, til beste for stiftelsen og stiftelsesformålet, bør Kongen i en slik situasjon ha en mulighet til av eget tiltak å vedta omdanning, jfr utvalgets utkast til § 6-6 annet ledd.

Utvalget vil fremholde at det ikke kan sies å være knyttet betenkeligheter til at Kongen gis en slik myndighet, all den tid forutsetningen er at det er åpenbart at vilkårene for omdanning er til stede. Det må også forutsettes at Kongen foretar en hensiktsmessighetsvurdering av om hjemmelen i annet ledd skal benyttes.

Til utkastet § 6-7:

Utkastet § 6-7 gir regler om prøvelsen av omdanningsvedtak og har ikke noe motstykke i gjeldende stiftelseslov.

I første ledd foreslås det at Stiftelsestilsynet, når det har fått melding om omdanningsvedtak, skal prøve om vedtaket er i samsvar med stiftelsesloven og vedtektene før vedtaket registreres i stiftelsesregisteret.

Første ledd bygger på den tanke at Stiftelsestilsynet av kontrollmessige årsaker kan ha behov for å foreta en legalitetskontroll av omdanningsvedtaket. Utvalget ser for seg at vidtgående endringer som f eks endringer med hensyn til formål mv prøves forholdsvis inngående fra Stiftelsestilsynets side, mens rene administrative endringer bare blir utsatt for en rask og mer summarisk kontroll.

Hvis Stiftelsestilsynet eventuelt kommer til at den vedtatte omdanning ikke samsvarer med de nevnte regler, skal omdanningsvedtaket ikke godkjennes, med den følge at vedtaket er å regne som ugyldig, jfr utkastet § 6-4 tredje ledd. Til dette kommer at det ikke kan registreres i stiftelsesregisteret, jfr annet ledd.

Rekvirenten kan søke vedtaket overprøvd av Stiftelsesklagenemnden og dernest eventuelt av domstolene, jfr utkastet § 1-8 tredje ledd. I prinsippet fører forslaget derfor ikke til større konsekvenser for rekvirenten enn at byrden ved å reise søksmål flyttes over på ham. Etter utvalgets oppfatning er dette en akseptabel ulempe, hensett til de fordeler som oppnås ved at Stiftelsestilsynet gjennom forslaget får en bedre mulighet til å kontrollere at man i praksis virkelig overholder de begrensninger loven oppstiller i omdanningstilfelle. Se ellers spesialmerknadene til utkastet § 6-4 tredje ledd.

Til utkastet § 6-8:

Utkastet § 6-8 oppstiller særlige saksbehandlingsregler ved opphevelse av stiftelsen. Reglene er lagt opp i samsvar med aksjelovens tilsvarende regler, jfr reglene i 1997 aksjeloven kapittel 16. Tilsvarende regler finnes ikke i gjeldende stiftelseslov. Reglene har til formål å verne om kreditorer og andre tredjemannsinteresser. De gjelder både for alminnelige og næringsdrivende stiftelser.

Til utkastet § 6-9:

Bestemmelsen angår saksbehandlingen når en stiftelse sluttes sammen med en annen (fusjon). Stiftelsesloven har ingen tilsvarende regel. Imidlertid forutsettes det i § 36 annet ledd nr 3 at en omdanning kan ha en sammenslutning som følge.

Sammenslutning er ikke hverdagslig for stiftelser, men utvalget mener at det reiser seg særlige spørsmål når omdanning har dette til følge, og at det er nærliggende å lovfeste visse saksbehandlingsregler ved sammenslutning, i første rekke av hensyn til kreditorene.

Utvalget nevner for ordens skyld at det er noe upresist å benevne reglene i utkastet § 6-9 saksbehandlingsregler, ettersom det kreves en særlig hjemmel for å stille kreditorene overfor valget mellom å anta den sammensluttede stiftelsen som ny kreditor, eller å kreve sine interesser beskyttet gjennom reglene i utkastet § 6-9 fjerde til syvende ledd. Reglene redegjør likevel for fremgangsmåten ved sammenslutning, og for så vidt er det betegnende å tale om regler om saksbehandling.

Utkastet § 6-9 må ses i sammenheng med utkastet § 6-10 om saksbehandlingen ved deling (fisjon). Utkastet § 6-10 bygger i vesentlig grad på utkastet § 6-9, noe som også fremkommer gjennom henvisningen i utkastet § 6-10 annet ledd om at utkastet § 6-9 gjelder direkte også ved deling.

Paragraf 6-9 første ledd har regler om hvordan sammenslutning gjennomføres; enten ved opprettelse av en ny stiftelse eller ved absorpsjon, dvs hvor en eller flere stiftelser overdrar sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet til en annen stiftelse, uten at det skjer noe «brudd» på rettssubjektiviteten.

Annet ledd første punktum foreskriver at vedtak om sammenslutning skal ha grunnlag i en plan for sammenslutningen som omfatter de berørte stiftelsene. Utvalget legger opp til at det er styret i de berørte stiftelsene som skal utarbeide planen, jfr annet ledd annet punktum. For at planen, og dermed omdanningen, skal vedtas på lovformelig måte, krever utkastet at planen skal vedtas etter utkastets regler om omdanning, jfr annet ledd annet punktum.

Tredje til syvende ledd gjelder registreringen av sammenslutningen i stiftelsesregisteret, kunngjøring av beslutningen og kreditorvarsel mv. Reglene har fellestrekk med aksjelovens regler om saksbehandlingen ved fusjon, jfr 1997 aksjeloven kapittel 13, men er mindre utførlige, da det ikke er behov for en så inngående regulering av fusjon mellom stiftelser som fusjon mellom aksjeselskap.

Til utkastet § 6-10:

Bestemmelsen gir saksbehandlingsregler om deling av stiftelse, og må vurderes i lys av utkastet § 6-9 om saksbehandling ved sammenslutning av stiftelser.

Begrepet deling omfatter både det tilfellet at det i forbindelse med delingen og avviklingen av en stiftelse formelt opprettes to eller flere nye stiftelser, og det tilfellet at delingen og avviklingen skjer uten at det formelt opprettes noen ny(e) stiftelse(r).

Reglene i utkastet § 6-9 gjelder tilsvarende ved deling, jfr utkastet § 6-10 annet ledd. I tillegg er det i utkastet § 6-10 tredje og fjerde ledd gitt to særregler for deling etter mønster av tilsvarende regler i 1997 aksjeloven § 14-11 annet og tredje ledd. Reglene har til formål å verne om kreditorenes interesser og pålegger i samsvar med dette de stiftelsene som har deltatt i delingen, solidarisk ansvar for oppståtte forpliktelser i to ulike situasjoner: Tredje ledd gjelder hvor det ut fra delingsplanen ikke lar seg gjøre å bestemme hvilken stiftelse som skal hefte for en forpliktelse som var oppstått før virkningen av delingen, mens fjerde ledd gjelder det tilfellet at en stiftelse som etter delingsplanen skal oppfylle en forpliktelse, ikke gjør det.

Til utkastet § 6-11:

Utkastet § 6-11 gjelder ikke omdanning av stiftelser som sådanne, men av andre rettsdannelser og av ulike formuerettslige disposisjoner som ikke nødvendigvis har noen tilknytning til stiftelsene og stiftelsesretten.

Bestemmelsen legger opp til at utkastets omdanningsregler for stiftelser kommer tilsvarende til anvendelse for de disposisjoner det gjelder. Den samsvarer i hovedsak innholdsmessig med gjeldende lovs § 38, men er søkt forenklet lovteknisk. Nevnte bestemmelse gir en vid adgang til å omdanne andre rettsdannelser enn stiftelser og forskjellige formuerettslige disposisjoner, men flere av hjemlene er uklare og noen overlapper hverandre. Hertil kommer at reglene i praksis må antas å være lite kjent. Utvalget har søkt å forenkle de gjeldende reglene ved å utforme lovbestemmelsen mindre kasuistisk og ved å samle omdanningstilfeller som innholdsmessig er likeartede i samme regel, jfr første ledd bokstav a. Mer spesielle former for omdanning er spesialregulert i første ledd bokstavene b og c.

Første ledd bokstav a omfatter enhver formuesverdi som ved en eller annen formuerettslig disposisjon er overført til et annet rettssubjekt. Det kan være tale om en gavedisposisjon, eller en disposisjon som har sitt grunnlag i testament, avtale mv. Det er likegyldig hvem det er som er mottager - det kan være en stiftelse eller annet upersonlig eller personlig rettssubjekt.

Forutsetningen for at omdanningsreglene kan komme til anvendelse er at eieren eller annen rettighetshaver i formuesverdien har gitt pålegg om hvordan denne skal brukes, dvs oppstilt en eller annen rådighetsbegrensning, jfr bokstav a første punktum i f. I det som er sagt, ligger at bestemmelsen vil få helt generell gyldighet i disse tilfellene.

Den eneste skranke som oppstilles er at den ikke skal gripe inn i servitutter etter servituttolven, dvs hvor noen har fått en særrett som kan karakteriseres som en servitut. For servitutter har servituttolven egne regler om endring og opphør (omskipning og avskipning), jfr servituttolven §§ 5 og 6.

Første ledd bokstav b omfatter formuesverdier som er gitt til et bestemt formål. Den sikter seg inn mot innsamlingsaksjoner mv, hvor det viser seg at midlene - når de er innsamlet - blir for ubetydelige eller hvor de av andre grunner ikke med naturlighet kan brukes til det formål de ble innsamlet til. I tilfelle kan disposisjonen omdannes, med den følge at verdiene eventuelt kan brukes til andre formål.

Første ledd bokstav c gjelder formuesverdier som tilhører en forening. Bakgrunnen for bestemmelsen er at det følger av alminnelige foreningsrettslige regler at en forenings formue ikke kan tilbakeføres til medlemmene, men at den ved oppløsning mv skal brukes i samsvar med formålet, eventuelt et formål som er av lignende art. I disse tilfellene har foreningen ikke fri rådighet over midlene.

Hvis det ikke er naturlig å bruke foreningsmidlene til samme eller lignende formål som foreningen, kan det være behov for å disponere dem på en måte som er annerledes enn de nevnte foreningsrettslige reglene. Hjemmelen i utkastet § 6-11 første ledd bokstav c gir adgang til det, innenfor de rammer som stiftelsesloven oppstiller for omdanning av stiftelser.

Utvalget nevner som et eksempel at hvis foreningen degenererer, dvs at virksomheten ligger nede over lengre tid, uten at det er nærliggende at den vil kunne reaktiveres, kan det etter forholdene være grunnlag for å anvende utkastet § 6-6 annet ledd, slik at Kongen kan foreta omdanning etter eget tiltak.

"Bør det gjelde begrensninger i adgangen til å opprette stiftelser?" i Kapittel 7: Erstatnings- og straffansvar. Granskning

Til utkastet § 7-1:

I utkastet § 7-1 gis det regler om erstatningsansvar overfor stiftelsen. Regelen bygger på de samme prinsipper som gjeldende stiftelseslov § 13, men er søkt gjort mer presis blant annet ved at den utpeker mulige ansvarssubjekter. Lovteknisk er regelen søkt brakt i harmoni med 1997 aksjeloven § 17-1.

Regelen i utkastet § 7-1 bygger på hovedregelen i norsk rett om skyldansvar - det er de forsettlige og uaktsomme handlinger og unnlatelser som rammes. Utvalget har ikke hatt til hensikt å gjøre noen endringer i normen for hva som utgjør erstatningsbetingende uaktsomhet, og denne må som etter gjeldende rett fastsettes konkret ut fra det enkelte ansvarstilfellet, rettspraksis mv.

Når det gjelder de enkelte ansvarssubjektene, omfatter utkastet dels tillitsvalgte og dels stiftelsens ansatte. Med hensyn til tillitsvalgte, dvs personer i styret eller annet organ, er ansvaret personlig og det påhviler dermed hvert enkelt medlem. Hva angår ansvar for ansatte, presiserer utkastet uttrykkelig at både daglig leder og ledende ansatt, kan komme i erstatningsansvar i forhold til stiftelsen. Dette innebærer ingen nydannelse i forhold til gjeldende lov, fordi denne må suppleres med alminnelige erstatningsrettslige regler, som legger forholdene til rette for at ansatte som nevnt kan komme i ansvar. Fordi det kan være praktisk med ansvar for daglig leder og/eller annen ledende ansatt, som f eks en forretningsfører, kontorsjef e l, har utvalget valgt å presisere dette i utkastet til lovtekst.

Nåværende stiftelseslov har ingen uttrykkelig regel om at gransker eller revisor kan komme i ansvar hvis de opptrer erstatningsbetingende. Utvalget foreslår at det presiseres at disse i tilfelle kan bli ansvarlige.

Loven har ingen regel om at andre enn de nevnte, f eks en advokat som opptrer som rådgiver, kan bli erstatningsansvarlig for tap han påfører stiftelsen. Bestemmelsen utelukker imidlertid ikke at ansvar kan inntre. Lovens regulering viser til de praktisk sett viktigste ansvarstilfellene, men utelukker som foran nevnt ikke at det ifølge alminnelige erstatningsregler kan tenkes ansvar for andre enn de som er uttrykkelig nevnt.

Annet ledd inneholder en henvisning til norsk retts alminnelige lempningsregel i skadeserstatningsloven § 5-2. Selv uten en slik henvisning må det antas at den nevnte regel ville komme til anvendelse, når først vilkårene for lempning av ansv-

aret er til stede. Utvalget foreslår likevel at henvisningen inntas for å skape nødvendig klarhet.

Til utkastet § 7-2:

Bestemmelsen gir regler om hvem som kan fremme erstatningskrav på stiftelsens vegne for krav som nevnt i utkastet § 7-1. Noen tilsvarende bestemmelse finnes ikke i gjeldende stiftelseslov.

Hovedregelen er at det er styret som har slik kompetanse, jfr utkastet § 7-2 første ledd. Dersom kravet gjelder ansvar rettet mot en eller flere styremedlemmer, avgjør de øvrige styremedlemmene om krav skal fremmes, jfr annet ledd første punktum. De styremedlemmer kravet er rettet mot, er i tilfelle inhabile, jfr annet ledd annet punktum. De foreslåtte reglene i første og annet ledd antas å være i samsvar med ulovfestet gjeldende rett.

I utkastet § 7-2 tredje ledd reguleres det tilfellet at kravet er rettet mot samtlige styremedlemmer eller så mange at styret ikke er vedtaksført etter utkastet § 4-12. Utkastet legger i disse tilfellene opp til at kravet fremmes av den person eller det organ som velger styret. Hvis det er flere fysiske eller juridiske personer som hver for seg velger/utpeker styremedlemmer, er det utvalgets forutsetning at søksmål bare skal kunne fremmes hvis et flertall går inn for det.

Fjerde ledd inneholder en særlig hjemmel for Stiftelsestilsynet til å fremme krav mot styret på stiftelsens vegne. Hjemmelen omfatter ikke søksmål mot andre enn styret. Det kan tenkes flere situasjoner hvor det er praktisk og nødvendig at Stiftelsestilsynet gis kompetanse som nevnt; både hvor det er uenighet mellom de som ellers er søksmålskompetente, og i andre tilfeller hvor det kan være grunn til å reagere uten at stiftelsen selv tar initiativ til det.

Utkastet § 7-2 regulerer søksmålskompetansen på uttømmende måte. Den setter alminnelige regler om søksmålskompetanse til side for sitt område, jfr i første rekke tvml § 54. Personer eller andre rettssubjekter som ikke har søksmålskompetanse etter utkastet § 7-2 kan eventuelt henvende seg til Stiftelsestilsynet og anmode om at dette går til sak. Utvalget legger til grunn at den avgjørelse Stiftelsestilsynet måtte ta om dette er en prosessledende beslutning, som ikke kan påklages til Stiftelsesklagenemnden. Departementet må imidlertid kunne instruere Stiftelsestilsynet om å gå til søksmål, selv om tilsynet selv f.eks. har besluttet ikke å ville gjøre det.

Til utkastet § 7-3:

Bestemmelsen inneholder hjemmel for straff ved overtredelse av loven med forskrifter. Den er bygget opp etter de samme retningslinjer som den tilsvarende bestemmelsen i 1997-aksjeloven § 19-1.

Gjeldende stiftelseslov inneholder ingen generell særregulering av straffansvar for tillitsvalgte og ansatte i en stiftelse. Den begrenser seg til å gi aksjelovens regler om straffansvar tilsvarende anvendelse for næringsdrivende stiftelser, jfr § 31. Imidlertid gjelder den alminnelige straffelov også for rettsbrudd som skjer mot en stiftelse eller dennes kreditorer mv (reglene om underslag, utroskap, bedrageri mv).

Utvalget har vurdert om det er grunn til å la en ny stiftelseslov inneholde særregler om straff for overtredelse av loven og forskrifter gitt i medhold av loven.

I utgangspunktet er stiftelsesloven en privatrettslig lov, og det er da ikke uten videre gitt at det er naturlig å utstyre den med straffehjemler. Dette må kreve en særlig begrunnelse. Utvalget mener imidlertid at det er grunn til å la stiftelsesloven få egne straffebestemmelser, og skal redegjøre nærmere for dette standpunktet.

Utvalget vil for det første peke på at det ved overtredelse av lovens regler om utdelinger mv, som må ses i sammenheng med forslaget om å innføre bunden kapital i stiftelser, kan være nødvendig med et straffansvar. Herunder kommer reglene om utdelinger i forbindelse med nedsettelse av stiftelseskapitalen, omdanning, fusjon og fisjon. Også ved brudd på utkastets regler om separasjonsplikt kan det være grunn til å reagere med straffansvar. Det er vanskelig å gi andre eksempler på tilfeller hvor det kan være nødvendig med straffansvar for å sanksjonere overtredelser av stiftelsesloven, men de tilfeller som er nevnt, og det forhold at det ikke kan utelukkes et behov i andre tilfeller også, kan langt på vei begrunne at det i loven inntas egne straffebestemmelser.

Utvalget vil videre peke på at de fleste regler i straffelovens forbrytelsesdel som kan anvendes i forhold til rettsbrudd som skjer i stiftelser eller i tilknytning til stiftelsers virksomhet, forutsetter at det foreligger «vinnings hensikt», jfr f eks strl §§ 255 og 256 (underslag og grovt underslag) og 275 og 276 (utroskap og grov utroskap). I praksis vil det kunne være vanskelig å bevise at rettsbrudd som skjer på denne måten skjer i «vinnings hensikt», selv om det ikke er tvil om det straffverdige knyttet til handlingen eller unnlatelsen. Når det gjelder de av straffelovens regler om forseelser som kan være anvendbare i forhold til rettsbrudd i stiftelser (f eks §§ 373 og 404), er disse såpass generelle, at det kan være grunn til å vedta spesielle regler som mer direkte retter seg mot rettsbrudd ved overtredelse av stiftelsesloven. Utvalget mener på denne bakgrunn at det også av de nevnte grunner er et reelt behov for at det vedtas særlige strafferegler i stiftelsesloven. Dette er selvsagt ikke til hinder for at de nevnte regler fra straffeloven også kan anvendes i forhold til rettsbrudd i stiftelser.

Utvalget vil også fremheve at stiftelsesformen idag brukes til å organisere et spekter av virksomheter som er mye bredere og mer forskjelligartet enn på lovens vedtagelsestidspunkt, jfr utredningen "[Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov](#)" i kapittel 6. Utvalget har i samsvar med mandatet lagt opp til at det offentliges kontroll med visse sider av stiftelsenes virksomhet som erfaringsmessig kan innby til misbruk av stiftelsesformen, blir bedret gjennom utkastet til ny stiftelseslov. I et slikt perspektiv er det naturlig at det vedtas sanksjonsregler som fører til at de foreslåtte pliktreglene kan håndheves effektivt.

Utvalget vil endelig nevne at vedtagelsen av særlige strafferegler for stiftelser er i samsvar med aksjelovens regulering. Utvalget kan ikke se at det er grunn til å la organisasjonsformen være avgjørende for om det skal være straffbart å overtrenne den lovgivning som gjelder for den enkelte organisasjon/rettssubjekt. Dette kan føre til at den organisasjonsform blir valgt som har det minst velutviklede «strafferegime».

I samsvar med foranstående, går utvalget inn for at det i utkastet § 7-3 første ledd bestemmes at oppretter, styremedlem, annen som har verv i stiftelsens organer, daglig leder, ledende ansatt eller revisor, som forsettlig eller uaktsomt overtrer lovens regler eller bestemmelser gitt i medhold av loven, kan idømmes straff.

Straffenivået bør etter utvalgets mening samsvare med opplegget etter aksjeloven, jfr 1997 aksjeloven § 19-1 første ledd, som fastsetter det til bøter eller under skjerpende forhold fengsel i inntil ett år. Utvalget fremmer tilsvarende forslag i utkastet § 7-3 første ledd.

Utvalget foreslår i utkastet § 7-3 annet ledd at foreldelsesfristen for adgangen til å reise straffesak er fem år, også dette i samsvar med aksjelovens regulering, jfr 1997 aksjeloven § 19-1 tredje ledd siste punktum. Dette er en utvidelse i forhold til den alminnelige frist i strl § 67, som er 2 år for slike overtredelser. Begrunnelsen for å forlenge fristen er at det i disse tilfellene kan ta tid før det kommer for dagen at det foreligger straffbare forhold i eller i tilknytning til stiftelsen og dens virksomhet.

Tilsynet vil sjelden være så «tett» at overtredelser oppdages umiddelbart. Fordi en stiftelse ikke har eiere som utøver kontroll, kan det være grunn til å forlenge fristen også ut over fem år. Utvalget har likevel etter en vurdering kommet til at fem år må være tilstrekkelig.

Til utkastet § 7-4

Utkastet § 7-4 gir regler om kompetanse for Stiftelsestilsynet til å beslutte granskning av en stiftelse, og saksbehandlingsregler knyttet til gjennomføringen av granskningen. Bestemmelsen bygger på samme prinsipper som gjeldende lovs §§ 22 og 23, og gjelder både for alminnelige og næringsdrivende stiftelser. På enkelte punkter foreslås det endringer i forhold til gjeldende rett, jfr nedenfor.

I første ledd foreslås det at Stiftelsestilsynet kan beslutte granskning av opprettelsen av en stiftelse, forvaltningen av den eller nærmere angitte forhold ved forvaltningen eller regnskapene.

Forslaget oppstiller i motsetning til gjeldende lovs § 22 første ledd, ikke grenser med hensyn til hvilke objekter som kan granskes. Utvalget anser det således nødvendig at en granskning ikke begrenses til møtebok og regnskaper. Mens gjeldende lov legger opp til at granskningen er basert på en gjennomgang av stiftelsens virksomhet med sikte på overholdelse av juridiske normer, utvider utkastet kompetansen til også å gjelde rent faktiske forhold. I praksis kan det være aktuelt at granskningen bare rettes inn mot rent faktiske eller forretningsmessige forhold, uten at det blir trukket rettslige konklusjoner. Det er heller ikke gitt at rettslige konklusjoner alltid bør treffes av granskerne. I samsvar med dette åpner lovutkastet for at Stiftelsestilsynets kompetanse ikke bare omfatter en granskning av forhold som innebærer en rettslig bedømmelse, men også de andre nevnte forhold, jfr formuleringen i utkastet § 7-4 første ledd.

Utkastet inneholder i annet ledd annet og tredje punktum regler som sikrer granskeren tilgang til de opplysninger hos stiftelsen som er påkrevd for å utføre granskningen, og at stiftelsens ledelse medvirker til at granskeren får den bistand det anmodes om. Dette er i samsvar med gjeldende rett, jfr stiftelsesloven § 22 annet ledd.

I annet ledd siste punktum foreslås en regel om at særskilt oppnevnt gransker har taushetsplikt etter fvl §§ 13 flg. Dette er nødvendig for at granskerne skal ha tillit og for at personlige forhold og opplysninger av konkurransemessig betydning mv ikke kommer utenforstående i hende.

I fjerde ledd foreslår utvalget en videreføring av gjeldende lovs § 23 ved at Stiftelsestilsynet gis myndighet til å beslutte at stiftelsen helt eller delvis skal dekke det offentliges omkostninger ved granskningen. Vurderingstemaet vil i første rekke være behovet for granskningen sett sammen med stiftelsens økonomi.

"Selvstendighetskriteriet" i Kapittel 8: Ikraftttredelses- og overgangsregler. Opphevelse av eldre bestemmelser og endringer i andre lover

Til utkastet § 8-2:

Utvalget har vurdert hvordan reglene i en ny stiftelseslov skal forholde seg til stiftelser som er opprettet før lovens ikrafttredelse (i det følgende; eldre stiftelser). Utvalgets hovedsynspunkt er at lovens regler rent prinsipielt ikke bare bør gjelde for stiftelser som er opprettet etter lovens ikrafttredelse, men også for eldre stiftelser. Det ligger i saken at en rekke av utkastets regler uten videre kan gis virkning for eldre stiftelser. Likevel vil en del av utkastets regler innebære så store endringer

sammenlignet med gjeldende rett og oppretternes forutsetninger, at det ikke vil være rimelig at de uten videre skal gjelde fullt ut for eldre stiftelser, herunder uten en rimelig overgangsperiode og/eller uten dispensasjonsmulighet.

Det er særlig utkastets regler om minste grunnkapital for alminnelige stiftelser, jfr utkastet § 3-2 første ledd første punktum, som må ses i sammenheng med forslaget om bunden kapital, jfr utkastet § 3-1, som ikke uten videre bør gjelde for eldre stiftelser. Utvalget har kommet til at det vil innebære en for stor byrde for alminnelige stiftelser, som ikke kan henvende seg til en eier eller et «marked» for å innhente ny kapital, om disse uten begrensninger skulle måtte oppfylle lovens krav om minste grunnkapital, og dermed også reglene om innbetalingen av denne. På den annen side vil det være en del stiftelser som har en mulighet til å innhente kapital utenfra, eller som i dag har en grunnkapital under lovens krav - 100 000 kroner, jfr utkastet § 3-2 første ledd - men som likevel har en egenkapital som gjør det mulig, etter en overføring til grunnkapital, å tilfredsstille kravet. Det er ingen grunn til at stiftelser i noen av disse kategorier ikke skal være omfattet av kravet til minste grunnkapital. Utvalget har på denne bakgrunn kommet til at det ikke vil være riktig helt generelt å unnta eldre stiftelser fra lovens regler om minste grunnkapital. En mer fleksibel regel vil være å oppstille som krav at også eldre stiftelser prinsipielt er omfattet av de nevnte reglene, men å gi Stiftelsestilsynet en adgang til å gjøre unntak. Dette kan skje ved at Stiftelsestilsynet gjør bruk av hjemmelen i utkastet § 3-2 annet ledd, jfr utkastet § 8-2 første ledd bokstav a.

Det er utvalgets forutsetning at stiftelser som ikke uten urimelige oppofrelser makter å tilfredsstille minstekapitalkravet, skal gis dispensasjon, og at det for de eldre stiftelsene for så vidt vil måtte foretas et skjønn etter noe andre retningslinjer enn når det ellers gjelder praktiseringen av utkastet § 3-2 annet ledd. I det skjønn som må foretas, vil det også være relevant å ta stilling til om minstekapitalkravet kan tilfredsstilles ved at stiftelsen slås sammen med andre stiftelser.

For at regelverket skal være tilstrekkelig fleksibelt for eldre, alminnelige stiftelser som i dag har en grunnkapital under kr 50 000, foreslår utvalget at bestemmelsen i utkastet § 3-2 annet ledd om at det ikke kan gjøres unntak, slik at grunnkapitalen blir mindre enn kr 50 000, ikke skal gjelde, jfr utkastet § 8-2 første ledd bokstav a siste punktum.

Utvalget nevner for ordens skyld at det som er sagt foran, ikke reiser særlige spørsmål for næringsdrivende stiftelser, ettersom slike stiftelser allerede etter gjeldende rett skal ha en minste grunnkapital på 200 000 kroner, noe som utvalget legger opp til å videreføre, jfr utkastet § 3-2 første ledd annet punktum.

For eldre stiftelser oppstår det også et spørsmål om forholdet til lovutkastets regler om registreringsplikt og registreringsmelding. Problemstillingen er noe forskjellig, avhengig av om stiftelsen er registrert i fylkesmannens register for stiftelser, eller ikke. Hvis stiftelsen er registrert, er det et spørsmål om la registerets innhold bli «oppdatert» slik at det også for eldre stiftelser blir fullstendig i forhold til lovens krav. Er stiftelsen ikke registrert, er spørsmålet derimot om og når en tilpasning til lovens regler om registreringsplikt for alle former for stiftelser skal skje.

Utvalget vurderer saken slik at det nye stiftelsesregisteret må omfatte alle stiftelser, hvis det skal kunne tjene sine funksjoner, og legger dermed opp til at også eldre stiftelser som ikke er registrert hos fylkesmannen skal registreres i stiftelsesregisteret. Imidlertid bør det gjelde en tidsfrist for dette. Utvalget har kommet til at registreringen må skje innen to år etter lovens ikrafttredelse, jfr utkastet § 8-2 første ledd bokstav b.

Utvalget mener videre at stiftelser som er registrert hos fylkesmannen, må bringes opp til det nivå som den nye loven krever når det gjelder innholdet i registrerte opplysninger. Begrunnelsen for dette er i samsvar med det som er sagt foran,

at stiftelsesregisteret i motsatt fall ikke vil innholde fullstendig informasjon. Utvalget foreslår at oppdateringen av innholdet i registrerte opplysninger skal være gjennomført senest etter to år, jfr utkastet § 8-2 første ledd bokstav c.

Utvalget forutsetter at det vil bli lagt opp rutiner i form av skjemaer mv som gjør de foran nevnte plikter vedrørende registrering overkommelige for eldre stiftelser.

Utkastet til ny stiftelseslov inneholder på flere punkter forslag som nødvendigvis gjør en endring av eldre stiftelsers vedtekter. Utvalget legger opp til at vedtekter som ikke er i samsvar med loven, senest innen to år fra lovens ikrafttredelse skal være brakt i overensstemmelse med loven, jfr utkastet § 8-2 første ledd bokstav d. Slike vedtektsendringer vil etter loven innebære en omdanning av stiftelsen. Det bestemmes uttrykkelig i utkastet § 8-2 første ledd bokstav d annet punktum at lovutkastets regler om omdanning skal gjelde i dette tilfellet, jfr henvisningen til lovens kapittel 6. Det eneste unntak herfra er at det ikke er noen forutsetning at de materielle vilkår for omdanning i utkastet § 6-2 er til stede, jfr utkastet § 8-2 første ledd bokstav d annet punktum. Å gjøre vedtektsendringer som bare tar sikte på å bringe vedtektene i samsvar med loven, avhengig av lovens materielle vilkår for omdanning, er unødvendig og vil kunne reise utilsiktet tvil om vilkårene for omdanning er oppfylt.

Utvalget går inn for å særregulere virkningen for eldre stiftelser av at det er inngått låneavtale eller avtale om sikkerhetsstillelse som strider med utkastet § 3-10. Det er utvalgets forutsetning at slike avtaler skal avvikles innen to år fra lovens ikrafttredelse, eller innen denne tid bringes i samsvar med den nevnte regel, jfr utkastet § 8-2 første ledd bokstav e. Utvalget nevner for ordens skyld at når det gjelder langsiktige og etter låneavtalen uoppsigelige låneforhold, må lovens krav på dette punkt tolkes i lys av Grunnloven § 97, uten at utvalget selv har funnet grunn til å ta standpunkt til om det kan oppstå en konflikt på dette punkt.

Når det gjelder utvalgets forslag til regler om stiftelsenes organisasjon, er det ingen grunn til at disse ikke også skal gjelde for eldre stiftelser. En annen sak er at eldre stiftelser bør gis en overgangsperiode, slik at vedtektene kan tilpasses de krav lovutkastet stiller. Det foreslås derfor i utkastet § 8-2 første ledd bokstav f, at en eldre stiftelse skal være organisert i samsvar med reglene i "*Behovet for ny lovgivning*" i kapittel 4 innen to år etter lovens ikrafttredelse. I den grad dette innebærer vedtektsendringer, skal disse gjennomføres etter reglene i utkastet "*Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov*" i kapittel 6, med unntak av utkastet § 6-2, jfr foran om denne reservasjonen. Utvalget bemerker særskilt at utkastets regulering i § 8-2 første ledd bokstav f, bare gjelder reglene om organisasjon i utkastet "*Behovet for ny lovgivning*" i kapittel 4; ikke andre regler i kapitlet, som f eks §§ 4-14, 4-17 og 4-18. Disse skal gjelde uten videre også for eldre stiftelser.

Når det gjelder reglene om omdanning i utkastet "*Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov*" i kapittel 6, er det et spørsmål om det er gjeldende lovs regler eller utkastets regler som skal få anvendelse for eldre stiftelser. Utvalget legger opp til at det sondres mellom tilfeller der omdanningsvedtaket er truffet, eller det er søkt omdanning, før respektive etter lovens ikrafttredelse. For vedtak som er truffet før lovens ikrafttredelse, eller der det er søkt om omdanning før dette tidspunkt, er det utvalgets forutsetning at gjeldende lovs omdanningsregler skal komme til anvendelse, jfr utkastet § 8-2 første ledd bokstav g. For omdanningsvedtak som er truffet, eller det er søkt om senere, gjelder utkastets regler.

Utvalget har drøftet hvilke konsekvenser det bør ha at eldre stiftelser ikke tilpasser seg utkastets regler slik det foran er redegjort for. Utvalget har kommet til at det vil være et tilstrekkelig virkemiddel at Stiftelsestilsynet får kompetanse til å avsette og oppnevne nytt styre i samsvar med utkastet § 4-18, hvis dette kombineres med en adgang til å omdanne stiftelsen av eget tiltak, i de tilfeller hvor avsettelse og

nyoppnevning ikke fører frem, jfr utkastet § 8-2 annet ledd. I sistnevnte tilfelle gjelder det ikke noen forutsetning at omdanningsvilkårene i utkastet "*Virksomhetssområdet for en ny stiftelseslov*" i kapittel 6 er til stede. Dette må ses i sammenheng med at reglene om omdanning ikke er tilpasset den særlige situasjon som i tilfellet foreligger, når stiftelsen ikke forholder seg til lovens krav om at den må tilpasse seg den nye stiftelsesloven.

Til utkastet § 8-3

Bestemmelsen foreslår nødvendige endringer i andre lover. Nedenfor knyttes noen kommentarer til enkelte av endringsforslagene.

I nr 2 foreslås det endringer i foretaksregisterloven. Endringene er tilpasset foretaksregisterloven slik den lyder i dag. Det vil imidlertid bli foretatt en rekke endringer i foretaksregisterloven når 1997 aksjeloven trer ikraft, jfr 1997 aksjeloven § 21- 3 nr 47. Det er medio mars 1998 ikke avgjort når 1997 aksjeloven skal tre ikraft. Dersom 1997 aksjeloven trer ikraft før utkastet til ny lov om stiftelser, vil utkastet § 8-3 nr 2 bli misvisende.

I nr 2 foreslås bl a endringer i foretaksregisterloven § 2-1 første ledd nr 3. Når 1997 aksjeloven trer i kraft, må det tilføyes et nytt nr 2 i foretaksregisterloven § 2-1 første ledd. Tilføyelsen innebærer at någjeldende nr 3 blir nr 4, jfr 1997 aksjeloven § 21-3 nr 47. Dersom 1997 aksjeloven trer i kraft før utkastet, skal endringene i foretaksregisterloven § 2-1 første ledd skje i nr 4; ikke i nr 3.

I nr 2 foreslås det videre endringer i foretaksregisterloven § 4-4 bokstav e. Også denne bestemmelsen vil bli endret når 1997 aksjeloven trer i kraft, jfr dennes § 21-3 nr 47. Dersom 1997 aksjeloven trer i kraft før utkastet, skal foretaksregisterloven § 4-4 bokstav e - fra den tid ny lov om stiftelser trer ikraft - lyde:

«I tilfelle også dokumenter som nevnt i aksjeloven § 2-4 annet ledd, § 2-5 annet ledd, § 2-6, § 2-8, § 10-2, § 13-10, § 14-4 tredje ledd, jf § 13-10, og 15-1 første ledd annet punktum samt erklæring som nevnt i selskapsloven § 3-3 tredje ledd tredje punktum og stiftelsesloven § 2-8 bokstav d.»

Dersom ny lov om stiftelser trer ikraft før 1997 aksjeloven, må 1997 aksjeloven § 21-3 nr 47 endres i samsvar med ovennevnte.

I nr 5 foreslås det en endring i pakkereiseloven § 11-2 annet ledd. Bestemmelsen sier i dag at Reisegarantifondet skal organiseres som privat stiftelse. Endringen skyldes at utkastet til ny lov om stiftelser ikke bygger på sontringen mellom privat og offentlig stiftelse, jfr utredningen "*Bør en ny stiftelseslov bygge på sontringen mellom offentlige og private stiftelser?*" i kapittel 9.

KAPITTEL 19

Utkast til lov om stiftelser

"Sammendrag av Stiftelseslovutvalgets innstilling" i Kapittel 1: Alminnelige regler

§ 1-1 (Virkeområde)

(1) Denne lov gjelder for alminnelige og næringsdrivende stiftelser, jfr § 1-4, når ikke annet er fastsatt i eller i medhold av lov.

(2) Reglene i §§ 2-3 annet ledd, 2-6, 2-7 annet ledd, 3-2 første ledd annet punktum, 3-4 annet ledd første punktum, 3-11 annet ledd, 4-2 annet ledd fjerde punktum og 5-3, gjelder bare for næringsdrivende stiftelser, jfr § 1-4 annet ledd.

(3) Reglene i *"Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov"* i kapittel 6 om omdanning av stiftelser gjelder også i de forhold som § 6-11 nevner.

§ 1-2 (Definisjon)

En stiftelse kjennetegnes ved at en formuesverdi ved testament, gave eller annen rettslig disposisjon selvstendig er stilt til rådighet for et bestemt formål av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, økonomisk eller annen art. Rettsdannelse som oppfyller vilkårene i første punktum er stiftelse etter denne lov, uavhengig av om den er betegnet legat, institusjon, fond eller annet.

§ 1-3 (Rådighet over formuesverdien)

Når den rettslige disposisjonen om å overføre en formuesverdi til en stiftelse er bindende for avgiveren, har denne ikke lenger rådighet over formuesverdien.

§ 1-4 (Alminnelige og næringsdrivende stiftelser)

(1) En stiftelse kan være alminnelig eller næringsdrivende.

(2) Næringsdrivende stiftelse er en stiftelse som har til formål å drive eller selv driver næringsvirksomhet, eller som på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller selskapsandeler har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen.

(3) En stiftelse regnes alltid for å ha bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen når

- a) stiftelsen eier så mange aksjer eller andeler i et selskap som driver næringsvirksomhet at de representerer flertallet av stemmene i selskapet, eller
- b) stiftelsen har rett til å velge eller avsette et flertall av styremedlemmene i et selskap som driver næringsvirksomhet.

(4) Alminnelig stiftelse er stiftelse som ikke er næringsdrivende.

(5) Stiftelsestilsynet avgjør i tvilstilfelle om en stiftelse er næringsdrivende.

§ 1-5 (Nærstående)

Som noens nærstående menes i denne loven:

- a) Ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapslignende forhold;
- b) Slektinger i rett opp- eller nedstigende linje og søsken;

- c) Slektninger i rett opp- eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i bokstav a;
- d) Ektefelle til, og en person som bor sammen i ekteskapslignende forhold med, noen som er nevnt i bokstav b;
- e) Selskap der vedkommende selv eller noen som er nevnt i bokstav a til d, har slik bestemmende innflytelse som nevnt i § 1-4 tredje ledd.

§ 1-6 (Unntaksbestemmelser)

Loven gjelder ikke for:

- a) Kirker og kirkegårder og verdier for øvrig som soknet eller trossamfunn eier;
- b) Pensjonskasser og pensjonsfond som er under Kredittilsynets tilsyn, jfr kredit-tilsynsloven 7 desember 1956 nr 1 § 1 første ledd nr 14;
- c) Sparebanker.

§ 1-7 (Stiftelsestilsynet)

(1) Det opprettes et Stiftelsestilsyn som er felles for hele landet. Stiftelsestilsynet ledes av et særskilt styre som oppnevnes av Kongen.

(2) Stiftelsestilsynets oppgaver er å

- a) føre et stiftelsesregister der enhver stiftelse skal være registrert, jfr § 2-4,
- b) føre tilsyn og kontroll med at forvaltningen av stiftelsene skjer i samsvar med stiftelsens vedtekter og denne lov, og
- c) treffe vedtak med hjemmel i denne lov.

(3) Stiftelsen, dens tillitsvalgte og ansatte, samt revisor er pliktige til å gi Stiftelsestilsynet de opplysninger og annen bistand som er påkrevd for å kunne gjennomføre tilsynet i samsvar med denne lov. Reglene om revisors taushetsplikt gjelder ikke i forhold til Stiftelsestilsynet.

(4) Kongen kan gi nærmere regler om Stiftelsestilsynets organisasjon, saksbehandling og om registrering av stiftelser. Det kan kreves gebyr for registrering (nymelding og endringsmelding) av stiftelsen i stiftelsesregisteret. Nærmere regler om når gebyr skal kreves, om gebyrenes størrelse og om innkrevingen av disse, fastsettes av Kongen.

§ 1-8 (Stiftelsesklagenemnden)

(1) Kongen oppnevner en Stiftelsesklagenemnd for å avgjøre klager på vedtak fattet av Stiftelsestilsynet. Saksbehandlingen i nemnden følger forvaltningslovens regler.

(2) Det kan kreves gebyr for behandlingen av klage over Stiftelsestilsynets vedtak. Nærmere regler om når gebyr skal kreves, om gebyrenes størrelse og om innkrevingen, fastsettes av Kongen.

(3) Søksmål om vedtak etter denne lov kan ikke reises før klageadgangen er utnyttet. Frist for søksmål er 6 måneder fra det tidspunkt melding om vedtaket og søksmålsfristen er kommet frem til parten. Det kan gis oppreisning for oversittelse av fristen.

"Innledning" i Kapittel 2: Opprettelse og registrering

§ 2-1 (Stiftelsesdokument)

(1) For stiftelser skal det opprettes et stiftelsesdokument som skal inneholde:

- a) Stiftelsens formål;
- b) Hvilke midler som skytes inn som grunnkapital;
- c) Styrets sammensetning;
- d) Stiftelsens vedtekter;

(2) Eventuelle særrettigheter som er gitt oppretterne eller andre i forbindelse med opprettelsen.

(3) Stiftelsesdokumentet skal dateres og underskrives av oppretteren.

(4) For stiftelser som er opprettet ved testament som ikke oppfyller vilkårene i første ledd, påhviler plikten til å opprette stiftelsesdokumentet styret. Det samme gjelder i andre tilfeller hvor det opprettes en stiftelse uten at oppretteren har opprettet et stiftelsesdokument i samsvar med første og annet ledd.

§ 2-2 (Åpningsbalanse)

(1) Oppretteren skal utarbeide og datere en åpningsbalanse som skal vedlegges stiftelsesdokumentet.

(2) Åpningsbalansen skal settes opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser. En registrert eller statsautorisert revisor skal avgi erklæring om at balansen er utarbeidet i samsvar med disse reglene. Åpningsbalansen med revisors erklæring skal tidligst være datert fire uker før opprettelsen av stiftelsesdokumentet.

§ 2-3 (Vedtekter)

(1) En stiftelse skal ha vedtekter som minst skal angi:

- a) Stiftelsens navn;
- b) Kommunen hvor stiftelsen er hjemmehørende;
- c) Stiftelsens formål;
- d) Antallet styremedlemmer og hvordan styret skal dannes og suppleres;
- e) Hvilke andre organer enn styret stiftelsen eventuelt skal ha, hvordan organene dannes og suppleres, og hvilken myndighet og oppgaver disse skal ha;
- f) Grunnkapitalens størrelse.

(2) Vedtektene for en næringsdrivende stiftelse skal også inneholde opplysninger om stiftelsens firma, jfr firmaloven § 2-2 syvende ledd.

(3) Dersom vedtekter med innhold som nevnt i første og annet ledd ikke er fastsatt i den rettslige disposisjon som danner grunnlaget for stiftelsen, skal stiftelsens styre utarbeide vedtekter eller supplere vedtektene, slik at de kommer i samsvar med første og annet ledd.

§ 2-4 (Registrering)

(1) Enhver stiftelse skal registreres i stiftelsesregisteret. Stiftelsens styre skal melde stiftelsen til Stiftelsestilsynet senest seks måneder etter at den er opprettet.

(2) Stiftelsen kan ikke registreres uten at det er opprettet stiftelsesdokument i samsvar med § 2-1, og uten at hele grunnkapitalen er stilt til rådighet for stiftelsen.

§ 2-5 (Registreringsmeldingens innhold)

(1) For enhver stiftelse skal registreringsmeldingen inneholde opplysninger om:

- a) Styremedlemmene og i tilfelle varamedlemmene, hvem som er styrets leder, samt observatører;
- b) Daglig leder, hvis stiftelsen har det;

- c) Datoen for opprettelsen av stiftelsen og oppretters navn;
- d) Revisors navn, forretningsadresse og revisornummer;
- e) Regnskapsfører, jfr lov 18 juni 1993 nr 109 om autorisasjon av regnskapsførere, hvis stiftelsen har det; dennes navn, adresse og registreringsnummer;
- f) Stiftelsens adresse;
- g) Vedtektene.

(2) For styremedlem, varamedlem og observatør, skal meldingen inneholde opplysninger om navn, fødselsnummer og bopel. Er en annen stiftelse styre, jfr § 4-5, skal stiftelsens navn og organisasjonsnummer oppgis.

§ 2-6 (Registreringsmeldingens innhold for næringsdrivende stiftelser)

For næringsdrivende stiftelser skal meldingen, foruten de opplysninger som fremgår av § 2-5, inneholde opplysninger om:

- a) Stiftelsens firma;
- b) Hvem som representerer stiftelsen utad og tegner dens firma;
- c) Hvem som har stiftelsens prokura, dersom prokura er meddelt;
- d) Bostyrer i stiftelsen etter konkursloven §§ 77 og 83, dersom det oppnevnes slik, dennes navn, fødselsnummer og forretningsadresse;
- e) Utsalgssteder som nevnt i lov 6 juni 1980 nr 21 om handelsvirksomhet § 1-4.

§ 2-7 (Registerets innhold)

(1) De opplysninger som skal meldes etter §§ 2-5 og 2-6 skal registreres i stiftelsesregisteret.

(2) For næringsdrivende stiftelse som har plikt til å melde de forhold som fremgår av § 2-6 første ledd bokstavene b og c, kan det ikke registreres annen innskrenkning i signaturretten eller retten til å forplikte stiftelsen pr prokura enn den at fullmakten må nyttes av flere i fellesskap. Signatur eller prokurabestemmelse som angir en tegningsberettiget med henvisning til vilkår som ikke fremgår av registeret, kan ikke registreres.

§ 2-8 (Vedlegg til melding etter §§ 2-5 og 2-6)

Som vedlegg til meldingen etter §§ 2-5 og 2-6 skal følge:

- a) Bekreftet kopi av stiftelsesdokumentet;
- b) Stiftelsens åpningsbalanse;
- c) Erklæring fra revisor og styremedlem om at de det gjelder mottar valget;
- d) Erklæring fra revisor om at hele grunnkapitalen er stilt til stiftelsens rådighet, jfr § 2-4 annet ledd;
- e) Erklæring fra revisor om at de oppførte verdier tilfredsstillende vilkårene i § 3-3 første ledd, hvis andre formuesverdier enn penger skal gå inn i grunnkapitalen.

§ 2-9 (Endringsmelding mv)

Opphører en stiftelse, skal opphøret meldes til registeret og stiftelsen slettes. Melding skal inngis uten ugrunnet opphold. Tilsvarende gjelder dersom det for øvrig skjer endringer i forhold som er registrert, eller det inntreffer nye forhold som pliktes meldt etter §§ 2-5 og 2-6. Endring av bopel pliktes ikke meldt.

*"Gjeldende rett" i Kapittel 3: Kapital**§ 3-1 (Bunden og fri kapital)*

(1) Stiftelsens kapital består av bunden og fri kapital.

(2) Den bundne kapitalen består av grunnkapital og tilleggskapital, jfr § 3-7, samt eventuell øvrig kapital som etter vedtektene er bunden kapital. Egenkapital ut over bunden kapital er fri kapital.

(3) Ved opprettelsen utgjør grunnkapitalen den delen av den tilførte kapitalen som i stiftelsesdokumentet er betegnet grunnkapital. Grunnkapitalen kan senere forhøyes ved vedtak etter § 3-4 og nedsettes ved vedtak etter § 3-5.

§ 3-2 (Minste grunnkapital)

(1) Alminnelig stiftelse skal ha en grunnkapital på minst 100 000 kroner. Næringsdrivende stiftelse skal ha en grunnkapital på minst 200 000 kroner.

(2) Stiftelsestilsynet kan når særlige grunner tilsier det gjøre unntak fra første ledd første punktum, likevel slik at grunnkapitalen ikke kan være mindre enn 50 000 kroner.

§ 3-3 (Oppgjør av grunnkapitalen i annet enn penger)

(1) Eiendeler som en stiftelse mottar som oppgjør for grunnkapitalen, kan ikke overtas til høyere verdi enn den virkelige verdi på dagen for åpningsbalansen.

(2) Som slikt kapitalinnskudd kan ikke brukes eiendeler som etter regnskapsloven ikke kan føres opp i balansen, og under ingen omstendigheter en plikt til å utføre et arbeid eller en tjeneste for stiftelsen.

(3) Er grunnkapitalen gjort opp i annet enn penger, skal oppretteren redegjøre for de forhold som er av betydning for vurderingen av innskuddet. Redegjørelsen skal inneholde en beskrivelse av de enkelte tilførte aktiva.

§ 3-4 (Forhøyelse av grunnkapitalen)

(1) Styret kan beslutte at grunnkapitalen skal forhøyes ved at:

- a) Annen bunden kapital eller fri kapital overføres til grunnkapitalen;
- b) Verdier stiftelsen blir tilført ved testament, gave eller annen ensidig disposisjon etter opprettelsen legges til grunnkapitalen. Dette gjelder likevel ikke om annet følger av vedtektene, eller den som har tilført verdiene har bestemt eller klart forutsatt at de skal tilhøre stiftelsens frie kapital.

(2) Kapitalforhøyelse etter første ledd registreres i stiftelsesregisteret; for næringsdrivende stiftelser også i Foretaksregisteret. Melding om kapitalforhøyelse må være sendt innen 4 uker etter vedtektsendring om kapitalforhøyelse. § 3-3, jfr § 2-8 bokstavene d og e gjelder tilsvarende.

§ 3-5 (Nedsettelse av grunnkapitalen)

(1) Beslutning om nedsettelse av grunnkapitalen treffes av styret.

(2) Beslutningen skal angi det beløp grunnkapitalen skal nedsettes med, og fastsette om beløpet skal anvendes til:

- a) Dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte;
- b) Overføring til fri kapital.

(3) Grunnkapitalen kan etter annet ledd bokstav b ikke nedsettes til et lavere beløp enn angitt i § 3-2 første ledd.

(4) Beslutning om nedsettelse av grunnkapitalen etter første ledd skal meldes til Stiftelsestilsynet innen to måneder etter at beslutningen er truffet. Er nedsettelsen ikke meldt innen fristen, faller nedsettelsen bort.

(5) Skal hele nedsettelsesbeløpet brukes til dekning av tap etter annet ledd bokstav a, trer kapitalnedsettelsen i kraft når meldingen etter fjerde ledd er registrert. Skal nedsettelsesbeløpet helt eller delvis anvendes i samsvar med annet ledd bokstav b, skal Stiftelsestilsynet så snart beslutningen om kapitalnedsettelsen er registrert varsle stiftelsens kreditorer om at de må melde fra til stiftelsen innen tre måneder fra siste kunngjøring dersom de vil gjøre innsigelse mot at nedsettelsen settes i kraft. Kunngjøringen skal rykkes inn to ganger med minst en ukes mellomrom i Norsk lysningsblad og i en avis som er alminnelig lest på stedet.

(6) Gjør noen kreditor innen fristens utløp innsigelse mot kapitalnedsettelsen, kan den ikke settes i kraft før han har fått betaling. Er fordringen omtvistet eller ikke forfalt, kan det kreves betryggende sikkerhet dersom fordringen ikke fra før er betryggende sikret. Hvorvidt det foreligger en fordring eller om sikkerheten skal anses betryggende, kan kreves avgjort av skifteretten. Skifteretten kan forkaste krav om sikkerhet etter annet punktum når det er klart at det ikke foreligger noen fordring eller at kapitalnedsettelsen ikke vil forringe kreditors mulighet til å få dekket fordringen. Krav om skifterettens avgjørelse må være fremsatt innen to uker etter at kreditor fremsatte kravet om betaling eller sikkerhetsstillelse.

(7) Når fristen etter fjerde ledd er utløpt, kan beslutningen om kapitalnedsettelsen settes i kraft ved at en melding om det blir registrert i stiftelsesregisteret; for næringsdrivende stiftelser også i Foretaksregisteret. Med meldingen skal følge en erklæring underskrevet av styret og revisor om at forholdet til kreditorene ikke er til hinder for ikraftsettelsen. Nedsettelsen av grunnkapitalen faller bort dersom den ikke er anmeldt/satt i kraft innen ett år etter at den er besluttet. Beslutningen om kapitalnedsettelse skal da slettes av stiftelsesregisteret.

§ 3-6 (Nedsettelse av tilleggs kapital)

(1) Styret kan beslutte å nedsette tilleggs kapitalen.

(2) § 3-5 annet ledd gjelder tilsvarende.

(3) Beslutningen skal godkjennes av Stiftelsestilsynet.

§ 3-7 (Avsetning til tilleggs kapital)

Minst en tiendel av stiftelsens årsoverskudd skal tillegges stiftelsens bundne kapital som tilleggs kapital, jfr § 3-1 annet ledd første punktum.

§ 3-8 (Sikkerhet og avkastning)

Stiftelsens kapital skal til enhver tid forvaltes slik at sikkerheten ivaretas på en fullt ut forsvarlig måte i forhold til formålet, og at avkastningen blir tilfredsstillende for å ivareta formålet.

§ 3-9 (Utdelinger)

(1) Utdelinger av stiftelsens midler vedtas av styret og skal være i samsvar med stiftelsens formål.

(2) Stiftelsen kan bare foreta utdelinger for så vidt stiftelsens egenkapital etter utdelingen er like stor som den bundne kapital. Det kan ikke foretas utdelinger til

oppretteren eller nærstående som nevnt i § 1-5 bokstav a og e. Stiftelsestilsynet kan, når særlige grunner foreligger, gjøre unntak fra annet punktum.

(3) I revisjonsberetningen skal revisor uttale seg om utdelinger fra stiftelsen er i samsvar med loven, formålet og vedtektene for øvrig.

§ 3-10 (Lån og sikkerhet)

Oppretteren, dennes nærstående, stiftelsens tillitsvalgte, daglig leder eller annen ledende ansatt, kan ikke ha lån i stiftelsen. Tilsvarende gjelder sikkerhet for forpliktelser til fordel for disse personene.

§ 3-11 (Tap av stiftelsens kapital)

(1) Hvis to tredjedeler av grunnkapitalen i en stiftelse er tapt, skal styret straks behandle saken og varsle Stiftelsestilsynet. Styret skal deretter innen rimelig tid overfor Stiftelsestilsynet redegjøre for om det er behov for tiltak, og i tilfelle for hva som vil bli iverksatt. Stiftelsestilsynet kan pålegge stiftelsen å gi nærmere underretning om gjennomføringen av tiltakene.

(2) I næringsdrivende stiftelse gjelder første ledd dessuten tilsvarende, hvis egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten.

"Behovet for ny lovgivning" i Kapittel 4: Organisasjon, forvaltning og representasjon utad

§ 4-1 (Separasjonsplikt)

(1) Eiendelene til en stiftelse skal holdes adskilt fra andre midler.

(2) Dette gjelder ikke for:

- a) Midler som i henhold til vedtektene eller styrets beslutning forvaltes av overformynderi etter vergemålsloven § 91;
- b) Midler som Stiftelsestilsynet har bestemt kan forvaltes sammen med midler fra andre stiftelser (fellesforvaltning).

§ 4-2 (Styret og dets sammensetning)

(1) En stiftelse skal ha et styre med minst tre medlemmer.

(2) Bare fysisk person kan være styremedlem, jfr likevel § 4-5. Ingen kan være styremedlem, når han er umyndig eller det inntreffer slik hindring for hans del som nevnt i konkursloven § 142. Minst halvdelen av styrets medlemmer skal være bosatt i riket. For næringsdrivende stiftelser gjelder dette ikke for statsborgere i stater som er part i EØS-avtalen når de er bosatt i slik stat.

(3) Den som har avgitt formuesverdien som inngår som grunnkapital, kan ikke være styrets leder.

(4) Den som har avgitt formuesverdien som inngår som grunnkapital og dennes nærstående, samt personer som har tillitsverv i, eller står i et ansettelses- eller underordningsforhold til denne, kan ikke utgjøre styrets flertall.

(5) Opprettes en stiftelse av en juridisk person, kan person som har slik innflytelse som nevnt i § 1-4 tredje ledd og dennes nærstående, ikke utgjøre styrets flertall.

(6) Lovens regler om styremedlemmer får så langt de passer anvendelse for varamedlemmer og observatører.

(7) Stiftelsestilsynet kan gjøre unntak fra bestemmelsene i tredje, fjerde og femte ledd.

§ 4-3 (Ansattes representasjonsrett i styret)

(1) I stiftelse med flere enn 30 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at ett styremedlem og en observatør med varamedlemmer velges av og blant de ansatte.

(2) I stiftelse med flere enn 50 ansatte, kan et flertall av de ansatte kreve at inntil en tredel og minst to av styrets medlemmer med varamedlemmer velges av og blant de ansatte.

(3) I stiftelse med flere enn 200 ansatte, skal de ansatte velge ett styremedlem med varamedlem eller to observatører med varamedlemmer i tillegg til den representasjon som følger av annet ledd.

(4) Kongen kan gi forskrift om beregningen av antall ansatte, herunder om bruk av gjennomsnittstall. Kongen kan også gi forskrift om valget, herunder om vilkår for stemmerett og valgbarhet, valgmåten og om avgjørelse av tvister om valget, samt om bortfall av verv som styremedlem. Kongen kan gjøre unntak fra første eller annet ledd.

§ 4-4 (Særskilt om ansattes representasjonsrett i konserner og grupper av foretak)

(1) Når en stiftelse på grunn av avtale eller som eier av aksjer eller selskapsandeler har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen (konsern), jfr § 1-4 annet ledd, kan Kongen etter søknad fra konsernet, fra fagforeninger som omfatter to tredeler av dets ansatte, eller fra et flertall av de ansatte i konsernet, bestemme at de ansatte i konsernet ved anvendelsen av § 4-3 skal regnes som ansatte i stiftelsen.

(2) Første ledd gjelder tilsvarende når en stiftelse tilhører en gruppe av foretak som er knyttet sammen gjennom felles ledelse.

(3) Kongen kan bestemme at denne paragraf skal gjelde for deler av et konsern eller en gruppe.

§ 4-5 (Styret ved fellesforvaltning)

Er midler fra flere stiftelser lagt under felles forvaltning av en stiftelse (forvaltningsstiftelse), jfr § 4-1 annet ledd bokstav b, kan Stiftelsestilsynet beslutte at den stiftelse som utfører den felles forvaltning skal være stiftelsenes styre.

§ 4-6 (Styremedlems tjenestetid)

(1) Styremedlem tjenestegjør i fire år når ikke annet er fastsatt i stiftelsens vedtekter. Styremedlem blir stående inntil nytt medlem er valgt, selv om tjenestetiden er utløpt.

(2) Når særlige forhold foreligger, har et styremedlem rett til å tre tilbake før tjenestetiden er ute. Om tilbaketreden skal det gis rimelig varsel til styret og den som har valgt medlemmet.

(3) Opphører vervet for et styremedlem før utløpet av tjenestetiden, skal de øvrige styremedlemmer sørge for at det blir valgt nytt styremedlem for resten av hans tjenestetid. Valget skal skje etter de regler som ellers gjelder for valg til styret.

§ 4-7 (Styrets kompetanse og ansvar for stiftelsens forvaltning)

(1) Styret er stiftelsens øverste organ.

(2) Forvaltningen av stiftelsen hører under styret.

(3) Styret plikter å sørge for at formålet ivaretas, herunder at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene. Styret plikter å påse at regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

§ 4-8 (Annet organs kompetanse)

(1) I vedtektene kan det bestemmes at stiftelsen skal ha annet organ enn styret.

(2) Slikt organ kan i vedtektene gis myndighet til å:

- a) Velge og, når vilkårene i § 4-18 annet ledd er til stede, avsette styremedlemmer. Dette gjelder likevel ikke styremedlem valgt av de ansatte;
- b) Fastsette styremedlemmenes godtgjørelse;
- c) Føre tilsyn med stiftelsens virksomhet;
- d) Avgi uttalelse om årsoppgjøret;
- e) Beslutte granskning;
- f) Velge stiftelsens revisor;
- g) Beslutte omdanning av stiftelsen etter forslag fra styret;
- h) Avgi uttalelse til styret eller annet organ i stiftelsen.

(3) Annen kompetanse kan ikke legges til organet.

§ 4-9 (Daglig leder)

Hvis ikke annet er fastsatt i vedtektene, kan styret ansette en daglig leder. Daglig leder kan ikke være styremedlem. § 4-2 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 4-10 (Daglig leders kompetanse og oppgaver)

(1) Daglig leder skal følge de retningslinjer og pålegg styret gir. Den daglige ledelse omfatter ikke saker som etter stiftelsens forhold er av uvanlig art eller stor betydning.

(2) Daglig leder skal sørge for at stiftelsens regnskap er i samsvar med lov og forskrifter, og at formuesforvaltningen er ordnet på betryggende måte.

§ 4-11 (Styrets leder. Styremøter mv)

(1) Styret skal ha en leder. Er annet ikke bestemt i vedtektene, skal styret velge lederen.

(2) Lederen sørger for at styret holder møte så ofte som det trengs og har ansvar for innkalling. Innkalling skal skje på hensiktsmessig måte og med nødvendig frist. Medlem av styret og daglig leder kan kreve at styret sammenkalles. Hvis styret ikke bestemmer annet for det enkelte tilfellet, har daglig leder rett og plikt til å være til stede og til å uttale seg på styrets møter.

(3) Styremøte ledes av lederen. Er han ikke til stede, og det ikke er valgt noen nestleder, velger styret en møteleder.

(4) Det skal føres protokoll fra styrets møter. Protokollen skal inneholde de vedtak som styret treffer. Tid og sted for møtene skal fremgå av protokollen. Styremedlem eller daglig leder som ikke er enig i styrets beslutning, kan kreve sin oppfatning protokollert. Protokollen skal underskrives av samtlige tilstedeværende styremedlemmer.

§ 4-12 (Vedtaksførhet)

Styret er vedtaksført når mer enn halvdelen av samtlige medlemmer er til stede om ikke vedtektene stiller strengere krav. Styret kan likevel ikke treffe beslutning, medmindre alle medlemmer av styret så vidt mulig er gitt anledning til å delta i sakens behandling. Har et styremedlem forfall og det finnes varamedlem for ham, skal varamedlemmet gis anledning til å møte.

§ 4-13 (Flertallskrav)

(1) Som styrets beslutning gjelder det som flertallet blant de møtende har stemt for, eller ved stemmelikhet det som møtelederen har stemt for.

(2) Ved valg eller ansettelse anses den valgt eller ansatt som får flest stemmer. Styret kan på forhånd bestemme at det skal holdes ny avstemning dersom ingen får flertall av de avgitte stemmer. Står stemmetallet likt ved valg av leder eller møteleder, avgjøres valget ved loddtrekning. I andre tilfeller gjelder det møtelederen har stemt for.

(3) I vedtektene kan det oppstilles strengere stemmeregler enn det som følger av denne paragraf og gis avvikende regler om følgen av stemmelikhet.

§ 4-14 (Inhabilitet)

(1) Styremedlem eller daglig leder må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for ham selv eller for hans nærstående, at han må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

(2) Han kan heller ikke delta i saksbehandlingen eller avgjørelsen når han har stilling eller tillitsverv i en privat eller offentlig institusjon, organisasjon eller et foretak som har økonomisk eller annen fremtredende særinteresse i saken, eller når han i slik egenskap tidligere har deltatt i behandlingen av saken. Han er likevel ikke avskåret på grunn av offentlig stilling eller verv i saker som i det vesentlige gjelder bruken av midler som stiftelsen har fått stilt til rådighet fra det offentlige.

§ 4-15 (Representasjon utad)

(1) Styret representerer stiftelsen utad.

(2) Styret kan gi styremedlem eller daglig leder representasjonsrett etter første ledd alene eller i fellesskap. Vedtektene kan begrense styrets myndighet etter første punktum og også direkte gi bestemmelser om slik representasjonsrett. Tildelt representasjonsrett kan når som helst kalles tilbake.

(3) Daglig leder kan alltid representere stiftelsen utad i anliggender som ligger innenfor hans myndighet etter § 4-10.

§ 4-16 (Overskridelse av representasjonsrett)

Har noen som etter § 4-15 representerer stiftelsen utad ved disposisjon på vegne av stiftelsen overskredet sin myndighet, er disposisjonen ikke bindende for stiftelsen, dersom stiftelsen godtgjør at medkontrahenten innså eller burde innse at myndigheten ble overskredet og det derfor ville stride mot redelighet å gjøre disposisjonen gjeldende.

§ 4-17 (Godtgjørelse)

(1) Godtgjørelse til styremedlem, annen tillitsvalgt, daglig leder eller annen ledende ansatt i en stiftelse skal stå i rimelig forhold til det arbeid og ansvar som følger med vervet eller stillingen. Stiftelsestilsynet kan sette ned godtgjørelse som er urimelig høy. Er godtgjørelsen fastsatt i medhold av bestemmelse i stiftelsesdokumentet i forbindelse med opprettelsen, kan Stiftelsestilsynet bare sette ned godtgjørelsen hvis denne er kommet i strid med hensikten med den disposisjon som dannet grunnlaget for stiftelsen.

(2) Godtgjørelse som ikke kan mottas av noen som er nevnt i første ledd, kan heller ikke mottas av deres nærstående.

(3) Godtgjørelse som er avtalt eller fastsatt i strid med første eller annet ledd er ugyldig. Er godtgjørelsen ytet, skal den tilbakeføres stiftelsen.

§ 4-18 (Stiftelsestilsynets myndighet til oppnevning og avsetting av styremedlem)

(1) Stiftelsestilsynet kan oppnevne styremedlem for en stiftelse når den er uten kompetent styre etter loven eller vedtektene.

(2) Stiftelsestilsynet kan avsette styremedlem som vesentlig tilsidesetter sine plikter ved utøvelse av vervet, som klart viser seg uegnet, eller som ikke fyller lovens krav til å være styremedlem, jfr § 4-2. I tilfelle skal Stiftelsestilsynet slette vedkommende fra stiftelsesregisteret.

"Nærmere om stiftelsesformer som omfattes av gjeldende stiftelseslov" i Kapittel 5: Revisjons- og regnskapsplikt.

§ 5-1 (Regnskapsplikt mv)

(1) Enhver stiftelse har regnskapsplikt etter lov 13 mai 1977 nr 35 om regnskapsplikt mv (regnskapsloven).

(2) Stiftelser som de tre siste regnskapsår gjennomsnittlig har hatt mer enn 50 ansatte, skal utarbeide årsberetning etter reglene i regnskapsloven § 21A.

(3) Årsoppgjør og revisjonsberetning skal sendes Stiftelsestilsynet innen én måned etter fristen i regnskapsloven § 16 første ledd.

(4) Kongen kan i forskrift gi særlige regler om årsoppgjøret og innsendingsplikten for alminnelige stiftelser der forvaltningskapitalen ikke overstiger 500000 kroner.

§ 5-2 (Revisjonsplikt mv)

(1) Enhver stiftelse har revisjonsplikt etter lov 14 mars 1964 nr 2 om revisjon og revisorer (revisorloven).

(2) Kongen kan gi særlige regler om revisjonsplikten i alminnelige stiftelser der forvaltningskapitalen ikke overstiger 500 000 kroner.

(3) I revisjonsberetningen skal revisor uttale seg om stiftelsen er forvaltet i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

(4) Kopi av revisors merknader i revisjonsprotokollen sendes fortløpende til Stiftelsestilsynet

(5) Hvis ikke vedtektene bestemmer noe annet, velges revisor av den eller de personer eller organer som etter vedtektene velger eller oppnevner styrets medlemmer.

(6) Stiftelsestilsynet kan kreve at revisor gjør nærmere rede for bestemte angitte forhold i stiftelsen.

(7) Dersom revisor ikke gjennomfører sine plikter etter loven, kan Stiftelsestilsynet frata revisor oppdraget og oppnevne ny revisor dersom den som ellers har oppnevningsmyndighet unnlater å gjøre det. Tilsvarende gjelder dersom den som har oppnevningsmyndighet ellers unnlater å oppnevne revisor, eller den som er valgt ikke fyller vilkårene for å være revisor. Stiftelsestilsynets oppnevning gjelder for tiden inntil annen revisor er valgt på foreskrevne måte.

(8) Dersom en eller flere kommuner eller fylkeskommuner har betydelig styringsfunksjon i forhold til en stiftelse, ved rett til å velge eller oppnevne styret eller et flertall i styret eller på annen måte, kan kommune- og fylkesrevisjonen velges som stiftelsens revisor. Det samme gjelder hvor stiftelsens virksomhet i vesentlig grad er basert på tilskudd eller bevilgning fra kommune eller fylkeskommune som nevnt. For øvrig gjelder reglene i denne paragraf.

(9) Dersom staten eller et statsorgan er gitt betydelig styringsfunksjon i en stiftelse, kan Riksrevisjonen velges til revisor. Det samme gjelder hvor stiftelsens virksomhet i vesentlig grad er basert på statlig tilskudd eller bevilgning.

§ 5-3 (Særregler om regnskaps- og revisjonsplikt i holdingstiftelser)

(1) For stiftelser som nevnt i § 1-4 annet ledd og som har bestemmende innflytelse over næringsvirksomhet utenfor stiftelsen (holdingstiftelse) gjelder særskilt:

- a) Utdeling på aksjer og andeler i selskaper stiftelsen har bestemmende innflytelse over, og renter til og fra slike selskap, skal inntas i en særskilt oppgave, dersom slike utdelinger ikke er vist ved spesifikasjoner i resultatregnskapet. Aksjer og andeler i slike selskaper skal på samme måte inntas i særskilt oppgave dersom aksjene mv ikke er vist ved spesifikasjoner i balansen.
- b) Revisor skal gjennomføre undersøkelser i selskaper stiftelsen har bestemmende innflytelse over i samme utstrekning som det er nødvendig ved konsernoppgjør etter regnskapsloven § 21B. Revisor har samme rett til å foreta slike undersøkelser i stiftelsen selv.
- c) I tillegg til stiftelsens årsoppgjør skal det utarbeides konsernoppgjør for stiftelsen og selskaper og andre formuesmasser som stiftelsen har bestemmende innflytelse over. Konsernoppgjør etter første punktum utarbeides etter reglene for konsernoppgjør i regnskapsloven § 21B, hvor stiftelsen regnes som morselskap i forhold til selskapsloven § 1-2. Konsernoppgjøret revideres av stiftelsens revisor som avgir særskilt revisjonsberetning for konsernoppgjøret.

"Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov" i Kapittel 6: Endring og opphevelse av stiftelsesdisposisjonen eller vedtektene (omdanning).

6-1 (Omdanning)

(1) Omdanning er endring eller opphevelse av stiftelsesdisposisjonen eller vedtektene.

(2) Ved omdanning kan blant annet:

- a) Stiftelsen oppheves;
- b) Stiftelsen slås sammen med en eller flere andre stiftelser med i det vesentlige likeartet formål (fusjon);
- c) Stiftelsen deles i flere stiftelser (fisjon);
- d) Båndlagt eiendom som tilhører stiftelsen frigis;
- e) Unntak gjøres fra vedtektene i enkelttilfelle.

(3) Reglene om omdanning i dette kapittelet gjelder ikke for forhøyelse og nedsettelse av grunnkapitalen, jfr §§ 3-4 og 3-5.

(4) Reglene i dette kapittel kan ikke fravikes i stiftelsesgrunnlaget, vedtektene, eller av den som er tillagt omdanningsmyndighet.

§ 6-2 (Vilkår for omdanning)

(1) Omdanning kan foretas når en bestemmelse i vedtektene eller stiftelsesgrunnlaget

- a) ikke lar seg etterleve; herunder regnes også at stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på rimelig måte;
- b) er åpenbart unyttig;
- c) er i strid med hensikten i den disposisjon som danner grunnlaget for stiftelsen, herunder regnes også at oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet; eller
- d) er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig.

(2) Dersom bestemmelsen ikke gjelder formålet med stiftelsen, og det ellers må antas at det ved opprettelsen ikke er lagt vesentlig vekt på den, kan omdanning skje når bestemmelsen viser seg å være uheldig eller uhensiktsmessig.

§ 6-3 (Innholdet av omdanningsvedtaket)

(1) Når en omdanning gjelder stiftelsens formål eller en annen bestemmelse som det må antas at det ble lagt vesentlig vekt på ved opprettelsen av stiftelsen, skal omdanningen så langt som mulig tilpasses det opprinnelige formålet.

(2) Innebarer omdanningen at stiftelsen oppheves, skal kapitalen, etter at kreditorenes krav er dekket i samsvar med § 6-8, brukes på en måte som samsvarer med stiftelsens formål eller et beslektet formål.

(3) Finnes det ikke et beslektet formål, kan det bestemmes at kapitalen etter at kreditorenes krav er dekket i samsvar med § 6-8 skal gå til et allmenntilrettelagt formål.

§ 6-4 (Hvem som kan omdanne)

(1) Kongen kan omdanne stiftelser mv (jfr § 6-11) etter reglene i dette kapittel.

(2) I vedtektene kan andre enn Kongen gis omdanningsmyndighet. Oppretteren kan likevel ikke gis omdanningsmyndighet.

(3) Omdanningsvedtak truffet av andre enn Kongen, jfr annet ledd, er ikke gyldig før det er godkjent etter § 6-7.

§ 6-5 (Saksbehandling ved omdanning)

Før vedtak om omdanning treffes, skal det innhentes uttalelse fra oppretteren om han er i live, og fra stiftelsens styre dersom forslaget er fremmet av oppretteren. Dersom oppretteren er død, skal det om mulig innhentes uttalelse fra slektninger og andre som har stått ham nær, og fra organisasjoner, offentlige myndigheter og andre som omdanningsspørsmålet vedrører.

§ 6-6 (Kongens omdanningsmyndighet)

(1) Kongen kan med det unntak som fremgår av annet ledd bare foreta omdanning etter søknad som er fremsatt av oppretteren eller styret.

(2) Kongen kan av eget tiltak foreta omdanning, hvis det åpenbart foreligger forhold som nevnt i § 6-2 første ledd og oppretteren eller stiftelsens styre ikke selv fremmer forslag om omdanning.

§ 6-7 (Prøvelse av omdanningsvedtak)

(1) Stiftelsestilsynet skal når det har fått melding om omdanningsvedtak, jfr § 6-4 tredje ledd, prøve om vedtaket er i samsvar med denne lov og stiftelsens vedtekter før vedtaket registreres i stiftelsesregistret.

(2) Dersom Stiftelsestilsynet finner at omdanningsvedtaket ikke er i samsvar med denne lov eller vedtektene, skal vedtaket nektes registrert.

§ 6-8 (Saksbehandling ved opphevelse av stiftelsen)

(1) Når det er truffet vedtak om opphevelse av stiftelsen, skal styret oppta fortegnelse over stiftelsens eiendeler og gjøre opp balanse med henblikk på avvikling. Stiftelsestilsynet skal når det er truffet vedtak om opphevelse og vedtaket er prøvd etter § 6-7, kunngjøre opphevelsen og varsle stiftelsens kreditorer om at stiftelsen skal avvikles. Kunngjøringen skal rykkes inn to ganger med minst en ukes mellomrom i Norsk lysningblad og en avis som er alminnelig lest på stedet. Alle kreditorer med kjent adresse skal så vidt mulig ha særskilt varsel.

(2) Dersom opphevelsen har skjedd i medhold av § 6-6 annet ledd, skal Stiftelsestilsynet av eget tiltak rykke inn kunngjøring som nevnt i første ledd.

(3) Stiftelsens eiendeler skal omgjøres i penger så langt det er nødvendig for å dekke gjelden. Styret skal sørge for at stiftelsens forpliktelser blir dekket for så vidt ikke kreditor frafaller sitt krav eller samtykker i å ta en annen som debitor i stedet. Kan en fordringshaver ikke finnes, eller nekter han å motta sitt tilgodehavende, skal beløpet deponeres i Norges Bank i samsvar med reglene i lov 17 februar 1939 nr 2 om deponering i gjeldshøve.

(4) Utdeling kan likevel foretas når det bare gjenstår uvisse eller omtvistede forpliktelser og det avsettes et tilstrekkelig beløp til dekning av dem. Med mindre annet er avtalt, skal beløpet settes inn på felleskonto for stiftelsen og den kreditor det gjelder, slik at uttak ikke kan skje uten begge parter skriftlige samtykke eller endelig dom.

(5) Etter avsluttet utbetaling fremlegges revidert oppgjør for Stiftelsestilsynet som skal godkjenne oppgjøret og registrere at stiftelsen er opphevet.

§ 6-9 (Saksbehandling ved sammenslutning)

(1) Sammenslutning foreligger når to eller flere stiftelser sluttes sammen til en ny stiftelse, eller hvor en eller flere stiftelser overdrar sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet til en annen stiftelse.

(2) Vedtak om sammenslutning skal ha grunnlag i en plan for sammenslutningen som omfatter de berørte stiftelsene. Planen skal utarbeides av styrene i de berørte stiftelsene og vedtas etter reglene om omdanning.

(3) Når planen er vedtatt i samsvar med annet ledd, skal Stiftelsestilsynet kunngjøre vedtaket og varsle stiftelsens kreditorer om at de må melde fra til stiftelsen innen tre måneder fra siste kunngjøring, dersom de vil gjøre innsigelse mot at beslutningen settes i verk. Kunngjøringen skal rykkes inn to ganger med minst en ukes mellomrom i Norsk lysingsblad og en avis som er alminnelig lest på stedet.

(4) Gjør noen kreditor innen fristens utløp innsigelse, kan beslutningen ikke settes i verk før han har fått oppgjør. Er fordringen omtvistet eller ikke forfalt, kan det

kreves betryggende sikkerhet, dersom fordringen ikke fra før er betryggende sikret. Hvorvidt det foreligger en fordring eller om sikkerheten skal anses betryggende, kan kreves avgjort av skifteretten.

(5) Skifteretten kan forkaste krav om sikkerhet etter fjerde ledd, når det er klart at det ikke foreligger noen fordring eller at sammenslutningen ikke vil forringe kreditors mulighet til å få dekket fordringen.

(6) Krav om skifterettens avgjørelse må være fremsatt innen to uker etter at kreditor fremsatte kravet om betaling eller sikkerhetsstillelse.

(7) Når fristen er gått ut uten at det er kommet innsigelser fra kreditorene, eller når krav fra kreditorene er behandlet i samsvar med fjerde til sjette ledd, skal Stiftelsestilsynet, etter å ha mottatt en bevitnelse underskrevet av styret og revisor om at forholdet til kreditorene ikke er til hinder for iverksettelsen av sammenslutningen, registrere at sammenslutningen er gjennomført.

§ 6-10 (Saksbehandling ved deling)

(1) Deling foreligger når stiftelsen deles i to eller flere stiftelser.

(2) Saksbehandlingen ved deling følger reglene i § 6-9, jfr likevel tredje og fjerde ledd i paragrafen her.

(3) Hvis det ut fra delingsplanen ikke lar seg gjøre å bestemme hvilken stiftelse som skal hefte for en forpliktelse som var oppstått før virkningen av delingen inntreffer, hefter de stiftelsene som har deltatt i delingen solidarisk for forpliktelsen.

(4) Hvis den stiftelsen som skal hefte for en forpliktelse etter delingsplanen ikke oppfyller forpliktelsen, hefter de stiftelsene som har deltatt i delingen solidarisk for forpliktelsen.

6-11 (Omdanning av annet enn stiftelser)

(1) Reglene i dette kapittel om omdanning av stiftelser gjelder tilsvarende for:

- a) Formuesverdier som ved avtale, testament, gavebrev eller annen privatrettslig disposisjon er overført til en bestående stiftelse, eller et annet rettssubjekt (enkeltperson, forening, selskap, offentlig institusjon mv), med bestemmelse om hvordan formuesverdien skal brukes. Dette gjelder likevel ikke rettigheter som omfattes av servituttolven.
- b) Formuesverdier som er samlet inn til et bestemt formål.
- c) Formuesverdier som tilhører en forening, når det følger av foreningsrettslige regler at foreningen ikke har fri rådighet over midlene.

(2) Søknad om omdanning etter første ledd kan settes frem av den som forpliktelsen hviler på eller den som ellers råder over de midler saken gjelder.

"Bør det gjelde begrensninger i adgangen til å opprette stiftelser?" i Kapittel 7: Erstatnings- og straffansvar. Granskning

§ 7-1 (Erstatningsansvar)

(1) Stiftelsen kan kreve at styremedlem, annen som har verv i stiftelsens organer, daglig leder og ledende ansatt, samt revisor eller gransker, erstatter tap som de forsettlig eller uaktsomt har voldt stiftelsen under utførelsen av sine oppgaver.

(2) Erstatningsansvar etter denne paragrafen kan lempes etter skadeserstatningsloven § 5-2.

§ 7-2 (Beslutning om å fremme krav på stiftelsens vegne)

(1) Styret avgjør om det skal fremmes erstatningskrav på stiftelsens vegne mot dem som er nevnt i § 7-1.

(2) Dersom kravet gjelder ansvar rettet mot en eller flere styremedlemmer, avgjør de øvrige styremedlemmene om krav skal fremmes. Styremedlemmet som er rettet mot, er i tilfellet inhabil, jfr § 4-14.

(3) Dersom kravet er rettet mot samtlige styremedlemmer eller så mange styremedlemmer at styret ikke er vedtaksført, jfr § 4-12, kan kravet fremmes av den person eller det organ som velger styret.

(4) Stiftelsestilsynet kan under enhver omstendighet fremme krav mot styret på stiftelsens vegne.

§ 7-3 (Straff)

(1) Oppretter, styremedlem, annen som har verv i stiftelsens organer, daglig leder, ledende ansatt eller revisor som forsettelig eller uaktsomt overtrer lovens regler eller bestemmelser gitt i medhold av loven, straffes med bøter eller under skjerpene forhold med fengsel i inntil ett år. Medvirkning straffes på samme måte.

(2) Overtredelse av bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov er forsømmelse. Foreldelsesfristen for adgang til å reise straffesak er fem år.

§ 7-4 (Granskning)

(1) Stiftelsestilsynet kan beslutte granskning av opprettelsen av en stiftelse, forvaltningen av den eller nærmere angitte forhold ved forvaltningen eller regnskapene. Før avgjørelsen treffes, skal Stiftelsestilsynet gi stiftelsen eller i tilfelle den som granskningen ellers vil omfatte, anledning til å uttale seg.

(2) Stiftelsestilsynet kan forestå granskningen selv eller oppnevne en eller flere granskere til å forestå granskningen på vegne av Stiftelsestilsynet. Stiftelsestilsynet, eventuelt gransker, skal gis anledning til å foreta de undersøkelser i stiftelsen, og skal gis de opplysninger og annen bistand, som er påkrevd for å utføre granskningen. Stiftelsens ledelse skal sørge for at Stiftelsestilsynet, eventuelt granskeren, får den bistand fra stiftelsen det bes om. Særskilt oppnevnt gransker har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 flg.

(3) Det skal avgis skriftlig beretning om granskningen. Beretningen sendes stiftelsen og andre som er berørt av granskningen.

(4) Stiftelsestilsynet kan pålegge stiftelsen helt eller delvis å dekke det offentliges utgifter ved granskningen.

"Selvstendighetskriteriet" i Kapittel 8: Ikrafttredelses- og overgangsbestemmelser. Opphevelse av eldre bestemmelser og endringer i andre lover

§ 8-1 Ikrafttredelse

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

§ 8-2 Overgangsregler

(1) For stiftelser som er opprettet før lovens ikrafttredelse gjelder loven med følgende unntak og særregler:

- a) Stiftelse med en grunnkapital på mindre enn 100 000 kroner, skal innen fem år fra lovens ikrafttredelse ha hevet grunnkapitalen til minst dette beløp, jfr § 3-2

første ledd første punktum, med mindre Stiftelsestilsynet etter søknad gjør unntak etter § 3-2 annet ledd. For slike stiftelser gjelder ikke begrensningen på 50 000 kroner i § 3-2 annet ledd.

- b) Stiftelse som ved lovens ikrafttredelse ikke er registrert hos fylkesmannen etter stiftelsesloven 23 mai 1980 nr 11 § 18, skal senest innen to år etter lovens ikrafttredelse være meldt til Stiftelsestilsynet i samsvar med § 2-4 første ledd første punktum, jfr § 2-5. § 2-8 gjelder tilsvarende så langt den passer.
- c) Stiftelse som ved lovens ikrafttredelse er registrert hos fylkesmannen, skal senest innen to år etter lovens ikrafttredelse inngi registreringsmelding som er i samsvar med § 2-5. § 2-8 gjelder tilsvarende så langt den passer.
- d) Vedtekter som ikke er i samsvar med loven, skal senest innen to år etter lovens ikrafttredelse være brakt i overensstemmelse med denne. Ved slike endringer gjelder reglene i "[Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov](#)" i kapittel 6, med unntak av § 6-2.
- e) Lån eller sikkerhetsstillelse som er i strid med § 3-10 skal avvikles innen to år etter lovens ikrafttredelse, eller innen denne tid bringes i samsvar med den nevnte regel.
- f) En stiftelse skal være organisert i samsvar med reglene i "[Behovet for ny lovgivning](#)" i kapittel 4 innen to år etter lovens ikrafttredelse. Ved slike endringer gjelder reglene i "[Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov](#)" i kapittel 6, med unntak av § 6-2.
- g) Reglene i "[Virksomhetsområdet for en ny stiftelseslov](#)" i kapittel 6 om omdanning gjelder ikke hvor omdanningsvedtaket er truffet før lovens ikrafttredelse, eller der det er søkt om omdanning før dette tidspunkt.
- h) Kongen kan gi nærmere overgangsregler.

(2) Dersom en stiftelse ikke er brakt i samsvar med lovens regler etter første ledd, kan Stiftelsestilsynet ta i bruk kompetansen etter § 4-18, eller om nødvendig omdanne stiftelsen etter eget tiltak.

§ 8-3 Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer ikraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. Lov 23 mai 1980 nr 11 om stiftelser m m oppheves.
2. I lov 21 juni 1985 nr 78 om registrering av foretak gjøres følgende endringer:
 - § 2-1 første ledd nummer 3 skal lyde:
Næringsdrivende stiftelser, jfr stiftelsesloven § 1-4 annet ledd.
 - § 3-6 første ledd skal lyde:
For næringsdrivende stiftelser, foreninger og andre innretninger skal registeret inneholde opplysninger om:
 1. Innretningens firma
 2. Forretningskommune og adresse
 3. Innretningens egen adresse dersom denne er en annen enn den som skal opplyses etter nr 2
 4. Styremedlemmene og i tilfelle varamedlemmene og hvem som er styrets leder. Videre skal registeret inneholde opplysninger om observatører, jfr stiftelsesloven § 4-3 første og tredje ledd
 5. Hvem som representerer innretningen utad og tegner dens firma
 6. Daglig leder for næringsvirksomheten dersom innretningen har det
 7. Foretakets vedtekter
 8. Tidspunktet for opprettelsen.

§ 3-6 annet ledd fjernes.

§ 4-4 bokstav e annet punktum skal lyde:

I tilfelle også erklæring som nevnt i aksjeloven § 2-9 annet ledd, selskapsloven § 3-3 tredje ledd tredje punktum og stiftelsesloven § 2-8 bokstav d og rede-gjørelse som nevnt i aksjeloven § 2-4a.

9. I lov 10 juni 1988 nr 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner gjøres følgende endringer:

§ 2-22 første ledd skal lyde:

For stiftelsen gjelder reglene om næringsdrivende stiftelser i stiftelsesloven (jfr § 1-4 annet ledd) såfremt annet ikke er fastsatt i eller i medhold av loven her.

§ 2-22 tredje ledd skal lyde:

Vedtektene skal foruten det som er nevnt i stiftelsesloven § 2-3 angi regler om:

1. sammensetningen av og stemmerett på generalforsamlingen,
2. oppløsning av stiftelsen,
3. hvordan formuen skal disponeres ved oppløsning av stiftelsen,
4. anvendelse av årsoverskudd og dekning av eventuelt underskudd,
5. når generalforsamling skal holdes.

6. I lov av 3 juni 1994 nr 15 lov om Enhetsregisteret gjøres følgende endringer:

§ 2 litra b nummer 3 skal lyde:

Stiftelsesregisteret (stiftelsesloven § 1-7 annet ledd bokstav a)

7. I lov 25 august 1995 nr 57 om pakkereiser gjøres følgende endringer:

§ 11-2 annet ledd skal lyde:

Reisegarantifondet organiseres som stiftelse etter stiftelsesloven. Utgiftene til Reisegarantifondets drift dekkes av fondet.

8. I lov 7 juni 1997 nr 31 lov om Den norske kirke gjøres følgende endringer:

§ 40 annet ledd tredje punktum skal lyde:

For øvrig gjelder reglene i stiftelsesloven.